

Γρ. Ξενοπούλου
Ἰερ. Κουρτίδη
Τ. Κονιδάρη

344
Σαράντου
Κάπυ

Ὁ Πύργος τοῦ Βροσπύρου

Ἀναγνωστικό
Ἑ Δημοτικῶν

Σκίτσα
Α. Βώττη

Ἐκδόται,
Ἰ. Δ. Κολλάρου & Σα
Βιβλιοπωλεῖον τῆς Ἑστίας

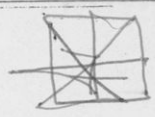

ΜΙΧΑΗΛ ΖΟΥΡΑ

102

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ-ΑΡ. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΗ-Γ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ

Ο Πύργος του Βοσπόρου

και άλλα διηγήματα

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΚΔΟΣΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΛΕΞΗ ΔΗΜΑΡΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ : ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,,

8 Α ΟΔΟΣ ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 8 Α

1931

Τὰ γνήσια αντίτυπα φέρουν τὴν σφραγίδα τοῦ ἑκδότου.

ΤΥΠΟΙΣ Α. Ζ. ΔΙΑΛΗΣΜΑ-ΒΟΡΕΟΥ 8 - ΑΘΗΝΑΙ

Ο ΠΥΡΓΟΣ ΤΟΥ ΒΟΣΠΟΡΟΥ

ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

«— Νομίζεις λοιπόν πως οι συγγενιστός σου, λέει ο Σωκράτης, επειδή είναι ελεύθερος, δεν πρέπει να δουλεύουν ;» (σελ. 6).

1. Σωκράτης και Ἀρίσταρχος.

Ἄ Ο Ἰσθμιασὺς εἶχε κυριέψει τὸν Πειραιᾶ καὶ πολεμοῦσε τοὺς Τριάνα Τύραννοὺς.

Μιὰ ἀπὸ τίς μέρες ἐκεῖνες, ὁ Σωκράτης, ποὺ ἔμεινε στὴν Ἀθήνα, ἀπάντησε στὸ δρόμο τὸν Ἀρίσταρχο, νέο μορφωμένο, εὐγενικὸ καὶ φίλο του.

Ἄ Ο Ἀρίσταρχος φαινόταν μελαγχολικὸς καὶ λυπημένος.

Ἄ Ο Σωκράτης τὸν ρώτησε :

«Τί ἔχεις, Ἀρίσταρχε ; Ἄν μὲ θεωρῆς φίλο σου, χρωστᾶς νὰ μοῦ φανερώσης τὴν αἰτία τῆς λύπης σου, γιὰτί ἴσως μπορέσω νὰ σοῦ φανῶ ὠφέλιμος».

«Ἀλήθεια, φίλε Σωκράτη, ἀποκρίθηκε ὁ νέος, βρίσκομαι σὲ μεγάλη στενοχώρια, γιὰτί ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἄρχισε ὁ πόλεμος, μαζεύτηκαν στὸ σπίτι μου πολλὲς συγγενίσσές μου, ἀδελφές, ἀνεψιές, ξαδέρφες, καὶ δὲν ἔχω τὰ μέσα νὰ τίς τρέφω. Οἱ ἀγροὶ μου, βλέπεις, ἐξαιτίας τοῦ πολέμου, ἔχουν μείνει ἀκαλλιέργητοι. Οὔτε ἀπὸ τὰ σπῆτια μου ἔχω κανένα εἰσόδημα, γιὰτί ἔφυγε ὁ περισσότερος κόσμος καὶ δὲν βρίσκω νὰ τὰ νοικιάσω. Θέλω νὰ βάλω ἐνέχυρο τὰ ἐπιπλά μου, μὰ κανεὶς δὲν μὲ δανείζει. Εὐκολώτερα μπορεῖς σήμερα νὰ βρῆς χρήματα στὸ δρόμο, παρὰ νὰ δανειστῆς. Καταλαβαίνεις λοιπὸν σὲ ποιά θέτη βρίσκομαι. Ἄπὸ τὴ μιὰ μεριά δὲν μπορῶ νὰ βλέπω τίς

συγγενισσές μου νὰ υποφέρουν και νὰ στεροῦνται, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ μὴν ἔχω τὰ μέσα νὰ τίς βοηθήσω».

Ὁ Σωκράτης τὸν ρώτησε πάλι :

«Μὰ γιατί, Ἄρισταρχε, ὁ φίλος μου ὁ Κεράμονας, ποῦ ἔχει στὸ σπίτι του περισσότερους ἀπὸ σένα, μπορεῖ ὄχι μόνο νὰ τοὺς τρέφῃ και νὰ τοὺς βοηθῇ, ἀλλὰ και νὰ βάζῃ κατὰ μέρος ἀρκετὰ χρήματα ποῦ τοῦ περισσεύουν ; Και σὺ νὰ φοβάσαι πὼς θὰ καταστραφῆτε ὅλοι, γιατί δὲν ἔχετε ἀρκετὰ εἰσοδήματα νὰ ζήσετε ! »

— « Ἀλήθεια, ἀποκρίθηκε ὁ Ἄρισταρχος, μὰ ὁ Κεράμονας τρέφει σκλάβους, ἐνῶ ἐγὼ συντηρῶ ἐλεύθερους ἀνθρώπους ».

— « Ἔ, δὲν εἶναι λοιπὸν λυπηρὸ, τοῦ λέει ὁ Σωκράτης, ἐκεῖνος μὲ δούλους νὰ ζῆ πλουσιοπάροχα, και σὺ μ' ἀνθρώπους ἐλεύθερους νὰ εἶσαι φτωχός ; Οἱ συγγενισσές σου δὲν ξέρουν καμμιά δουλειά ; νὰ ζυμώνουν ψωμί, νὰ κάνουν τυρί, νὰ ράβουν φορέματα ; . . . Ἐγὼ ξέρω, πὼς ὁ Ναυσικίδης μὲ μιὰ δουλειὰ μονάχα, τὴν ἀλευροποιία, ὄχι μόνο τρέφει τὸν ἑαυτό του, τοὺς δούλους του και πολλὰ ζῶα, ἀλλὰ και θησαυρίζει. Ὁ Κόροιβος πάλι, ἀπὸ τὴν ἀρτοποιία, και τὴν οἰκογένειά του τρέφει και πλουσιοπάροχα ζῆ. Ἐπίσης ὁ Δημέας ζῆ καλὰ ράβοντας χλαμύδες, και ὁ Πέννας πουκάμισα, και ἄλλοι μὲ διάφορες ἄλλες δουλειές ».

« Δίκιο ἔχεις, Σωκράτη », ἀποκρίθηκε ὁ Ἄρισταρχος. « μὰ ὅλοι αὐτοὶ ἔχουν δούλους ποῦ τοὺς ἀναγκάζουν νὰ δουλεύουν, ἐνῶ οἱ δικοί μου εἶναι ἀνθρωποὶ ἐλεύθεροι ».

— « Νομίζεις λοιπὸν, φίλε μου, λέει ὁ Σωκράτης, πὼς οἱ συγγενισσές σου, ἐπειδὴ εἶναι ἐλεύθερες, δὲν πρέπει νὰ δουλεύουν, παρὰ νὰ τρῶνε μόνο και νὰ κοιμοῦνται ; Νομίζεις πὼς πρέπει νὰ μένουν ἀνεργες, νὰ μὴν κάνουν τίποτα νὰ ζήσουν ; Μὰ γι' αὐτὸ ἴσα-ἴσα, ἐπειδὴ μένουν ἀνεργες, οὔτε ἐκεῖνες ἀγαποῦν ἐσένα, οὔτε σὺ ἐκεῖνες. Σὺ νομίζεις πὼς αὐτὲς σὲ ζημιώνουν, κι ἐκεῖνες πάλι λυποῦνται γιατί σὲ βλέπουν στενοχωρημένο. Ἄν ὅμως φροντίσης νὰ τίς κάμῃς ν' ἀγα-

πήσουν τὴ δουλειά, τότε καὶ σὺ θ' ἀγαπήσης ἐκείνες βλέποντας πῶς σοῦ εἶναι ὠφέλιμες, καὶ κείνες πάλι τὸ ἴδιο θ' σ' ἀγαπήσουν, γιατί θὰ βλέπουν πῶς μένεις εὐχαριστημένος ἀπ' αὐτές».

— «Ἐχεις πολὺ δίκιο, φίλε Σωκράτη, ἀποκρίθηκε ὁ Ἀρίσταρχος. Ἀμέσως θὰ προσπαθῆσω νὰ δανειστῶ χρήματα γιὰ νὰ προμηθευθῶ τ' ἀναγκαῖα ὑλικά γιὰ τὶς δουλειές τῶν συγγενισσῶν μου».

Καὶ πραγματικῶς, ὁ Ἀρίσταρχος ἔβαλε σ' ἐνέργεια τὴν συμβουλὴ τοῦ Σωκράτη. Σ' ἄλλες ἀπὸ τὶς συγγενισσές του προμήθεψε ὅ,τι ἔπρεπε γιὰ νὰ κάνουν σκεπάσματα, καὶ σ' ἄλλες ἔδωκε ἄλλες χρήσιμες ἐργασίες.

Ἀπὸ τότε καὶ οἱ συγγενισσες τοῦ Ἀρίσταρχου ἔγιναν χαρούμενες καὶ ἀγαποῦσαν τὸν Ἀρίσταρχο σὰν προστάτη, κι' αὐτὸς τὶς ἀγαποῦσε πῶς πολὺ, γιατί μὲ τὴν ἐργασία τους ζοῦσαν καλὰ καὶ δὲν τοῦ ἦταν πιά βάρος.

Μὲ τὴν ἐργασία κέρδιζαν ὅσα χρειάζονταν γιὰ νὰ ζήσουν, ἦταν εὐχαριστημένες, κι' εὐγνωμονοῦσαν τὸ Σωκράτη, ποῦ ἔδωκε στὸν Ἀρίσταρχο τόσο καλὴ συμβουλὴ.

2. Πῶς γιατρεύεται ἓνας ἄρρωστος.

Σὲ μιὰ πόλη τῆς Στερεᾶς ζοῦσε ἓνας ἄνθρωπος πολὺ πλούσιος, ποῦ δὲν ἀγαποῦσε τὴν ἐργασία.

«Ἄν πρέπει νὰ ἐργάζομαι, ἔλεγε, σὲ τί μὲ ὠφελοῦν τὰ πλούτη μου; μόνον οἱ φτωχοὶ πρέπει νὰ ἐργάζονται».

Σηκωνόταν ἀργὰ ἀπὸ τὸ κρεβάτι του κι' ἀμέσως ἄρχιζε τὸ πρῶγευμά του, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἔμενε εὐχαριστημένος, ἂν καὶ εἶχε πολὺ καλὴ μαγειρίσσα.

Καθόταν κοντὰ στὸ παράθυρο κι' ἔβλεπε τοὺς διαβάτες. Ἀπὸ τὸ μεσημέρι ἕως τὸ βράδυ ἔτρωγε κι' ἔπινε χωρὶς νὰ πεινᾷ καὶ νὰ ἔχη ἔρση, παρὰ μόνον γιὰ νὰ περνᾷ τὴν ὥρα του, μὴν ἔχοντας τί ἄλλο

νά κάμη. Ἐπειτα ἀπὸ τὸ δεῖπνο ἔπεφτε νὰ κοιμηθῆ, κι ἦταν κατάκοπος σὰν νὰ εἶχε κιυβαλήσει πέτρες ἢ νὰ εἶχε κόψει ξύλα ὅλη τὴν ἡμέρα.

Μὲ ὅλα τὰ πλοῦτη του, δὲν ἦταν καθόλου εὐχαριστημένος. Τίποτε δὲν τὸν εὐχαριστοῦσε.

Κάθε μέρα παραπονιόταν πὼς εἶχε καὶ ἀπὸ μιὰ ἀρρώστια· πότε πυρετό, πότε κεφαλόπονο, πότε πονόδοντο, πότε στομάχι. Μὲ λίγα λόγια, εἶχε τριακόσιες ἐξῆντα πέντε ἀρρώστιες τὸ χρόνο, καὶ τὸν δίσεκτο τριακόσιες ἐξῆντα ἔξη. Οἱ γιατροὶ κι οἱ φαρμακοποιοὶ ἦταν πολὺ εὐχαριστημένοι· οἱ πρῶτοι ἔγραφαν νύχτα καὶ μέρα συνταγὲς γι' αὐτόν, οἱ δεῦτεροι ἐτοίμαζαν ἀκατάπαυτα καταπότια κι ἄλλα γιαιτρικά. Ἀλλὰ τοῦ κάκου ὁ ἀρρωστος δὲν γιαιτρευόταν.

Τέλος, κατὰ τύχη, ἔμαθε πὼς σὲ μιὰ πόλη, πού ἀπεῖχε ἐξῆντα ὥρες ἀπὸ τὴ δική του, βρισκόταν ἓνας περίφημος γιαιτρός, πού καὶ τοὺς ἐτοιμοθάνατους τοὺς ἔκανε καλά. Ἐγραψε λοιπὸν στὸ γιαιτρὸ ἐκεῖνον καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ ἔλθῃ νὰ τὸν γιαιτρέψῃ ἀπὸ τίς πολλὰς ἀρρώστιες του. Τοῦ ἔστειλε μάλιστα καὶ κατάλογο ἀπὸ τί καὶ τί ἔπασχε.

Ὁ γιαιτρὸς κατάλαβε ἀμέσως ποιά ἦταν ἡ μόνη ἀρρώστια τοῦ πλοῦσιου, καὶ τοῦ ἀπάντησε :

Κύριε,

« Ἡ κατάστασή σας δὲν εἶναι διόλου εὐχάριστη· μπορῶ ὅμως νὰ σᾶς γιαιτρέψω, ἂν κάνετε ὅσα θὰ σᾶς παραγγείλω. Στὴν κοιλιὰ σας ἔχετε ἓνα δράκοντα, πού γίνεται κάθε μέρα μεγαλύτερος ἀπὸ τὰ ὠραῖα φαγιὰ πού τοῦ προσφέρετε. Στὸν φρεβρὸ αὐτὸν δράκοντα πρέπει νὰ μιλήσω ἐγὼ ὁ ἴδιος καὶ γιὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔλθετε σὲ μένα.

« Ἀλλὰ προσέξτε νὰ μὴν ἔλθετε μῆτε μὲ ἀμάξι, μῆτε μὲ ἄλογο, ἀλλὰ πεζός. Οἱ τιναγμοὶ τοῦ ἀμαξιοῦ ἢ τοῦ ἀλόγου μποροῦν νὰ θυμώσουν τὸ δράκοντα, καὶ τότε θὰ κατασπαράξῃ τὰ ἐντόσθιά σας.

Στὸ δρόμο νὰ τρώτε λίγη κι εὐκολοχώνευτη τροφή. "Όταν διψάτε, νὰ πίνετε μόνο νερὸ δροσερὸ. Νὰ σηκώνεστε ἀπὸ τὸ κρεβάτι πρὶν βγῆ ὁ ἥλιος, καὶ νὰ ξεκινᾶτε μὲ τὰ πόδια πρὶν σᾶς πιάσῃ ἡ ζέστη· τὸ ἴδιο θὰ κάνετε καὶ τὸ ἀπόγευμα. Προσέξετε, γιατί ὁ δράκοντας δὲν ἀστειεύεται· ἂν δὲν κάμετε κατὰ τὶς συμβουλές μου, δὲν θ' ἀκούσετε πιὰ τὴν ἀνοιξη τὸ γλυκὸ κελᾶδιμα τῶν πουλιῶν».

Τὸ γράμμα αὐτὸ ἀνησύχησε πολὺ τὸν πλούσιο ἄρρωστο. Καὶ χωρὶς νὰ πολυσκεφτῆ, ἀποφάσισε νὰ κάμῃ ἀμέσως ὅσα τοῦ ἔγραφε ὁ γιατρός. Τὸ ἄλλο πρωὶ, πρὶν βγῆ ὁ ἥλιος, ξεκίνησε πεζὸς γιὰ τὸ ταξίδι του. Περπατοῦσε ἀργά, μελαγχολικά, καὶ δὲν ἀπαντοῦσε τοὺς χωρικοὺς ποὺ τὸν χαιρετοῦσαν.

Τὴν δεύτερη ὁμως καὶ τὴν τρίτη μέρα τοῦ ταξιδιοῦ, τοῦ φαίνονταν πῶς τὰ πουλιὰ κεληδοῦσαν μὲ φωνὴ τόσο γλυκειά, ποὺ ὡς τότε δὲν εἶχε ἀκούσει. Ὁ δρόμος περνοῦσε ἀνάμεσα ἀπὸ ὠραῖο δάσος, κι ἡ μυρωδιὰ τῶν πύκνων του τὸν ζωογονοῦσε. Σιγὰ σιγὰ ἀρχισε νὰ γίνεται ἀλλοιωτικός. Οἱ ἰδιοτροπίες τοῦ ἔφυγαν· ἔγινε γλυκομίλητος, δὲν περιφρονοῦσε τοὺς διαβάτες· ὅταν συναντοῦσε χωρικοὺς, ποὺ πῆγαιναν στὰ χωράφια τους, τοὺς χαιρετοῦσε εὐγενικά. Μέρα μὲ τὴν ἡμέρα αἰσθανόταν τὸν ἑαυτὸ του καλύτερα. Τέλος, ἔπειτα ἀπὸ δέκα ἡμερῶν ταξίδι, ἔφτασε στὴν πόλη ὅπου ἔμενε ὁ γιατρός.

«Χειρότερη περίσταση γιὰ νὰ παρουσιασθῶ στὸ γιατρὸ δὲ μποροῦσα νὰ βρῶ, εἶπε μὲ τὸ νοῦ του· δὲν ἔχω οὔτε καταρροή, οὔτε ζάλη, οὔτε πόνο στὸ στομάχι».

Ὁ γιατρός τὴν δέχτηκε μὲ μεγάλη εὐγένεια καὶ τοῦ εἶπε :

«Πῆτε μου τώρα ἀπὸ τί ὑποφέρετε;» *Χρ. Σαβανι*

— «Εἶμαι πολὺ πολὺ καλά· εὐχουμαι νὰ εἴσαστε καὶ σεῖς, γιατρέ μου, ὅπως τώρα ἐγώ!» εἶπε ὁ πλούσιος χαρούμενος.

Ὁ γιατρός ἀπάντησε γελώντας :

— «Βλέπω, ὅτι ἀκολουθήσατε πιστὰ τὶς ἐδηγίες μου. Σᾶς συμ-

δουλεύω νὰ ἐπιστρέψετε ὅπως ἤλθατε. Καὶ ἔταν γυρίσετε στὴν κατοικία σας, νὰ μὴ μένετε ἀκίνητος ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ· νὰ κάνετε ἐκδομές, γυμναστική, νὰ καλλιεργήτε μόνος σας τὸν κήπον σας, νὰ συνηθίσετε τὸ σῶμα σας στὸν κόπο. Μὴν τρώτε προτοῦ πεινάσετε, οὔτε νὰ πίνετε πρὶν διψάσετε. Καὶ σὰς ὑπόσχομαι νὰ φτάσετε σὲ γεράματα βαθιά».

— «Κι ἐγώ, γιατρέ μου, σὰς ὑπόσχομαι νὰ ἐκτελέσω μὲ θρησκευτικὴ εὐλάβεια τίς ὁδηγίες σας.»

Ὁ πλούσιος φύλαξε τὴν ὑπόσχεσή του, ἀλλὰ καὶ τοῦ γιατροῦ ἡ ὑπόσχεση βγήκε ἀληθινή. Ὁ πλούσιος ἔζητε ἀπάνω ἀπὸ ἐνενήντα χρόνια, καὶ ὡς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του ἔστειλε στὸ γιατρὸ δῶρα ἀπὸ εὐγνωμοσύνη.

3. Ὁ φιλάργυρος καὶ ὁ ἄσωτος.

Α' Ὁ φιλάργυρος Ἀργύρης

Ἐδῶ κι ἑκατὸ χρόνια, ζοῦσε στὰ Γιάννινα ἓνας πολὺ πλούσιος γέρος, ποὺ τὸν ἔλεγαν Ἀργύρη. Ἀπὸ τὰ μικρά του χρόνια, εἶχε πάει στὴν ξενιτιά, ἦταν δουλευτὴς καὶ οἰκονόμος, τὸν βοήθησαν καὶ οἱ περιστάσεις, κι ἔτσι ἀπόχτησε μεγάλη περιουσία, ποὺ τὴν ἔκαμε μεγαλύτερη σὰ γύρισε κι ἀποκαταστάθηκε στὴν πατρίδα του.

Ἀπὸ τὰ νιάτα του, ὁ Ἀργύρης ἀγαποῦσε πολὺ τὸ χρήμα· μὰ ὅσο μεγάλωνε στὰ χρόνια κι ὅσο μεγάλωνε κι ἡ περιουσία του, τόσο μεγάλωνε κι ἡ φιλαργυρία του.

Στὰ Γιάννινα εἶχε πολλὰ κι ὁμορφα σπίτια, μὰ, γιὰ νὰ μὴ χάνη τὰ νοίκια, δὲν κατοικοῦσε σὲ κανένα ἀπ' αὐτά. Ζοῦσε μὲ τὴ γυναῖκα του καὶ τὸ μοναχογιό του σ' ἓνα παλιόσπιτο. Ἐνα μεγάλο σεντούκι, ὅπου φύλαγε τὰ χρήματά του καὶ τὰ ὀμόλογα ἐκείνων ποὺ τοῦ χρωστοῦσαν, τοῦ χρησίμευε καὶ γιὰ κρεβάτι.

Τὴ νύχτα δὲν ἀναθε φῶς· μόνο σὰν ἤθελε νὰ ἰδῆ ἂν ἦσαν στὴ θέση τους ὅσα εἶχε στὸ σεντούκι, ἀναθε ἓνα λυχναρί· ἄμα ἔμως τελείωνε τὴν ἐπιθεώρησή του, τὸ ἔσθηνε ἀμέσως καὶ κοιμόταν. Πολλὲς φορές, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ πάρῃ πολὺ μεγάλο τόκο, δάνειζε σὲ ἀνθρώπους ποὺ δὲν εἶχαν νὰ πληρώσουν, κι ἔτσι ἔχανε καὶ τόκους καὶ κεφάλαια. Ἄλλες φορές πάλι, ζητώντας βαριά νοίκια, ἄφηνε πολὺν καιρὸ ξενοίκιαστα τὰ σπίτια καὶ τὰ μαγαζιά του.

Στὸ τραπέζι του ποτὲ δὲν βρισκόταν ἀρκετὸ φαί γιὰ νὰ χορτάσουν τὴν πείνα τους, αὐτός, ἢ γυναῖκα του κι ὁ γιός του. «Ἡ πολυφαγία, τοὺς ἔλεγε ὁ Ἀργύρης, βλάπτει τὴν υγεία». Κι ὁμοίως ἀγόραζε τὰ πιὸ φτηνὰ τρόφιμα, κι ἄς ἦταν βλαθερά.

Οἱ φιλάργυροι μέσα στὰ πλοῦτη τους ὑποφέρουν ὅ,τι ὑπόφερε τὸν παλιὸ καιρὸ ὁ δυστυχισμένος ὁ Τάνταλος. Ἡ μυθολογία λέει πῶς ἦταν καταδικασμένος στὸν ἄδη νὰ τὸν βασανίζῃ φοβερὴ δίψα, νᾶρχεται τὸ νερὸ κοντὰ στὰ χεῖλη του κι ἀμέσως νὰ τραβιέται πίσω· κι ἡ λαχτάρα του γιὰ τὸ νερὸ γινόταν κάθε φορὰ μεγαλύτερη.

Ὅταν κανένας φτωχός, ποὺ δὲ γνώριζε τί ἦταν ὁ Ἀργύρης, τοῦ ζητοῦσε ἐλεημοσύνη, ἔπερνε τὴν ἀπάντηση : «Ὁ Θεὸς νὰ σ' ἐλεήσει»· κι αὐτὴ ἢ εὐχὴ ἦταν ἢ μόνη του ἐλεημοσύνη.

Ὅσο ἀναίσθητο καὶ σκληρὸ εἶναι τὸ χρυσάφι ποὺ θησαυρίζουν οἱ φιλάργυροι, ἄλλο τόσο σκληρὴ κι ἀναίσθητη γίνεται κι ἡ καρδιά τους.

Ὅταν οἱ δημογέροντες μάζευαν συνδρομὲς γιὰ τὰ σχολεῖα, ὁ Ἀργύρης δὲν ἔδινε πεντάρια· μόνο τοὺς ἔλεγε : «Ὅπως τὸ πολὺ φῶς βλάπτει τὰ μάτια, ἔτσι καὶ τὰ πολλὰ γράμματα κάνουν κακὸ στὸ μυαλό».

Ὅταν τοῦ ζητοῦσαν νὰ βοηθήσῃ καμιά φτωχὴ οἰκογένεια, ἢ κανένα ὀρφανὸ κορίτσι ποὺ εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ μιὰ μικρὴ προικουλά γιὰ νὰ παντρευτῆ, ἔδινε τὴν ἀπάντηση : «Σὰ διψᾷ ἢ αὐλὴ σου γιὰ νερό, νὰ μὴ τὸ χύνῃς ἔξω».

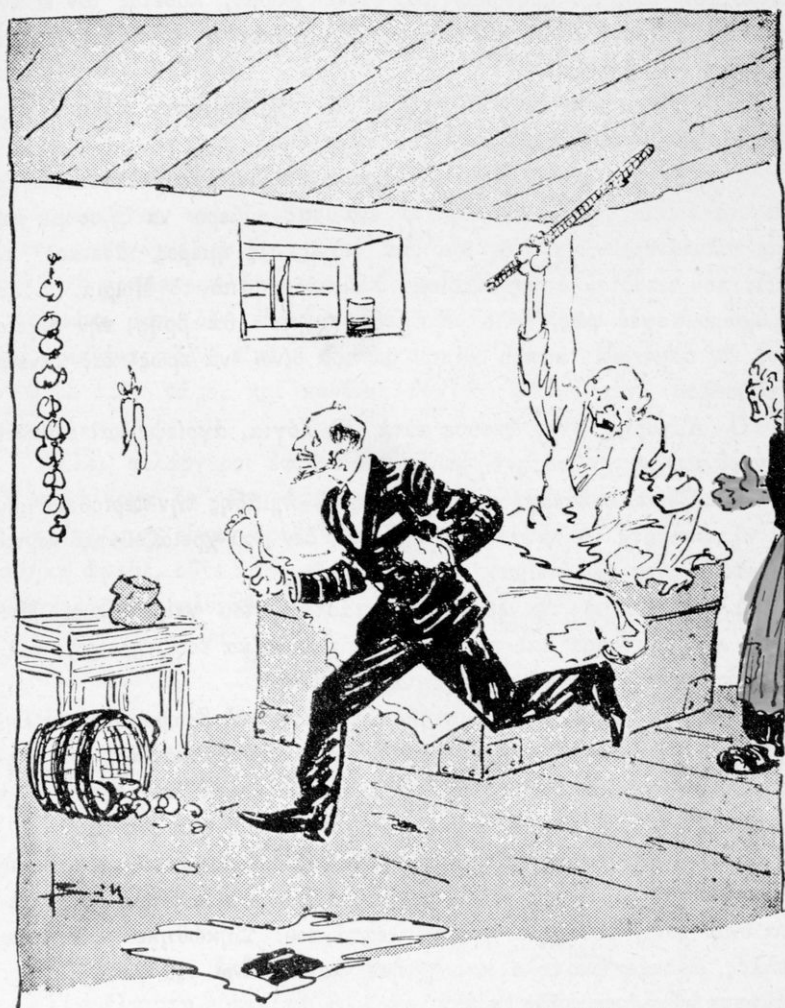
Μολαταῦτα ὁ σκληρόκαρδος αὐτὸς γέρος ἔλεγε πὼς ἦταν χριστιανός ! Νόμιζε μάλιστα πὼς ἦταν καὶ καλὸς χριστιανός, γιατί ταχτικά πῆγαινε στὴν ἐκκλησία, καὶ προσευχὲς πολλὰς ἔλεγε, καὶ τὶς σαρακοστὲς τὶς φύλαγε ὄλες.

Τοῦ κάκου ὁ σεβάσμιος Δεσπότης ἔλεγε στὸ φιλόργυρο Ἄργύρη πὼς ὁ Χριστὸς δὲν γνωρίζει γιὰ χριστιανοὺς ὅσους δὲν κάνουν τὰ καλὰ ἔργα ποὺ διατάζει· τοῦ κάκου τοῦ ἀνάφερε τὰ ἴδια λόγια τοῦ Χριστοῦ : « Δὲν θὰ μπῆ στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ὅποιος λέει Κύριε, Κύριε, ἀλλὰ ὅποιος κάνει τὸ θέλημα τοῦ Πατέρα μου ποὺ βρίσκεται στοὺς οὐρανοὺς ». Τοῦ κάκου τοῦ θύμιζε τὰ λόγια τοῦ σοφοῦ Σολομώντα , «καλύτερα ὄνομα καλὸ, παρὰ πλοῦτη πολλὰ», καὶ τοῦ ἔλεγε πὼς ὁ Χριστὸς θέλει ἔργα καλὰ κι ὄχι τυπικὲς νηστείες καὶ ἀτέλειωτες προσευχὲς· καὶ γιὰ τοῦτο εἶπε : «εὐτυχισμένοι ὅσοι ἐλεοῦν, γιατί αὐτοὶ θὰ ἐλεηθοῦν». Τοῦ κάκου τοῦ θύμιζε καὶ τὰ λόγια τοῦ ἀπόστολου Παύλου, πὼς ἡ φιλαργυρία καὶ ἡ πλεονεξία κάνουν εἰδωλολάτρη τὸ χριστιανό.

Καμιὰ ἐντύπωση δὲν ἔκαναν αὐτὰ τὰ θεῖα λόγια στὴν ἀσυγκίνητη καρδιὰ τοῦ γερο-φιλόργυρου. Τοῦ κάκου οἱ πιδ καλοὶ Γιαννιώτες συμβούλευαν τὸν πλούσιο, θέλοντας νὰ τὸν φιλοτιμήσουν, νὰ κἀνὴ κανένα καλὸ στὸν τόπο. Ὁ Ἄργύρης δὲν ἄκουγε τίποτα καὶ κανένα.

Ἄπὸ ὅλα αὐτὰ εὐκόλα καταλαβαίνουμε πὼς δὲν εἶχε κανένα φίλο μέσα στὰ Γιάννινα. Κι αὐτοὶ οἱ συγγενεῖς του δὲν μπορούσαν ν' ἀγαπήσουν ἕναν ἄνθρωπο, ποὺ γιὰ τὸ χρῆμα θυσίαζε κάθε συγγενικὸ αἶσθημα καὶ κάθε στοργή.

Τὸ δωμάτιο, ποὺ εἶχε γιὰ κρεβατ.κάμαρα ὁ γέρο-Ἄργύρης, ἦταν ἐλεεινὸ· ποτὲ δὲν ἔμπαινε ὁ ἥλιος· ἀπὸ τὴν ὑγρασία εἶχε μιὰ ἀνυπόφορη μυρωδιὰ μούχλας. Κι ἐπειδὴ ὁ Ἄργύρης δὲν ἔβγαине ἔξω στὸν καθαρὸν ἀέρα καὶ ποτὲ δὲν πῆγαινε περίπατο, ἔπαθε ἡ ὑγεία του. Ἡ κακοπέραση, τὸ ξεροφάι, τὰ σάπια ὀπιωρικά, χειροτέρεψαν τὴν

«— Κλέφτη ! Κλέφτη ! έξω ! έξω !» (σελ. 14).

κατάστασή του. Τὸ πρόσωπό του ἔγινε χλωμό, πυρετός τὸν ἔφηνε καὶ τὰ μάτια του εἶχαν μιὰν ἀρρωστιάρικη λάμψη· τὰ πόδια του καὶ τὰ χέρια του ἔτρεμαν.

Ἡ γυναίκα του, ὅσο σκληρὰ κι ἂν τῆς φερνόταν, ἔδλεπε τὴν κατάστασή του καὶ στέναζε.

— «Καημένε Ἀργύρη, τοῦ ἔλεγε μὲ συμπόνια, ἔχουμε τόσα σπίτια καὶ τὰ νοικιάζουμε· δὲν πᾶμε σ' ἓνα πιὸ εὐάερο νὰ ζήσουμε καὶ μεῖς σὰν ἄνθρωποι ; Νά, ἴσα ἴσα αὐτὲς τίς ἡμέρες ἄδειασε τὸ σπίτι ποὺ καθόταν ὁ κυρ-Χρόνης, ὁ ἔμπορος ἀπὸ τὸ Μωριά. Εἶναι εὐρύχωρο, ἔχει φῶς, ἥλιο κι ἔμορφο κῆπο· θὰ βρῆς τὴν ὑγεία σου, ἂν πᾶμε κεῖ· κάπου κάπου θὰ σοῦ δίνω νὰ τρῶς καὶ κανένα κοτόπουλο».

Ὁ Ἀργύρης, ὅταν ἄκουσε αὐτὰ τὰ λόγια, ἀγρίεψε καὶ σήκωσε τὸ χέρι του νὰ χτυπήσῃ τὴ γυναίκα.

— «Σῶπα, καταραμένη! βάλθηκες νὰ ρημάξῃς τὴν περιουσία μου καὶ νὰ μὲ κάμῃς νὰ πεθάνω στὴν ψάθα ; δὲν μοῦ χρειάζονται κῆποι καὶ κοτόπουλα· καλὰ εἶμαι ! » τῆς φώναξε.

Ἄλλὰ μέρα μὲ τὴν ἡμέρα, ἡ κατάστασή του χειροτέρευε. Μιὰ νύχτα ποὺ βογγοῦσε καὶ παραμιλοῦσε, ἡ γυναίκα του πῆρε τὴν τολμηρὴ ἀπόφαση νὰ καλέσῃ ἀρώτητα τὸ γιατρό.

Ἐφριξε ὁ γιατρός ὅταν μπῆκε σὲ κείνη τὴ βρωμερὴ τρώγλη, κι ἄρχισε νὰ μαλώνῃ τὴ νοικοκυρὰ γιὰ τὴν κατάστασιν τοῦ σπιτιοῦ. Μὰ αὐτὴ κλαίγοντας τοῦ ἐξήγησε πὼς αἰτία δὲν ἦταν οὔτε ἡ φτώχεια, οὔτε ἡ ἀκαταστασία, ἀλλὰ τὸ πείσμα τοῦ Ἀργύρη.

Ἐκείνη τὴ στιγμή ὁ ἀρρωστος ἦταν βυθισμένος· ἀκούγοντας ὅμως ὀμιλία κοντά του, ἀνοιξε τὰ μάτια του, καὶ σὰν εἶδε δίπλα στὸ κρεβάτι ἓναν ξένο, φοβήθηκε γιὰ τὰ λεφτά του. Σηκώθηκε εὐθὺς σὰν τρελλός, ἄρπαξε ἓνα ξύλο καὶ ὄρμησε κατὰ πάνω του φωνάζοντας : «Κλέφτη! κλέφτη, ἔξω ! »

Ὁ γιατρός τᾶχασε, φοβήθηκε, καὶ σὲ λίγο βρέθηκε ἔξω ἀπὸ τὸ παράξενο ἐκεῖνο σπίτι.

Ὅταν ἡ γυναίκα του καὶ ὁ γιὸς του μπήκαν στὸ δωμάτιο, βρῆκαν τὸν Ἀργύρη ξαπλωμένο κι ἀναίσθητο. Ἦταν ποῦ ἦταν ἐτοιμοθάνατος. Ἡ τρομάρα ὅμως ποῦ πήρε νομίζοντας πὼς πήγαν νὰ τὸν κλέψουν, καὶ ἡ σύγχυση, τὸν ἀποτελεῖωσαν. Πέθανε κρατώντας στὰ χέρια του σφιχτὰ τὰ κλειδιά τοῦ σεντουκιοῦ ἐκεῖνου ποῦ ἦταν καὶ χρηματοφυλάκιό του καὶ κρεβάτι του.

Κανένα μάτι δὲν ἐδάκρυσε γι' αὐτόν, κανένας δὲν τὸν λυπήθηκε, κανένας δὲν εἶπε : «Θεὸς σχωρὲς' τον». Κανένας δὲν τὸν συνόδεψε στὸν τάφο, καὶ κανένας δὲν τοῦ ἔδωκε τὸν «τελευταῖον ἀσπασμό».

Ἄλλοι φιλάργυροι ἐφρόντισαν μὲ τὴ διαθήκη τους τοῦλάχιστο γιὰ καλὰ ἔργα, κι' ἔτσι ἀφοῦ πέθαναν, ξέπλυναν ἀπὸ τ' ὄνομά τους τὴ ντροπὴ ποῦ εἶχαν ὅταν ἦταν ζωντανοί. Μὰ ὁ Ἀργύρης οὔτε διαθήκη ἄφησε, οὔτε παραγγελιὰ γιὰ νὰ γίνῃ κανένα καλό. Ἐμεινε φιλάργυρος ὡς στὸν τάφο.

Β' Ὁ ἄσωτος Λάμπρος.

Σὺν πέθανε ὁ Ἀργύρης, κι ὁ γιὸς του ὁ Λάμπρος ἀνοιξε τὸ σεντούκι ἐκεῖνο κι εἶδε μέσα τὶς σακκοῦλες μὲ τὸ χρυσάφι, στὴν ἀρχὴ ἔμεινε ἀκίνητος καὶ μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Σὲ λίγο ὅμως ἡ καρδιά του ἄρχισε νὰ χτυπᾷ ζωηρὰ ἀπὸ τὴ χαρὰ, τὸ αἷμα ἀνέβηκε στὸ κεφάλι του, ἡ γλῶσσα του τραύλιζε, κι ἡ δυστυχισμένη ἡ μητέρα του φοβήθηκε μὴν πάθῃ κακὸ ἀπὸ τὴν πολλὴ του χαρὰ.

Ὅταν σὲ λίγο ἤρθε στὸν ἑαυτό του, ὁ Λάμπρος φώναξε :

«Τί ἀνέλπιστη εὐτυχία ! Τί ἀρχοντικά κι εὐτυχημένα θὰ περάσω τὴ ζωὴ μ' αὐτὰ ποῦ μοῦ ἄφησε ὁ πατέρας μου !»

Ὁ γέρο-Ἀργύρης, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πλούτη, ποῦ κι αὐτὰ πάλι τοῦ

τ' ἄφησε χωρὶς νὰ θέλῃ, τίποτε ἄλλο δὲν εἶχε κάνει ποτὲ στὸ γιό του· οὔτε τὸ νοῦ του φρόντισε νὰ φωτίσῃ, οὔτε τὴν καρδιά του νὰ κάμῃ εὐγενικὰ καὶ καλή. Γι' αὐτόν, καθὼς εἶδαμε, μοναδικὴ εὐτυχία στὸν κόσμον ἦταν τὸ χρῆμα.

Ὅπως τ' ἄγρια θηρία, σὰν μείνουν πολὺν καιρὸ χωρὶς τροφή, ὄρμου πεινασμένα στὸ πρῶτο θῦμα ποῦ θ' ἀπαντήσουν, τὸ καταξερκίζουν καὶ τὸ τρῶνε, ἔτσι καὶ τὰ πεινασμένα παιδιὰ τῶν φιλαργύρων ρίχνονται στὴν πατρικὴ περιουσία καὶ τὴν κατασπαταλοῦν.

Πρὶν περάσῃ σωστὸς μῆνας ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Ἀργύρη, ὁ γιός του ἄφησε τὸ χαμηλὸ ἐκεῖνο φτωχόσπιτο, ποῦ εἶχαν γιὰ κατοικία, καὶ πῆγε σ' ἓνα ἀπὸ τὰ λαμπρότερα σπίτια ποῦ νοίκιαζε ὁ πατέρας του. Ἀγόρασε καὶ τὰ πιὸ ἀκριβὰ ἐπιπλα καὶ στόλισε τὴ νέα του ἀρχοντικὴ κατοικία.

Σὲ λίγο ἄρχισε νὰ δίνῃ πολυποικίλα καὶ πολυέξοδα γεύματα. Δὲν καταλάβαινε ὅμως ὁ Λάμπρος, πὼς αὐτοὶ ποῦ ἔτρεχαν τόσο πρόθυμα στὰ γεύματα καὶ στὰ δεῖπνα του, δὲν ἦταν δικοὶ του φίλοι, ἀλλὰ φίλοι τῶν φαγιῶν του· δὲν ἐνοιωθε πὼς μόνο οἱ ἄκριτοι καὶ ἐλαφρόμυαλοι θαύμαζαν τὴς ἐπιδείξεις τῆς ἀρχοντιᾶς του. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀνόητους εἶχε μιὰ μοναχοκόρη καὶ ἐνόμισε μεγάλο εὐτύχημα νὰ τῆς δώσῃ ἄντρα ἓναν πλούσιον σὰν τὸν Λάμπρο. Καὶ μὲ τὴς κολακειῆς του τὸ κατάφερε.

Ὅταν τὸν παλιὸν καιρὸ ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ ἥρωας τῆς Σαλαμίνας, ἤθελε νὰ παντρέψῃ τὴν κόρη του, τοῦ παρουσιάστηκαν δυὸ γαμπροὶ· ὁ ἓνας πλούσιος, ἀλλὰ ἀνόητος· ὁ ἄλλος φτωχός, ἀλλὰ φρόνιμος καὶ προκομμένος. Ὁ Θεμιστοκλῆς προτίμησε τὸ φτωχό. «Καλύτερα ἔχω, εἶπε, ἓναν ἄνδρα καλὸ καὶ προκομμένο, ποῦ νᾶχῃ ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα, παρὰ ἓναν πλούσιον ποῦ νᾶχῃ ἀνάγκη ἀπὸ μυαλό». Ἀλλὰ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν βέβαια τὴ φρονιμάδα τοῦ Θεμιστοκλῆ.

Ἀμέτρητα χρήματα ξόδεψε ὁ Λάμπρος γιὰ νὰ κάμῃ τοὺς γάμους

του λαμπρούς κι επίδειχτικούς, και πολλὸν κόσμον κάλεσε γιὰ νὰ θαυμάσουν τὰ πλούτη του.

Τὴν παραμονὴ τῆς γιορτῆς, παρουσιάζεται στὸ λαμπροστόλιστο ἀρχοντόσπιτο μιὰ δυστυχισμένη φτωχὴ χήρα, μὲ ἄρρωστα τὰ παιδιά της, καὶ παρακαλεῖ μὲ δάκρυα τὸ Λάμπρο νὰ τῆς δώσει μιὰ μικρὴ βοήθεια.

Ὁ Λάμπρος, ἀσυγκίνητος, διώχνει σκληρὰ τὴ χήρα ἀπὸ τὸ σπίτι του, φωνάζοντας μὲ θυμὸ πὼς δὲν τοῦ περισσεύουν χρήματα γιὰ ἐλεημοσύνες καὶ πὼς μόλις τοῦ ἔφθαναν ὅσα εἶχε γιὰ τὰ δικά του τὰ ἔξοδα. Καὶ ὅμως ἡ φτωχὴ ἐκείνη χήρα ἦταν ἀδερφή τοῦ πατέρα του, θεῖά του !

Ὁ Λάμπρος, ἔτσι ποὺ ρίχτηκε στὴν πολυτέλεια, ἔτρεχε στὴν καταστροφή του, ἂν κι αὐτὸς θαρροῦσε πὼς πήγαινε τὸ δρόμο τῆς εὐτυχίας. Ἡ σπατάλη του γινόταν μεγαλύτερη μέρα μὲ τὴν ἡμέρα, καὶ μάλιστα ὕστερα ἀπὸ τὸ γάμο, γιὰτὶ κοντὰ στὴ δική του πολυτέλεια, ἦρθε τώρα καὶ ἡ σπατάλη τῆς πολυέξοδης γυναίκας ποὺ πῆρε.

Νέα χωρὶς ἀνατροφή, ἡ γυναίκα τοῦ Λάμπρου ξόδευε ἀλογάριαστα ὅσο μπορούσε, γιὰ νὰ φαίνεται τάχα μεγάλη ἀρχόντισσα.

Ὅσο γερὴ κι ἂν ἦταν ἡ περιουσία ποὺ εἶχε ἀφήσει ὁ γερο-Ἀργύρης, αὐτὴ ἡ καθημερινὴ σπατάλη τὴ ρήμαξε. Σὲ λίγα χρόνια ὁ Λάμπρος ἔφαγε ὅλα του τὰ χρήματα. Τότε ἄρχισε νὰ πουλᾷ τὰ χτήματά του, κι ἐπειδὴ ἐξακολουθοῦσε τὴν πολυέξοδη ζωὴ του κι εἶχε πάντα ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα, τὰ πουλοῦσε σ' ἐξευτελισμένη τιμῇ, ἄλλα τᾶθαζε ὑποθήκη καὶ δανειζόταν μὲ τόκο βαρὺ. Γιὰ νὰ ξεχνᾷ τίς στενοχώριες του, ἄρχισε νὰ πίνῃ καὶ νὰ μεθᾷ· τότε τῶρριξε καὶ στὰ χαρτιά, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ κερδίσῃ ὅσα εἶχε σκορπίσει δεξιὰ κι ἀριστερά. Ἀλίμονο σ' ἐκείνον ποὺ βάζει τίς ἐλπίδες του στὰ τυχερὰ παιχνίδια !

Ὁ Πύργος τοῦ Βοσπόρου. *Εκδ. 2α. 1931.

Αὐτὸ τὸ κατάλαβε κι ὁ Λάμπρος, ὅταν παίζοντας ἔχασε ὅ,τι τοῦ εἶχε ἀπομείνει.

Ἄπὸ τὸ μεθύσι, τὶς ἀγρύπνιες, τὶς στενοχώριες, ἀλλάξε λίγο-λίγο ὁ χαρακτήρας τοῦ Λάμπρου. Ἔγινε ἀψύς, θύμωνε μὲ τὸ παραμικρό, ἔβριζε καὶ βλαστημοῦσε χυδαῖα, ἔλεγε φέματα. Στὸ τέλος κατάντησε καὶ πλαστογράφος: εἶχε πάλι ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα, κι ὁ ἄθλιος δὲν ἐδίστασε νὰ μεταχειριστῆ καὶ τὰ πιὸ ἄτιμα μέσα γιὰ νὰ βρῆ ὅσα τοῦ χρειαζόνταν.

Κάμποσο καιρὸ κατόρθωσε νὰ κρύψῃ τὰ ἐγκλήματά του· στὸ τέλος ὅμως φανερώθηκε μιὰ πλαστογραφία του, ἔπειτα μιὰ ἄλλη, καὶ γιὰ νὰ μὴν τὸν πιάσουν καὶ τὸν ρίξουν στὶς φυλακές, ἔφυγε κρυφὰ ἀπὸ τὰ Γιάννινα.

Συλλογίστηκε μήπως μπορούσε νὰ βρῆ καταφύγιο στὸ σπίτι κανενὸς ἀπὸ κείνους ποὺ περνοῦσαν γιὰ φίλοι του, ὅταν ἔτρωγαν κι ἔπιναν μαζί του στὶς ἡμέρες τῆς εὐτυχίας του. Ἄλλὰ εἶδε μὲ φρίκη πὼς ὅλοι τοῦ γύρισαν τὴ ράχη, ὅλοι τὸν ἀπαρνήθηκαν, καὶ πὼς δὲν εἶχε κανένα φίλο στὸν κόσμο!

Φεύγοντας μὲ λαχτάρα, ἐκεῖ κοντὰ στὴν ὄχθη τῆς λίμνης, ἀναγνώρισε τὸ φτωχικὸ καλυδόσπιτο τῆς χήρας θεῖας του, ποὺ τὴν εἶχε διώξει τὴν παραμονὴ τοῦ γάμου του. Ὅλες τὶς ἄλλες πόρτες τὶς βρῆκε κλειστές· αὐτὴ ἢ συγγενικὴ μπορούσε ἴσως ν' ἀνοίξῃ. Ἄλλὰ κοντοστάθηκε, θυμούμενος τὸ ἀπάνθρωπο φέροσμά του. Ἡ ἀπελπισία πάλι τὸν ἔσπρωξε, καὶ μὲ χέρι ποὺ ἔτρεμε, χτυπᾷ τὴν πόρτα τοῦ φτωχόσπιτου.

Ἡ χήρα ἔμεινε ἄφωνη σὰν τὸν εἶδε ἔτσι ἄξαφνα. Ἄμικ μπόρεσε νὰ μιλήσῃ, τοῦ εἶπε μὲ πόνο πὼς τὴν ἡμέρα τῆς παντρειᾶς του, ἀπὸ τὴ σκληρότητά του, ἔθαψε δυὸ παιδιὰ τῆς. Ἄλλὰ τώρα ὁ Λάμπρος ὁ περήφανος, ὁ φαντασμένος Λάμπρος, ἔκλαιγε μὲ ἀπελπισία καὶ τὴν ἐξόρκιζε νὰ τὸν κρύψῃ, γιὰτὶ ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ κινδύνευε νὰ τὸν πιάσουν. Ἡ καλὴ γυναίκα τὰ ξεχνᾷ ὅλα καὶ συμπονεῖ τὸ δυστυχισμένο τὸν ἀνηψιὸ τῆς.

«Κρύψου ἐδῶ», τοῦ λέει μὲ δάκρυα.

Τοῦ δίνει φαί, τοῦ δίνει κρεβάτι, τοῦ δίνει καὶ μιὰ φτωχικὰ φορεσιὰ τοῦ μεγάλου γιοῦ της. Μ' αὐτήν, ἀγνώριστος, ὁ Λάμπρος φεύγει κρυφὰ μὲ σκοπὸ νὰ πάη στὴν Κέρκυρα, κι ἀπὸ κεῖ στὴ Βενετία, γιὰ νὰ βρῆ στὴν ξενιτιὰ ὅπως-ὅπως ἓνα κομμάτι φωμί. Μὰ στὴν Πρέβεζα, τὴ στιγμὴ ποὺ ἔμπαινε στὸ πλοῖο, τὸν γνώρισαν, τὸν ἔπιασαν, τὸν ξανάφεραν στὰ Γιάννινα, τὸν δίκασαν, τὸν καταδίκασαν καὶ τὸν ἔρριξαν στὴ φυλακὴ. Ἐκεῖ ὁ ἄσωτος πέθανε περιφρονημένος καὶ ντροπιασμένος.

4. Ἄλωνάρης.

Οἱ θημωνιές τοῦ θερισμοῦ δλόχρυσες, σὲ μεγάλους σωρούς, εἶναι ἀπάνω στὸ ψηλὸ ἐκεῖνο ἴσιωμα. Σιτάρια καὶ κριθάρια εἶναι ἔτοιμα γιὰ ἀλώνισμα κατὰ τὸ μῆνα ἄλωνάρη (Ἰούλιο). Κάθε χωρικός στὴ θημωνιά του περνᾷ ὅλο τὸ μῆνα. Ἐκεῖ δειπνάει, ἐκεῖ κοιμάται. Τ' ἀλώνια, ἐδῶ κι ἐκεῖ, λάμπουν σαρωμένα, στρογγυλά, ἔτοιμα νὰ δεχτοῦν τὰ δεμάτια τῶν σπαρτῶν. Μὲ τὴν αὐγὴ ἀρχίζει τὸ ἀλώνισμα.

Ἐκεῖ μάλιστα στὸ μεγάλο πλακόστρωτο ἀλώνι τοῦ γερο-Δήμου, τοῦ καλύτερου γεωργοῦ καὶ χτηματία, πρῶι πρῶι ἄρχισε τὸ ἀλώνισμα, μὲ τέσσερα καλοθερμμένα ἄλογα, ποὺ χοροπηθοῦν ἀπάνω στὰ δεμάτια, τὰ συντρίβουν καὶ τὰ διαλύουν.

Ὁ γερο-Δῆμος, χτυπώντας τ' ἄλογά του μὲ τὸ καμτοίκι, τὰ σπρώχνει στοὺς ἀτέλειωτους κύκλους μέσα στὸ μεγάλο ἐκεῖνο πετράλωνο.

Ἐχει χωράφια ὁ γερο-Δῆμος παντοῦ. Χωράφια κοντὰ στὴν ἀμμουδιά, χωράφια στὸν κάμπο, χωράφια στὸν Ἀσέληνο.

Τὴν αὐγὴ, ποὺ ἔφεγγε ἀκόμα ὁ αὐγερινός, ἦρθε ὁ παπα-Γιώργης κι ἔψαλλε ἀγιασμὸ κι ἀγιασε τὸ μεγαλύτερο ἀλώνι τοῦ χωριοῦ, τὸ πετράλωνο τοῦ γερο-Δήμου, γιὰ νὰ εὐλογήσῃ ὁ ἅγιος Χαράλαμπος τὴν ἐσοδεῖα, νὰ σοδευτῆ καλὰ στίς ἀποθήκες τοῦ πλοῦσιου γεωργοῦ,

νά φάη αὐτὸς κι ἡ οἰκογένειά του κι οἱ συγγενεῖς του ὅλοι, καὶ νά μοιράζη κάθε Σάββατο ὄλο τὸ χρόνο ζεστά ψωμάκια νά τρῶνε οἱ φτωχοί.

Ἡ φωνὴ τοῦ γερο-Δήμου πρώτη πρώτη ἀκούεται πίσω ἀπὸ τὰ τέσσερα ἄλογα, ξυπνώντας τοὺς ἄλλους γεωργοὺς ἀπάνω στὸ ψηλὸ ἐκεῖνο ἴσιωμα, ποὺ κοιμοῦνται ἀκόμη κοντὰ στὶς θημωνιές τους. Ἡ κυρα-Δήμainer με τὴ μαντήλα στὸ κεφάλι, με μιὰ σκούπα ἀπὸ ἀγκάθια σαρώνει τὰ στάχια, ὅσα εἶναι σκορπισμένα ἔξω ἀπὸ τὸ ἄλώνι. Σαρώνει, καὶ με τὴν ἀγκαθωτὴ σκούπα της διώχνει ἀκόμα ὀλάκερο κοπάδι ἀπὸ χῆνες, ποὺ με τοὺς λαιμοὺς τεντωμένους καὶ τὰ στόματα ὀλάνοιχτα τρέχουν νά φᾶνε τὰ σκορπισμένα στάχια.

Σὲ λίγο, σ' ὄλα τ' ἄλώνια ἄρχισε ἡ δουλειά. Ὅλο τὸ μέρος ἀντηχοῦσε ἀπὸ τὶς ζωηρὲς φωνές τῶν γεωργῶν, ποὺ χτυποῦσαν με τὰ καμτσίκια τ' ἄλογά τους κι ἄλώνιζαν τὰ σπαρτά.

Ἄλλὰ πρῶτος σ' ὄλα ὁ γερο Δῆμος, ὁ καλύτερος γεωργός· πρῶτος στὸ ἄλώνισμα, πρῶτος καὶ στὶς φωνές.

— «Ἄ! Δενίτσα! Ἄ! Μαργίτσα!»

Κοντὸς καὶ παχύς, μ' ἓνα πλατύγυρο σκιαδί, κατακόκκινος, με ἀνειχτὰ τὰ στήθια, χωμένος μέσα στὰ δεμάτια ἀπὸ στάχια ὡς τὰ γόνατα, μόλις μπορεῖ ν' ἀκολουθήσῃ τ' ἄλογά του. Διασκελίζει με τὰ κοντὰ πόδια του τὰ στάχια, τεντώνει τὰ χέρια, χτυπᾷ τὸ καμτσίκι καὶ βγάξει φοβερὲς φωνές. Τ' ἄλογα, καὶ τὰ τέσσερα δεμένα ἀπὸ τὸ στύλο τοῦ ἄλωνιοῦ, τινάζονται τρομαγμένα, βυθίζουν τὰ πόδια τους στὰ σπαρτὰ καὶ ἐξακολουθοῦν με νέα ὀρμὴ τοὺς ἀδιάκοπους κύκλους μέσα στὸ ἄλώνι.

— Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γιέ μου!

Ἀκούεται παρέκει μιὰ τρεμουλιαστὴ φωνὴ κάποιας γριούλας ποὺ βοηθαί τὸ γιό της τὸ Θανασό, γιατί μονάχος του, μ' ἓνα ἀδύνατο γέρικο ἄλογο, ἄλώνιζε τὴ μικρὴ τους θημωνία. Καὶ τώρα πατᾷ

καὶ ὁ ἴδιος μὲ τὰ βαριά πόδια του τὰ στάχια, τὰ μαζεύει, τὰ κάνει σωρὸ ψηλὸ ποῦ φαίνεται ψηλότερος στὰ μάτια τῆς γριάς. Ὀνειρεύεται ἡ δυστυχισμένη φρέσκο ψωμάκι, ποῦ θὰ φάη σὲ λίγες μέρες ἀπὸ τὸ φετινὸ σιτάρι, ψωμί μὲ τὸν ἴδρωτα τοῦ γιοῦ της ποτισμένο, ψωμί μὲ τὴ μητρικὴ εὐλογία ψημένο, τὸ ψωμί ποῦ ἐνοοῦσε καὶ ὁ Θεὸς ὅταν ἔλεγε : « Ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου φαγεῖν τὸν ἄρτον σου ».

— Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γιέ μου !

Σηκώθηκε ἀρκετὰ ψηλὰ ὁ ἥλιος στὸν ὀρίζοντα, κι ἡ ζέστη τῆς ἡμέρας μεγάλωσε. Μὰ σὲ λίγο ἄξαφνα ὁ μπάτης δροσίζει καὶ ζωογονεῖ τίς καρδιές τῶν γεωργῶν.

Καιρὸς ν' ἀρχίσῃ τὸ λιχνισμα. Μὲ τὸ ξυλένιο λιχνιστήρι ἡ γριά Ζήσαινα ἀρχίζει τὸ ξανέμισμα. Ὁ ἄντρας της, ἕνας καλὸς καὶ γερὸς ἀκόμη γεωργός, πέθανε ἀπάνω στὸ θέρισμα· τὸν εἶχε δαγκώσει φαρμακερὴ ὀχιά. Καὶ τώρα ἡ γριά Ζήσαινα βασανίζεται μόνη της. Ἀπὸ τὴ στιγμή ποῦ φύσηξε τὸ μελτέμι, ἡ χήρα μὲ τὸ ξυλένιο λιχνιστήρι λιχνίζει τ' ἀλωνισμένα γενήματα.

Μόνη της κουβάλησε τὰ δεμάτια στ' ἀλώνι, μόνη τ' ἀλώνισε, καὶ τώρα μόνη λιχνίζει τὸ γένημα, χωρίζοντας τὸν καρπὸ ἀπὸ τ' ἄχυρα. Τὸ σιτάρι ὠραῖο, ξυνοκόκκινο, σωριάζεται κοντὰ στὰ πόδια της, καὶ τὸ ἄχυρο τὸ παίρνει ὁ ἀέρας καὶ τὸ σωριάζει παρέκει.

Λιχνίζει ἡ δυστυχισμένη χήρα Ζήσαινα καὶ τὰ μάτια της τρέχουν.

Λιχνίζει καὶ μοιρολογεῖ τὸ γερο-Ζήση, τὸν ἄντρα της :

Σὲ κλαῖνε κάμποι καὶ βουνά,
σὲ κλαῖν τὰ λιβαδάκια.

Σὲ κλαῖν βουσοῦλες μὲ νερά,
ἀμπέλια καὶ χωράφια . . . .

Ζήση μ', Ζήση μου !

Σὲ κλαίει καὶ τὸ ἄλωνάκι σου,
τὸ μαρμαροστρωμένο,
ποῦ χόρευες κι ἀλώνιζες
κριθάρι καὶ σιτάρι,
Ζήση μ', Ζήση μου!

Καὶ λιχνίζει δλοένα, ἡ χήρα, γεμάτη ἀπὸ ἄχυρα, καὶ μοιρο-
λογάει :

Σὲ κλαίει κι ἡ χήρα ἡ Ζήσαινα,
ποῦ ξανεμίζ' ἡ ἔρημη,
πεντάροφανη, σὰν τὸ ἄχυρο
ποῦ τὸ λιχνίζει ἀγέρας,
Ζήση μ', Ζήση μου.

Βράδιασε.

Ὁ γερο-Δῆμος ξέζεψε τὰ τέσσερα ἄλογά του, ποῦ λεύτερα, λυ-
μένα, ξεζαλλίζονται ἀπὸ τὸ κυκλικὸ ἀλώνισμα· καὶ ἔπειτα ἀρχί-
ζουν νὰ τρῶνε ἡσυχα τὴν πατημένη καλάμη, ἐνῶ ὁ γερο Δῆμος κά-
θεται σὲ μιὰ θημωνιά καὶ ξεκουράζεται, γιὰ νὰ φάη σὲ λίγο τὸ δεῖ-
πνο του, ποῦ τὸ ἐτοιμάζει ἡ κυρα-Δήμαινα ἐκεῖ κοντά.

Ἡ Ζήσαινα παραπέρα τέλειωσε τὸ λιχνισμα καὶ κάθεται νη-
στικῆ κοντὰ στὸ σωρὸ τοῦ καθαροῦ σιταριοῦ, ποῦ λάμπει στὴ
μέση τοῦ ἀλωνιοῦ. Καὶ οὔτε ἀνοίγει τὸ στόμα της νὰ διώξη τίς
χήνες, ποῦ μὲ τίς πλατιῆς μύτες τους καταπίνουν ἀχόρταγα τὸ
γέννημα. «Φάτε καὶ σεῖς, καημένες, φάτε! . . .» λέει καὶ ὁ νοῦς της
τρέχει ἄλλου.

Τὸ μῆνα αὐτὸ τοῦ ἀλωνίσματος, ἀπάνω στὸ ἴσιωμα, φεγγοβο-
λοῦν τὴ νύχτα ἀμέτρητα φανάρια, καὶ φέγγουν στοὺς γεωργούς
ποῦ δειπνοῦν.

Γέλια ἐδῶ, γέλια ἐκεῖ. Ἄστεια ἀκοῦς δλόγυρα, ἀπὸ τὴ μιὰ
θημωνιά στὴν ἄλλη, ποῦ εἶναι μαζεμένη δλάκερη ἡ οἰκογένεια κάθε
γεωργοῦ· τὰ παιδιὰ του, ἡ γυναίκα του, κι ἀκόμα τὰ ζῶα του,

ὁ σκύλος του, κι οἱ κότες του, οἱ κλώσες μὲ τὰ λαίμαργα πουλάκια.

Καὶ ὅταν βγῆ πιά τὸ φεγγάρι, πὺ χρυσίζει τὶς θημωνιές, ἔπειτα ἀπὸ τὸ δεῖπνο, χοροὶ ἀρχίζουν ἀπάνω στὰ πέτρινα ἀλώνια, καὶ τραγούδια γλυκόφωνα ἀκούονται παντοῦ. Καὶ τὰ παιδιὰ ἀπάνω στὶς θημωνιές τραγουδοῦν καὶ παίζουν λογιῆς-λογιῆς παιχνίδια, ἐνῶ τὰ ἄλογα γυρίζουν ἐλεύθερα, χρεμετίζοντας καὶ διώχνοντας τὶς χῆνες, πὺ καταπίνουν τὰ στάχια ὅπως οἱ γλάροι τὶς μαρίδες.

Μὰ τὰ πιὸ δυνατὰ γέλια καὶ τραγούδια ἀκούονται ἀπὸ τὸ μεγάλο πετράλωνο τοῦ γερο-Δήμου, ὅπου ὁ πλούσιος γέρος δειπνάει μὲ τὴν κυρα-Δήμαινα καὶ μὲ τοὺς παραγιοὺς του, στὴ μέση τοῦ ἀλωνιοῦ, μὲ ἓνα μεγάλο φανάρι κρεμασμένο στὸ στύλο του:

Καὶ ὁ Θανασὸς μὲ τὸ γέρικο ἄλογό του, τῆς φτωχῆς γριάς ὁ μοναχογιὸς, πὺ μόνος ἀλώνιζε, ἀφοῦ ἔφαγε λίγο ψωμί, γυρίζει στ' ἀλώνια μὲ μιὰ λύρα τρίχορδη, ἀγροτική, τραγουδώντας τὴν εὐχή:

— «Καὶ στὸ μύλο μὲ τὸ καλό».

5. Αὐτὸ δὲ μοῦ τὸ εἶπε ποτὲ κανέννας!

Τὸ καράβι ταξιδεύει μὲ ὠραῖον καιρὸ κι οἱ ναῦτες, καθισμένοι ὀλόγυρα ἀπὸ τὸν καπετὰν Βαγγέλη, ἀκοῦνε τὶς ἱστορίες πὺ τοὺς λέει.

“Ολοὶ ἄκουαν μὲ προσοχὴ καὶ σεβασμό.

“Ἐνα ναυτόπουλο νεοφερμένο, πὺ δὲν γνῶριζε καλὰ τὸν καπετὰν Βαγγέλη τί ἄνθρωπος ἦταν, ἀπάνω σὲ μιὰ διήγηση, τοῦ φωνάζει:

«Ψέματα, καπετὰν Βαγγέλη· αὐτὰ δὲ γίνονται!»

Κόπηκε διαμιάς ἢ διήγησῃ κόπηκε κι ἡ ἀναπνοὴ τῶν ναυτῶν πὺ ἔδλεπαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο μὲ μάτι φρεμισμένο.

Ὁ καπετὰν Βαγγέλης κοίταξε καλὰ καλὰ τὸ ναυτόπουλο κι ἔπειτα τοῦ εἶπε μὲ τρεμουλιαστὴ φωνή :

«Αὐτὸ δὲ μοῦ τὸ εἶπε ποτὲ κανένας !»

Τὶς λέξεις αὐτὲς τὶς πρόφερε μὲ τέτοιον τρόπο, ποῦ τὸ ναυτόπουλο ἄρχισε νὰ τρέμη.

Ἄνοιξε τὸ στόμα του γιὰ νὰ πῆ κάτι, μὰ ἡ φωνὴ του πνίγηκε στὸ λαρύγγι του.

«Μὴ συνερῖζεσαι τὸ παιδί, καπετὰν Βαγγέλη. Ξακολούθησε τὴν ἱστορία σου» εἶπε φοβισμένα κάποιος ναύτης.

«Δὲ μπορῶ τώρα ἄλλη ὥρα» εἶπε ὁ καπετὰν Βαγγέλης· καὶ σηκώθηκε καὶ πῆγε στὴν καμπίνα του.

Τὸ ναυτόπουλο στάθηκε ἀκίνητο σὰ μάρμαρο. Τόπιασε ἀπὸ τὸ χέρι ἓνας ναύτης καὶ τὸ τράβηξε στὴν πρύμη.

«Τί ἦταν αὐτὸ ποῦ ἔκαμες, Στάμο; τοῦ εἶπε. Ἔτσι μιλοῦν στοὺς μεγαλύτερους; Τώρα τὸ μόνο ποῦ σὲ συμβουλεύω, εἶναι νὰ κοιτάξης νὰ τὸν βρῆς τὸν καπετὰν Βαγγέλη μοναχὸ καὶ νὰ τοῦ ζητήσης συχώρεση. Ἄλλιῶς πρέπει νὰ φύγης ἀπὸ τὸ καράβι».

Νύχτωσε. Ἡ θάλασσα ξακολουθοῦσε νὰ εἶναι ἤσυχη. Φυσσοῦσε δροσερὸ ἀεράκι καὶ τ' ἄστρα ἔλαμπαν στὸν οὐρανό. Πίσω στὴν πρύμη, καθισμένος μονάχος σ' ἓνα παράμερο, ὁ καπετὰν Βαγγέλης κοίταξε τὴ θάλασσα. Ἄξαφνα σιγὰ σιγὰ τὸν πλησιάζει τὸ ναυτόπουλο καὶ τοῦ λέει μὲ φωνὴ τρεμουλιαστή :

«Συχώρεσέ με, καπετὰν Βαγγέλη, δὲν ξέρω πῶς μοῦ ξέφυγε τέτοιος λόγος. Συμπάθησέ με σὲ παρακαλῶ». Καὶ ἀπὸ τοὺς λυγμοὺς δὲν κατόρθωσε νὰ πῆ ἄλλη λέξη.

Γύρισε ὁ καπετὰν Βαγγέλης καὶ τὸν κοίταξε καλὰ ἀρκετὴν ὥρα.

«Σὲ συχωρῶ, παιδί μου, τοῦ εἶπε. Μοῦ ἔκαμες μεγάλο κακό, γιὰτὶ πρώτη φορὰ βρέθηκε ἄνθρωπος νὰ μοῦ πῆ τέτοιο λόγο. Ἔ, ἅμα

«...Κι άρχισε νά του λέν τήν ιδιορία τής ζωής του». (σελ. 26).

κοπιάζει κανένας για να βγάλει ένα όνομα, και στ' άσπείρα να τον πειράξουν, του κακοφαίνεται. "Έτσι είναι. Κι άκουσε δώ. Θα σου πω τώρα κάτι τί, που δεν θα το ξεχάσης ποτέ. . . »

"Έπιασε το παιδι από το χέρι, το κάθισε σ' ένα κάθισμα κοντά του κι άρχισε να του λέει την ιστορία της ζωής του :

« Από μικρό παιδι είχα μείνει όρφανός κι έπρεπε να βρω δουλειά για να ζήσω. Μπήκα μούτσος στο καράβι του καπετάν Τραμαντάνη. Πολλά λέγανε για αυτόν και το σύντροφό του, που εγώ δεν τα πίστευα. "Αλλά κι άληθινά να ήταν, τί θάκανα ! "Έπρεπε να δουλέψω για να θρέψω τη μητέρα μου και τις άδερφές μου.

Ταξιδεύαμε από νησι σε νησι με διάφορα έμπορεύματα.

Μια φορά φορτώσαμε από τον Πειραιά σακκιά ζάχαρη, ρύζι και καφέ για τη Σύρα. Στο ταξίδι άπάνω μας βρήκε δυνατός βοριάς και μεγάλη θαλασσοταραχή. Το καράβι μας λοξοδρόμησε κατά τη Σέριφο. Είχε όμως καιρό, ως που να βασιλέψει ο ήλιος, να μπή στο λιμάνι της Σύρας. Μά τίποτα. Το καράβι ξεκολουθοῦσε να κάνη βόλτες.

Νύχτωσε. "Εκεί που καθόμουν στην πρύμη για να ξεκουραστώ, άκουσα χωρίς να θέλω τους δυο συντρόφους να λένε :

« Με την τρικυμία που έχουμε, είμαστε δικαιολογημένοι. Θα βγάλουμε στο ξερονήσι τα μισά σακκιά και θα πούμε πως τα πετάξαμε στη θάλασσα για να γλιτώσουμε τάλλα. Καλά θα μπλωθοῦμε ! . . . »

« Καλά και καλά, είπε ο άλλος, αλλά το ναυτόπουλο που έχουμε, δε μ' άρέσει. Σου είπα να μην το πάρης και δε μ' άκουσες ».

— « Μή σε μέλει ! του άπάντησε ο άλλος. « Δε θα πή τίποτα. Είναι έξυπνο παιδι και θα μάθει την τέχνη μας γρήγορα. Θα ιδής

πόσο θὰ μᾶς βοηθήσῃ. "Αν κάμη ἔμως πῶς λέει τίποτα, ἀλίμονό του ! »

"Εγὼ ξέρω πόσο ταραχτήκα ἀπὸ αὐτὰ τὰ λόγια. "Ετρεμα δλόκληρος. Μὰ σκέφτηκα πῶς δὲν ἔπρεπε νὰ μιλήσω, ἀλλὰ νὰ κάνω τὸν ἀνήξερο καὶ νὰ προσέχω νὰ ἰδῶ τί θ' ἀπογίνη.

Γλυκοχάραζε, ὅταν τὸ καράβι μας πλησίασε σ' ἓνα ἐρημόνησο. "Άλλο πλοῖο δὲν φαινόταν· ἦταν ἄκρα ἡσυχία. Γρήγορα γρήγορα ξεφορτώσαμε στὸ νησί ἀρκετοὺς σάκκους καὶ τοὺς κρύψαμε σὲ μιὰ σπηλιά.

"Όταν γυρίσαμε στὸ καράβι, μὲ φωνάζει ὁ καπετάνιος καὶ μοῦ λέει : « Βαγγέλη, πρόσεξε καλὰ νὰ μὴ σοῦ φύγη λέξη γιὰ ὅ,τι εἶδες. Δὲ θέλω κανεὶς νὰ ξέρη τί γίνεται στὸ καράβι μου. Τὰ μάτια σου τέσσερα ! "Άλίμονό σου, ἂν μάθω πῶς εἶπες τὸ παραμικρό ! »

— « Ποτέ μου δὲ συνηθίζω, καπετάνιε μου, νὰ κάνω σπιγουνιές, οὔτε ἐξετάζω τί κάνει ὁ ἓνας κι ὁ ἄλλος ».

— « Καλὰ, θὰ τὸ δοῦμε », εἶπε καὶ τραβήχτηκε.

"Απλώσαμε τὰ πανιά καὶ τραβήξαμε γιὰ τὴ Σύρα.

Μπήκαμε στὸ μεγάλο λιμάνι μὲ τὸν ἥλιο κι ἀράξαμε κοντὰ στὸ γιάλο.

Δίπλα στὸ πλοῖο μας ἦταν ἀραγμένα κι ἄλλα. Αὐτὸ μοῦ ἔδινε θάρρος. "Αν μοῦ συνέβαινε τίποτα, ἦταν εὐκολο νὰ ζητήσω βοήθεια.

Τὸ ἀπομεσήμερο κατέβηκα στὴν καμπίνα μου, ἐτοίμασα τὰ πράματά μου καὶ τ' ἀνέβασα στὸ κατάστρωμα.

« Γιὰ ποῦ, ὦρα καλή, Βαγγέλη ; » μὲ ρώτησε ὁ Τραμαντάνης.

— « Πηγαίνω νὰ βρῶ πιδὶ τίμια ἀφεντικά », τοῦ ἀπαντῶ ἄφοβα.

— « Τί εἶπες ; » μοῦ ἀπάντησε κείνος μὲ ἄγρια φωνή, κι ἔβαλε τὸ δεξιὸ χέρι στὴ μέση του.

— «Μὴν κουνηθῆς! » τοῦ λέω. Καὶ φωνάζω ἀμέσως δυνατά :
«Σπύρο, Σπύρο! »

Στὸ διπλάνο καράβι ἦταν κάποιο ναυτόπουλο γνωστό μου. Πε-
τάχτηκε ἀπάνω στὸ κατάστρωμα μόλις ἄκουσε τὴ φωνή μου καὶ μοῦ
λέει : «Τί θέλεις, Βαγγέλη; Τί τρέχει; »

Τοῦ πετῶ ἓνα γράμμα καὶ τοῦ λέω : «Κάμε μου τὴ χάρη νὰ
στείλῃς τὸ γράμμα αὐτὸ στὴ μητέρα μου. Καὶ νὰ τῆς μηνύσῃς νὰ
μὴν τ' ἀνοίξῃ προτοῦ νὰ πάω ἐγώ».

Κατόπι γυρίζω στοὺς δυὸ συντρόφους καὶ τοὺς λέω :

— «Σκεφθῆτε το καλά. Εὐκόλο εἶναι νὰ μὲ σκοτώσετε, ἀλλὰ
καὶ σεῖς δὲ θὰ γλιτώσετε... Σ' ἐκεῖνο τὸ γράμμα τὰ γράφω
ἔλα... »

Τὰ θηρία διαμιᾶς ἡμέρωσαν.

«Τί ἔπαθες, Βαγγέλη, μοῦ λέει ὁ Τραμαντάνης μὲ μαλακιά
φωνή τρελλάθηκες; Δὲ σὲ καταλαβαίνω... »

«Μὲ καταλαβαίνεις πολὺ καλά! τοῦ λέω. Ὅσα εἶπατε τ' ἄκουσα
ἔλα».

— «Καὶ τί θέλεις; »

— «Θέλω νὰ μὲ ἀφήσετε νὰ φύγω καὶ νὰ πάτε ἀμέσως νὰ
φέρετε τὰ σακκιά τοῦ ἐμπορίου. Εἰδεμὴ, θὰ σᾶς μαρτυρήσω στὴν
ἀστυνομία νὰ σᾶς πιάσουν».

— «Τὰ βλέπεις; λέει στὸν καπετάνιο ὁ σύντροφός του. Δὲ μ'
ἄφησες νὰ κάμω ἐκεῖνο ποὺ ἤξερα! »

Πέρασαν ἀπὸ τότε τόσα χρόνια, ἀλλὰ καὶ τώρα ἀκόμα θυμᾶμαι
τὰ λόγια αὐτὰ κι ἀνατριχιάζω.

Ὁ καπετάνιος γύρισε πάλι σὲ μένα :

«Καὶ τί σὲ μέλει, Βαγγέλη, γιὰ τὰ ξένα πράματα; Μήπως
εἶναι δικά σου; Ἐσὺ θὰ πληρωθῆς τὸ μισθό σου. Μάλιστα ἀπὸ
δῶ καὶ πέρα θὰ σοῦ δίνουμε διπλὸ μισθό. Θὰ σὲ βάλουμε καὶ στὰ
κέρδη. Τί ἄλλο θέλεις; »

— «Άδικα χρήματα ἐγὼ δὲ θέλω», τοῦ ἀπάντητα.

— «Ἐ! τότε μὴ σοῦ φύγη λέξη ἀπ' ὅσα εἶπαμε, καὶ πῆγαινε στὸ καλὸ».

— «Φεύγω, μὰ πρόσεξε καλά. Ἄν δὲν παραδώσης στὸν ἔμπορο ὄλα τὰ πράματά του, εἶσαι χαμένος. Θὰ τρέξω δλόϊσια στὴν ἀστυνομία».

Μοῦ ἔδωκε τὸ μισθὸ μου καὶ μ' ἄφησε νὰ φύγω.

Ἐπειτα ἀπὸ λίγες ἡμέρες, πῆγα στὸν ἔμπορο καὶ τὸν ρώτησα, ἂν ὁ Τραμαντάνης τοῦ παρέδωσε ὄλα του τὰ ἐμπορεύματα.

«Ναί» μοῦ εἶπε, κ' ἔτσι ἠσύχασα.

Τώρα, τί ἀπόγιναν οἱ δυὸ αὐτοὶ τίμιοι σύντροφοι δὲν ξέρω. Ἄκουσα μόνο μιά φορά νὰ λένε πὼς πνίγηκαν, μὰ δὲ ρώτησα παραπάνω.

Αὐτὸ ποῦ ἔκαμα δὲν ξέρω πὼς τῶμαθαν ὄλοι. Ἐγὼ δὲν τῶπα σὲ κανένα. Πρώτη φορά τὸ λέω σὲ σένα. Κι ἀπὸ τότε οἱ τίμιοι καπετάνιοι κοίταζαν ποιὸς νὰ μὲ πρωτοπάρη στὸ καράβι του.

Ἐτσι λοιπόν, παιδί μου, ἔζησα μὲ τὴν ἀλήθεια καὶ μὲ τὴν ἀλήθεια θέλω νὰ πεθάνω».

6. Δεκαοχτὼ λίρες.

Ὁ παπα-Θεοφάνης, χρόνια τώρα, ἦταν ἐφημέριος στὴν ἐκκλησιὰ μιᾶς μακρινῆς γειτονιάς. Οἱ ἐνορίτες του ἦταν φτωχοὶ ἄνθρωποι, περιβολάρηδες, δουλευτάδες, καὶ γι' αὐτὸ ὁ παπὰς εἶχε λίγα τυχερά· κι ὅταν ἔβγαζε δίσκο τίς μεγάλες γιορτές, δὲν τοῦ ἔρριχναν παρὰ πενταροδεκάρες.

Κι εἶχε καὶ τρία παιδιὰ ὁ παπα-Θεοφάνης: τὸ Σταμάτη, τὸ Δημητρὸ καὶ τὸ Γιαννάκη. Ἡ καχημένη ἢ παπαδιά ἔφτυνε αἷμα γιὰ νὰ τὰ βγάξῃ πέρα μ' ὅσα τῆς ἔφερνε ὁ ἄντρας της.

Περνοῦσαν τόσο στενόχωρα ! Τὴ νύχτα τοὺς ἔφεγγε ἓνα λυχνάρι μὲ λάδι· κρέας μόνο καμμιὰ μεγάλη γιορτὴ ἔβραζαν στὸ χωματένιο τσουκάλι τους· τὸ κακόμοιρο τὸ ράσο τοῦ παπᾶ ἐπάλιωνε ὄχι μιὰ φορά, ὅπως ἔλα τὰ ράσα, ἀλλὰ κάμποσες φορές· πρῶτα στὴ ράχη τοῦ παπα-Θεοφάνη, κι ὕστερα στὴ ράχη κανενὸς παιδιοῦ.

Κι ὅμως ὁ παπα Θεοφάνης, μ' ὄλη τὴ φτώχεια του, ἤθελε νὰ μάθουν τὰ παιδιά του γράμματα· καὶ κάθε βράδι, σὰν γυρνοῦσαν ἀπὸ τὸ σχολεῖό, φοροῦσε τὰ ματογιάλια του καὶ τοὺς διάβαζε τὸ μάθημά τους. Τὸ Σταμάτη μάλιστα τὸν ἔμαθε καὶ νὰ κανοναρχᾶ στὴν ἐκκλησιά, καὶ νὰ κρατᾶ τὸ ἴσο, ὅταν ὁ ψάλτης ἔψελνε τὸ χερουβικό, καὶ νὰ λέη καὶ τὸν ἀπόστολο.

Ὁ Σταμάτης, ἂν καὶ ἦταν μόνο δέκα χρονῶν, εἶχε μεγάλα σχέδια. Πολλὲς φορές συλλογιζόταν πότε νὰ μεγαλώσῃ γιὰ νὰ τὸν λένε κύριο Σταμάτη Παπαθεοφανόπουλο, νὰ κερδίζῃ πολλὰ χρήματα καὶ νὰ μὴν κάθεται πιά στὴν ἐρημιὰ τοῦ κόσμου, σὲ κείνο δὲ τὸ χαμόσπιτο, ἀλλὰ σὲ ἀρχοντόσπιτο, μὲ σιδερένια κάγκελα καὶ πράσινα παραθυρόφυλλα, καὶ μ' ἓναν κήπο ἐμπρὸς· νὰ φορῇ ὠραῖα φορέματα, καπέλλο ψηλὸ καὶ γάντια, καὶ νὰ πηγαίνει στὸ θέατρο μὲ τὸ ἀμάξι, καὶ νὰ μπαίνει ἀπὸ τὴ θύρα, ὅπως ἔλοι ὅσοι ἔχουν λεφτὰ καὶ πληρώνουν, καὶ ἔχει νὰ σκαρφαλώνῃ ἀπὸ τὸν τοῖχο σὰ γάτος, ὅπως τώρα στὸν Καραγκιόζη τῆς γειτονιάς.

Αὐτὰ συλλογιζόταν συχνὰ ὁ Σταμάτης. Ἐνα Σάββατο, γυρίζοντας ἀπὸ τὸ σχολεῖο τὸ μεσημέρι, στάθηκε μπροστὰ σ' ἓνα ὠραῖο ἀρχοντόσπιτο, κι' ἔβλεπε τὰ κάτασπρα καὶ γυαλιστερὰ μάρμαρά του καὶ τὸ περιβόλι μὲ τὰ κάγκελλά του, τὰ λουλούδια καὶ τὴν καταπράσινη χλόη. Τὴ στιγμὴ ἐκείνη βγήκε κι ὁ κύριος μὲ τὰ ὠραῖα φορέματα καὶ τὰ γάντια, πού τὸν περίμενε τ' ἀμάξι τοῦ μπροστὰ στὴ θύρα, καὶ μόλις ἀνέβηκε, ὁ ἀμαξᾶς ἔκαμε μὲ τὸ καμτσίκι κλάπ ! καὶ τᾶλογα ἔφυγαν ἀστραπή.

Ὅλο τ' ἀπομεσήμερο, σ' ἐκείνο τὸ παλατάκι, σ' ἐκείνο τὸν πλού-

σιο κύριο είχε τὸ νοῦ του ὁ Σταμάτης. Σ' αὐτὰ εἶχε τὸ νοῦ του κι ὅταν ἀπὸ τὴν αὐλὴ ἀνέβηκε στὴ μικρὴ του καμαρούλα, γιὰ νὰ πάρη χαρτὶ γιὰ τὸν ἀετὸ ποὺ ἔκανε.

Πάνω σ' ἓνα παλιὸ τραπέζι, κοντὰ στὸν τοῖχο, ἦταν τὸ Ὁρολό-γιο, ποὺ ὅταν ὁ Σταμάτης ἦταν μικρότερος, τὸ κρατοῦσε ὥρες ἐλό-κληρες ἀνοιχτὸ στὰ γόνατά του κι ἔβλεπε τὶς εἰκόνες καὶ τὰ μεγάλα κόκκινα κεφαλαῖα γράμματα.

Τὸ παλιὸ ἐκεῖνο τραπέζι εἶχε ἓνα συρτάρι, ποὺ ἦταν πάντα κλει-δωμένο. Μὰ τὴν ἡμέρα ἐκείνη τὸ κλειδὶ ἦταν στὴν κλειδωνιά καὶ τὸ συρτάρι ἀνοιχτό. Ὁ Σταμάτης τὸ τράβηξε, ἔτσι χωρὶς νὰ θέλῃ, κι ἔμεινε μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα.

Γιατί ; τί εἶδε μέσα στὸ συρτάρι ; Εἶδε ἓνα σωρὸ μικρά, χρυσά, λαμπερά, γυαλιστερά νομίσματα ! Λίρες τοῦ φάνηκαν . . . χωρὶς ἄλλο λίρες ἦταν . . . Λίρες εἶχε δεῖ πολλὰς φορὲς στὴν ὁδὸν Αἰόλου, μέσα στίς γιάλινες μόνστρες τῶν σαράφηδων, ἀλλὰ δὲν εἶχε πιά-σει ποτὲ καμιά στὸ χέρι του. Τὶς ἔβλεπε ἀπὸ μακριὰ πάντα νὰ λάμπουν. Λίρες ἦταν, λίρες ! Ποῦ τὶς βρῆκε τόσο πολλὰς ὁ πα-τέρας του ; Ποῖς νὰ τὸ πῶτε πῶς μέσα σὲ κείνο τὸ φτωχόσπιτο, μέσα στὸ συρτάρι ἐκεῖνο τοῦ παλιοῦ τραπεζιοῦ, θὰ βρῖσκονταν τόσες λίρες, τόσοσ θησαυρός ! . . . Κι ἀκουμπημένος πάνω στὸ συρτάρι, τὶς κοίταζε ἐκστατικός.

« Ἄχ ! καὶ νᾶχα κάμποσες ! ψιθύρισε, τί θᾶκανα ! Θὰ πῆγαινα νᾶβλεπα τὸ μεγάλο φίδι ποὺ ἔχουν κοντὰ στὸ Στάδιο. Θὰ πῆγαινα σ' ἓνα ζαχαροπλαστεῖο νᾶτρωγα πέντε δέκα γλυκά, ἐκεῖ ποὺ τώρα κολλᾶω τὸ πρόσωπό μου στὸ τζάμι τοῦ παράθυρου καὶ τὰ τρώγω ἀπ' ἔξω μὲ τὰ μάτια μου ! . . . Θᾶπαιρνα καὶ παιχνίδια ἀπὸ κείνα ποὺ ἔχουν τ' ἀρχοντόπουλα. Θὰ πῆγαινα καὶ μ' ἓνα αὐτοκίνητο στὸ Φάληρο, θᾶκανα καὶ μιὰ ναυτικὴ φορεσιὰ ἀπὸ φανέλλα ριγωτὴ καὶ κοντὸ παντελονάκι καὶ ψηλὰς κάλτσες καὶ σκουφάκι μὲ φούντα ! Ἄχ ! καὶ νᾶχα κάμποσες λίρες ! »

Και χωρίς νά τὸ καταλάβῃ, χωρίς νά τὸ σκεφθῆ, ἔχωσε τὸ χέρι του στὸ συρτάρι, καὶ σὰν τῷβγαλε, τὰ δάχτυλά του ἦταν κλειστά καὶ κρατοῦσαν ὄσες λίρες μπόρεσε νὰ χωρέσῃ ἢ φούχτα του. Τὶς ἔβαλε στὴν τσέπη του, ἔσπρωξε δυνατὰ τὸ συρτάρι καὶ κατέβηκε βιαστικὰ τὴ μικρὴ τους σκάλα.

Ποῦ πήγαινε, δὲν τῷξερε. Βρέθηκε στὸ Στάδιο. Ἐκεί ἀπὸ τὴν δειροστοιχία, τράβηξε πρὸς τὴν ὁδὸν Κηφισιάς. Ἐκεῖ σταμάτησε λίγο· νὰ πάῃ πρὸς τὴν πλατεῖα τοῦ Συντάγματος ἢ πρὸς τοὺς Ἄσωμάτους ;

Ἄξαφνα ἄκουσε τὴν κχιμπάνα τοῦ παρακλησιοῦ τοῦ Πτωχοκομείου νὰ σημαίνει τὸν ἑσπερινό· ὁ Σταμάτης στάθηκε· μεμιάς τοῦ ἦρθε στὸ νοῦ του πὼς ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦταν Σάββατο, πὼς τὴ στιγμή ἐκείνη ὁ πατέρας του θάταν στὴ ἐκκλησιά, πὼς ἔπειτα ἀπὸ λίγο, μὲ τὸ φελόνι καὶ μὲ τὸ πετραχήλι του, θὰ εἶναι ἐμπρὸς στὴν ἀγία Τράπεζα. « Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν ! » θὰ λέγῃ μὲ τὴ δυνατὴ φωνή του· κι' ὁ ψάλτης θ' ἀπαντᾷ μὲ ψαλμωδία· « Κύριε ἐλέησον ! »

Ὁ πατέρας του θὰ τὸν περιμένῃ τώρα νὰ κανοναρχήσῃ καὶ νὰ πῆ τὸ Ἅγιος ὁ Θεός. Τί θὰ βάλῃ μὲ τὸ νοῦ του, ἂν δὲν τὸν δῆ ἐκεῖ ; Τὸ ξέρει ἄραγε πὼς πῆρε τὶς λίρες ἀπὸ τὸ συρτάρι ;

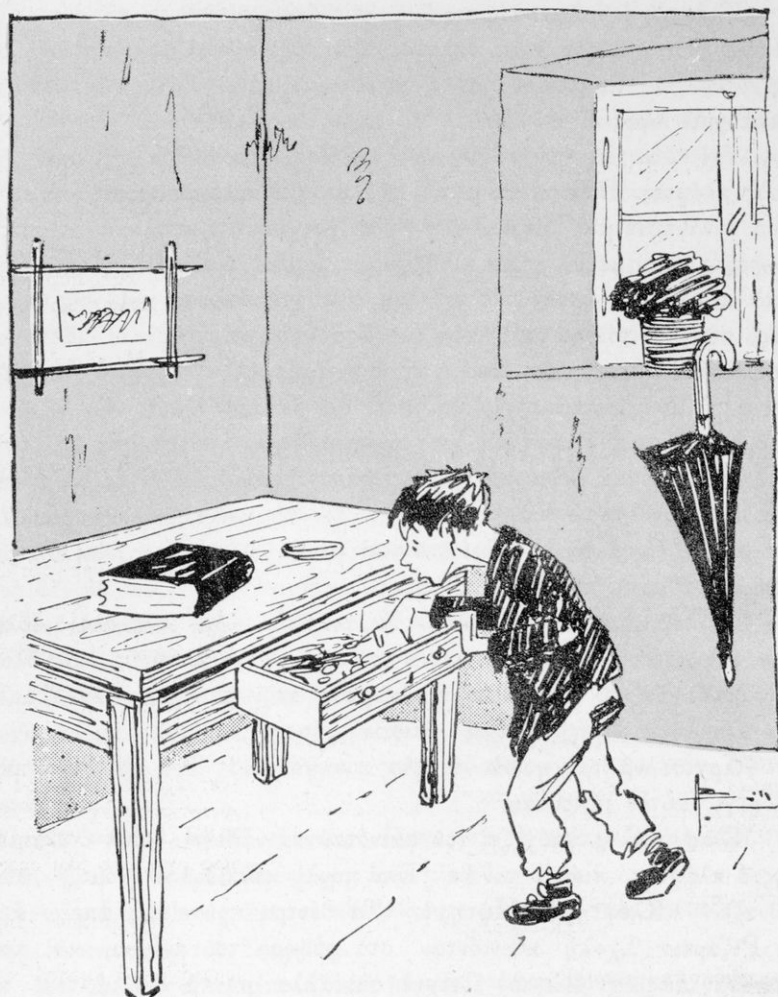
« ὦ ! δὲν τὸ ξέρει, σκέφθηκε ὁ Σταμάτης. Ποῦ νὰ τὸ ξέρῃ ! Τὶς πῆρα μόνος μου, κρυφά. Καὶ πὼς τὸν λὲν αὐτὸν ποῦ παίρνει μόνος του, κρυφά, ἓνα πράγμα ποῦ δὲν εἶναι δικό του ; » συλλογίστηκε ἄξαφνα . . .

Πὼς τὸν λένε ; Τὸ ἤξερε . . .

Κλέφτη ! . . .

Ὁ Σταμάτης στάθηκε, τὸν ἔπιασε ἀνατριχίλα, ἔκαμε δυὸ βήματα, ἀκούμπησε στὸν κορμὸ ἐνὸς δέντρου, ἔσκυψε τὸ κεφάλι του κι ἄρχισε νὰ συλλογίζεται :

«Καὶ χωρὶς νὰ τὸ σκεφθῆ, ἔχωσε τὸ χέρι του στὸ θυτάρι...» (σελ. 32).

Ἡ Πύργος τοῦ Βοσπόρου Ἔκδ. 2α 1931

3

Κλέφτης ! ήταν κλέφτης ! . . . τις έκλεψε εκείνες τις λίρες . . . Πόσες ήταν ; πόσες λίρες έκλεψε, δὲν τ'όξερε· καὶ τὰ δάχτυλά του ἄρχισαν νὰ τις μετροῦν μὲ τρεμούλα μίᾳ μίᾳ. Ἦταν δεκαοχτώ ! δεκαοχτὼ λίρες εἶχε κλέψει !

Καὶ τότε τοῦ ἤρθαν στὸ νοῦ του ὅσα ἤξερε, ὅσα ἄκουσε γιὰ τοὺς κλέφτες. Εἶδε μὲ τὰ μάτια τῆς φαντασίας ἕναν τρομερὸ κλέφτη ποὺ συνάντησε μίᾳ μέρα ἐνῶ τὸν πήγαιναν στὴ φυλακὴ τέσσερις χωροφύλακες, μὲ τὰ χέρια πισθάγκωνα δεμένα, καὶ τὸ πλήθος ἔτρεχε ἀπὸ πίσω. Τοῦ ἤρθαν στὸ νοῦ του ὅλα ὅσα ἄκουσε γιὰ τις φυλακές, πὼς οἱ τοῖχοι τους στάζουν ἀπὸ ὑγρασία, πὼς οἱ κατάδικοι κοιμοῦνται σωριασμένοι εἴκοσι, τριάντα μαζί σὲ κάτι στενὰ ὑπόγεια, πάνω σὲ μουχλιασμένες ψάθες, καὶ δὲν βλέπουν ἥλιο, δὲν βλέπουν κόσμος, καὶ τοὺς δίνουν ἕνα ξεροκόμματό, μαῦρο καὶ πικρό, καὶ τοὺς φυλάγουν νύχτα μέρα στρατιῶτες, κι ἂν θελήσῃ κανένας νὰ φύγῃ, μπουμ ! τὸν σκοτώνουν.

« Ἐκεῖ μέσα θὰ μὲ κλείσουν καὶ μένα . . . χρόνια . . . κι ὅλος ὁ κόσμος θὰ μάθῃ πὼς εἶμαι κλέφτης ! . . »

Καὶ τοῦ φαινόταν πὼς ὅλοι τ'όξεραν ἀπὸ τώρα, πὼς ὅλοι ἔβλεπαν στὸ πρόσωπό του, στὰ μάτια του, πὼς ἦταν κλέφτης, πὼς ὅλων τῶν διαβατῶν τὸ μάτι ἔφτανε ὡς μέσα στὴν τσέπη του κι ἔβλεπε τις κλεμμένες λίρες. Καὶ τὸν ἔπιασε τρόμος ! . .

Ἄρχισε νὰ τρέχῃ σὰ νὰ τὸν κυνηγοῦσαν. Τοῦ φαινόταν πὼς ὅλοι γι' αὐτὸν μιλοῦσαν.

Ἕνας σκύλος γαύγιζε· τοῦ φαινόταν σὰ νᾶλεγε : « Νὰ ὁ Σταμάτης ὁ κλέφτης, πιάστε τον ! » Ἕνα πουλὶ κελαϊδοῦσε· νόμιζε πὼς φώναζε : « Κλέφτης ! κλέφτης ! » Τὰ δέντρα ποὺ εἶναι ἀπέξω ἀπ' τὴ Ριζάρειο Σχολὴ κουνιόνταν στὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου, καὶ τοῦ φαινόταν πὼς τὸ ἕνα τὸν ἔδειχνε στὸ ἄλλο μὲ τὰ κλαριά του, κι ἔλεγαν μεταξὺ τους : « Νὰ τὸς ὁ κλέφτης ! » Ἡ συνειδήσή του ἀπὸ μέσα τοῦ φώναζε : « Κλέφτη ! κλέφτη ! » καὶ τ'όλεγε τόσο δυνατὰ,

πού ο Σταμάτης γυρνούσε και κοίταζε μήπως του τὸ φώναζε κανένας ἀπὸ πίσω του.

Ἄξαφνα στάθηκε και τέντωσε τ' αὐτιά του. Λίγο ἔλειψε νὰ λιγοθυμήσῃ ἀπὸ πίσω του ἄκουσε νὰ χτυποῦν τὰ πέταλα ἑνὸς ἀλόγου πού ἔτρεχε, κάλπαζε, πλησίαζε· ἐκεῖνα τὰ πέταλα θαρροῦσες πὼς τὸν χτυποῦσαν στὸ στήθος.

Τί; λοιπὸν τῶμαθαν; τὸν κυνηγοῦν;

«Ἄχ! μ' ἔφτασε· θὰ μὲ συλλάβῃ... Ἢ μὲ δέσῃ μὲ σχοινιά!...

Ποῖός μου εἶπε νὰ κλέψω;»

Μὰ τί; πέρασε τ' ἄλογο; Ἄχ! ἀνάσανε· σώθηκε· δὲν ἦταν χωροφύλακας· ἦταν στρατιώτης τοῦ πυροβολικοῦ, ἀγγελιαφόρος, και πήγαινε στὰ παραπήγματα...

Στάθηκε μπροστὰ στῆ Ριζάρειο Σχολή· μέσα στῆ φυλλωσιὰ τῶν δέντρων εἶδε ν' ἀσπρίζη, ἀντικρὺ, τὸ μαρμαρένιο καμπαναριὸ τῶν Ἀσωμάτων. Τοῦ ἤρθε στὸ νοῦ πὼς ὁ Θεὸς εἶναι σπλαχνικὸς και συχωρᾷ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, και ἀποφάσισε νὰ πάῃ ἐκεῖ, στῆ μοναξιά, πού δὲν θὰ τὸν βλέπη κανένας, νὰ γονατίσῃ πάνω στὰ μάρμαρα και νὰ παρακαλέσῃ πολὺ τὸ Θεὸ νὰ τὸν συχωρέσῃ γιὰ τὸ ἔγκλημα πού ἔκαμε.

Ἄλλὰ μόλις προχώρησε δέκα βήματα, τὰ πόδια του καρφώθηκαν στὸ χῶμα, ἔγινε κατακίτρινος, κρύος ἴδρωτας τὸν ἔβρεξε.

Μπροστὰ του ἦταν ἓνας χωροφύλακας, και ἐρχόταν καταπάνω του.

«Ἄ! τώρα πιά δὲ γλυτώνω, ἔλεγε, θὰ μὲ πιάσῃ, θὰ μὲ πάῃ στῆ φυλακή και ὁ κόσμος θὰ τρέχῃ ἀπὸ πίσω!»

Ὁ χωροφύλακας ἔφτασε κοντά του· μόνο πού τὸν κοίταξε, κόπηκε ἢ ἀναπνοή τοῦ Σταμάτη.

Μὰ δὲν τοῦ εἶπε τίποτα και πέρασε· ἀπομακρύνθηκε χωρὶς νὰ τὸν συλλάβῃ.

«Δὲν τῶμαθαν ἀκόμα!» εἶπε ἀπὸ μέσα τοῦ ὁ Σταμάτης.

* *
*

Καὶ τρέμοντας ἀπὸ τὸ φόβο του, ἔφτασε στὸ Μοναστήρι τῶν Ἀσωμάτων. Πέρασε τὸ κατώφλι τῆς μεγάλης θύρας· ἡ βρῦση ποὺ εἶναι στὸν περίβολο, θέλησε νὰ τοῦ φωνάξῃ κι αὐτὴ μὲ τὸ μουρμούρισμα τοῦ νεροῦ της: «Κλέφτη! Κλέφτη! . . .» Μὰ ὁ Σταμάτης πρόφτασε καὶ μπῆκε στὸ προαύλιο, κι ἀπὸ κεῖ στὴν ἐκκλησιά.

Ἡ ἐκκλησιά μύριζε λιθάνι· στὰ μανουάλια ἦταν ἀναμμένα δυὸ μεγάλα κεριά· μπροστὰ στὶς μεγάλες εἰκόνες τῶν ἁγίων ἔκαιαν καντήλια· ὁ παπὰς ἔλεγε ἐκείνη τὴ στιγμή τὸ «Φῶς ἰλαρὸν ἁγίας δόξης».

Ὁ Σταμάτης κοίταξε ὀλόγυρα· μονάχα δυὸ-τρεῖς γέροι καλόγεροι τοῦ μοναστηριοῦ ἦταν στὰ σταοῖδια· στριμώχθηκε σὲ μιὰ γωνιά καὶ σήκωσε τὰ μάτια στοὺς ἁγίους . . .

Μὰ τώρα ἄρχισε νὰ τρέμῃ πάλι. Τὸν ἔπιασε ἓνας φόβος πιὸ μέγας, πιὸ τρομερὸς παρὰ ὅταν εἶδε τὸ χωροφύλακα. Ὁ Σταμάτης τοὺς ἁγίους τοὺς φοβόταν περισσότερο κι ἀπὸ τοὺς χωροφύλακες. Οἱ χωροφύλακες μποροῦν νὰ στείλουν ἓναν κλέφτη στὴ φυλακὴ, μὰ οἱ ἅγιοι μποροῦν νὰ τὸν στείλουν στὴν κόλαση! . .

Κι οἱ ἅγιοι τὸν κοίταζαν μὲ ἀγριεμένα μάτια, κίτρινοι ἀπὸ τὸ θυμὸ τους. Προπάντων ὁ ἅγιος Νικόλαος ποὺ ἦταν ἔμπρὸς του. Ὁ Σταμάτης εἶχε καρφώσει τὴ ματιὰ του πάνω στὸ πρόσωπό του καὶ τὸν κοίταζε· κι ὅσο τὸν κοίταζε, τόσο τοῦ φαινόταν πῶς ζωντάνευε, πῶς τὰ χεῖλη του κουνιόνταν γιὰ νὰ φωνάξουν: «Κλέφτη!», πῶς τὰ χέρια του ξεκολλοῦσαν ἀπὸ τὸν τοῖχο, γιὰ νὰ τὸν πιάσουν, νὰ τὸν στείλουν στὴν κόλαση! . . .

Ἦ, ἢ Κόλαση, τί φοβερὴ ποῦ εἶναι!

Σὲ μιὰ κίνηση ποὺ ἔκαμε ἀπὸ τὴν τρομάρα του, οἱ λίρες κουδούνισαν στὴν τσέπη του.

«Τί ζητῶ συχώρεση ἀπ' τοὺς ἀγίους, σκέφτηκε, ἐνῶ ἡ ἀμαρτία μου εἶναι ἐδῶ, στὴν τσέπη μου; Πρέπει νὰ τις βγάλω ἀπὸ πάνω μου αὐτὲς τις κλεμμένες λίρες, πρέπει νὰ τις πάω στὴ θέση τους, στὸ συρτάρι τοῦ τραπεζιοῦ».

Βγῆκε βιαστικὰ ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά κι ἄρχισε νὰ τρέχῃ. Δὲν ἦταν πιὰ κουρασμένος, κομμένος "Ἐτρεχε σὰ νᾶχε φτερὰ στὰ πόδια του, καὶ χωρὶς νὰ σταματήσῃ πουθενά. Σ' ἓνα τέταρτο ἔφτασε λαχανιασμένος στὸ σπιτάκι τους.

Χώθηκε κρυφά-κρυφά στὸ καμαράκι ποὺ ἦταν τὸ τραπέζι μὲ τὸ συρτάρι· πλησίασε μὲ καρδιοχτύπι. Μὰ στάθηκε ἀκίνητος, ἀπελπισμένος.

Τὸ συρτάρι ἦταν κλειστό, κλειδωμένο!... Καὶ τὸ κλειδὶ τὸ εἶχε πάρει ὁ πατέρας του...

Καὶ τώρα; τί νὰ κάμῃ; πῶς νὰ τις βάλῃ στὴ θέση τους αὐτὲς τις καταραμένες λίρες;

"Α! ἀνάμεσα στὸ συρτάρι καὶ στὸ ἀπάνω μέρος τοῦ τραπεζιοῦ, ἦταν μιὰ χαραμάδα· ἀπ' αὐτὴν σιγὰ σιγὰ, ἀργὰ ἀργά, μὲ ἀγωνία, τρέμοντας ἅμα ἄκουγε περπατησιά, τρίξιμο, ἀνοιγμα πόρτας, βήξιμο, ἄρχισε νὰ ρίχνῃ στὸ συρτάρι μία μία τις λίρες. Σὰ νὰ τὴν εἶχαν βαριά πλακωμένη ἐκεῖνες οἱ δεκακοχτὼ λίρες, ἡ συνειδήσή του, κάθε φορὰ ποὺ ἔρριχνε ἀπὸ μία, γινόταν ἐλαφρότερη. Εἶχε ρίξει δεκαεφτά, τοῦ ἔμεινε μόνο μία, ἐτοιμαζόταν νὰ τὴ ρίξῃ κι αὐτή, ὅταν ἄκουσε βήματα ποὺ πλησίαζαν. Ἡ καρδιά του χτυποῦσε μέσ' ἀπὸ τὸ στήθος του· ἄρχισε νὰ τρέμῃ· τὰ γόνατά του κόπηκαν.

— «Χάθηκα!» ψιθύρισε· καὶ προσπάθησε μὲ ἀπελπίσια νὰ τὴ ρίξῃ καὶ τὴν τελευταία λίρα, μὰ δὲν πρόφτασε· ἡ θύρα ἀνοιξε καὶ μπῆκε ὁ παπα-Θεοφάνης, ὁ πατέρας του...

Και είδε τὴ λίρα νὰ λάμπη στὸ χέρι του ! Πλησίασε, τὸν κοίταξε μὲ αὐστηρὸ βλέμμα, πῆρε τὴ λίρα, ξεκλείδωσε τὸ συρτάρι καὶ τὴν ἔρριξε μέσα . . .

Ὁ Σταμάτης ἦταν κίτρινος σὰ νεκρὸς· κρύος ἴδρωτας ἔσταζε ἀπὸ τὸ μέτωπό του. Ὁ πατέρας του τὸν ἀγριοκοίταξε καὶ πάλι, κάθισε στὸ μικρὸ καναπεδάκι ποῦ ἀκουμποῦσε στὸν τοίχο· ἔβγαλε τὸ καλυμμαῦχι του καὶ τ' ἄφηκε πάνω στὸ τραπέζι. Τὰ ἤξερε ὅλα : Εἶχε ἀνεβῆ στὴν καμαρούλα κι' εἶχε ἰδεῖ πῶς ἔλειπαν οἱ λίρες.

Ἐπιασε τὸ Σταμάτη ἀπὸ τὸ χέρι, τὸν ἔβαλε καὶ στάθηκε ὀρθὸς ἐμπρὸς του, καὶ τοῦ εἶπε μὲ σοβαρότητα :

— «Εἶναι μεγάλη ἁμαρτία ἡ κλεψιά· καὶ δεκαοχτῶ πεντάρες ἀν κλέψης ἀκόμα σὰν αὐτές . . . »

— «Πεντάρες ! » εἶπε ὁ Σταμάτης, καὶ κοίταξε τὸν πατέρα του μ' ἐκπληξή, κι ἀνάσανε σὰ νὰ τοῦ σήκωσε καμιά μεγάλη πέτρα ἀπὸ τὸ στήθος του. «Πεντάρες ; δὲν ἦταν λίρες ; »

— «Λίρες ! » φώναξε ὁ παπᾶς· «καὶ ποῦ νὰ τίς βρῶ ἐγὼ τίς λίρες ; Μὰ μὴ σοῦ φαίνεται πῶς εἶσαι λιγώτερο κλέφτης. Κλέφτης εἶναι κι ὁποῖος κλέβει καὶ μιὰ πεντάρη κι ἓνα μονόλεφτο. Καὶ σὺ εἶσαι κλέφτης ! »

Ὁ Σταμάτης ἐνιωθε πῶς θὰ λιγοθυμήσῃ.

Τὸ κατάλαβε ὁ παπα-Θεοφάνης καὶ μεμιας ἡ καρδιά του γέμισε συμπόνεση, κι ἡ φωνή του ἄφησε τὸν αὐστηρὸ τόνο τοῦ δικαστῆ ποῦ ἀπαγγέλλει τὴν καταδίκη τοῦ ἐνόχου, καὶ πῆρε τὸν ἥσυχον τόνο τοῦ πατέρα ποῦ ἀγαπᾶ, καὶ τοῦ παπᾶ ποῦ ἔχει συνηθίσει νὰ εὐλογῇ κεφάλια σκυμμένα καὶ νὰ συχωρᾷ ὄσους μετανοιώνουν . . .

Καὶ τοῦ εἶπε μαλακά :

«Ἄφου μετάνοιωσες ὅμως παιδί μου, κι ἤρθες μόνος σου κι ἔβαλες στὴ θέση του ὅ,τι πῆρες, καταλαβαίνω πόσο σὲ τιμώρησε ἡ συνείδησή σου καὶ σὲ συχωρῶ. Τοῦτο μονάχα συλλογίσου : μὲ τὴν πράξῃ σου αὐτὴ ἐμόλυνες τὴν ψυχὴ σου, καὶ πρέπει νὰ γίνῃς κα-

λύτερος για να τήν καθαρίσης, και να σὲ συχωρέση και ὁ πανάγαθος Θεός».

Και πήρε ἀπὸ τὸ τραπέζι τὸ καλυμμαύχι του, τὸ φόρεσε, κι ἔφυγε χωρὶς νὰ γυρίσῃ πίσω νὰ ἰδῇ.

Ὁ Σταμάτης ἀκούμπησε τὸ πρόσωπό του πάνω στὸ τραπέζι, τῶκρυψε μὲ τὰ δύο του χέρια κι ἔκλαψε... Ἡ λύπη του, ἡ ντροπή του γιὰ τὴν κλεψιά πού ἔκαμε, ἦταν πολὺ μεγάλη. Ἀπὸ τὰ μάτια του ἔτρεχαν τὰ δάκρυά του πού τοῦ ἔκαιγαν, τοῦ φλόγιζαν τὰ βλέφαρά του· κι ἀπὸ τὴ χαραμάδα ἔσταζαν τὰ δάκρυα στὸ συρτάρι κι ἔβρεχαν τὶς στιλπνὲς δλοκαίνουργες πεντάρες πού εἶχε κλέψει, σὰν νάθελαν νὰ τὶς καθαρίσουν κι αὐτὲς ἀπὸ τὸ μόλυσμα τῆς κλεψιάς.

7. Πῶς φέρεται στοὺς ἀδελφούς της ἡ αὐτοκρατόρισα Εὐδοκία.

Στὴν Ἀθήνα, στὰ βυζαντινὰ χρόνια, ζοῦσε μιὰ νέα πού λεγόταν Ἀθηναΐδα.

Ἦταν κόρη τοῦ ὀνομαστοῦ φιλοσόφου Λεοντίου, πού φρόντισε πολὺ γιὰ τὴν ἀνατροφή και τὴ μόρφωσή της.

Ἡ Ἀθηναΐδα εἶχε πολλὰ χαρίσματα· σπάνια ὀμορφιά, μὰ και μυαλὸ δυνατὸ και καλὴ καρδιά.

Αὐτὰ τὰ χαρίσματα και τὰ γράμματα πού ἔμαθε, ἔκαμαν τὴν Ἀθηναΐδα ξεχωριστὴ γυναίκα. Ἦξερε φιλοσοφία, γνώριζε τοὺς ποιητὲς και μιλοῦσε μὲ μεγάλη εὐγλωττία.

Ὁ πατέρας της Λεόντιος εἶχε ἀρκετὴ περιουσία. Μὰ ὅταν πέθανε κι ἀνοιξαν τὴ διαθήκη του, εἶδαν πῶς τὴν περιουσία αὐτὴ τὴ μοίραζε στοὺς δύο γιούς του, τὸν Οὐαλεριανὸ και τὸ Γενέσιο, και στὴν Ἀθηναΐδα δὲν ἄφινε σχεδὸν τίποτα. Ἦτσι τὸ ἔκαμε αὐτὸ γιὰτὶ νόμιζε πῶς οἱ γιοὶ του εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα γιὰ νὰ ζήσουν, ἐνῶ ἡ

Ἐπισημαίνω, μὲ τὰ χαρίσματα τῆς, θάβρισκε εὐκόλα κάποιον ἄρχοντα γιὰ νὰ τὴν πάρῃ γυναῖκα χωρὶς προίκα.

Ἡ Ἐπισημαίνω ὁμοίως εἶχε ἀνάγκη νὰ ζήσει μὲ ἀξιοπρέπεια καὶ παρακαλοῦσε τ' ἀδέρφια τῆς νὰ τῆς δώσουν καὶ αὐτῆς ἓνα μέρος ἀπὸ τὴν κληρονομία. Ἐπισημαίνω αὐτοὶ μὲ κανένα τρόπο δὲν ἤθελαν ν' ἀκούσουν.

Ἡ Ἐπισημαίνω εἶχε μιὰ θειά. Στὴν ἀπελπισία τῆς ἔτρεξε σ' αὐτὴν καὶ ἡ καλὴ γυναῖκα δέχτηκε μὲ προθυμία νὰ ταξιδέψῃ μαζί μὲ τὴν ἀνεψιά τῆς ὡς τὴν Πόλην, ὅπου ἤθελε νὰ ζητήσει δικαιοσύνη ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν αὐτοκράτορα.

Αὐτοκράτορας τότε στὸ Βυζάντιον ἦταν ὁ Θεοδοσίος· καὶ ἐπειδὴ ἦταν ἀνήλικος ἀκόμη, τὸν ἀντιπροσώπευε ἡ μεγαλύτερή του ἀδερφή Πουλχερία, νέα φρόνιμη καὶ καλή.

Ἡ Ἐπισημαίνω μὲ τὴ θειά τῆς παρουσιάσθηκαν στὴν Πουλχερία. Ἡ ὁμορφιά τῆς νέας, ἡ κορμωστασιά τῆς, ἡ εὐγένεια ποὺ εἶχε σὲ κάθε κίνημά τῆς, ἡ ἐξυπνάδα τῆς, οἱ γνώσεις καὶ ἡ εὐγλωττία τῆς μάγεψαν τὴν Πουλχερία. Πρώτη φορὰ ἔβλεπε στὴ ζωὴ τῆς τέτοια νέα, καὶ σκέφτηκε νὰ τὴ δώσῃ γυναῖκα στὸν ἀδερφό τῆς. Τὴν ἴδια μεγάλη ἐντύπωση ἔκαμε ἡ Ἐπισημαίνω καὶ στὸν Θεοδοσίον. Καὶ πρόθυμα δέχτηκε ὁ νέος αὐτοκράτορας νὰ κάμῃ σύντροφο τῆς ζωῆς του τὴν Ἐπισημαίνω.

Πρὶν στεφανωθῆ, ἡ Ἐπισημαίνω, ποὺ ὡς τότε εἶχε σὰν τὸν πατέρα τῆς τὴ θρησκεία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἔλαβε τὸ ἅγιον βάπτισμα, ἔγινε χριστιανὴ καὶ ὀνομάσθηκε Εὐδοκία. Ἐπειὴ ἡ ὁρφανὴ καὶ ἀδερφοδιωγμένη ἔγινε μονομιᾶς αὐτοκρατορίστρα.

Ἡ ἀπότομη αὐτὴ μεταβολή, τὸ ξαφνικὸ αὐτὸ ἀνέθεμα δὲν ἄλλαξαν διόλου τὸν χαραχτῆρα τῆς Εὐδοκίας. Ἄλλους τὰ μεγαλεῖα τοὺς κάνουν φαντασμένους, μερικοὺς τοὺς κάνουν καὶ σκληροὺς, μὰ ἡ σοφὴ καὶ ὠραία Ἑλληνίδα ἔμεινε ἀμόλυνη ἀπὸ κάθε κακία.

Πρώτη φροντίδα τῆς ἦταν νὰ διαδώσῃ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα

στό Βυζάντιο· μάζεψε λοιπόν τριγύρω της τούς σοφούς εκείνου τού καιρού και τούς τίμησε πολύ.

Στήν εὐτυχία της συλλογίστηκε και τούς ἀδερφούς της. Μὰ αὐτοί, σὰν ἔμαθαν πὼς ἡ κατατρεγμένη ἀδερφή τους ἀνέθηκε στό θρόνο κι εἶχε δύναμη νὰ τούς βλάψη, κρύβονταν φοβισμένοι, μὴν τούς ἐκδικηθῆ γιὰ τὸ σκληρὸ φέρσιμό τους.

Ἡ Εὐδοκία ἔστειλε ἀνθρώπους ποὺ τούς ἀνακάλυψαν και τούς ἔφεραν στήν Πόλη.

Ὅταν οἱ δυὸ νέοι ἀνέθηκαν στό παλάτι και παρουσιάστηκαν μπροστὰ στήν αὐτοκρατορίσσα, ποὺ καθόταν στό χρυσοῦ θρόνο μὲ κορώννα στό κεφάλι και βασιλικὸ σκήπτρο στό χέρι, τᾶχασαν· ἡ καρδιά τους χτυποῦσε δυνατὰ, τὰ πόδια τους ἔτρεμαν. Στέκονταν ἀμίλητοι, μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο, χωρὶς νὰ τολμοῦν νὰ ὑψώσουν τὰ μάτια τους και νὰ τὴν κοιτάξουν.

Μὰ κι ἡ Εὐδοκία μόλις κρατοῦσε τὰ δάκρυα ἀπὸ τὴ μεγάλη συγκίνηση, και μὲ φωνὴ ποὺ ἔτρεμε, τούς λέει :

— «Εἶμαι ἡ Ἀθηναῖδα, ἡ ἀδερφή σας. Ἐλάτε κοντά μου χωρὶς κανένα φόβο. Ἄν σεῖς δὲν φερνόσατε ἔτσι σκληρὰ σ' ἐμένα, δὲν θὰ ἐρχόμουν κι ἐγὼ ἐδῶ, ὅπου μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ ἔγινα αὐτοκρατορίσσα. Κανεὶς δὲν ξέρει τὰ θελήματα τοῦ Θεοῦ. Ἐγὼ πιστεύω ὅτι, ὅσα ἔγιναν κι' ὅσα ὑπόφερα ἀπὸ σᾶς, ἦταν θέλημα τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν καλὴ μου τύχη».

Λέγοντας αὐτὰ, κατέθηκε ἀπὸ τὸ θρόνο, ἀγκάλιασε τούς ἀδερφούς της και τούς φίλησε μὲ συγκίνηση. Μέσα στήν εὐγενικὴ ψυχὴ της δὲν μπορούσε νὰ ριζώση τὸ μῖσος κι ἡ ἐκδίκηση. Τούς συχώρεσε, γιατί ἡ καρδιά της τῆς ἔλεγε πὼς δὲν πρέπει νὰ κρατοῦμε ἔχθρα σ' ὄσους θέλησαν νὰ μᾶς βλάψουν.

Σὲ λίγον καιρὸ ἡ Εὐδοκία ἔδωκε μεγάλα ἀξιώματα στοὺς ἀδερφούς της· τὸν Οὐαλεριανὸ τὸν ἔκανε μάγιστρο τοῦ παλατιοῦ, και τὸ Γενέσιο τὸν ἔστειλε γενικὸ διοικητὴ στήν Ἰλλυρία. ✓

8.—Οἱ σφουγγαράδες.

Οἱ φαράδες μας δὲν φαρεύουν μόνο φάρια, ἀλλὰ καὶ σφουγγάρια· καὶ γιὰ τὸ φάρμα αὐτὸ ταξιδεύουν μακριὰ ἀπὸ τὴς ἑλληνικῆς θάλασσης, πηγαίνουν ὡς τ' ἀκρογιαλίας τῆς βορινῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Συρίας.

Γιὰ τὴ σπογγαλιεία, ὅπως ὀνομάζεται τὸ φάρμα τοῦ σφουγγαριῦ, χρειάζεται μεγάλη τόλμη, γιατί εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνη. Καταγίνονται σ' αὐτὴν οἱ ἄφοβοι ναυτικοὶ μας, προπάντων οἱ Ὑδραῖοι, οἱ Αἰγινῆτες, ὅπως κ' οἱ νησιῶτες τῆς Καλύμνου καὶ τῆς Σύμης ἀπὸ τὰ Δωδεκάνησα. Τὸ ἐμπόριο τῶν σφουγγαριῶν εἶναι τὸ περισσότερο στὰ χέρια τῶν Ἑλλήνων, κι αὐτοὶ στέλνουν γιὰ πούλημα τὰ σφουγγάρια σὲ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου.

Οἱ προετοιμασίες τῶν σφουγγαράδικων καϊκιῶν γίνονται ὡς τὸ Μάρτη. Καὶ τὸν Ἀπρίλη, ἢ τὸ πολὺ τὸ Μάη, ὅλα εἶναι ἔτοιμα γιὰ τὸ ταξίδι. Ἡ κουμπάνια τελειωμένη. Τὰ καϊκια, οἱ μπρατσέρες, τὰ μηχανοκάρια, ὅλα περιμένουν σὰ θαλασσοπούλια ν' ἀπλώσουν τὰ φτερά τους. Ἐνας παπάς, κρατώντας τὸ σταυρὸ στὸ ἓνα χέρι καὶ βασιλικὸ στὸ ἄλλο, ἀγιάζει τὸ κάθε καράβι, ἐνῶ ὀλόγουρα οἱ ναῦτες προσεύχονται μὲ εὐλάβεια καὶ παρακαλοῦν τὸ Θεὸ νὰ τοὺς προστατέψῃ στὸ ἐπικίνδυνον ταξίδι τους.

Στὴν ἀκρογιαλιὰ οἱ γυναῖκες, οἱ ἀδερφῆς τῶν ναυτῶν κι οἱ ἀσπρομάλληδες γονεῖς τους, τοὺς ἀγκαλιάζουν μὲ λαχτάρια, τοὺς εὐχονται καλὸ ταξίδι καὶ παρακαλοῦν τὴν Παναγιά νὰ τοὺς φυλάξῃ καὶ νὰ τοὺς φέρῃ πίσω μὲ τὸ καλὸ.

Οἱ συγγενεῖς κι οἱ φίλοι, ἀπάνω στὰ ὑψώματα, ὀλόγουρα στὴν ἀκροθαλασσιὰ, ἀποχαιρετοῦν τὸ πλοῖο μὲ τὰ μαντήλια καὶ τὸ κατευοδώνουν. Στέκουν ἐκεῖ ὡς που, φεύγοντας αὐτὸ ὀλοένα μακρύτερα, σιγὰ σιγὰ νὰ καταντήσῃ ἐν' ἄσπρο σημάδι στὸν ὀρίζοντα κι ἔπειτα νὰ

«Οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι δεύκονται εἰς τὴν ἀκρογιαλιά. Ὡς πού τὸ πλοῖο
νὰ κατανήσῃ ἐν' ὑδρο σπημαδί εἰς τὸν ὀρίζοντα καὶ νὰ χαθῇ» (σελ. 42).

χαθῆ. Οἱ γυναῖκες, τὰ παιδιά, οἱ ἀδερφές, γυρνοῦν τότε ὅλοι λυπημένοι στοὺς οἴκτους.

Σὲ λίγες μέρες φτάνουν οἱ ταξιδιώτες στὶς ἀκρογιαλιές τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Συρίας, τῆς Κύπρου. Καὶ ἀφοῦ ξεκουραστοῦν δυὸ τρεῖς ἡμέρες, ἀρχίζουν τὴ δουλειά. Μόλις βγῆ ὁ ἥλιος, ξεκινοῦν νὰ βροῦν μέρος ποῦ νὰ ἔχη σφουγγάρια.

Τὸ ψάρεμα τῶν σφουγγαριῶν γίνεται ἢ μὲ μηχανή ἢ μὲ βουτηχτὲς (δύτες).

Ὁ βουτηχτής, κρατώντας κρεμασμένο στοὺς λαιμοὺς του ἓνα δίχτυ γιὰ νὰ βάζῃ τὰ σφουγγάρια, ρίχνεται ἀπὸ τὸ κατάστρωμα στὴ θάλασσα. Στὰ χέρια κρατᾷ ἓνα κομμάτι μάρμαρο ἑπτὰ ὡς ὀχτῶ ὀκάδες. Τὸ βάρος τοῦτο τὸν βοηθεῖ νὰ κατέβῃ πολὺ γρήγορα στοὺς βυθούς. Ἐκεῖ μὲ δύναμη, ἀρπαχτά, ξεριζώνει τὰ σφουγγάρια καὶ τὰ βάζει στοὺς δίχτυς του.

Ὅταν θέλῃ ν' ἀνεβῆ ἀπάνω, κουνᾷ δυνατὰ τὸ μακρὸ σχοινὶ ποῦ ἔχει δεμένο στοὺς σῶμα του, καὶ ποῦ εἶναι δεμένο καὶ στοὺς πλοῖο, καὶ οἱ συντρόφοι του τὸν τραβοῦν ἀπάνω γρήγορα γρήγορα.

Ἐπειτα ἀπὸ τὸν πρῶτο βουτηχτή, κατεβαίνει δεύτερος, ὕστερα τρίτος, τέταρτος καὶ καθεξῆς.

Ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερο ψάρεμα τῶν σφουγγαριῶν γίνεται μὲ τὴ μηχανή. Αὐτὴ εἶναι ἓνα εἶδος πανοπλίας καὶ τὴ λένε σ κ α φ α ν δ ρ ο. Τὴ φορεῖ ὁ βουτηχτής σὰ στολή. Ἡ περικεφαλαία ἔχει μπροστὰ δύο μεγάλα στρογγυλά γιαλιά σὰ μάτια ἀπὸ χοντρὸ κρύσταλλο, καὶ στοὺς ἀπάνω μέρος μιὰ τρύπα ἀπ' ὅπου ἀρχίζει ἓνας λαστιχένιος σωλήνας. Αὐτὸς συγκοινωνεῖ μὲ μιὰ ἀεραντλία ποῦ βρῖσκεται στοὺς πλοῖο. Μ' αὐτὴ στέλνουν ἀπὸ πάνω ἀέρα στοὺς βουτηχτὴς σὰ βάρη τῆς θάλασσας.

Ὁ βουτηχτής μὲ τὴ μηχανή παίρνει μαζί του, κρεμασμένο στοὺς λαιμοὺς του, ἓνα μεγάλο δίχτυ· παίρνει καὶ ἓνα καμάκι γιὰ νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν ἑαυτό του, καὶ κατεβαίνει στοὺς βυθούς.

Τὰ διάφορα ψάρια, μικρά ἢ μεγάλη, περνοῦν τρομαγμένα κοντὰ στὸ ἀγνωστο αὐτὸ θεριό. Ἡ χάλκινη περικεφαλαία του ποῦ λάμπει, καὶ τὰ μεγάλα γυαλιὰ ποῦ ἀστράφτουν, τρομάζουν τὸ κάθε ψάρι καὶ τὸ ἐμποδίζουν νὰ πειράξῃ τὸ βουτηχτὴ μὲ τὸ σκάφανδρο· ἀλλὰ κι ἂν τολμήσῃ νὰ τὸ κάμῃ, ὁ βουτηχτὴς μὲ τὸ μακρὸ καμάκι του δὲν τὸ ἀφήνει νὰ τὸν βλάψῃ.

Φοβερὸς εἶναι ὁ κίνδυνος τῶν βουτηχτάδων, ποῦ κατεβαίνουν χωρὶς μηχανὴ στὸ βυθὸ τῆς θάλασσης. Ἐκεῖ κάτω τοὺς πιάνει κάποτε μιὰ ζαλάδα, μιὰ σκοτοδίνη, καὶ πεθαίνουν ἀπὸ ἀσφυξία. Καὶ τότε μεγάλα θαλασσιὰ ζῶα, ὅπως ὁ καρχαρίας, τοὺς κομματιάζουν.

Ἡ μηχανὴ φυλάει τὸν βουτηχτὴ ἀπ' αὐτὸν τὸν κίνδυνο, φέρνει ἔμως ἄλλες βλάβες· πολλοὶ παθαίνουν ἀπὸ παράλυση χεριῶν καὶ ποδιῶν· ἄλλωνῶν κέθεται γιὰ πάντα ἢ φωνή· κι ἄλλοι βρίσκουν φριχτὸ θάνατο ἀπὸ ἀσφυξία, ὅταν δὲν προφτάσουν νὰ τοὺς τραβήξουν ἀπάνω ὅταν πρέπη.

Οἱ σφουγγαράδες, ἀφροῦ τελειώσῃ τὸ ψάρεμα, καθαρίζουν τὰ σφουγγάρια. Καὶ πρῶτα πρῶτα τὰ πατοῦν μὲ τὰ πόδια τους στὸ κατάστρωμα· ἔπειτα τὰ περνοῦν σ' ἓνα λεπτὸ σχοινὶ καὶ τὰ πλένουν πολλὰς φορὰς στὴ θάλασσα, ὡς ὅτου νὰ βγῆ ὁ πηχτὸς χυμὸς ποῦ ἔχουν μέσα τους.

Τὸ ψάρεμα τῶν σφουγγαριῶν βαστᾷ ἕξῃ ὡς ἑφτά μῆνες, ἀπὸ τὸν Ἀπρίλη ὡς τὰ τέλη τοῦ Ὀχτώβρη.

Τότε ἔρχεται ἡ γλυκιὰ μέρα τοῦ γυρισμοῦ στὴν πατρίδα. Οἱ ξενητεμένοι δὲν βλέπουν τὴν ὥρα πότε νὰ ριχτοῦν στὴν ἀγκαλιὰ τῶν συγγενῶν τους ποῦ τοὺς περιμένουν μὲ τόση λαχτάρια.

Ἄξαφνα, μιὰ μέρα, στὸ νησί, φωνάζει ἓνας γεροναύτης :

— «Νά, ἓνα πανάκι φαίνεται».

— «Καλέ, ποῦ τὸ βλέπεις;» τὸν ρωτᾷ ὁ φίλος του.

— «Νά το, κοντὰ στὴ μύτη τοῦ μικροῦ νησιοῦ, ποῦ εἶναι

ἀντικρῦ μας. Νὰ κι ἄλλο, νὰ κι ἄλλο . . . Θὰ εἶναι τὰ σφουγγα-
ράδικα».

— «Αὐτὰ εἶναι, φίλε μου. Ἔχεις δίκιο . . .»

Φωνές σὲ λίγο ἀκούονται παντοῦ. «Ἔ, ἔ, τὰ συχαρίκια μας, κυρὰ
Ἄνέζω, κυρα-Μπήλιω, κυρα-Λενιώ! . . .»

Οἱ πόρτες τῶν σπιτιῶν ἀνοίγουν βιαστικά, τὰ παραθυρόφυλλα
ἀντηχοῦν. Οἱ γυναῖκες, ντυμένες ὅπως-ὅπως, πετιοῦνται ἔξω στὴν
ἀκρογιαλιά.

Ὅλο τὸ νησί ἀναστατώνεται.

Οἱ μέρες ποὺ γυρνοῦν τὰ καίκια τῶν σφουγγαράδων στὴν
πατρίδα τους, εἶναι μέρες γεμάτες χαρά. Τὰ λυπημένα σπίτια
παίρνουν πάλι ζωὴ. Τραγούδια καὶ ἤχοι μουσικῆς γεμίζουν τοὺς
δρόμους.

Κάποτε ὅμως κάποιο σπίτι μένει κατάκλειστο· ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι
μέσα θρηνοῦν ἀπαρηγόρητα καὶ φοροῦν μαῦρα. Ὁ ἀντρας ἢ ὁ ἀδερφός
ἢ ὁ πατέρας δὲν γύρισε πίσω. *Λ*

9. Ἡ διαθήκη τοῦ Πλατίνη.

Ζοῦσε κάποτε στὴν Ἀθήνα ἓνας καλὸς καὶ χρήσιμος ἄνθρωπος,
ὁ γερο-Πλατίνης μὲ τὸνομα. Ὅλοι τὸν ἤξεραν, ὅλοι σὲ μιὰ ἀνάγκη
ζητοῦσαν τὴ βοήθειά του, καὶ κανένας δὲν ἔφευγε ἀπ' τὸ σπίτι του
ἀβόητος. Γιατὶ ὁ καλὸς αὐτὸς ἄνθρωπος εἶχε μεγάλη γιὰ κεῖνο
τὸν καιρὸ περιουσία, ἀπάνω ἀπὸ δύο ἑκατομμύρια. Ζοῦσε ὅμως ἀπλὰ
πάντα καὶ λιτά, δὲν εἶχε παιδιὰ, οὔτε ἄλλους συγγενεῖς, καὶ ξόδευε
ὅλα του σχεδὸν τὰ εἰσοδήματα σὲ ἀγαθοεργίες.

Ὅταν ὁ γερο-Πλατίνης πέθανε, οἱ φίλοι του περίμεναν μὲ ἀγωνία
ν' ἀνοιχτῇ ἡ διαθήκη του, γιατί ὅλοι ἐλπίζανε νὰ πάρουν γενναῖο
κληροδότημα. Ὁ συχωρεμένος εἶχε τόσα χρήματα, τί θὰ τᾶκανε;
ἔλεγε ὁ καθένας ἀπὸ μέσα του. Σὲ ποιὸν ἄλλον θὰ τ' ἄφινε, παρὰ
στοὺς φίλους του;

Καὶ ρωτοῦσαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον :

«Μὴ σὲ κάλεσε μάρτυρα στὴ διαθήκη του ; Μὴν ξέρεις πῶς μοίρασε τὰ ἑκατομμύριά του ; »

Ἄλλὰ ὄχι, κανένας δὲν ἤξερε, ἐκτὸς βέβαια ἀπὸ τὸν συμβολαιογράφου, ποὺ αὐτὸς δὲν ἔλεγε τίποτα σὲ κανένα, κι ἀπὸ δυὸ μάρτυρες, ξένους ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ, ποὺ δὲν τοὺς ἤξεραν οἱ φίλοι γιὰ νὰ τοὺς ρωτήσουν.

Ἔτσι δὲν ἔμαθαν ἐκεῖνο ποὺ ἤθελαν, παρὰ μόνο τὴν ἀκόλουθη ἡμέρα τῆς κηδείας, ὅταν ἡ διαθήκη ἀνοίχτηκε στὸ πρωτοδικεῖο.

Ἦταν ὅπως τὴν περίμεναν. Κανένα φίλου τοῦ δὲν εἶχε ξεχάσει ὁ γερο-Πλατίνης. Σ' ὅλους ἄφινε ἀπὸ ἓνα κληροδότημα, κατὰ τὴν ἀνάγκη τοῦ καθενὸς καὶ τὴν κλίση του. Σ' ἓνα νέο ζωγράφου, παραδείγματός χάρι, ἄφινε εἴκοσι χιλιάδες δραχμὲς γιὰ νὰ πάη στὴν Εὐρώπη καὶ νὰ τελειοποιηθῆ στὴν τέχνη του. Σ' ἓναν ἄλλου ποὺ ἀγαποῦσε τὰρχαῖα, χάριζε τὴν πολὺτιμη νομισματολογικὴ του συλλογὴ. Σ' ἄλλον ποὺ εἶχε κλίση στὴ γεωπονία, ἄφινε τὸν κήπου ποὺ εἶχε στὰ Πατήσια. Σ' ἓναν καθηγητὴ τῆς φιλολογίας ἄφινε τὴν πλούσια βιβλιοθήκη του. Σὲ μιὰ χήρα ἀξιωματικοῦ, μακρινῆ του συγγένισσα, ἄφινε τὰ ἐπιπλα τοῦ σπιτιοῦ του. Καὶ τέλος στὴν κόρη τῆς τῆ Μαρίας, ποὺ ἦταν δεκαεφτά χρονῶν κι ἀγαποῦσε πολὺ τὴ μουσικὴ, ἄφισε εἴκοσι χιλιάδες δραχμὲς γιὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τίς σπουδὲς τῆς στὸ Ὄρειο ὡς νὰ πάρῃ τὸ πτυχίό τῆς.

Ὅλους αὐτοὺς τοὺς φίλους ὁ γερο-Πλατίνης τοὺς εὐχαριστοῦσε στὴ διαθήκη του γιὰ τὴν ἀγάπη ποὺ τοῦ εἶχαν δείξει ὅσο ζοῦσε, καὶ τοὺς παρακαλοῦσε νὰ μὴ τὸν ξεχάσουν μετὰ τὸ θάνατό του. Ἀπὸ λεπτότητα, ἀπὸ εὐγένεια, γιὰ νὰ μὴ θίξῃ τυχρὸν τὴ φιλοτιμία κανενός, ὁ καλὸς ἀνθρώπος τοὺς ἔκανε μ' αὐτὸ νὰ πιστέψουν πῶς ἀπὸ εὐγνωμοσύνη τοὺς μοίραζε τὰ ὑπάρχοντά του. Ἴσως νὰ τοὺς εὐγνωμονοῦσε κι ἀληθινὰ γιὰ τὴ φιλία τους, γιὰτὶ τί πιδ πολὺτιμο ὑπάρ-

χει στὸν κόσμον γιὰ ἓναν ἄνθρωπον, ποὺ δὲν ἔχει πιά συγγενεῖς, ἀπὸ τοὺς καλοὺς φίλους ποὺ τοὺς ἀναπληρώνουν; Μὰ ὁ καλὸς γέρος φαίνεται πὼς ἦταν βέβαιος, ὅτι οἱ φίλοι του δὲν τὸν ἀγαποῦσαν ἀληθινά, καὶ γι' αὐτὸ σοφίστηκε ἓνα τέχνασμα, γιὰ νὰ φανερωθῇ ὁ πῦρ εἰλικρινῆς ἀπ' αὐτοὺς καὶ ν' ἀνταμειφθῇ, ὕστερ' ἀπὸ τὸ θάνατό του, πλουσιώτερα.

Καὶ νὰ μὲ τί τρόπο :

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κληροδοτήματα στοὺς φίλους, ὁ διαθέτης ἄφινε καὶ γενναῖα ποσὰ σὲ διάφορα φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα, ὄρφανοτροφεῖα, νοσοκομεῖα, καὶ ἄλλα στὴ σχολὴ τῶν ἀπόρων καὶ στὸ ταμεῖο τοῦ στόλου. Πάλι ὅμως ἔμενε ἀδιάθετο ἓνα μεγάλο ποσόν. Τὸ εἶχε ξεχάσει; Δὲν εἶχε κάμει καλὰ τὸ λογαριασμό; Ὅχι. Στὸ τέλος τῆς διαθήκης ὑπῆρχε κι αὐτὴ ἡ περίεργη διάταξη: Ὁ Πλατίνης ἔκανε γνωστό, ὅτι στὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα εἶχε καταθέσει ἓνα κουτὶ μὲ μετοχὲς ποὺ ἄξιζαν ἓνα ἑκατομμύριο, καὶ μ' ἓνα «σημείωμα» ποὺ ἔλεγε γιὰ ποιὸν ἦταν τὸ τελευταῖο αὐτὸ κληροδοτήμα. Ἀλλὰ τὸ κουτὶ δὲν θάνοιγόταν παρὰ ἓνα χρόνον ὕστερ' ἀπὸ τὸ θάνατό του, μπροστὰ σ' ὄλους τοὺς κληρονόμους, ποὺ τοὺς προσκαλοῦσε νὰ παρασταθοῦν γι αὐτὸ τὸ ἄνοιγμα στὸ πρωτοδικεῖο.

Ἐκπληξὴ καὶ συγκίνηση τοὺς κυρίεψε ὄλους. Ποιὸς ἀπ' αὐτοὺς θὰ ἦταν ὁ εὐτυχισμένος κληρονόμος ποὺ θάπαιρνε ἓνα δλάκερο ἑκατομμύριο; Ἀπὸ τὴ διαθήκη δὲνμποροῦσαν νὰ μαντέψουν. Ἐπρεπε νὰ περιμένουν ἓνα χρόνον γιὰ νὰ τὸ μάθουν ἀπὸ τὸ σημείωμα ποὺ ἦταν μέσα στὸ κουτὶ. Τί παράξενη διαθήκη! . . .

* *
*

Ποιὸς λίγο, ποιὸς πολύ, ὅλοι οἱ κληρονόμοι τοῦ γερο-Πλατίνης ἔμειναν εὐχαριστημένοι. Μὰ ἀπ' ὄλους περισσότερο εὐχα-

ριστήθηκε και συγκινήθηκε ή Μαρία, ή κόρη τής χήρας. Είχε τώρα στη διάθεσή της είκοσι χιλιάδες δραχμές! Πόσα πράγματα μπορούσε νά κάμη με τή μικρή αυτή περιουσία! Ἐλλά τὸ πρῶτο ποὺ σκέφτηκε, ἦταν νά ἐπισκεφτῆ τὸν τάφο τοῦ εὐεργέτη της και νά τὸν στολίση με λίγα λουλούδια. Αὐτὸ λογάριαζε νά τὸ κάνη συχνά.

Πῆγε λοιπὸν μιὰ μέρα στὸ νεκροταφεῖο και ζήτησε τὸν τάφο τοῦ Πλατίνη. Ἐλλά με μεγάλη της ἔκπληξη και λύπη τὸν βρῆκε μικρό, φτωχὸ και ὀλωσδιόλου ἀστόλιστο.

«Πῶς», ρώτησε τὸν φύλακα, «δὲν θὰ βάλετε μιὰ πλάκα, ἓνα σταυρὸ, ἓνα κάγκελλο; Ἐτσι γυμνὸς θὰ μείνη ὁ τάφος ἑνὸς τόσο καλοῦ και χρήσιμου ἀνθρώπου;»

— «Και ποῖος νά τὸν στολίση, κόρη μου; ἀποκρίθηκε ὁ φύλακας. Ὁ μακαρίτης, φαίνεται, δὲν ἄφησε τίποτα για τὸν τάφο του· και ἐπειδὴ, βλέπεις, δὲν ἔχει παιδιά, οὔτε ἄλλους στενοὺς συγγενεῖς...»

— «Μὰ καλά, εἶπε ή Μαρία· και οἱ φίλοι του; Οἱ φίλοι ποὺ καθέννας κληρονόμησε ἀπ' αὐτὸν ὀλάκερη περιουσία;...»

— «Ὡς τώρα δὲν φάνηκε κανένας, ἀποκρίθηκε ὁ φύλακας. Οὐτ' ἔλαβα καμιὰ παραγγελία για σταυρὸ ἢ για πλάκα.»

— «Ἐγὼ ἔμωσ ἦρθα!» ψιθύρισε ή Μαρία.

Κι ἔμεινε λίγο συλλογισμένη. Ἐπειτα ρώτησε:

— «Και πόσο θὰ κόστιζε ἓνας σταυρὸς;»

— «Κατὰ τὸ σταυρὸ, κόρη μου, ἀποκρίθηκε ὁ φύλακας· ἓνας μαρμαρένιος, με χρυσή ἐπιγραφή, θὰ γινόταν με πεντακόσιες δραχμές.»

— «Κι ἓνα κάγκελλο σιδερένιο;...»

— «Μὲ ἄλλες τριακόσιες θὰ γινόταν και αὐτό...»

— «Κι ἓνα φύτεμα λουλουδιῶν στὸ χῶμα τοῦ τάφου;...»

— «Βάλτε ἄλλες διακόσιες δραχμές...»

— «Ναι, μὰ τὸ περιβολάκι αὐτὸ θὰ ἦθελε περιποίηση...»

— «Αναλαμβάνω ἐγὼ μὲ εἰκοσιπέντε δραχμὲς τὸ μῆνα».

— «Ὁραῖα! φώναξε ἡ Μαρία. Ἀναλαμβάνω κι ἐγὼ νὰ στολίσω αὐτὸν τὸν τάφο καὶ νὰ σοῦ δίνω εἰκοσιπέντε δραχμὲς τὸ μῆνα, γιὰ νὰ τὸν διατηρῆς».

Κι ἀφοῦ ἔρριξε κι ἄπλωσε στὸ γυμνὸ χῶμα τὰ λίγα λουλούδια ποῦ εἶχε φέρει, ἡ Μαρία ἔφυγε ἀπ' τὸ νεκροταφεῖο καὶ πῆγε ἴσια στὸ πλησιέστερο μαρμαράδικο.

Ἐκεῖ παράγγειλε ἓνα σταυρὸ μὲ τὸνομα τοῦ Πλατίνη χρυσοσκαλισμένο. Ὁ ἴδιος ὁ μαρμαρὰς δέχτηκε νὰ τοποθετήσῃ κι ἓνα κάγκελλο ὀλόγυρα στὸν τάφο. Ὁ φύλακας πάλι φρόντισε γιὰ τὸ φύτεμά του. Κι ἔτσι σὲ λίγες ἡμέρες ὁ τάφος τοῦ Πλατίνη, ἀν καὶ φτωχικὸς πάντα, φάνταζε πράσινος, στολισμένος καὶ περιποιημένος.

* *
*

Ἡ Μαρία οὔτε συλλογίστηκε καθόλου πὼς ἡ μικρὴ της παρουσία εἶχε λιγοστέψῃ χίλιες δραχμὲς. Μὲ τὴ μεγαλύτερη προθυμία ἔδινε κάθε μῆνα στὸ φύλακα καὶ τίς εἰκοσιπέντε γιὰ νὰ περιποιηθῆται τὸν τάφο, νὰ τὸν διατηρῆ πάντα πράσινο κι ἀνθοστολισμένο.

Καὶ κάθε φορὰ ποῦ πῆγαινε καὶ τὸν ἔβλεπ' ἔτσι ὠραῖο, ἡ καλὴ κόρη αἰσθανόταν μιὰ μεγάλη ἀνακούφιση κι εὐχαρίστηση.

Ἀπὸ τοὺς φίλους ὥστόσο τοῦ μακαρίτη, κανένας ἄλλος δὲν θυμήθηκε ποτὲ νὰ ἐπισκεφθῆ τὸν τάφο του. Μόνο ἡ Μαρία, γεμάτη ἀγάπη κι εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸν εὐεργέτη της, πῆγαινε ταχτικά.

Κι ὁ χρόνος πέρασε, κι ἔφτασε ἡ μέρα ποῦ, σύμφωνα μὲ τὴ διαθήκη, ἔπρεπε νὰνοιχθῆ τὸ περίφημο κουτί. Ὡ, αὐτὸ κανένας δὲν τὸ εἶχε ξεχάσει! Καὶ τὴν ὠρισμένη μέρα, ὄλοι οἱ κληρονόμοι βρέθηκαν μαζεμένοι στὸ πρωτοδικεῖο καὶ περίμεναν μὲ χτυποκάρδι...

Τὸ κουτὶ ἦταν ἐκεῖ. Τὸ ἀνοιξαν μπροστὰ σ' ἄλλους. Μέτρησαν τὶς μετοχές, ποὺ ἔκαναν σωστὸ ἓνα ἑκατομμύριο. Κι ἔπειτα ἀνοιξαν καὶ διάβασαν τὸ ἰδιόχειρο «σημείωμα» τοῦ Πλατίνη, ποὺ ἔλεγε :

«Πολλὲς φορές ἀλλάξα τὴ διαθήκη μου, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἔμεινα εὐχαριστημένος. Ὅποιος ἔχει περιουσία, ἔχει κι εὐθύνη. Τέλος ἐνόμισα ὅτι βρῆκα τὸ καλύτερο ποὺ εἶχα νὰ κάμω. Ἀφοῦ μοίρασα τὴ μισή μου περιουσία ὅπως ἐπιθυμοῦσα, ἀποφάσισα νὰ διαθέσω τὴν ἄλλη μισή γιὰ βραβεῖο ἀρετῆς. Τώρα ποὺ ζῶ ἀκόμα, πολλοὶ μοῦ δείχνουν φιλία, ἀγάπη κι εὐγνωμοσύνη· ἀλλὰ ὁ Θεὸς ξέρει πόσοι ἀπ' αὐτοὺς εἶναι εἰλικρινεῖς. Αὐτὸ θὰ φαινόταν ὕστερ' ἀπὸ τὸ θάνατό μου, ἀπὸ τὴν περιποίησιν ποὺ θὰ ἔκαναν στὸν τάφο μου καὶ τὶς συγχρῆς ἐπισκέψεις τους σ' αὐτόν.

«Ὅσοι λοιπὸν ξεπλήρωσαν αὐτὸ τὸ χρέος τῆς εὐγνωμοσύνης, ποὺ εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἡ μεγαλύτερη ἀρετή, αὐτοὶ θὰ μοιραστοῦν μεταξύ τους τὴν ἄλλη μισή μου περιουσία, δηλαδὴ ἓνα ἑκατομμύριο. Ἄν ὅμως ἀποδειχθῆ πὼς κανένας στὸ διάστημα αὐτοῦ τοῦ χρόνου δὲν θυμῆθηκε τὸν τάφο μου, — πρᾶγμα ποὺ δὲν θέλω νὰ τὸ πιστέψω, — τότε καὶ τὸ ἑκατομμύριο αὐτὸ ἐπιθυμῶ νὰ μοιραστῆ στὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα ποὺ ἀναφέρω στὴ διαθήκη μου».

Πρὶν τελειώσῃ ἀκόμα τὸ διάβασμα τοῦ σημειώματος, οἱ φίλοι, ἓνας ἓνας, ἄρχισαν νὰ φεύγουν μὲ τρόπο . . . Δὲν ἦταν μόνο ἀπελπισμένοι γιὰ τὸ ἑκατομμύριο· ἦταν καὶ μετανοιωμένοι, καὶ ντροπισμένοι γιὰ τὴν ἀγνωμοσύνη ποὺ εἶχαν δεῖξει . . . Ἀπὸ τόσους κληρονόμους, στὴν αἴθουσα τοῦ δικαστήριου δὲν ἔμεναν πιά παρὰ ἡ Μαρία κι ἡ μητέρα της.

Οἱ ἄνθρωποι κοίταζαν τὴ νέα κόρη, ποὺ στεκόταν κατακόκκινη καὶ συγκινημένη, καὶ φιθύριζαν : «Αὐτή, αὐτή θὰ πύγαινε στὸν τάφο του . . . αὐτή θὰ κληρονομήσῃ τὸ ἑκατομμύριο ! . . . »

Αὐτὸ θὰ σκέφτηκε κι ὁ πρόεδρος. Γιατὶ κοιτάζοντας κι αὐτὸς τὴ Μαρία, ρώτησε :

«Κανένας ἄλλος λοιπὸν δὲν ἔχει ἀξιώσεις ; . . . »

«Ὦ, μὰ οὔτε ἐγὼ ! φώναξε ἡ Μαρία. Ὅ,τι ἔκαμα, δὲν ἀξίζει βέβαια ν' ἀνταμειφθῆ μὲ μιὰ τόση μεγάλη δωρεά ! »

— «Αὐτὸ εἶναι ἄλλο ζήτημα, εἶπε χαμογελώντας ὁ πρόεδρος· σεῖς πήγατε καμμιά φορὰ στὸν τάφο τοῦ μακαρίτη ; »

— «Πολλὲς φορὲς μάλιστα ! φώναξε ὁ συμβολαιογράφος τοῦ Πλατίνη. Τὸ ξέρω καλά, γιατί ἡ Μερία ἤρθε μιὰ μέρα νὰ μ' ἐρωτήσῃ, ἂν πραγματικῶς ὁ μακαρίτης δὲν ἄφισε τίποτα γιὰ τὸν τάφο του. Κι ὅταν τῆς τὸ βεβαίωσα, μοῦ εἶπε ὅτι θὰ φρόντιζε καὶ θὰ δαπανοῦσε. Πραγματικῶς, πῆγα κι ἐγὼ καὶ τὸν εἶδα. Τοῦ ἔβαλε σταυρό, τὸν περίφραξε, τὸν φύτεψε καὶ πληρώνει ἀπὸ τότε τὸ φύλακα γιὰ νὰ τὸν περιποιῆται. Τὸ δικαστήριό σας μπορεῖ νὰ τὸν ρωτήσῃ γι' αὐτό».

— «Περιττό, εἶπε ὁ πρόεδρος, ἡ μαρτυρία σας ἀρκεῖ».

Καὶ τὸ δικαστήριον κήρυξε κληρονόμο τοῦ ἑκατομμύριου τὴ Μαρία.

Ἔτσι πλούσια ἀνταμείφτηκε ἡ ἀρετὴ της, ἡ εὐγνωμοσύνη της. Κι ἡ φτωχὴ ὄρφανὴ ἔζησε στὸ ἐξῆς εὐτυχισμένη, ὄχι τόσο γιατί εἶχε πλοῦτη, παρὰ γιατί εἶχε εὐγενικὰ αἰσθήματα κι ἤξερε νὰ μεταχειρίζεται τὰ πλοῦτη της μὲ τρόπο, ὥστε νὰ κἀνῃ εὐτυχισμένους κι ἄλλους πολλούς.

10. Μιὰ Δίκαιη τιμωρία.

Στὰ χρόνια ποὺ βασίλευε στὴν Πόλη ὁ Θεόφιλος, μιὰ φτωχὴ γῆρα εἶχε ἓνα σπιτάκι ποὺ τὸ κληρονόμησε ἀπὸ τὸ μακαρίτη τὸν ἀντρα της. Μεγάλον πολὺ δὲν ἦταν, εἶχε μόνο τέσσερις κάμαρες. Ἦταν ὁμως σὲ πολὺ καλὴ θέση χτισμένο.

Ἡ φτωχὴ γυναίκα καθόταν στὸ μισὸ σπῆτι μὲ τὰ δυὸ μικρὰ παιδιὰ της· καὶ τὸ ἄλλο μισὸ τὸ νοίκιαζε καὶ τὰ ζούσε.

Ἄντίκρυ ἦταν ἓνα μεγάλο οἰκόπεδο ποῦ ἀνῆκε στὸν ἄρχοντα Πετρωνᾶ, τὸν ἀδερφὸ τῆς βασίλισσας Θεοδώρας.

Ὁ Πετρωνᾶς ἄρχισε νὰ χτίζη τὸ οἰκόπεδὸ του· ἤθελε νὰ κἀνη ἐκεῖ ἓνα ὄμορφο ἀρχοντόσπιτο.

Στὴν ἀρχή, ἡ φτωχή δὲν ἀνησούχησε. Ἐνόμιζε πὼς τὸ καινούργιο χτίριο δὲν θὰ γινόταν πιὸ ψηλὸ ἀπὸ τὰ διπλανὰ του σπιτία. Μὰ σὰν εἶδε πὼς προχωροῦσε πολὺ ἀπάνω καὶ πὼς τὸ σπιτί της δὲν θὰ τῷβλεπε πιὰ ὁ ἥλιος, σηκώθηκε καὶ πῆγε στὸν Πετρωνᾶ νὰ τοῦ πῆ τὸν πόνο της.

«Δυσήσου με, ἀρχοντά μου, τοῦ λέει. Ἄπ' αὐτὸ τὸ σπιτάκι ζῶ ἐγὼ καὶ τὰ παιδιὰ μου. Ἄλλη περιουσία δὲν ἔχουμε. Σὰ σκοτεινιάση, σὰ δὲν θὰ τὸ βλέπη ὁ ἥλιος, κι ἡ ὑγεία τῶν παιδιῶν μου θὰ πάθῃ ἀπὸ τὴν ὑγρασία, καὶ τὸ μισὸ σπιτί, ποῦ τὸ νοικιάζω, θὰ μοῦ μείνῃ ἀνοίκιαστο».

— «Σὲ λυποῦμαι, κυρά μου, τῆς λέει ὁ Πετρωνᾶς· μὰ τί νὰ σοῦ κάμω; Δὲ μπορῶ ν' ἀφήσω μισὸ τὸ σπιτί μου γιὰ χάρη σου.»

— «Νὰ τὸ χτίσης καὶ νὰ ζήσης νὰ τὸ χαρῆς. Μὰ ὄχι νὰ μᾶς πάρῃς καὶ στὸ λαιμὸ σου!»

— «Σὰ δὲ σ' ἀρέση, φύγε, πῆγαινε καὶ κάθησε ἄλλοῦ».

— «Ἀρχοντά μου, νὰ πάω· μὰ εἶμαι φτωχή, δὲν ἔχω ἄλλο σπιτί καὶ κανεὶς δὲν μοῦ δίνει χάρισμα τὸ δικό του. Τ' ἀγοράζεις ἢ ἀφεντιά σου τῦτο; Μὲ τὰ λεφτὰ ποῦ θὰ μοῦ δώσης, βρίσκω ἐγὼ ἓνα ἄλλο σπιτάκι μὲ ἥλιο. Καὶ τότε χτίσε τὸ παλάτι σου ὅσο ψηλὸ θέλεις».

Ὁ Πετρωνᾶς σοῦφρωσε τὰ φρύδια του, γύρισε τίς πλάτες του κι ἔφυγε, χωρὶς νὰ τῆς δώσῃ ἄλλη ἀπάντηση.

* *
*

Ἡ φτωχή χήρα ἔκλαιγε καὶ δερνόταν, ὅσο ἔβλεπε ποῦ τὸ σπιτί, μέρα μὲ τὴν ἡμέρα, τραβοῦσε πρὸς τὰ πάνω. Ὁλος ὁ κό-

σμος ἤξερε πῶς ὁ αὐτοκράτορας Θεόφιλος ἤθελε σὲ ὄλα τὸ σωστὸ καὶ τὸ δίκιο. Στὴν ἀπελπισιά της λοιπὸν σκέφτηκε νὰ παρουσιαστῇ στὸν αὐτοκράτορα καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν προστασία του. Μὰ πάλι δίσταζε, γιατί, καθὼς εἶπαμε, ὁ Πετρωνᾶς ἦταν ἀδερφὸς τῆς βασιλισσας, τῆς γυναίκας του.

«Πήγαινε» τῆς λέει μὲ μῆρα ἕνας γείτονάς της. «Ὁ αὐτοκράτορας δὲν κοιτάζει συγγένειες καὶ φιλίες, μόνο τὸ δίκιο».

Ἡ χήρα πῆρε θάρρος καὶ πῆγε. Ὁ αὐτοκράτορας στάθηκε καὶ τὴν ἄκουσε μὲ πολλὴ προσοχή. Στὸ τέλος τῆς λέει :

«Ἐννοια σου, κυρά μου, καὶ θὰ φροντίσω νὰ μὴν ἀδικηθῆς».

Καὶ κάλεσε ἀμέσως τὸν Πετρωνᾶ καὶ τοῦ μίλησε αὐστηρά :

«Γί εἶναι αὐτὰ ποὺ μαθαίνω ; Ὅσο πιὸ μεγάλος καὶ πλούσιος ἄρχοντας εἶναι κανεὶς, τόσο πιὸ σπλαχνικὰ πρέπει νὰ φέρνεται στοὺς φτωχοὺς καὶ τοὺς ἀδύνατους. Καὶ σὺ μὲ τ' ὄνομα τὸ δικό μου, σὺ ὁ γυναικάδερφός μου, ζητᾶς νὰ καταστρέψῃς μὲ δυστυχισμένη χήρα ; Ἀφοῦ ἐμεῖς δίνουμε τέτοιο παράδειγμα, τί περιμένουμε νὰ κάμουν οἱ ἄλλοι ; ... Ἐπιθυμῶ νὰ τελειώσῃς αὐτὴν τὴν ὑπόθεση ἀμέσως».

Ὁ Πετρωνᾶς ὑποσχέθηκε ν' ἀποζημιώσῃ τὴ χήρα.

* *
*

Εἶχε περάσει καιρὸς. Ὁ Θεόφιλος εἶχε λησμονήσει τὴν ὑπόθεση. Μὲ μῆρα, ποὺ γυρνοῦσε στὸ παλάτι ἀπὸ τὴν ἁγία-Σοφία μὲ μεγάλη πομπή, κάποια γυναίκα προσπαθοῦσε νὰ πλησιάσῃ τὸ βασιλικὸ ἀμάξι, μὰ οἱ φρουροὶ τὴν ἔσπρωχναν καὶ τὴν ἐμπόδιζαν. Ὁ αὐτοκράτορας πρόσταξε νὰ τὴν ἀφήσουν, κι ἐκείνη τοῦ ἔδωσε μιὰν ἀναφορά.

Ὁ Θεόφιλος, ἅμα ἔφτασε στὸ παλάτι, τὴ διάβασε. Μὲ συγκινητικὰ λόγια ἡ φτωχὴ γυναίκα παραστάινε τὴ μεγάλη ἀπελπισία της. Πολλὲς φορὲς πῆγε στὸ παλάτι γιὰ νὰ τοῦ πῆ καὶ πάλι τὸν πόνο της, μὰ οἱ φρουροὶ, ἔδηγημένοι ἀπὸ τὸν Πετρωνᾶ, δὲν τὴν

ἄφιναν· κι ἔτσι κι αὐτὴ σκέφτηκε νὰ περιμένῃ τὸν αὐτοκράτορα στὴν παρέλαση.

Ὁ Θεόφιλος πρόσταξε νὰ ζητήσουν τὴ δυστυχισμένη χήρα καὶ νὰ τὴν παρουσιάσουν μπροστά του.

«Καὶ δὲν ἔκαμε τίποτα ὁ Πετρωνᾶς γιὰ σένα; Δὲ σὲ ἀποζημίωσε;» τὴ ρώτησε.

— «Τίποτα, τίποτα, Δέσποτα».

Τὰ μάτια τοῦ Θεόφιλου τότε ἄστραψαν ἀπὸ θυμὸ. Καλεῖ ἀμέσως τὸν Πετρωνᾶ καὶ τὸν ρωτᾷ γιατί δὲν ἔκαμε ὅ,τι ὑποσχέθηκε.

Ὁ Πετρωνᾶς ἔγινε κατάχλωμος. Τὰ πόδια του λύγισαν. Ἡ φωνὴ του κόπηκε.

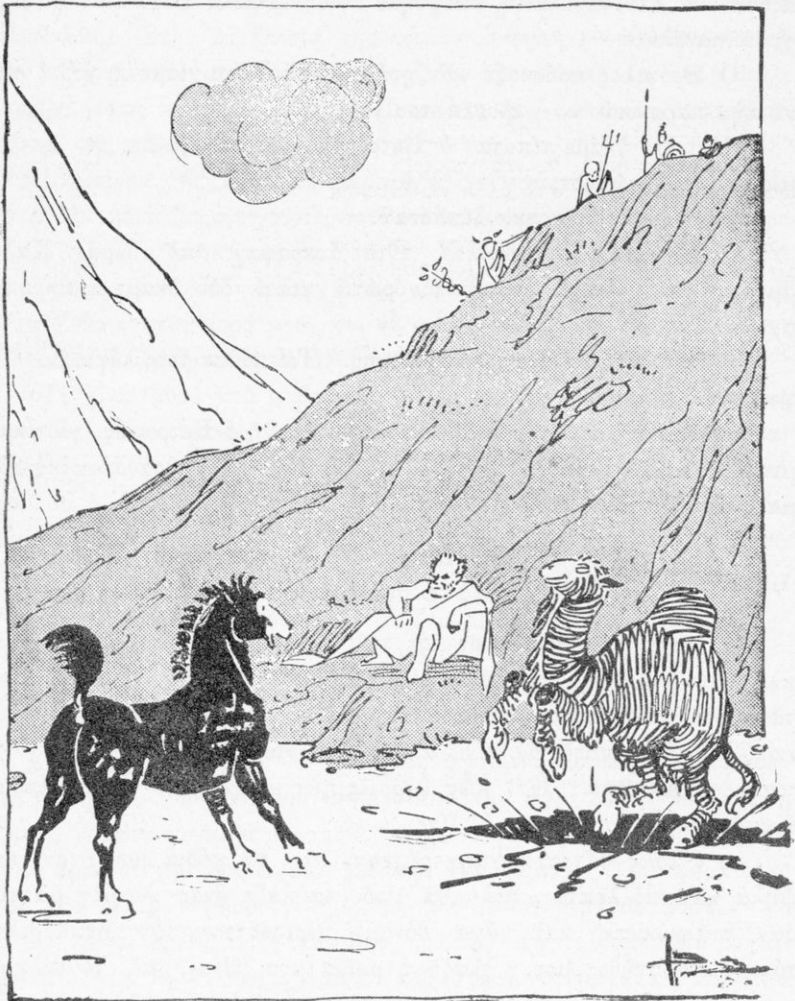
Ὁ αὐτοκράτορας προστάζει νὰ μαστιγωθῇ ὁ Πετρωνᾶς, νὰ γκρεμισθῇ τὸ παλάτι του καὶ νὰ δοθῇ στὴ φτωχὴ χήρα τὸ οἰκόπεδο μαζί μὲ ὄλα τὰ ὑλικά. M

12. Πῶς ὁ Δίας τιμώρησε ἓνα ἀχάριστο πλάσμα του.

«Πατέρα τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων», εἶπε τὸ ἄλογο, καὶ πλησίασε στὸ θρόνο τοῦ Δία. «Οἱ ἄνθρωποι λὲν πῶς εἶμαι ἓν' ἀπὸ τὰ πιὸ ὠραῖα ζῶα τῆς γῆς· κι ἐγὼ τὸ πιστεύω πῶς ἀλήθεια εἶμαι πολὺ. Μὰ δὲν μπορῶ νὰ γίνω ἀκόμα ὠραιότερο;»

— «Ἀλήθεια; Καὶ πῶς θαρρεῖς πῶς μπορείς νὰ γίνῃς ἀκόμα ὠραιότερο;» τὸ ρώτησε ὁ Δίας.

— «Ἴσως θᾶτρεχα γρηγορώτερα, ἂν τὰ πόδια μου ἦταν πιὸ ψηλά καὶ πιὸ λεπτά· πολὺ θὰ μοῦ ταίριαζε ἓνας λαιμὸς μακρὸς σὰν τοῦ κύκνου· καὶ θᾶχα δύναμη περισσότερη, ἂν ἦταν πλατύτερο τὸ στῆθος μου. Ἄφου ἢ μοῖρα μου εἶναι, μὲ τὸ θέλημά σου, νὰ σηκώνω στὴ ράχη μου τὸ ἀγαπημένο σου πλάσμα, τὸν ἄνθρωπο, δὲν θὰ ἦταν καλύτερα νὰ γεννιέμαι μὲ τὴ σέλλα καὶ

«Τὸ ἄλογο ἀνατρίχιασε κι ἄρχισε νὰ τρέμν . . .» (Σελ. 57).

νά τὴν ἔχω φυσικὰ κολλημένη ἀπάνω μου, παρὰ νὰ μὲ σελλώνῃ ὁ
καβαλλάρης ; »

— « Ἄ ! ἔτσι θαρρεῖς ; » εἶπε ὁ Δίας. « Καλά, περίμενε μιὰ
στιγμὴ ».

Τὸ ἄλογο περίμενε μὲ ἀγωνία.

— « Νὰ γίνῃ ! » εἶπε ὁ Δίας μὲ δυνατὴ φωνή. Καὶ μονομιᾶς
τινάχτηκε ἀπὸ τὸ χῶμα ἢ ἀσχημὴ καμῆλα καὶ βρέθηκε κοντὰ στὸ
θρόνο τοῦ Δία.

Τὸ ἄλογο εἶδε τὴν καμῆλα, ἀνατρίχιασε κι ἄρχισε νὰ τρέμῃ.

« Νὰ τὰ ψηλότερα καὶ λεπτότερα πόδια, νὰ ὁ μακρὸς λαιμὸς τοῦ
κύκνου, νὰ τὸ πλατύτερο στῆθος καὶ ἡ φυσικὴ σέλλα », εἶπε ὁ Δίας
στὸ ἄλογο, δείχνοντας τὴν καμῆλα.

Τὸ ἄλογο ἔτρεμε σίσσωμο.

« Πήγαινε, τοῦ εἶπε ὁ Δίας, κι' αὐτὸ πού ἔγινε σήμερα ἄς σοῦ
γίνῃ μάθημα. Μὰ γιὰ νὰ θυμᾶσαι τὴν αὐθάδεια σου καὶ νὰ μετα-
νοιώωνς, θ' ἀφήσω ζωντανὴ τὴν καμῆλα, καὶ κάθε φορὰ πού θὰ τὴ
βλέπῃς, θάνατριχιάζῃς καὶ θὰ τρέμῃς ».

13. Ὁ Βασίλειος ὁ Β' στὴν Ἑλλάδα.

Ἀφοῦ κατανίκησε τοὺς Βουλγάρους καὶ μπῆκε νικητὴς στὴν
πρωτεύουσά τους, τὴν Ἀχρίδα, κι ἔκαμε πάλι τὴ Βουλγαρία ἐπαρ-
χία τῆς μεγάλης ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, ὁ αὐτοκράτορας Βασίλειος
ὁ Β' ἀποφάσισε νὰ πραγματοποιήσῃ ἕναν παλιό του πόθο : νὰ ἐπι-
σκεφτῇ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀθήνα.

Μὲ τὸ στρατό του προχώρησε πρὸς τὰ κάτω, πέρασε τὰ σύνορα
τῆς Θεσσαλίας καὶ στρατοπέδευε κοντὰ στὰ Μετέωρα, σ' αὐτὸ τὸ
φυσικὸ θαῦμα, — ὀχτακόσιοι γιγάντιοι βράχοι, πού εἴκοσι ἀπ' αὐτοὺς
εἶχαν στὴν κορφή τους κελλιὰ ἀσκητῶν.

Ἀπὸ τὰ Μετέωρα, ποὺ τόσο κίνησαν τὸ θαυμασμό του, ὁ Βασίλειος ὁ Β΄ ἐξακολούθησε τὸ δρόμο του πρὸς τὰ κάτω. Πέρασε τὴν πλούσια πεδιάδα τῶν Τρικκάλων, ποὺ τὴ βρέχουν ὁ Πηγεῖος κι ἄλλα μικρότερα ποτάμια. Παντοῦ ὁ θεσσαλικὸς λαὸς ὑποδεχόταν μὲ χαρὰ καὶ μ' ἐνθουσιασμό τὸ μεγάλο αὐτοκράτορα, ποὺ ἔσωσε τὴν πολύπληθῆ χώρα ἀπὸ τὴς βουλγαρικῆς ἐπιδρομῆς.

Ἐφτασε στὴν ἱστορικὴ πεδιάδα τῶν Φαρσάλων, πέρασε τὸν ποταμὸ Ἀπιδανὸ καὶ πλησίασε τὰ ριζοβούνια τῆς Ὀθρηῆς. Ἀπὸ δῶ κι ἔμπρὸς ἀρχίζει ὁ ἀνήφορος.

Ἀπὸ τὴς ἀπόκρημνες πλαγιῆς τοῦ πολυκόρυφου βουνοῦ, μπαίνει στὴ μεγάλη κοιλάδα τοῦ Σπερχεῖοῦ, ποὺ ἀπλώνεται ἀνάμεσα Ὀθρηῆς καὶ Οἴτης.

Μαγεμένος ἀπὸ τὸ ὑπέροχο πανόραμα ποὺ ἀπλώνεται στὰ μάτια του ὡς τὸ βάθος τοῦ Λαμιακοῦ κόλπου, συγκινημένος ἀκόμα ἀπὸ τὸ θέαμα ἑνὸς μέρους τῆς κοιλάδας, ποὺ ἦταν ὡς τότε σπαρμένο ἀπὸ κόκκαλα, — λείψανα τῆς μυριόεκτης μάχης ποὺ εἶχε γίνει ἐκεῖ 22 χρόνια πρωτότερα μεταξὺ Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων, ἔταν ὁ στρατηγὸς Νικηφόρος Οὐρανὸς νίκησε τὸ Τσάρο Μιχαήλ καὶ τσάκισε τὸν βουλγαρικὸ στρατό, — ὁ Βασίλειος περνᾷ τὴ Φωκίδα, τὴ Λοκρίδα, καὶ φτάνει στὴ Θήβα, τὴν περίφημη τότε πόλη γιὰ τὰ μεταξουργεῖα τῆς.

Ἀπὸ κεῖ ὁ αὐτοκράτορας μὲ τὸ στρατό του τραβᾷ ἴσια γιὰ τὴν Ἀθήνα, ποθώντας νὰ χαιρετήσῃ τὴν πρωτεύουσα τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ καὶ νὰ γιορτάσῃ τὴ νίκη του ἀπάνω στὴν ἔνδοξη Ἀκρόπολη.

Ἡ εἰδωλολατρεία εἶχε ξεψυχήσει πρὸ πολλοῦ. Ἡ παρθένα Ἀθηναῖα εἶχε παραχωρήσει τὴ θέση τῆς στὴ Μαρία. Πολλοὶ ἀρχαῖοι ναοὶ εἶχαν γίνει χριστιανικῆς ἐκκλησιῆς. Κι αὐτὸς ἀκόμα ὁ ξακουσμένος Παρθενώνας, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ αὐτοκράτορα Ἰου-

στινιανού, ἦταν ἀφιερωμένος στήν Παναγία. Ἐκεῖ πάνω ἔμεινε κι ὁ ἀρχιεπίσκοπος.

Ἀπ' ὅλη τὴν Ἀττικὴ καὶ τὴν Ἑλλάδα ἔχουν μαζευτεῖ πλήθη λαοῦ, γιὰ νὰ ὑποδεχτοῦν τὸ νικηφόρο αὐτοκράτορα. Ἄντρες καὶ γυναῖκες, νέοι, γέροι καὶ παιδιὰ, μὲ τὰ γιορτινὰ τους φορέματα, πλημμυρίζουν ἀπὸ τὸνα μέρος κι ἀπὸ τᾶλλο τὸ δρόμο, ποῦ ὁδηγεῖ στήν Ἀκρόπολη, καθὼς καὶ τοὺς δλόγυρα λόφους. Καὶ σὲ λίγο παρουσιάζεται καὶ περνᾷ μὲ τὴν ἀκολουθία του ὁ Βασίλειος. Μὲ πόση χαρά, μὲ πόσον ἐνθουσιασμὸ τὸν ὑποδέχεται καὶ τὸν ζητωκραυγάζει ὁ λαὸς ἐκεῖνος ποῦ τὸν λατρεύει !

Ὁ γηραιὸς βράχος λαμπρύνεται τώρα ἀπὸ τὴν αὐτοκρατορικὴ πομπή. Ὁ θαφνοστεφανωμένος αὐτοκράτορας περιστοιχίζεται ἀπὸ τοὺς γενναίους ἀξιωματικούς του καὶ μὲ ἀργὸ βῆμα, βαθιὰ συγκινημένος, ἀνεβαίνει τὰ μαρμαρένια σκαλιά. Στὰ προπύλαια, δεξιὰ κι ἀριστερά, τὸν περιμένουν τὰ λάβαρα καὶ τὰ ἑξαπτέρυγα. Στὴ μέση, στέκεται ὁ ἀρχιεπίσκοπος μὲ τὰ λαμπρά του ἄμφια, τὴ διαμαντοστόλιστη μίτρα του καὶ τὸ χρυσὸ σταυρὸ στὸ χέρι. Τὸν περιστοιχίζουν οἱ ἄρχοντες, οἱ στρατηγοί, οἱ ἀποσταλμένοι τῶν ἐλληνικῶν πόλεων, ὅλοι οἱ ἐπίσημοι τῆς Ἀθήνας.

Μὲ ὕμνους κι ἐπευφημίες ὑποδέχονται στήν Ἀκρόπολη τὸν Βασίλειο. Ἡ πομπὴ προχωρεῖ πρὸς τὸν Παρθενῶνα. Τί ἐντύπωση κάνει στὸν αὐτοκράτορα ὁ περίφημος αὐτὸς ναὸς, τὸ ἀρχιτεχτονικὸ αὐτὸ ἀριστούργημα τῆς ἀρχαιότητος, ποῦ καμιά βλάβη δὲν εἶχε πάθει ὡς ἐκεῖνη τὴν ἐποχή. Μόνο ποῦ δὲν εἶναι πιὰ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς, ἀλλὰ, καθὼς εἴπαμε, χριστιανικὴ ἐκκλησιά. Ὁ Βασίλειος μπαίνει, προσκυνᾷ, προσεύχεται καὶ γονατιστὸς εὐχαριστεῖ τὴν Παναγιά γιὰ τίς νίκες του.

Πλούσια ἀφιερῶματα κρέμασε στήν εἰκόνα τῆς ὁ Βασίλειος ἀπὸ τὰ λάφυρα τῆς Ἀχρίδας. Χάρισε ἀκόμα στήν ἐκκλησιά ἕνα δλόχρυσο περιστέρι, ποῦ συμβόλιζε τὸ ἅγιο Πνεῦμα καὶ μὲ μη-

χανισμό πετούσε σὰ ζωντανό, καθὼς καὶ μιὰ χρυσὴ ἀκοίμητη καν-
τήλα. Ὁ αὐτοκράτορας συμμαριζόταν τῇ λατρεία πού εἶχε ὀλη
ἢ Ἑλλάδα στὴν Παναγιά καὶ πού στὴ γιορτὴ της, τὸ Δεκαπεν-
ταύγουστο, μαζεύονταν στὴν Ἀθήνα χιλιάδες χριστιανοὶ ἀπ' ὄλα
τὰ ἑλληνικὰ μέρη.

*
* *

Ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ἐκείνη ἡμέρα, ἢ Ἀθήνα πῆρε καινούργια
ζωὴ καί, μαζὶ μὲ τὴν Ἀθήνα, κι οἱ ἄλλες πόλεις τῆς Ἑλλάδας.
Ἡ διοίκηση διορθώθηκε, οἱ φόροι ἐλαττώθηκαν, ἡ γεωργία προό-
δεψε. Σιτάρι κι ἄλλα γενήματα ἄρχισαν νὰ στέλνονται στὴν Κων-
σταντινούπολη καὶ παντοῦ. Ἡ χώρα, πού τόσα χρόνια ὑπόφερε
ἄπειρα βάσανα ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους, ἐλεύθερη πιά, ἄρχισε νὰ
ξαναζῆ.

Τότε χτίστηκε κι ἡ ἐκκλησιὰ τοῦ Σωτήρα στὸ Μιστρά, τοῦ
ἁγίου Ἐλευθερίου καὶ τῶν ἁγίων Θεοδώρων στὴν Ἀθήνα· τότε
στολίστηκαν μὲ ὠραῖες ψηφιδωτὲς εἰκόνες, πού σώζονται ὡς σή-
μερα, ἢ μονὴ τοῦ Δαφνιοῦ κι ἡ ἐκκλησιὰ τοῦ δσίου Λουκά στὴ
Φωκίδα.

Ὁ στρατὸς τοῦ Βασιλείου γύρισε στὴν Κωνσταντινούπολη ἀπὸ
τὸν ἴδιο δρόμο πού εἶχ' ἔρθει. Ὁ αὐτοκράτορας ὁμως κατέβηκε στὸν
Πειραιᾶ καὶ μπῆκε στὸ πλοῖο, τὸν βασιλικὸ δρόμωνα πού τὸν περι-
μενε νὰ τὸν γυρίση στὴν πρωτεύουσά του.

Ἔφτασε καὶ σὲ λίγες μέρες. Καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ φανταστῆ μὲ
πόση χαρὰ ξαναεἶδε καὶ μὲ πόσο ἐνθουσιασμὸ ὑποδέχτηκε ὁ λαὸς τὸ
γερο-Αὐτοκράτορά του, πού ὕστερ' ἀπὸ τόσους φοβεροὺς πολέμους,
τὸν εἶχε ἀπαλλάξει μὲ τὴ μεγάλη του νίκη ἀπὸ τὴν ἀνησυχία τοῦ
βουλγαρικῦ κινδύνου.

Κι ὄλοι φώναζαν μὲ τὴν καρδιά τους :

«Πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου ! »

14. Παππούς κι ἐγγόνι.

Εἴμαστε στὰ 1024 μετὰ Χριστόν, ὅταν αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου ἦταν ὁ ἴδιος ὁ πολυδοξασμένος Βασίλειος ὁ Β΄.

Στὴ Μακεδονία, στὴ ρίζα ἐνὸς βουνοῦ, δώδεκα ὥρες μακριὰ ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, ἦταν ἓνα μικρὸ χωριὸ τριγυρισμένο ἀπὸ κήπους καὶ χωράφια.

Στὸ ὄμορφο αὐτὸ χωριὸ ξεχώριζε ἓνα κάτασπρο σπιστάκι μὲ ἀπλόχωρη αὐλὴ, μὲ στάβλο, ἀποθήκες κι ἀχυρῶνες. Ἦταν τὸ σπίτι τοῦ προεστοῦ τοῦ χωριοῦ.

Ἐνα χειμωνιάτικο βράδυ, σὲ μιὰ κάμαρα μὲ κλειστὰ παραθυρόφυλλα, κοντὰ στὴ φωτιά, κάθονταν ὁ παππούς καὶ τὸ ἐγγόνι του.

Στὸ μεγάλο τζάκι ἔτριζαν τὰ ξερὰ ξύλα τῆς φωτιάς, ἐνῶ ἔξω στὴ σκεπὴ σφύριζε ὁ χιονιάς ποὺ κατέβαινε τσουχτερὸς ἀπὸ τὸ βουνό.

«Παππού, πές μου καμιὰ ἱστορία», εἶπε ὁ μικρὸς Γρηγόρης. «Ὁ πατέρας κι ἡ μητέρα θ' ἀργήσουν νὰ γυρίσουν ἀπὸ τὸ γάμο ποὺ εἶναι καλεσμένοι».

Ὁ παππούς, ὅπως ὄλοι οἱ γέροι, δὲν ἤθελε καὶ πολλὰ παρακάλια γιὰ νὰ διηγιέται ὅσα εἶδε κι ἔπαθε στὰ νιάτα του. Ἔβηξε λίγο, καλοκάθησε κι ἄρχισε:

«Μιὰ φορὰ κι ἓναν καιρό, παιδί μου, ἐδῶ καὶ τριανταπέντε χρόνια, ἦταν ἓνα κορίτσι πολὺ ὄμορφο καὶ πολὺ προκομμένο. Ἦξερε ὄλες τίς δουλειὲς τοῦ σπιτιοῦ. Ἡ μάνα του τὸ εἶχε κάμει τέλεια νοικοκυρά.

«Σὰν ἦρθε ὁ καιρὸς νὰ παντρευθῆ, τὴν ἀρραβώνισαν μ' ἓνα ἀρχοντόπουλο ἀπὸ τὸ ἴδιο χωριό, ποὺ τῷλεγαν Γρηγόρη».

— «Γρηγόρη εἶπες, παππού; Ὅπως λένε ἐσένα κι ἐμένα»;

— «Ναί, παιδί μου! και νά ιδής πού τή νύφη τήν ἔλεγαν ὅπως τή μακαρίτισσα τή γιαγιά σου, Θέκλα».

Κι ὁ παππούς ἐξακολούθησε τήν ἱστορία του :

*
* *

«Πέρασαν κάμποσοι μῆνες και πλησίασε ἡ μέρα τοῦ στεφανώματος πού θά γινόταν τὸ Γενάρη, τήν πρώτη Κυριακή ὕστερ' ἀπὸ τὰ Φῶτα πού ἀγιάζουν τὰ νερά.

Τὴν ἡμέρα λοιπὸν πού εἶχαν ὀρίσει, πῆγε ὁ γαμπρὸς μ' ὄλους τοὺς δικούς του, και πῆραν τὸν κουμπάρο ἀπὸ τὸ σπίτι του. Καὶ κατόπι ὄλοι μαζί, μὲ τὴ νύφη και τοὺς συγγενεῖς της, πῆγαν ὀλδίσσα στὴν ἐκκλησιά τοῦ χωριοῦ.

Σὰν τελείωσε τὸ μυστήριο, ὁ γαμπρὸς κι ἡ νύφη βγήκαν πρῶτοι ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά. Κατόπι βγήκαν κι ὄλοι οἱ καλεσμένοι και τράβηξαν γιὰ τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ.

Ὁ παπα-Θύμιος, πού εἶχε εὐλογῆσει τὸ μυστήριο, μὲ τοὺς νιόπαντρους και τὸν κουμπάρο, πήγαιναν μπροστά. Πίσω τους ἐρχόταν ὄλο τὸ συγγενολοῖ και τὸ συμπεθεριό.

Πλούσιο τραπέζι ἦταν ἔτοιμο στὸ σπίτι τοῦ Γρηγόρη.

Ἄρνια τῆς σούβλας κι ἄλλα φαγητὰ μοσχοβολοῦσαν ἀπὸ μακριά.

Ἄφοῦ ἔφαγαν καλὰ κι ἔπιαν, ἄρχισαν νὰ τραγουδοῦν και νὰ χορεύουν».

Ἐδῶ ὁ παππούς ἔκοψε χωρὶς νὰ θέλῃ τὴ διήγησῃ· ἀναστέναξε βαθιὰ και τὰ μάτια του βούρκωσαν. Ὁ ἔγγονός του, πού τόση ὥρα τὸν ἄκουε μὲ μεγάλη προσοχή, σὰν εἶδε τὸν παπού του δακρυσμένο, τὸν ρώτησε ἀνήσυχα :

«Τί ἔπαθες, παπού ; γιατί βούρκωσαν τὰ μάτια σου ;»

Ὁ παππούς καμῶθηκε πὼς δὲν τὸν ἄκουσε κι ἐξακολούθησε :

*
* *

«Ὅλο τὸ σπίτι τράνταζε ἀπὸ τὰ τραγούδια και τὸ χορὸ. Τούμπανα

κι άλλα μουσικά ὄργανα χτυποῦσαν ἀδιάκοπα· καὶ τὰ ποτήρια ἀπὸ χέρι σὲ χέρι ἔκαναν κύκλο μ' εὐχῆς γιὰ τὸ νέο ζευγάρι.

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια ἦταν ἐύσκολα καὶ πολὺ ἀνήσυχα.

Ἡ Μακεδονία μας ὑπόφερε πολλὰ θάσανα ἀπὸ μιὰν ἄγρια φυλὴ, ποὺ γιὰ τὴ δυστυχία μας ἤρθε καὶ φώλιασε στὸν τόπο μας».

Τὸ ἐγγόνι ἔκοψε ἐδῶ τὴ διήγηση μὲ τὴν ἐρώτηση :

«Γιὰ τοὺς Βουλγάρους θέλεις νὰ πῆς, παππού ;»

Ὁ παπποὺς καμώθηκε πὼς δὲν ἄκουσε κι ἐξακολούθησε.

«Ἄ ! τί θάσανα ὑπόφερε ἡ χώρα μας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ! Δὲ λέγονται, παιδί μου ! Σὰν κατάρρα ἔπεφταν στὶς χῶρες καὶ στὰ χωριά μας : Ἐσφαζαν, βασάνιζαν, ρήμαζαν, ἄρπαζαν ὅ,τι μπορούσαν καὶ γίνονταν ἄφαντοι. Ἦσυχάζαμε γιὰ λίγον καιρόν. Μὰ ἔπειτα ἄξαφνα πάλι κι ἀπάντεχα εἶχαμε τὰ ἴδια. Αὐτὸ γινόταν γιὰ πολλὰ χρόνια, ὥσπου ἀνέβηκε στὸ θρόνο ὁ μεγάλος αὐτοκράτοράς μας, ὁ Βασίλειος ὁ Β'. Αὐτὸς κατόρθωσε, ἔπειτα ἀπὸ σαράντα χρονῶν τρομερὸ πόλεμο, νὰ τοὺς καταστρέψῃ.

Λεῖπὸν ἀπάνω στὴ διακένδαση, παρουσιάζεται ἄξαφνα ὁ μπάρμπα-Νικήτας, ἕνας γέρος ποὺ ἔμενε ἀρκετὸν καιρὸ στὸ χωριό, μὰ κανένας δὲν ἤξερε οὔτε τὴν πατρίδα του οὔτε τὴ γενιά του. Ἄλλοι ἔλεγαν πὼς στὰ νιάτα του ἦταν δάσκαλος, ἄλλοι πὼς ἦταν ἀξιωματικός. Μὰ οἱ περισσότεροι τὸν ἔπαιρναν γιὰ παλαβό, γιὰτὶ μέρα καὶ νύχτα ἔτρεχε ἀνω στὰ βουνὰ καὶ στὰ λαγκάδια, στὶς ρεματιές καὶ στὰ στενά.

Ὁ μπαρμπα-Νικήτας, ἐκεῖνο τὸ βράδυ, θυμήθηκε τὰ νιάτα του. Ἄρχισε τὸ τραγούδι : ἀλλὰ τί τραγούδι ! Ὅλο ἐνθουσιασμὸ κι ὄλο γιὰ πολέμους, γιὰ τὴν πατρίδα, γιὰ τὴν πίστη.

Κόντευαν μεσάνυχτα, ὅταν ὁ γέρος προφασίστηκε πὼς ἔχει κάποια δουλειὰ κι ἔφυγε βιαστικός. Πῆρε τὸ δρόμο ποὺ ἔβγαινε ἔξω ἀπ' τὸ χωριό. Στάθηκε κοντὰ σὲ μιὰ ρεματιά, κρύφτηκε πίσω ἀπὸ ἕνα βράχο σὰν κάτι νὰ πρόσμενε.

Πυκνὸ ἦταν τὸ σκοτάδι. Τίποτε δὲ φαινόταν. Ὁ γερο-Νικήτας τέντωσε τ' αὐτιά του, μὰ τοῦ κάκου !

Ἄξαφνα, μέσα στὴ βαθειὰ ἡσυχία τῆς νύχτας, ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τοῦ κούκκου.

«Μπά ; » εἶπε μὲ τὸ νοῦ του ὁ Νικήτας· «κάτι τρέχει ἐδῶ. Τέτοια ὥρα δὲ φωνάζουν οἱ κούκκοι».

Ἀκούμπησε τὸ κεφάλι του στὰ χέρια του καὶ ἀφογκραζόταν.

Σὲ λίγο ἀκούστηκε ἄλλος κούκκος.

«Βούλγαροι εἶναι, εἶπε μὲ τὸ νοῦ του. Κατάσκοποι τριγυρίζουν τὸ χωριό μας αὐτὲς τὶς μέρες. Πρέπει νὰ τρέξω, νὰ εἰδοποιήσω τὸ Γρηγόρη. Αὐτὸς καταλαβαίνει ἀπὸ τέτοια πράγματα. Οἱ ἀγριόλυκοι κάτι κακὸ θὰ μᾶς σκαρώσουν ἀπόψε».

Φεύγει σιγὰ σιγὰ καὶ τρέχοντας γυρίζει στὸ-χωριό.

Φτάνει στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ λαχανιασμένος, φωνάζει τὸ γαμπρὸ παράμερα καὶ τοῦ λέει ὅσα ἄκουσε.

Ὁ Γρηγόρης ταράχτηκε. Στάθηκε συλλογισμένος λίγα λεπτά τῆς ὥρας. Ὑστερα πηγαίνει στὴ νύφη, τὴ φιλεῖ στὸ μέτωπο καὶ τῆς λέει :

«Θέκλα μου, σὲ λίγο θὰ γυρίσω», καὶ φεύγει τρέχοντας μαζί μὲ τὸ Νικήτα.

Σὲ λίγο φτάνουν στὴ ρεματιά, κρύβονται στὸ βράχο καὶ παραφυλάνε.

*
* *

Πέρασε κάμποση ὥρα. Ἄξαφνα, μέσα ἀπὸ τὰ γενήματα, πρόσβαλαν δυὸ σκιές. Ἐκείνη τὴν ὥρα πρόσβαλε καὶ τὸ φεγγάρι στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ, καὶ στ' ἄσπρο ἀδύνατο φῶς του τοὺς γνώρισαν πῶς ἦταν Βούλγαροι.

αλόγου του, μπορούσε εύκολα κανείς να νοιώσει, πώς κάποια σπουδαία είδηση έφερνε στους Βουλγάρους. Μά οι δικοί μας τίποτα δέν είχαν καταλάβει.

Ο Βούλγαρος άρχηγός ταραχθήκη πολύ άπ' αυτό που του είπε κρυφά ο καθαλλάρης. Προστάζει άμέσως να χτυπήσουν οι σάλπιγγες άνακωχή, κι ένας στρατιώτης, ο πιό βροντόφωνος, να φωνάξη στους πολιορκημένους :

« Έλληνες, δέν βλέπετε πώς είστε χαμένοι ; γιατί δέν παραδίνεστε ; Άν αυτή τή στιγμή δέ μου φέρετε δέκα χιλιάδες χρυσά, και μαζί με αυτά δέ μου παραδώσετε κι εκείνους που μου σκότωσαν τά δυό μου παλικάρια χτές τή νύχτα, είστε χαμένοι και σεις και τó χωριό σας. Σάς δίνω καιρό μισή ώρα ».

Ο Βούλγαρος τους είπε αυτά όχι άπό καλωσύνη του ούτε γιατί τους λυπόταν. Ο καθαλλάρης του είχε φέρει μιá πολύ κακή είδηση : πώς έπειτα άπό λίγες ώρες θά περνούταν άπό τó χωριό οι προφυλακές του στρατηγού Νικηφόρου Ούρανοϋ. Έπρεπε λοιπόν να φύγουν. Στή λίγη όμως ώρα που τους έμενε, ήθελαν ν' άρπάξουν ό,τι μπορούσαν.

Οι Έλληνες, για να σωθούν, αποφάσισαν να στείλουν τά χρήματα με τόν πατέρα και με τόν πεθερό του Γρηγόρη, τους δυό προεστούς του χωριού.

Ο Βούλγαρος, σάν πήρε τά χρήματα, τους λέει :

— « Που είναι εκείνοι που σκότωσαν τους συντρόφους μου ; »

— « Δέν τους βρήκαμε », άπάντησε ο πατέρας του Γρηγόρη.

— « Τότε είστε χαμένοι. Θα περιμένω ακόμα λίγο κι έπειτα θά κάμω εκείνο που ξέρω εγώ ».

*
* *

Ο Γρηγόρης, σάν έμαθε τί ζητούσαν οι Βούλγαροι, τράβηξε να πάη να παραδοθή για να σώσει τó χωριό του.

«Μιά ζωὴ ἔχω· ἄς πάη γι' ἀγάπη τοῦ χωριοῦ μου», εἶπε.

— «Ὅχι, παιδί μου», φώναξε ὁ μπαρμπα-Νικήτας.

Ὅλοι γύρισαν καὶ τὸν κοίταξαν μὲ ἀπορία. Αὐτὸν ἔπαιρναν γιὰ παλαβό; Ἐκείνη τὴν ὥρα φαινόταν ὁ πιὸ φρόνιμος κι ὁ πιὸ γενναϊοκάρδος!

«Παιδί μου Γρηγόρη, τοῦ λέει, δὲν πάει νὰ χαθῆς ἐσὺ. Ἐσένα σὲ χρειάζεται ἡ πατρίδα. Τώρα κρατεῖς ἐσὺ τὸ ὄπλο. Ἐχεις οἰκογένεια, θὰ κάμης κι ἄλλα χέρια γιὰ τὴν πατρίδα».

— «Νὸ ἀφήσω λοιπὸν τοὺς Βουλγάρους νὰ μᾶς κάψουν τὸ χωριό, νὰ πάρουν σκλάβες τὶς γυναῖκες καὶ τὰ κορίτσια μας;»

— Θὰ πάω ἐγώ, ἀποκρίθηκε ὁ γερο-Νικήτας. Ἐγὼ ὅ,τι ἦταν νὰ κάμω, τὸ ἔκαμα. Εἶμαι μονάχος στὸν κόσμο. Ζῆσε σὺ γιὰ τὴ Μακεδονία μας».

Ὁ Γρηγόρης ἀποκρίθηκε :

— «Ἐγὼ δὲν τ' ἀκούω αὐτά, μπαρμπα-Νικήτα. Ἡ Μακεδονία ἔχει πολλὰ παλικάρια σὰν κι ἐμένα κι ἀκόμη καλύτερα».

Ὁ γερο-Νικήτας ἀγριεύει :

— «Νὸ ἀκούσης τί σοῦ λέω», τοῦ φωνάζει, καὶ τὰ μάτια του πέταξαν σπίθες. «Σὲ προστάζει ἓνας ἀξιωματικὸς τοῦ Τοιμισκῆ. Θαρρεῖς πὼς ἀπὸ τρέλλα γυρίζω νύχτα καὶ μέρα τὰ βουνά; Μ' ἔστειλε ὁ Νικηφόρος Οὐρανὸς νὰ κατασκοπεύω τοὺς Βουλγάρους καὶ νὰ τοῦ κρυφομηνῶ τὰ σχέδιά τους. Ἐγὼ τοῦ μῆνυσα μ' ἓναν πιστὸ βοσκό, πὼς οἱ Βούλγαροι φάνηκαν κατὰ τὰ μέρη μας».

— «Τί λές, μπαρμπα Νικήτα, ἐσὺ; . . .»

— «Τί, δὲν πιστεύεις; γιὰ ιδέες! Τὸ κορμί μου εἶναι ὅλο λαβωματιές. Στὸν καιρό μου ἔκαμα ὅ,τι ἔπρεπε. Τώρα δὲ μπορῶ πιά νὰ πολεμήσω. Μπορῶ ὅμως ἀκόμα νὰ θυσιαστῶ γιὰ τὴν πατρίδα. Ἐσὺ δὲν ἔχεις δικαίωμα νὰ θυσιάσης ἔτοι ἀνώφελα τὴ ζωὴ σου».

Ὁ Γρηγόρης ἔμεινε ἀκίνητος ἀπὸ ἐκπληξη.

Στὸ μεταξὺ βρῆκε καιρὸ ὁ γερο Νικήτας κι ἔφυγε. Ὅταν ἔφτασε κοντὰ στοὺς Βουλγάρους, προχώρησε μὲ βῆμα περήφανο. Ζύγωσε, κοιτάζει τὸ Βούλγαρο ἀρχηγό.

«Τί θέλεις, γέρο; Ἐγὼ πρόσταξα νὰ μοῦ φέρουν ἐκείνους ποὺ σκότωσαν τὰ δυὸ καλύτερά μου παλικάρια», εἶπε μὲ λύσσα.

— «Ἐνας τοὺς σκότωσε καὶ τοὺς δυὸ, καὶ εἶμαι ἐγώ!»

— «Ἐσύ;»

Δυὸ Βούλγαροι ἄρπαξαν τὸν μπαρμπα-Νικήτα ἀπὸ τὰ χέρια· ἀλλὰ μὲ δύναμη, ποὺ κανένας δὲν τὴν περίμενε ἀπὸ τὸ γεροντικὸ κορμί του, τοὺς ἔσπρωξε καὶ τοὺς κύλησε καταγῆς. Ἐπειτα πῆγε καὶ στάθηκε κοντὰ στὸν κορμὸ ἑνὸς δέντρου ποὺ ἦταν ἐκεῖ.

«Σκυλιά, τοὺς λέει, ἕ,τι καὶ νὰ κάμετε, ἡ Μακεδονία δική μας εἶναι!»

Οἱ Βούλγαροι χίμηξαν ἀπάνω του.

«Χτυπάτε, δὲ σὰς φοβοῦμαι! Τὸ αἷμα μου θὰ γίνη φωτιά νὰ σὰς κάψη».

Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Βουλγάρων φώναξε τότε μὲ λύσσα:

«Ἀκόμη ζωντανὸ τὸν ἀφίνετε;»

Οἱ στρατιῶτες τὸν λόγχισαν μὲ τόση ὀρμή, ποὺ τὸ σίδερο πέρασε τὸ κορμὶ πέρα πέρα καὶ χώθηκε στὸ δέντρο. Τὸ κεφάλι τοῦ μπαρμπα-Νικήτα ἔγειρε πρὸς τὸ στήθος, ἡ ψυχὴ του, ἀγία ψυχὴ ἑνὸς μάρτυρα, πέταξε στὸν οὐρανό, καὶ τὸ κορμὶ του σωριάστηκε καταγῆς.

Οἱ Βούλγαροι ἔφυγαν βιαστικά, γιατί σὲ λίγο ἔφτανε ὁ ἑλληνικὸς στρατός.

* *
*

Ἐδῶ ἔκοψε πάλι τὸν παπποῦ ὁ ἔγγονός του καὶ τοῦ εἶπε:

«Τὸν καημένο τὸ γερο-Νικήτα!»

Ὁ παπποῦς ἐξακολούθησε:

— «Τὸ χωριὸ δὲ φοβόταν πιὰ τίποτα».

Καὶ πάλι τὸν ρώτησε τὸ ἐγγόνι του :

— «Καὶ ὁ Γρηγόρης τί ἀπόγινε ; »

— «Ὁ Γρηγόρης ἔζησε, πολέμησε γιὰ τὴν πατρίδα, ἔστειλε καὶ τὸ γιό του στὸ στρατό, καὶ τώρα γέρος, λέει παραμύθια στὸν ἐγγονό του ! »

— «Τί λές, παππού ; » λέει τὸ ἐγγόνι μὲ ἔκπληξη. «Ἐσὺ εἶσαι ὁ Γρηγόρης ; »

— «Ναί, ὁ Γρηγόρης Γαβρᾶς, καὶ ἐσὺ τὸ ἐγγόνι του. Γιὰ νὰ γίνης σὺ μιὰ μέρα γενναῖο παλικάρι, πέθανε ὁ γερο-Νικήτας. Θυμᾶσαι τί μοῦ εἶπε ; «Ἐγὼ εἶμαι στὸν κόσμο ὀλομόναχος. Ἐσὺ θὰ χαρίσης γιοὺς καὶ ἐγγόνια στὴν πατρίδα».

— «Ναί, παππού, θὰ γίνω σὰν τὸ γερο-Νικήτα καὶ σὰν ἐσένα ! » εἶπε τὸ παιδί καὶ ἄστραψαν τὰ μάτια του.

— «Θὰ γίνης, ἐγγονάκι μου. Πρέπει νὰ γίνης. Καὶ γιὰ νὰ σοῦ δείξω πὼς τὸ πιστεύω, πὼς ἔχω πεποίθησῃ πὼς θὰ γίνης, θὰ σοῦ κάμω μιὰ μεγάλη τιμὴ. Τὸ καντήλι στὸν τάφο τοῦ γερο-Νικήτα ὡς τώρα τὸ ἀναθα ἐγώ. Ἄπο αὔριο θὰ τ' ἀνάβης ἐσύ».

— «ὦ, παππού μου ! » φώναξε ὁ μικρός, καὶ τὸ πρόσωπό του ἔλαμψε ἀπὸ χαρά.

Ἄρπαξε τὸ χέρι του καὶ τὸ φίλησε.

Ἐκεῖνη τῇ στιγμῇ χτύπησε ἡ πόρτα· γύριζαν οἱ γονεῖς ἀπὸ τὸ γάμο.

15. Ὁ πύργος τοῦ Βόσπορου.

α' Ὁ Μιχαὴλ Μελιγούας.

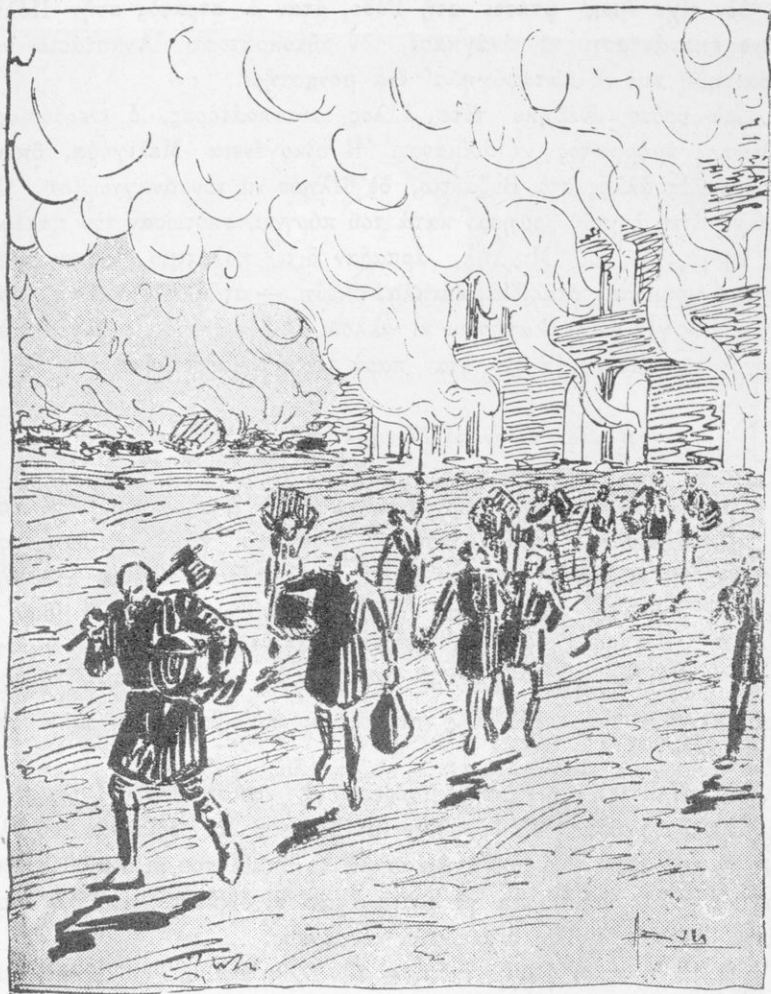
Ἡ οἰκογένεια Μελιγούα, ἐδῶ καὶ χίλια διακόσια χρόνια, ἦταν μιὰ ἀπὸ τὶς ἐπισημότερες καὶ πλουσιώτερες σ' ὅλη τὴν ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία. Ὁ πύργος τῆς στὸ Βόσπορο, κάτασπρος σὲ μιὰ δλοπράσινη ἀκρογιαλιά, φαινόταν σὰν κάστρο.

Αὐτοκράτορας τότε τοῦ Βυζάντιου ἦταν ὁ Ἄναστάσιος.

Ὁ καλὸς καὶ ἄξιος αὐτὸς αὐτοκράτορας φρόντιζε πολὺ γιὰ τὸ κράτος του· καὶ, μαθαίνοντας πὼς οἱ Ἄραβες ἐτοιμάζονταν νὰ ἐκστρατεύσουν ἐναντίον του, ἐπιδιόρθωνε τὰ παλιὰ ὀχυρώματα τῆς Πόλης, ἔκανε νέα, μεγάλωνε τὸ στόλο του καὶ ἀναδιοργάνωνε τὸ στρατό του. Εἶχε διαλέξει τοὺς πιὸ ἱκανοὺς καὶ τοὺς πιὸ τίμιους ἄντρες τῆς αὐτοκρατορίας καὶ τοὺς εἶχε δώσει τὶς ἀνώτερες θέσεις. Ἄνάμεσα σ' αὐτοὺς ἦταν καὶ ὁ Λέων ὁ Ἰσαυρος, ὁ ἱκανώτερος ἀπ' ὅλους, ποὺ τὸν διόρισε ἀρχιστράτηγο καὶ τὸν ἔστειλε νὰ πολεμήσῃ τοὺς Ἄραβες, γιὰ νὰ ματαιώσῃ τὰ ἐπιθετικὰ σχέδιά τους.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς βυζαντινοὺς ἄρχοντες ποὺ ἔλαβαν μέρος σ' αὐτὴ τὴν ἐκστρατεία, ἦταν καὶ ὁ μοναχογιὸς τοῦ γερο-Μελιγούα, ὁ Μιχαὴλ. Ἦταν ἀληθινὸ παλικάρι. Γενναῖος, ἀτρόμητος καὶ ὄμορφος πολὺ. Κατὰ τὴν τότε συνήθεια, οἱ γονεῖς του τὸν εἶχαν ἀρραβωνιάσει ἀπὸ μικρὸ παιδί μὲ τὴν κόρη τοῦ ἀρχοντα Βουκιλλάρου, τῆ Δωροθέα, συνομήλική του σχεδὸν καὶ γειτονοπούλα του στὸ Βόσπορο. Κι οἱ Βουκιλλάρου ἐπίσης ἦταν πολὺ πλούσιοι καὶ εἶχαν μεγάλα ἀξιώματα. Ἀλήθεια ὅμως, δὲν εἶχαν καὶ τὰ ψυχικὰ χαρίσματα, τὶς ἀρετὲς τῶν Μελιγούα. Ἦταν περήφανοι, φαντασμένοι, ἀκατάδεχτοι στοὺς κατώτερους καὶ ὄχι τόσο εὐλικρινεῖς στοὺς ἀνώτερους καὶ τοὺς ἴσους...

Ὁ Μιχαὴλ ἀποχαιρέτησε τοὺς γονεῖς του καὶ τὴν ἀρραβωνιαστικιά του καὶ μῆκε στὸ πλοῖο του.

«Αρπαξαν ό,τι πολύτιμο βρήκαν, έβαλαν φωτιά κι έφυγαν...» (Σελ. 72).

Δὲν εἶχε ὅμως φτάσει στὴ Ρόδο, ὅταν ὁ στρατὸς στὴν Πόλη ἔκανε ἐπανάσταση κι ἀνάγκασε τὸν αὐτοκράτορα Ἀναστάσιο νὰ παραιτηθῆ καὶ νὰ καταφύγῃ σ' ἕνα μοναστήρι.

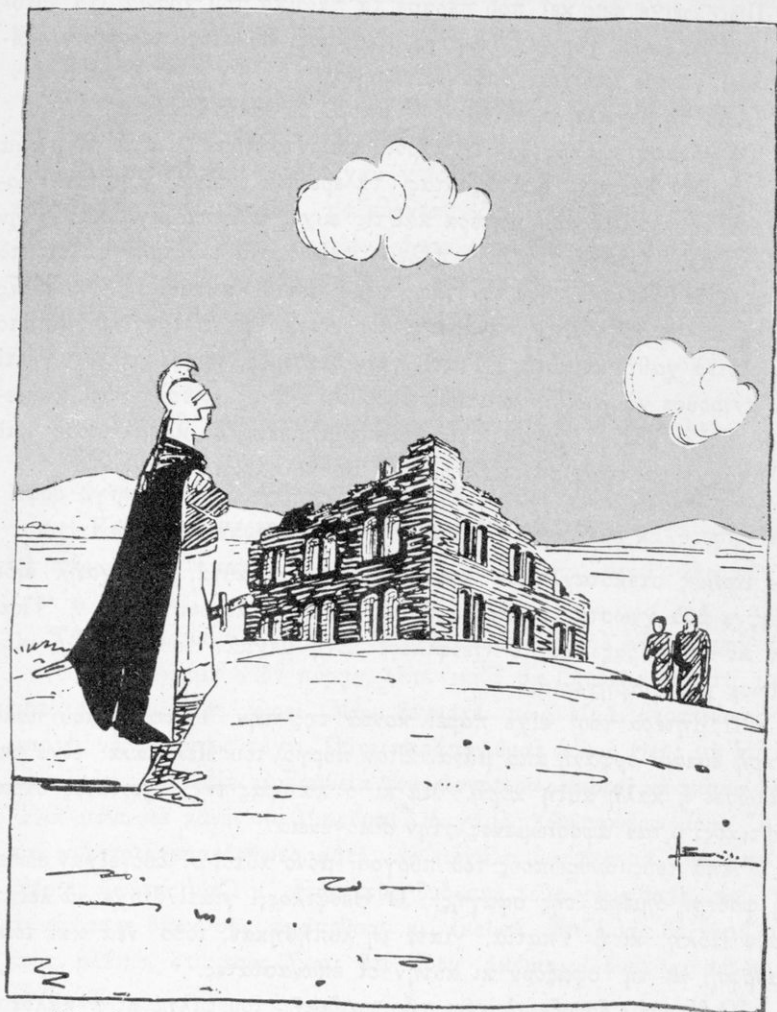
Στὸ θρόνο ἀνέβηκε τότε ἄλλος αὐτοκράτορας, ὁ Θεοδόσιος, ἄνθρωπος ἀμόρφωτος κι ἀνίκανος. Ἡ οἰκογένεια Μελιγούα, ὅπως καὶ πολλὲς ἄλλες στὸ Βυζάντιο, δὲ θέλησε νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ. Οἱ ἐπαναστάτες λοιπὸν ὄρμησαν κατὰ τοῦ πύργου, σκότωσαν τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα τοῦ Μιχαήλ, ἄρπαξαν ὅ,τι πολυτίμητο βρῆκαν ἐκεῖ μέσα — χρήματα, στολίδια, ἐπιπλα, σκευή, — στᾶλλα ἔβαλαν φωτιά, κι ἔφυγαν γιὰ νὰ λεηλατήσουν κι ἄλλοῦ. Σὲ λίγες ὥρες, ὁ ἀρχοντικὸς πύργος τῶν Μελιγούα δὲν ἦταν παρὰ ἐρείπια μαυρισμένα.

β' Πῶς ἔφυγε ὁ Μιχαήλ καὶ πῶς γύρισε.

Ὁ Λέων ὁ Ἰσαυρος, ὁ ἀρχιστράτηγος τοῦ Ἀναστάσιου, δὲ θέλησε μὲ κανένα τρόπο ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν Θεοδόσιο, γιὰ τὸν θεωροῦσε ἀνίκανο γι' αὐτοκράτορα, καὶ μάλιστα σὲ τόσο κρίσιμες γιὰ τὴν πατρίδα στιγμές. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ κατάλαβε γρήγορα κι ὁ ἴδιος ὁ στρατὸς. Ἐκαμε λοιπὸν κι ἄλλη ἐπανάσταση, κατέβασε ἀπ' τὸ θρόνο τὸ Θεοδόσιο κι ἀνέβασε τὸν Λέοντα τὸν Ἰσαυρο. Αὐτὸς ἦταν ἀληθινὰ ἕνας ἀπὸ τοὺς πιδ ἄξιους ποὺ βασίλευσαν ποτὲ στὸ Βυζάντιο.

Μὲ τὴν ἀλλαγὴ αὐτὴ, μπόρεσε νὰ γυρίσῃ στὴν Πόλη κι ὁ Μιχαήλ Μελιγούας. Μὰ δὲν εἶχε πιά τίποτα. Ἡ περιουσία του ὅλη εἶχε καταστραφεῖ. Δὲν τοῦ ἔμεινε παρὰ τὸ σπαθί του κι ὁ μισθὸς του, δώδεκα χρυσὰ νομίσματα τὸ μῆνα. Γιὰ τὴν κι ὁ βαθμὸς του δὲν ἦταν ἀκόμα μεγάλος· μόλις εἶχε γίνῃ κένταρχος.

Ὡ, μὲ τί πόνου ψυχῆς πάτησε τὴν ὄχθη ἐκείνη τοῦ Βοσπόρου! Καὶ μὲ τί σπαραγμὸ, στὴ θέση τοῦ λαμπροῦ ἐκείνου πύργου, ἀντίκρουσε τὰ μαῦρα ἐρείπια!...

«Ω, με τι σπαραγμό, στη θέση του λαμπρού εκείνου πύργου,
άντικρινε τὰ μαύρα ερείπια!...» (Σελ. 72).

Πῶς ἔφυγε ἀπὸ κεῖ ποῦ πέρασε τὰ παιδικὰ του χρόνια τὰ εὐτυχησμένα, καὶ πῶς γύριζε! Ἐφυγε πλούσιος, δυνατός, περιστοιχισμένος, καὶ γύρισε φτωχός, ὄρφανός, ἔρημος! . . .

Ἄπὸ τῆ μεγάλης συγκίνηση δὲ μποροῦσε νὰ περπατήσει.

Τὰ γόνατά του λύγιζαν, ἡ καρδιά του χτυποῦσε δυνατά, τὰ μάτια του γέμιζαν δάκρυα. Κοιτάζοντας τὰ ερείπια ἐκεῖνα, θυμόταν προπάντων τὴ γλυκειὰ του μητέρα καὶ τίς εὐχὲς ποῦ τοῦ εἶχε δώσει τὴν ἡμέρα ποῦ ἔφυγε γιὰ τὸν πόλεμο. Ποῖος νὰ τοῦ τῶλεγε ὅτι στὸ γυρισμὸ δὲ θᾶξρισκε οὔτε τὸν τάφο της! Κι ὁ κακόμοιρος ὁ πατέρας του, ὁ καλὸς ἄρχοντας, ὁ ἐνάρετος ἄνθρωπος, μὲ τί τραγικὸ θάνατο ἔμελλε νὰ χαθῆ κι αὐτός! Γιατὶ ἦταν σταθερός, ἴσιος, τίμιος· γιατί δὲν ἔνοιούσε νὰ γυρίζη καταπῶς φυσοῦσε ὁ ἀγέρας, ὅπως γύριζαν μερικοὶ ἄλλοι καὶ γλίτωναν, σὶς ἀναμπουμπούλες, τὸ κεφάλι τους καὶ τὰ ὑπάρχοντά τους, σὰν καληώρα οἱ Βουκιλλάριοι! . . .

γ' Ἡ Ὑπατία καὶ ὁ πατέρας της.

Καθὼς στεκόταν ἐκεῖ καὶ συλλογιζόταν αὐτά, ὁ Μιχαὴλ εἶδε ἄξαφνα δυὸ γνωστά του πρόσωπα νὰ τὸν πλησιάζουν. Ἦταν ἡ Ὑπατία κι ὁ πατέρας της, ὁ Θεόφιλος. Στὴ μεγάλη του λύπη, ὁ νέος ἔνωσε μιὰ παρηγοριά.

Ἡ μητέρα του εἶχε πάρει κοντά της τὴν Ὑπατία, ποῦ πολὺ μικρὴ ἔμεινε ὄρφανὴ ἀπὸ μάνα. Στὸν πύργο του Μελιγούα εἶχε μεγαλώσει ἡ καλὴ αὐτὴ κόρη. Μὰ κι ὁ πατέρας της, γενναῖος στρατιωτικὸς, ἦταν ἀφοσιωμένος στὴν οἰκογένεια.

Ἄπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ πύργου, μόνο αὐτοὶ οἱ δυὸ εἶχαν σωθεῖ τὴ φοβερὴ ἡμέρα τῆς σφαγῆς. Ὁ Θεόφιλος, γιατί ἔτυχε νὰ λείπη στὴν Πόλη· κι ἡ Ὑπατία, γιατί τὴ λυπῆθηκαν, τόσο νέα καὶ τόσο ὁμορφῆ, νὰ τὴ σφάζουν κι αὐτὴν οἱ ἐπαναστάτες.

Ὁ Μιχαὴλ ἔσφιξε τὸ χέρι τῆς παιδικῆς του φίλης κι ἀγκάλιασε κλαίοντας τὸ γερο-πατέρα της.

«Ζήτε λοιπόν έσεεις ; τούς έλεγε· βρισκω τουλάχιστον έσας, καλοί μου φίλοι ; . . . Δέν τò περίμενα ! Γιατί μου είχαν πεί πòς οί άλιτή-ριοι έκεινοι δέν άφησαν άνθρωπο ζωντανò στò πύργο !»

Του διηγήθηκαν με λίγα λόγια τή σωτηρία τους και τòn δδήγησαν στò σπιτάκι τους, έκει κοντά στα έρείπια.

Τò σπιτάκι αυτό τò είχαν χτίσει μονάχοι τους ύστερ' άπό τήν πυρπόληση του πύργου, μαζεύοντας ό,τι μπορούσε νά χρησιμοποιηθή άπό τὰ έρείπια. Δέν ήταν σχεδόν παρά μιὰ καλύβα, χωρισμένη σέ δυò κάμαρες. Η νοικοκυρωσύνη όμως κι ή φιλοκαλία τής Ίπατίας τήν έκαναν νά φαντάζη σαν τò καλύ-τερο σπίτι.

«Έδώ λοιπόν κάθεστε ;» ρώτησε ó Μιχαήλ.

— «Δηλαδή καθόμαστε ως τώρα, άποκρίθηκε ó Θεόφιλος. Άλλά στò έξής αυτή ή μικρή κατοικία θά είναι έλη δική σου. Σου ανήκει, άφου βγήκε άπ' τòn πύργο τών προγόνων σου κι άφου άλλη έσύ δέν έχεις. Κάθησε λοιπόν, παιδί μου, ως ν' άποχτήσης καλύτερη. Έγώ θά πάρω τήν Ίπατία και θά πάμε στη Βιθυνία, στού άδερφου μου τού Άλύπιου».

Άλλά με κανέναν τρόπο δέ θέλησε ó Μιχαήλ νά τò δεχτή.

«Μαζί ζήσαμε στòn πύργο, είπε· μαζί θά ζήσουμε και στò μικρό αυτό σπιτάκι. Μας χωρεί. Μήν ξεχνάτε πòς είμαι στρατιώτης και μπορώ νά ζώ όπως τύχη. Ούτε παραπονιέμαι πού ó Θεός με στέρησε τὰ πλούτη μου. Με τή βοήθεια του, άργότερα, μπορεί νά κάμω άλλα. Ένα μόνο με κάνει νά λυπούμαι, ó χαμός τών γονέων μου. Άλλά και για τò ανεπανόρθωτο αυτό, τò μεγάλο δυστύχημα, θά παρηγοριέμαι, ζώντας μαζί μ' έσας τούς δυò πού τούς γνωρίσατε, πού τούς αγαπήσατε όπως σάς αγαπούσαν κι' εκείνοι. Μαζί σας θά νομίζω ότι τούς βλέπω, ότι τούς έχω, ότι ζοϋν άκόμα οί δυστυχιομένοι μου οί γονείς».

Και τὰ μάτια του Μιχαήλ γέμισαν πάλι δάκρυα.

δ' Μιά καλή νοικοκυρούλα.

Ἡ Ὑπατία προσπαθοῦσε νὰ διασκεδάσῃ ὅσο μποροῦσε τὸν Μιχαήλ. Πότε τοῦ διάβαζε κανένα βιβλίο, ὅπως τῶκανε ἄλλοτε καὶ γιὰ τὴ μητέρα του, πότε τοῦ ἔλεγε κανένα ποίημα, πότε τοῦ ἔφαλλε ἢ τοῦ τραγουδοῦσε μὲ τὸ μικρὸ της ἀρμόνιο.

Ἡ ζωὴ τῶν τριῶν στὸ ἐξοχικὸ σπιτάκι ἦταν φτωχική, μὰ ἤσυχη, ὁμορφη, γλυκειά. Καὶ τέτοια τὴν ἔκανε προπάντων ἡ Ὑπατία, ποῦ εἶχε πολλὰ καὶ σπάνια χαρίσματα.

Γιὰ κάθε ζήτημα ἤξερε νὰ μιλή μὲ γνώση καὶ μὲ κρίση ἀνώτερη ἀπὸ τὴν ἡλικία της. Καὶ πολλές φορές, μὲ τὰ νόστιμα λογάνια της, μὲ τ' ἀστεῖα της, ἔκανε τὸν πατέρα της καὶ τὸν Μιχαήλ νὰ γελοῦν μὲ τὴν καρδιά τους.

Ἐργαζόταν ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ· σκούπιζε, μαγεύριε, ἔρραβε, κεντοῦσε, φρόντιζε γιὰ ὅλα. Ἦταν ἡ ψυχὴ κι ἡ χαρὰ τοῦ σπιτιοῦ. Αὐτὴ ὑπηρετοῦσε τοὺς δυὸ ἄντρες στὸ τραπέζι· αὐτὴ τοὺς κρατοῦσε ὕστερα συντροφιά ὡς τὴν ὥρα ποὺ νύσταζε. Σηκωνόταν πρώτη καὶ πλάγιαζε τελευταία. Καὶ κεὶ ποῦ εἶχε τόσες ἀσχολίες καὶ φροντίδες, πάλι ἔβρισκε καιρὸ νὰ κάνῃ περιπάτους στὰ γύρω ὑψώματα, νὰ μαζεύῃ λουλούδια καὶ νὰ στολίζῃ μ' αὐτὰ ἔλο τὸ σπιτάκι.

Ἄλλὰ τὰ ὠραιότερα, τὰ σπανιότερα, τὰ ἔβαζε ἀνάμεσα στὰ φύλλα ἑνὸς πολύτιμου βιβλίου, ποῦ τὸ εἶχε πάντα μαζί της.

Ἦταν μιὰ Ἱερὰ Σύνοψη ποῦ τῆς τὴν εἶχε χαρίσει ἡ μητέρα τοῦ Μιχαήλ. Τὰ καλύμματά της ἦταν ἀπὸ ἐλεφαντόδοντο κι εἶχαν ἀπάνω τὸ οἰκόσημο τοῦ Μελιγούα καὶ τὸ μονόγραμμα τῆς ἀξέχαστης πυργοδέσποινας.

Ἄλλὰ καὶ τόσο πλούσιο νὰ μὴν ἦταν, πάλι ἡ Ὑπατία θὰ θεωροῦσε τὸ ἱερὸ αὐτὸ βιβλίο ὡς κειμήλιο. Ἦταν ὅ,τι πῆδ πολύτιμο εἶχε· ἦταν δῶρο τῆς μητέρας τοῦ Μιχαήλ.

Ὅπως τῶχε πεῖ κι ὁ ἴδιος, ὁ νέος ξεχνοῦσε λίγο τὴν ὀρφάνια

του και την πίκρα του με τη συντροφιά των καλών εκείνων ανθρώπων που τον ελάτρευαν. Είχε ξαναγίνει ευθυμος, φαινόταν ευχαριστημένος από τη ζωή του, και μόνο κάπου κάπου βυθιζόταν σε σκέψη και μελαγχολία.

Γιατί άραγε; Θυμόταν τους γονείς του, τον πύργο του, τα πλούτη του, χαμένα όλα; Ή μήπως συλλογιζόταν και τη συμπεριφορά των Βουκιλλάριων, που του έκαμαν τόση άσχημη υποδοχή, όταν πήγε να τους επισκεφτή μετά το γυρισμό του; . . .

Ήταν βέβαια κι αυτό. Πίκραινε τον Μιχαήλ ή περιφρόνηση που του έδειξαν οι Βουκιλλάριοι. Ή άρραβωνιαστικά του, ή περήφανη Δωροθέα, ούτε γύρισε να τον ιδη. Κι οι γονείς της ούτε λόγο, ούτε υπαινιγμό του έκαμαν για γάμο. "Ε, βέβαια! Για τους φαντασμένους αυτούς, ο Μιχαήλ Μελιγούας δεν ήταν πια ο κατάλληλος γαμπρός.

"Ενας άπλός κένταρχος, χωρίς περιουσία, με δέκα χρυσά τὸ μήνα. "Οχι δά! Ή Δωροθέα έπρεπε να πάρη τουλάχιστο κανένα δρουγγάριο, αν όχι και πρωτοκάραβο!

Φυσικά, ο Μιχαήλ δεν ξαναπάτησε στο σπίτι τους. "Αν οι Βουκιλλάριοι δεν τον ήθελαν μια φορά, αυτός δεν τους ήθελε δέκα. "Όσο κι αν είχε ξεπέσει, όσο κι αν είχε φτωχύνει, Μελιγούα πάντα τον έλεγαν. Κι ένας Μελιγούας είναι περήφανος και δεν παρακαλεί ποτέ! . . .

ε' Μήνυμα του αυτοκράτορα.

"Ενα βράδι, εκεί που ο νέος ήταν πάλι βυθισμένος στις θλιβερές του σκέψεις κι ή Ίπατία μάταια πολεμούσε να τον διασκεδάση, κάποιος χτύπησε την αυλόπορτα.

Ήταν ένας υπηρέτης του παλατιού, που του έφερνε ένα έγγραφο τυλιγμένο και σφραγισμένο.

Ο Μιχαήλ τὸ ξετύλιξε, τὸ διάβασε, κι άξαφνα τὸ πρόσωπό του έλαμψε από χαρά μεγάλη.

Ήταν πρόσκληση με την υπογραφή του αυτοκράτορα. Ὁ Λέων Ἰσαυρος, πού τὸν ἐγνώριζε καλά ἀπὸ τὴν ἐκστρατεία τῆς Μικρασίας, τὸν προσκαλοῦσε νὰ παρουσιαστῇ στὸ παλάτι.

Τὸ πρῶτὸ ὁ Μιχαὴλ φόρεσε τὴ μεγάλη του στολή, πάντα ὅμως στολή ἀπλοῦ κένταρχου, καὶ πῆγε. Μὲ πολλὴ καλωσύνη τὸν δέχτηκε ὁ αυτοκράτορας καὶ τοῦ εἶπε γιατί τὸν εἶχε καλέσει.

Μάθαινε πὼς οἱ Ἀραβες ἐτοιμάζονταν πάλι νὰ ἐκστρατεύσουν κατὰ τοῦ Βυζάντιου. Πλοῖα καὶ στρατὸ μάζευαν στὰ παράλια τῆς Συρίας. Ὁ Λέων ἤθελε νὰ μάθῃ καλύτερα. Ἀποφάσισε λοιπὸν νὰ στείλῃ στὰ μέρη ἐκεῖνα ἕναν ἀπὸ τοὺς καλύτερους ἀξιωματικούς του, νὰ ἴδῃ μὲ τὰ μάτια του τίς ἐτοιμασίες τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ τὸν πληροφορήσῃ θετικά. Καὶ γιὰ τὴ σπουδαία αὐτὴ ἀποστολή, διάλεγε τὸν Μιχαὴλ Μελιγούα.

Μὲ πόση χαρὰ, μὲ πόση περηφάνεια ἄκουσε ὁ νέος ἀξιωματικὸς τὴν τιμητικὴ του ἐκλογή! Δὲν ἔβρισκε λόγια νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν αυτοκράτορα καὶ νὰ τὸν βεβαιώσῃ πὼς θάκανε τὰ πάντα γιὰ νὰ φανῇ ἄξιος τῆς ἐμπιστοσύνης του.

«Πρέπει ὅμως νὰ ξέρης, τοῦ εἶπε ὁ Λέων, ὅτι ἡ ἀποστολή σου εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνη».

— «Γι' αὐτὸ κι ἡ τιμὴ εἶναι μεγαλύτερη», ἀποκρίθηκε ὁ Μιχαὴλ.

— «Καὶ πρῶτα πρῶτα θὰ πᾶς ἀπὸ τὸ συντομώτερο δρόμο, ἅς εἶναι κι ὁ πιὸ δύσκολος. Ἡ γρηγοράδα σου θὰ σώσῃ τὴν πατρίδα».

— «Θὰ φθάσω, δέσποτα, ὅσο γίνεται πιὸ γρήγορα!»

— «Κι ἀκόμα πιὸ γρήγορα θὰ γυρίσης. Ἐπειτα θάχῃς τὸ ταχύτερο πλοῖο τοῦ στόλου μου, τὸ δρόμωνα «Θεόδωρο τὸ Στρατηλάτη».

Ὁ αυτοκράτορας ἐξακολούθησε νὰ δίνει ὁδηγίες στὸν Μιχαὴλ.

Κι αυτός, αφού τὸν βεβαίωσε πάλι ὅτι θὰ συμμορφωνόταν κατὰ γράμμα, στὸ τέλος τοῦ εἶπε :

— «Δέσποτα, γνωρίζω ἕναν παλιὸ στρατιωτικὸ, πολὺ γενναῖο καὶ πολὺ πιστό. Ἔχει ζήσει πολλὰ χρόνια σὲ κείνα τὰ μέρη καὶ θὰ μοῦ χρησίμευε πολὺ. Μοῦ δίνεις τὴν ἄδεια νὰ τὸν πάρω μαζί μου;»

— «Μπορεῖς νὰ πάρης ὅποιον κρίνεις χρήσιμος, ἀποκρίθηκε ὁ Λέων. Καὶ προσπάθησε νὰ ἐπιστρέψῃς ἐδῶ γερὸς, γιὰ νὰ μοῦ δώσης τίς πληροφορίες πού μοῦ χρειάζονται. Αὐτὸ προπάντων νάχῃς στὸ νοῦ σου. Δὲν πρέπει νὰ πεθάνῃς ἐκεῖ ἀνώφελα, πρέπει νὰ ζήσης καὶ νὰ ἐπιστρέψῃς. Ἀπὸ τὴν ἐπιστροφή σου ξεαρτᾶται ἡ σωτηρία τῆς πατρίδας».

— «Μὲ τὴ βοήθεια τῆς Παναγίας καὶ μὲ τίς ὁδηγίες πού μοῦ ἔδωσες, ἐλπίζω, δέσποτα, νὰ τὸ κατορθώσω».

— «Πήγαινε λοιπὸν κι ὁ Θεὸς μαζί σου!»

Ἡ ἀκρόαση εἶχε τελειώσει. Ὁ Μιχαὴλ φίλησε τὸ χέρι πού τοῦ ἔδωσε ὁ αὐτοκράτορας, κι ἔφυγε γιὰ νὰ ἐτοιμαστῆ.

Τὴν εἶδηση τὴν ἄκουσαν στὸ ἐξοχικὸ σπιτάκι μὲ χαρὰ μὰ καὶ μὲ λύπη.

Θάφευγαν οἱ δυὸ ἄντρες κι ἡ Ἰπατία θάμνε μόνη!

Πῶς θᾶθελε νὰ τὴν ἔπαιρναν μαζί τους κι αὐτή! Μὰ ἐπειδὴ δὲν ἦταν δυνατὸ, ὁ Θεόφιλος ἔγραψε ἀμέσως τοῦ ἀδερφοῦ του τοῦ Ἄλύπιου νὰ πάῃ ἐκεῖ, νὰ μείνῃ μὲ τὴν ἀνιψιά του, ὅσον καιρὸ θὰ διαρκούσε τὸ ταξίδι τοῦ «Θεόδωρου τοῦ Στρατηλάτη».

στ' Πολεμικὲς προετοιμασίες τῶν Ἀράβων.

Σὲ δυὸ μέρες, ὁ βασιλικὸς δρόμωνας ἦταν ἑτοιμος. Ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτορας τὸν ἐπιθεώρησε τὴν τελευταία στιγμή. Ἡ νύχτα ἦταν προχωρημένη καὶ τὸ σκοτάδι βαθύ, ὅταν ὁ «Θεόδωρος ὁ Στρατηλάτης»

σήκωσε τις ἄγκυρες του, ἄπλωσε τὰ πανιά του καὶ ξεκίνησε κρυφὰ γιὰ τὸ ἀβέβαιον καὶ γεμάτον κινδύνους ταξίδι.

Ὅλες οἱ ἐλπίδες τῆς ἐπιτυχίας στηρίζονταν στὴν ἱκανότητα τοῦ Μιχαήλ, στὴν πείρα τοῦ Θεόφιλου, στὴν ἀντρεία τῶν ναυτῶν, ἀλλὰ προπάντων στὴ γρηγοράδα αὐτοῦ τοῦ πλοίου. Σχίζει τὴ θάλασσα σὰ δελφίνοι, φτάνει στὸν Ἑλλάσποντο, περνᾷ τὰ Δαρδανέλλια, καὶ σὲ λίγες ὥρες βρίσκεται στὸ στενὸ τῆς Χίου. Τώρα πλέει μεταξὺ Σάμου καὶ Ἰκαρίας. Χαιρετᾷ ἀπὸ μακριὰ τὴν ἱερὴ Πάτμο. Περνᾷ ἀπὸ τὴν Κάλυμνο, ἔπειτα ἀπὸ τὴν Κῶ, τὴ Σύμη, τὴ Ρόδο, διακρίνει ἀπὸ πολὺ μακριὰ μέσα στὴν καταχνιὰ τὰ βουνὰ τῆς Κάσου, κι' ἀγκυροβολεῖ στὰ Μύρα τῆς Λυκίας.

Ἐπρεπε νὰ ξεκουραστῆ λίγο ἀπὸ τὸν ἀδιάκοπο αὐτὸ θαλασσοδαρμό. Καὶ νὰ πάρῃ τροφές, νερὸ καὶ προπάντων ἕναν καλὸ ὁδηγὸ πὺν νὰ ξέρῃ τὰραβικά. Ἀλλὰ τὸ κυριώτερον ἦταν νὰ μεταμορφωθῆ ὁ «Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στρατηλάτης» σὲ πλοῖο ἀραβικό. Κι αὐτὸ ἔγινε στὰ Μύρα.

Ἡ αὐτοκρατορικὴ σημαία κρύφτηκε καὶ στὴ θέσση τῆς ἀνέβηκε ἡ κόκκινη μὲ τὸ μισοφέγγαρο. Οἱ ἀξιωματικοὶ κι οἱ ναῦτες ὅλοι ἔβαλαν στολὲς ἀραβικὲς. Κι ἔτσι μεταμορφωμένος, μασκαρεμένος, — ὅπως δὲ μασκαρεύονται συχνὰ οἱ κατάσκοποι γιὰ νὰ μπαίνουν εὐκόλα στοὺς ἐχθρικοὺς τόπους, — ὁ δρόμωναξ ξανάρχιζε τὸ ταξίδι του.

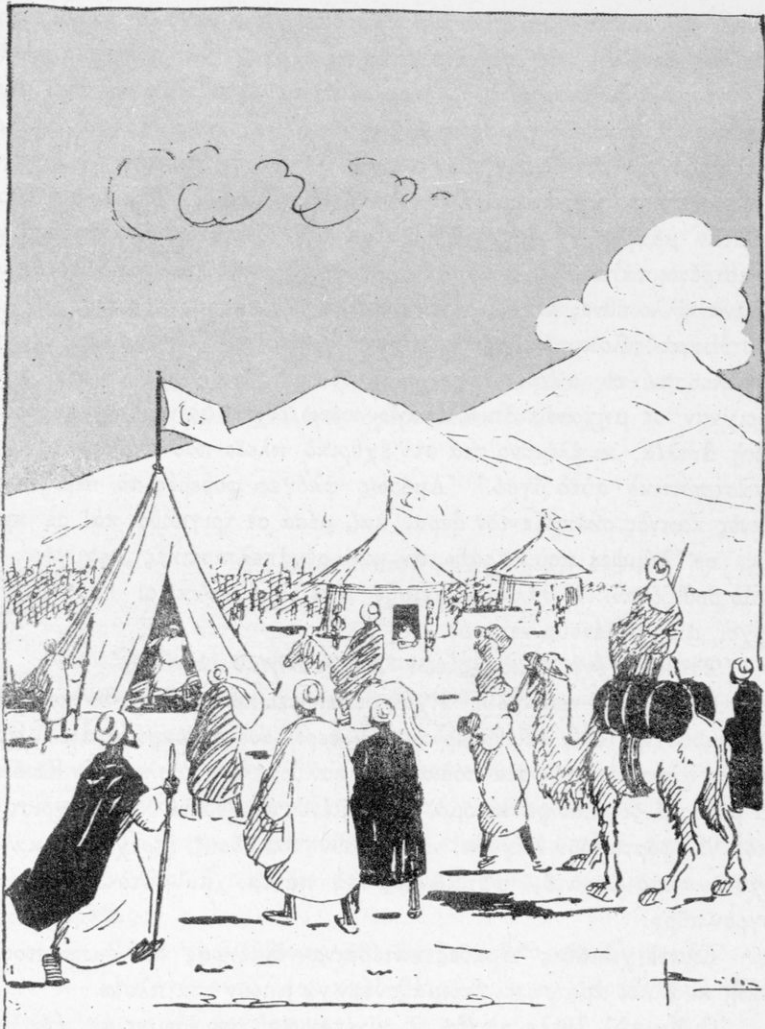
Ἀκολούθησε τὴν παραλία τῆς Συρίας, ἔφτασε στὴ Φοινίκη καὶ προχώρησε. Οἱ ἐχθροὶ δὲν ὑποπτεύθηκαν τίποτα, τὸν ἔπαιρναν γιὰ δικό τους.

Σ' ὄλο τὸ διάστημα τοῦ ταξιδιοῦ, ὁ Μιχαήλ εἶχε τὰ μάτια του τέσσερα γιὰ νὰ βλέπῃ, ἀπ' ὅσο πιδ κοντὰ μπορούσε, τίς ἐτοιμασίες τῶν Ἀράβων.

Ἦταν πραγματικῶς μεγάλες καὶ γίνονταν βιαστικά.

Οἱ λιμένες ἦταν γεμάτοι πολεμικὰ πλοῖα. Στὶς παραλιές

«Οἱ προετοιμασίες τῶν Ἀράβων ἦσαν μεγάλες...» (Σελ. 80).

Ὁ Πύργος τοῦ Βοσπόρου. Ἔκδ. 2α. 1931.

6

Ξελεπες βουνα από τροφές κι άλλα εφόδια. Ένα μεγάλο πλήθος από φορτηγά περίμενε να πάρη στρατό κι αλογα. Τα πολεμικά πλοία ήταν ντυμένα με σιδερένιες πλάκες, και τα καταστρώματά τους σκεπαζμένα με σάκκους γεμάτους άμμο κι άλλα τέτοια προφυλαχτικά. Γιατί φοβόνταν το «ύγρον πύρ» των Ελλήνων, τη μεγάλη αυτή εφεύρεση ενός Σύρου μηχανικού που λεγόταν Καλλίνικος. Το «ύγρον πύρ» ριχνόταν μακριά με μηχανή κι είχε την ιδιότητα να καίη και να καταστρέφη τα πλοία. Μόνο οι Έλληνες είχαν το τρομερό αυτό όπλο. Κανένα άλλο έθνος δεν ήξερε το μυστικό της κατασκευής του.

Μικρά πλοία, καμωμένα επίτηδες, που τα έλεγαν «πυρφόρα», κουβαλούσαν το «ύγρον πύρ» μέσα σε χάλκινα δοχεία. Από αυτά τόρριχαν οι μηχανές, όπως απάνω κάτω ρίχνει το νερό ή πυροσβεστική άντλία, κι αλίμονο πιά στο έχθρικό πλοίο που θα δεχόταν το καταστρεπτικό αυτό υγρό! Άμέσως φλόγες φοβερές το περιζωναν, πυκνός καπνός σκέπαζε τον αέρα, και, μέσα σε τριγμούς και σε κρότους, σε λάμπες που στράβωναν και σε απελπιστικές κραυγές, το πλοίο βυθιζόταν. Η θάλασσα γέμιζε από ναυάγια κι οι παραλίες, οι βράχοι, από καμένους νεκρούς.

Όσοο έ ένθουσιασμός των Άράβων ήταν μεγάλος.

Οι άρχηγοί τους τους είχαν βεβαιώσει πως σε λίγο θα κυρίευαν την Ξακουστή Πόλη και θάξερναν τον περήφανο αυτοκράτορα των χριστιανών αλυσοδεμένο στα πόδια του καλίφη, του Σουλεϊμάν. Κι όλοι πιά μεθυσμένοι από φανατισμό, διψασμένοι να χύσουν αίμα χριστιανικό, να φορτωθούν λάφυρα, να πιάσουν σκλάβους, έτρεχαν να καταταχθούν στο στρατό, αφήφώντας τα πάντα, κι αυτό ακόμα το «ύγρον πύρ».

Έκατό χιλιάδες Άραβες κατέβαιναν διαξηράς σαν έμπροστοφυλακή, κι άλλοι άμέτρητοι έτοιμάζονταν να μπουν στα πλοία.

Ο Μιχαήλ ήθελε να ιδη τι γινόταν και στο έσωτερικό της χώρας, στις μεγάλες άραβικές πόλεις. Και για να το κατορθώσει, μετα-

μορφώθηκε σ' Ἑβραῖο πραγματευτὴ καὶ προχώρησε ὡς τὸ Χαλέπι. Ἔτσι μπορούσε νὰ βλέπη μὲ τὰ μάτια του ὅ,τι γινόταν ἐκεῖ πέρα, καὶ ρωτώντας μὲ τρόπο τοὺς διάφορους Ἄραβες ποὺ συναντοῦσε, κατόρθωνε νὰ μαθαίνει ὅσα ἦταν ἀνάγκη νὰ μάθῃ ὁ αὐτοκράτοράς του. Ὅλ' αὐτὰ τὰ σημείωνε κάθε νύχτα σ' ἓνα τετράδιο.

Ἄπ' αὐτὲς τὲς σημειώσεις θάκανε ὑστερα τὴν ἔκθεσή του στὸ Λέοντα Ἰσαυρο.

Ἄφου τέλειωσε καὶ τὴν ἔρευνά του στὸ ἐσωτερικό, ὁ Μιχαὴλ γύρισε στὸ πλοῖο του καὶ ἐξακολούθησε τὸ θαλασσινὸ του ταξίδι. Βιάζοταν νὰ γυρίσῃ στὴν Πόλη, γιὰτ' εἶχε μάθει ὅτι ὁ ἐχθρικός στόλος, ἀπὸ χίλια κομμάτια ὡς ἐκείνη τὴ στιγμή, καὶ μὲ ἀρχιναύαρχο τὸν ἴδιο τὸν καλίφη, θὰ ἔπλεε σὲ λίγες ἡμέρες ἐναντίον τους.

ξ'. Μιὰ φοβερὴ μονομαχία.

Ὁ «Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στρατηλάτης», μεταμορφωμένος πάντα σὲ ἀραβικὸ πλοῖο, γύριζε τώρα πρὸς τὸν Ἑλλάσποντο. Εἶχε φτάσει στὶς ἐκβολὲς τοῦ ποταμοῦ Ἐάνθου, ὅταν εἶδε δυὸ μεγάλα ἐχθρικά πλοῖα νὰ τὸν κυνηγοῦν. Τὸν εἶχαν φαίνεται ὑποφισαθῆ.

— «Θεόφιλε !» φωνάζει ὁ Μιχαήλ. «μᾶς κυνηγοῦν !»

— «Τὸ βλέπω», ἀποκρίθηκε ὁ Θεόφιλος. «Μὰ ἀπὸ τί νὰ μᾶς κατάλαβαν, ἀφού ἔχουμε μουσουλμανικὴ σημαία καὶ εἴμαστε ντυμένοι σὰν Ἄραβες ;»

— «Ἀπὸ τὴ διεύθυνση ποὺ ἀκολουθεῖ τὸ καράβι μας ἴσως».

— «Κι ἐγὼ αὐτὸ λέω· καλὸ θάξταν ὅμως ν' ἀποφύγουμε τὴ συμπλοκὴ γιὰ νὰ μὴν ἀργήσουμε».

— «Δὲν πιστεύω νὰ τὸ κατορθώσουμε. . .»

«Ο Μιχαήλ μεταμορφώθηκε δ' Έβραϊο πραγματευτή...» (Σελ. 83).

— «Τότε καλῶς νᾶρθουν ! Θὰ λάβουν τὸ πρῶτο μάθημα».

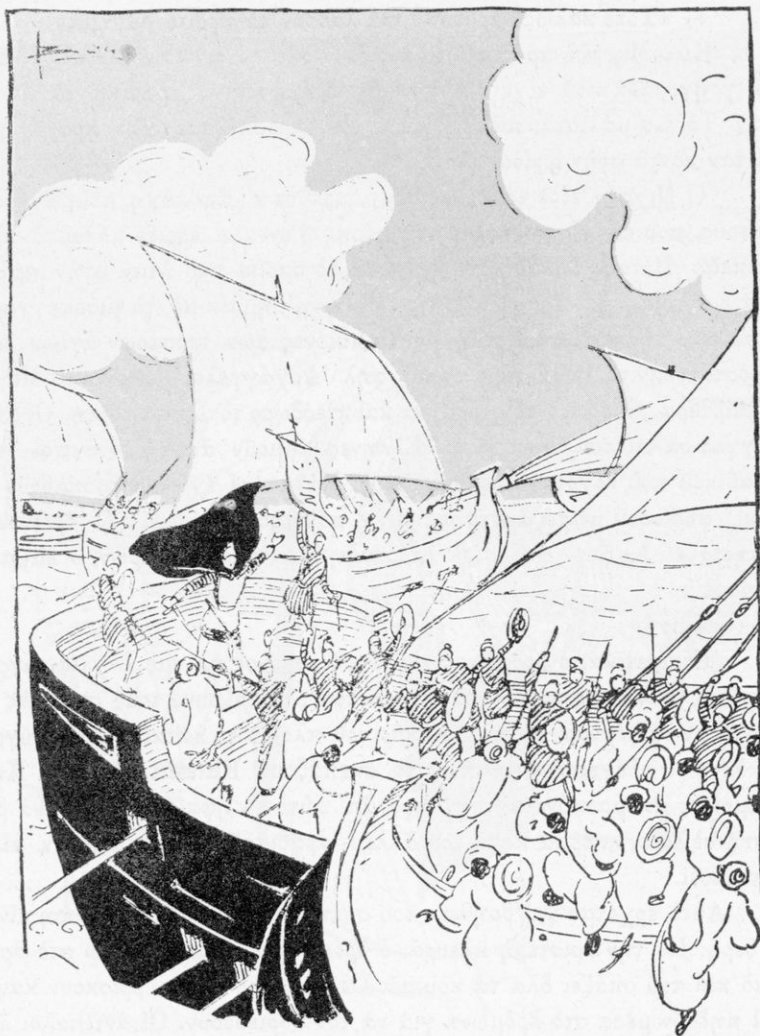
Κι ὁ Μιχαήλ πρόσταξε ν' ἀνοίξουν ὄλα τὰ πανιά. Ἡ ἀλλά, μ' ἔλη τὴ γρηγοράδα πὺ εἶχε ὁ ἑλληνικὸς δρόμωνας, τ' ἀραβικὰ τὸν ἔφτασαν. Τὸ ἓνα μάλιστα, πὺ γρήγορα, τὸν προσπέρασε καὶ προχώρησε. Ἦταν κοντὰ στὴν Κνίδα.

Ὁ Μιχαήλ εἶδε τότε πῶς δὲν μπορούσε ν' ἀποφύγη τοὺς ἐχθροὺς αὐτοὺς, πὺ τὸν εἶχαν βάλει στὴ μέση. Γενναῖα ἔρριξε κάτω τὸ προσωπεῖο. Πέταξε δηλαδὴ στὴ θάλασσα τὸ σαρίκι πὺ ἦταν στὴν πρῶμη γιὰ ἔμβλημα, κατέβασε καὶ τὴν κόκκινη σημαία μὲ τὸ μισοφέγγαρο, κι ὕψωσε τὴν αὐτοκρατορικὴ μὲ τίς εἰκόνες τῶν τεσσάρων ἁγίων πὺ προστάτευαν τὸ Βυζάντιο : τὸ Μιχαήλ Ἀρχάγγελο, Γεώργιο τὸ Μεγαλομάρτυρα, Θεόδωρο τὸν Τήρωνα καὶ Θεόδωρο τὸ Στρατηλάτη. Οἱ σάλπιγγες σαλπίζουν ἔφοδο κι οἱ Ἕλληνες ὁρμοῦν ἄφοβοι ἐναντίον τοῦ ἀραβικοῦ πὺ ἐρχέταν ἀπὸ πίσω τους. Μάταια οἱ ἐχθροὶ προσπαθοῦν νὰ τοὺς φοβίσουν μὲ τὰ ἀμέτρητα βέλη πὺ τοὺς ρίχνουν. Ὁ δρόμωνας πλγιοιάζει. Κι ὅταν φτάνη σὲ ἀπόσταση ἓκατὸ μόνο μέτρων, ὁ Μιχαήλ προστάζει :

«Πῦρ !»

Ἐξαιρετικά, ὁ δρόμωνας εἶν' ἐφοδιασμένος καὶ μὲ δοχεῖα «ὕγροῦ πυρός». Οἱ ναῦτες κάνουν τὸ σταυρὸ τους, ἀρπάζουν τοὺς σωλήνας κι ἀρχίζουν νὰ ρίχνουν κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πλοίου τὸ καταστρεπτικὸ ὕγρῶ. Σὲ λίγο οἱ φλόγες κι οἱ καπνοὶ τὸ σκεπάζουν. Καίεται ὀλάκερο. Κι ὁ δρόμωνας ἀπομακρύνεται γρήγορα ἀπ' αὐτὸ τὸ ἠφαίστειο, πὺ θὰ βυθιστῆ σὲ λίγο, κι ὁρμᾷ κατὰ τοῦ ἄλλου ἀραβικοῦ πλοίου πὺ τὸν εἶχε ξεπεράσει.

Αὐτὸ ἐρχέταν γιὰ βοήθεια τοῦ συντρόφου του Ἡ σύγκρουση εἶναι φεβερή. Μὲ τὴν ἀριστερὴ πλευρά, ὁ δρόμωνας πέφτει ἀπάνω στὸ ἀραβικὸ καὶ τοῦ σπάζει ὄλα τὰ κουπιὰ. Οἱ Ἀραβες ὁμως βρίσκουν καιρὸ καὶ πηδοῦν μέσα στὸ δρόμωνα γιὰ νὰ τὸν κυριεύσουν. Οἱ ἀντίπαλοι ἔρχονται στὰ χέρια. Πολεμοῦν στῆθος μὲ στῆθος. Γιαταγάνια καὶ κοντά-

‘Η δύγκρουση είναι φοβερή...’ (Σελ. 85).

ρια σιδερένια χτυποῦν περικεφαλαῖες καὶ θώρακες. Νεκροὶ καὶ πληγωμένοι πέφτουν στὸ κατάστρωμα.

Τὴν τρομερὴ ἐκείνη στιγμή, σπάζουν τὰ δοχεῖα μὲ τὸ «ὕγρον πῦρ» ποῦ δὲν εἶχαν προφτάσει νὰ τὸ μεταχειρισθοῦν πρωτότερα, κι ἀμέσως φλόγες ὑψώνονται ὡς τὸν οὐρανό. Ἡ φωτιὰ ἀπλώνεται καὶ στὰ δυὸ πλοῖα. Οἱ Ἄραβες ἀφίνουν τὸ δρόμωνα τρομαγμένοι. Μὲ πολὺν κόπο κατορθώνουν νὰ σήσουν τὴ φωτιὰ ἀπ' τὸ δικό τους πλοῖο, καὶ τρέχουν νὰ βοηθήσουν τὸ ἄλλο ποῦ σιγὰ σιγὰ βυθιζόταν. Στὸ ἀναμεταξὺ, ὁ «Θεόδωρος ὁ Στρατηλάτης» ἀφοῦ ἔσθησε κι αὐτὸς τὴ φωτιὰ του, μπόρεσε νὰ μακρύνῃ ἀπ' τοὺς ἐχθροὺς καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ταξίδι του. Σὲ λίγη ὥρα τὸ σκοτάδι τῆς νύχτας τὰ σκέπασε ὅλα.

Μὲ σπασμένα κατάρτια, μὲ σχισμένα πανιά, μὲ τοὺς περισσότερους στρατιῶτες του καὶ ναῦτες νεκροὺς ἢ πληγωμένους, τὸ πλοῖο τοῦ Μιχαήλ προσπαθεῖ τώρα στὰ σκοτεινὰ νὰ βρῇ τὴν εἴσοδο τοῦ στενοῦ τῆς Σάμου.

Στὸ κατάστρωμα, δυὸ μόνον ἄντρες μένουν ὄρθιοι ἀκόμα : ὁ Θεόφιλος μὲ δεμένο κεφάλι, κι ὁ Μιχαήλ. Ἄραγε ὁ κίνδυνος εἶχε περάσει; Θὰ μπορούσαν τώρα νὰ γυρίσουν εὐκολὰ στὴν Πόλη, καὶ νὰ παραδώσῃ ὁ Μιχαήλ στὸν αὐτοκράτορα τὴν ἔκθεσή του ;

Καὶ νά, τὴν ἄλλη μέρα ἢ βίγλα (σκοπιά) ἀπὸ τὸ ἀκρωτήρι τῆς Μυκάλης, τοὺς εἰδοποιεῖ ὅτι ἓνα ἐχθρικό πλοῖο τοὺς κυνηγᾷ.

Ὁ Μιχαήλ σκέπτεται μιὰ στιγμή νὰ ρίξῃ ἔξω τὸ δικό του καὶ νὰ ἐξακολουθήσουν τὸ ταξίδι τοὺς πεζοί. Ἄλλὰ τὸ μετανοῶνει. Δὲν τὸ βρίσκει σωστὸ νὰ γυρίσῃ στὴν Πόλη χωρὶς τὸ πλοῖο του.

Τότε τοῦ ἤρθε μιὰ ἔμπνευση : τὸ πλοῖο του ἦταν ἐλαφρό, χωρὶς μεγάλη καρίνα· μπορούσε λοιπὸν νὰ κινηθῇ καὶ στὰ ρηχά, ἐνῶ τὸ ἐχθρικό θῆταν ἀδύνατο νὰ κάμῃ τὸ ἴδιο. Κι ὁ Μιχαήλ προχώρησε στὴν ἀκρογιαλιά ποῦ ἡ θάλασσα ἦταν ἄβαθη, καὶ σταμάτησε ἀνάμεσα σὲ βράχους.

Σὲ λίγο ἔφτασε κι ὁ ἐχθρός. Τὸ ἀραβικό πλοῖο, ἀπὸ τὴ λύσσα ποῦ εἶχε νὰ ἐκδικηθῇ, δὲν συλλογίστηκε καθόλου τὸν κίνδυνο. Προχώρησε

κι αυτό στα ρηχά με όρμη. Δέν πέρασαν όμως λίγες στιγμές κι ένας φοβερός κρότος ακούστηκε: τὸ μεγάλο καράβι είχε πέσει άπάνω σέ δυό ξέρες κι είχε σφηνωθῆ εκεί για πάντα.

‘Ο Μιχαήλ μπορεί τώρα νά ταξιδέψη με τὸ «Θεόδωρο τὸ Στρατηλάτη» άνενόχλητος. . .

Σέ λίγες ήμέρες φτάνει στην Πόλη, παρουσιάζεται άμέσως στὸν αὐτοκράτορα, τοῦ δίνει στα χέρια του τὴν έκθεσή του καὶ τοῦ διηγείται ὅσα εἶδε κι έμαθε στὸ μεγάλο του ταξίδι.

«Εὔγε, Μιχαήλ Μελιγούα!» τοῦ λέει κατευχαριστημένος ὁ Λέων Ἰσαυρος. «Αὐτὸ ποῦ έκαμες εἶναι ήρωϊκό».

— «Τὸ χρέος μου, δέσποτα, τίποτε περισσότερο!» ἀποκρίνεται με μετριοφροσύνη ὁ ήρωας.

— «Θά κάμω κι ἐγὼ τὸ δικό μου» εἶπε ὁ αὐτοκράτορας με χαμόγελο.

Καὶ άμέσως κάθησε στὸ γραφεῖο του κι έγραψε σ’ ένα φύλλο περιγαμνηῆς λίγες σειρές. Ἐπειτα έβαλε άπό κάτω τὴ σφραγίδα του καὶ τὴν ὑπογραφή του με κόκκινο μελάνι.

Ἦταν ὁ προβιθασμὸς τοῦ Μιχαήλ Μελιγούα. ‘Ο αὐτοκράτορας τὸν έκανε μοίραρχο, δρουγκαροκόμητα ἔπως τὸν ἔλεγαν τότε, καὶ τοῦ ἔδινε νά διοική τέσσερα πλοία τοῦ στόλου. Ἀνάμεσα σ’ αὐτὰ ἦταν κι ὁ «Θεόδωρος ὁ Στρατηλάτης», ποῦ πρόσταξε νά τὸν ἐπισκευάσουν.

η’ ‘Ο Λέων ὁ Ἰσαυρος προετοιμάζει τὴν αντίσταση.

Ἀπὸ τὴν έκθεση τοῦ Μελιγούα, ὁ Λέων Ἰσαυρος εἶδε ὅτι ὁ κίνδυνος ἦταν μεγαλύτερος άπ’ ὅσο ἐνόμιζε.

Κι άμέσως πρόσταξε ν’ αρχίσουν μεγάλες πολεμικὲς προετοιμασίες: Στὶς βασιλικὲς ἀποθῆκες νά συγκεντρωθοῦν σημαντικὲς ποσότητες:

τητες από σιτηρά κι άλλα τρόφιμα· νά επιδιορθωθεῦν τὰ τείχη τῆς πρωτεύουσας· νά χτιστοῦν κι άλλα πιὸ στερεά· νά ντυπηγηθοῦν νέα πολεμικά πλοῖα.

Στρατῆς και λαός, ἀφοσιωμένοι ἔλει στον αὐτοκράτορα, δέχτηκαν μ' ἐνθουσιασμό τις διαταγές του· κι ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα κανένας δὲν συλλογιζόταν ἄλλο τίποτε παρὰ πῶς θὰ σωθῆ ἡ πατρίδα. Ἄντρες, γυναῖκες, παιδιά, ἐργάζονταν νύχτα μέρα στὰ ναυπηγεῖα, στὰ ὀχυρώματα και στὸ ὑπόγειο ἐργοστάσιο περὶ κατασκευάζαν τὸ «ὕγρὸ πῦρ».

Ὁλόκληρη ἡ Πόλη τοῦ Κωνσταντίνου εἶχε γίνεῖ ἓνα μεγάλο στρατόπεδο, κι ὁ Κεράτιος κόλπος ἓνας μεγάλος ναύσταθμος.

Κάθε πρωί, ὁ αὐτοκράτορας, ἀπάνω στὸ ἄσπρο του ἄλογο, ἐπιθεωροῦσε παντοῦ τις ἐργασίες, και σ' αὐτὴ τὴν ἐπιθεώρηση τὸν συνόδευαν ἔλοι οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ παλατιοῦ, ἀπὸ τὸν μάγιστρο, δηλαδὴ τὸν αὐλάρχη, ὡς τὰ παιδόπουλα, δηλαδὴ τοὺς μικροὺς ἀκόλουθους ποὺ τὸν ὑπηρετοῦσαν.

Συχνὰ ὁ αὐτοκράτορας ἔμπαινε και στὸ πλοῖο γιὰ νά ἐπιθεωρήσῃ τὰ ὀχυρώματα ἀπὸ τὸ μέρος τῆς θάλασσας ἢ νά παρακολουθήσῃ τὰ γυμνάσια τοῦ στόλου. Τὸν συνόδευαν τότε πολλοὶ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ τοῦ ναυτικοῦ, ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς κι ὁ Μιχαὴλ Μελιγούας.

θ' Ὁ αὐτοκράτορας μετὰ τὴν πολεμικὴ στολὴ του.

Ἡ μεγάλη πολεμικὴ στολὴ τοῦ βυζαντινοῦ αὐτοκράτορα ἦταν λαμπρὴ. Φοροῦσε περικεφαλαῖα μετὰ λοφίον ἀπὸ φτερά, κόκκινη χλαμύδα, και κάτω ἀπ' αὐτὴ χρυσοὺ θώρακα και χρυσοῦφαντο χιτῶνα. Τὰ τσαγγιά του (ἕπως λέγονταν τότε τὰ ὑποδήματα, κι ἀπ' αὐτὴ τὴ λέξη ὁ ὑποδηματοποιὸς λέγεται ἀκόμα τσαγγάρης), ἦταν κόκκινα μετὰ ἀετοῦς

ἀπὸ μαργαριτάρια καὶ ἄλλα πολύτιμα πετράδια. Μὲ τὸ ἴδιο χέρι κρατοῦσε τὰ χαλινάρια καὶ τὸ χρυσὸ τοῦ δεκανίκι. Ἡ σέλλα τοῦ ἀλόγου τοῦ ἦταν καὶ αὐτὴ μαργαριτοκεντημένη μὲ ἀετούς. Τὸ ἐπανωσκέπι τοῦ ἦταν ἄσπρο, γεμάτο κόκκινα ἀετόπουλα. Δεξιὰ καὶ ἀριστερά, δυὸ πεζοὶ ὑπὲρρέτες κρατοῦσαν τὰ χρυσὰ χαλινάρια.

Ὁ ἀρχικυνηγὸς ἐβάδιζε κοντὰ στὸν ἀριστερὸ ἀναβολέα. Δυὸ ρομφοιοκράτορες καθαλάρηδες κρατοῦσαν χρυσομένα δόρατα καὶ ἀσπίδες, ποὺ εἶχαν ἀπάνω τὴν εἰκόνα τοῦ αὐτοκράτορα.

Μ' αὐτὴ τὴ στολὴ καὶ μ' αὐτὴ τὴ πομπὴ πῆγαινε κίθε μέρα ὁ Λέων ὁ Ἰσαυρος νὰ κάνη τὴν ἐπιθεώρησιν ποὺ εἴπαμε.

ε' Πολιορκία τῆς Πόλης ἀπὸ τοὺς Ἀραβες.

Ἀρχηγὸς τῶν ἑκατὸ χιλιάδων Ἀράβων, ποὺ ἔρχονταν πεζοὶ νὰ προσβάλουν τὴν Πόλην, ἦταν ὁ Μασαλμάς, ἀδερφὸς τοῦ καλίφη.

Περνώντας, εἶχε κυριεύσει πολλὰς πόλεις τῆς Μικρασίας καὶ ἦταν τώρα φτασμένος στὸ στενὸ τοῦ Ἑλλησποντου. Ἀπὸ κεῖ πέρασε στὴ Θράκη καὶ διευθυνόταν στὴν Πέλην.

Ἐφτασε στὶς 15 Αὐγούστου τοῦ 717 καὶ τὴν πολιορκήσεν. Ὡς τὴν 1 Σεπτεμβρίου ἔφτασε στὴν Προποντίδα καὶ ὁ ἀραβικὸς στόλος ἀπὸ 1800 καράβια.

Ἔτσι ἡ Πέλη βρέθηκε στενὰ πολιορκημένη καὶ ἀπὸ ξηρὰ καὶ ἀπὸ θάλασσα.

Ὁ ἔχθρικὸς στρατὸς σκέπαζε τοὺς γύρω τῆς λόφους, καὶ ὁ στόλος τοὺς ἔλη τὴ θάλασσα ὡς πέρα. Ἀλλὰ μ' ἕλες τίς δυνάμεις ποὺ εἶχαν, οἱ Ἀραβες δὲν τολμοῦσαν νὰ κάμουν ἔφοδο.

Τὰ ψηλὰ τεῖχη, τὰ φοβερὰ φρούρια, οἱ πύργοι καὶ τὰ πλατιά

χαντάκια πού περίζωναν τήν Πόλη, τήν ἔκαναν τόσο δυνατή, ὥστε τέτοιο τόλμημα θά ἦταν ἀληθινή παραφροσύνη. Μόνο ἢ πείνα μποροῦσε ν' ἀναγκάσει τοὺς πολιορκούμενους νὰ παραδοθοῦν. Ἀλλά κι αὐτὸ ὕστερα ἀπὸ πολλὸν καιρὸ, γιατί οἱ ἀποθήκες τῆς Πόλης ἦταν γεμάτες τροφίμα.

Ὡστόσο στίς μικροναυμαχίες πού γίνονταν συχνά, οἱ Ἕλληνες πάντα εἶχαν τὴ νίκη. Ἐπειτα ἤρθε ὁ χειμῶνας, πού γιὰ τοὺς Ἀραβες ἦταν ὀλέθριος. Κατὰ χιλιάδες φοφοῦσαν τ' ἄλογα κι οἱ καμήλες. Καί μὲ τὰ ζῶα, καί πολλοὶ ἄνθρωποι πού δὲν ἦταν συνειθισμένοι σὲ τόσο δυνατὸ κρύο. Τότε πέθανε κι ὁ καλίφης τῶν Ἀράβων Σουλεϊμάν ἀπὸ τὴ στενοχώρια του. Ὁ διάδοχός του ὅμως Ὁμὲρ ἔστειλε κατὰ τὴν ἀνοιξη κι ἄλλο μεγάλο στόλο ἀπὸ 760 καράβια.

ια'. Ἡ μεγάλη ναυμαχία.

Ὅταν ἐνόμισε τὴ στιγμή κατάλληλη, ὁ Λέων Ἰσαυρος πρόσταξε τὸ στόλον του νὰ ὀρμήσει κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ, πού ἦταν ἀγκυροβολημένος σὲ διάφορους λιμένες τῆς Προποντίδας.

Οἱ Ἀραβες ὀρμηγῆσαν κι αὐτοὶ ν' ἀποκρούσουν τοὺς Ἕλληνες μὲ λύσσα. Καί στὴν ἀρχὴ τοὺς ἔρριξαν μιὰ τέτοια χάλαζα ἀπὸ βέλη, πού περίμεναν πιά πῶς οἱ Ἕλληνες θά τρώμαζαν καί θά σκόπιζαν. Ἀλλὰ τοῦ κάκου! Στὴ χάλαζα αὐτὴ ἀνταποκρίνεται ἀμέσως μιὰ πύρινη βροχὴ μὲ τρομεροὺς συριγμοὺς καί μὲ λάμπεις πού τυφλώνουν. Τίποτα δὲν ὠφελοῦν τὰ προφυλαχτικὰ μέτρα τῶν Ἀράβων. Τίποτα δὲν εἶναι ἱκανὸ νὰ ἐμποδίσει τὴ δύναμη τοῦ «ὕγρου πυρός». Ἀνάβουν παντοῦ φοβερὲς πυρκαϊῆς πού οἱ φλόγες τους φτάνουν ὡς τὰ σύννεφα.

Οἱ ἐχθροὶ εἶναι πολλοί, ἀμέτρητοι. Εἶναι πολὺ περισσότεροὶ ἀπὸ

τοὺς Ἑλληνας. Ὁ ἐλληνικὸς στόλος, καὶ μ' ἔλη τὴν φεβερὴν καταστροφήν ποὺ φέρνει στὸν ἀραβικόν, κινδυνεύει νὰ περικυκλωθῆ.

Δέκα ἐχθρικά καράβια πέφτουν ἀπάνω στὸν καλύτερο ἐλληνικὸ δρόμωνα, προσπαθώντας νὰ τὸν κυριεύσουν μὲ κάθε θυσία. Διακόσιαι ἀτρέμηται κοπηλάτες ἀγωνίζονται μ' ἔλη τευς τὴν δύναμην νὰ τὸν σώσουν.

Ἀπὸ τὰ ἐχθρικά πλοία τὸ τολμηρότερον ἔχει προσκολληθῆ στὸ δεξιὸ πλευρὸν τοῦ ἐλληνικοῦ. Ἀρχίζει μιὰ τρομερὴ πεζομαχία. Βέλη, ἀκόντια, λαστοί, ὄλων τῶν εἰδῶν τὰ ἔπλα διάσταυρώνονται ὀρμητικὰ καὶ ἀκατάπαυστα. Δυὸ δλάκερες ὥρες διαρκεῖ ἡ μάχη. Ἐπιτέλους εἰς Ἀραβες ὑποχωροῦν ἡ νίκη εἶναι μὲ τοὺς Ἑλληνας. Δυὸ ἐχθρικά πλοία βυθίζονται. Τάλλα φεύγουν τρομαγμένα.

Σὲ λίγο νοχτώνει καὶ ἡ μεγάλῃ ναυμαχία σταματᾷ. Τὸ πρῶτ' ἠθὰ ξαναρχίσῃ μὲ μεγαλύτερη ὀρμή . . .

ιβ' Ἡ πόλη πανηγυρίζει τὴν μεγάλην νίκη.

Πραγματικῶς, τὰ χαράματα ξαναρχίζει. Γιὰ πολλὴν ὥραν ἡ νίκη εἶναι ἀμφίβολη. Καὶ ἔρχεται στιγμὴ κρίσιμη, ποὺ καὶ ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτορας πρέπει νὰ λάβῃ μέρος μὲ τὴν ἐφεδρεία τοῦ στόλου του.

Ἡ ἐφεδρεία αὐτὴ ξεκινᾷ ἀπὸ τὸν Κεράτιο κόλπον μὲ τὸν «Θεόδωρον τὸν Στρατηλάτην» μπροστά. Ὁ Μιχαὴλ Μελιγούας ὀρμᾷ μὲ ἀφάνταστη μανία κατὰ τῶν ἐχθρικών πλοίων. Βυθίζει δυὸ ἀπ' αὐτά, πέφτει ἀπάνω στὴ ναυαρχίδα, φονεύει τὸ ναύαρχο Τεζίδ, τυρπολεῖ τὸ πελώριο πλοῖο. Ἀλλὰ εἰς φλόγες του ἀπλώνονται καὶ στὸν ἐλληνικὸν δρόμωνα ποὺ εἶχε κολλήσει στὸ πλευρὸν του. Ἀδύνατον πιά νὰ σήσουν τὴν φωτιά. Ὅλο τὸ πλῆρωμα κινδυνεύει νὰ καῖ.

“Ένας άραβικός δρόμωνιας είν’ εκεί κοντά. ‘Ο Μιχαήλ προτάζει τούς άντρας του νά τόν κυριεύσουν, είναι ο μόνος τρόπος για νά σωθοῦν.

Πηδοῦν τότε μέσα στό έχθρικό κινάβι καί αρχίζει νέες άγριώτερος άγώνας. Οί “Αραβες άντιστέκονται γενναία. Μά ήρωϊκή προσπάθεια, πού τή διευθύνει ο ίδιος ο Μιχαήλ, οί “Ελληνες τούς νικούν καί ο δρόμωνιας μένει στά χέρια τους. “Αλλά ο Μιχαήλ πληγγώνεται βαριά.

“Η ναυμαχία έξικολουθεϊ. “Ακόμα λίγο καί τελειώνει με γενική υποχώρηση τών “Αράβων. “Οσα έχθρικά πλοία γλυτώνουν τήν αϊχμαλωσία ή τή φωτιά, φεύγουν όσο μπορούν μακρύτερα.

“Η Πόλη τώρα πκνηγυρτζει τή μεγάλη νίκη.

“Ολόγυρα τά τείχη της φεγγοβολούν καί χιλιάδες στόματα, στίς φωταγωγημένες εκκλησιές, ψάλλουν :

«Τή υπερμάχψ στρατηγῶ τά νικητήρια. . . »

Θριαμβευτικά ο Δέων “Ισαυρος γυρτζει στήν πρωτεύουσά του. Κάθεται δκροστεφανωμένος σέ μιά πελώρια άπιδά, πού τήν κρατοῦν στούς ῶμους τέσσερις γιγαντόσωμοι άξιωματικοί. Κρατεϊ από τή λεπιδά τὸ άστραφτερό σπαθί του καί δείχνει στό λαό τή λαθή του, πού ἔχει τὸ σχήμα τοῦ σταυροῦ. Κι ο λαός, τρελλός από έθουσιασμό, τὸν περιτοιχίζει, τὸν ακολουθεϊ, τὸν έπευφημεϊ, τὸν εὔχεται : «Πολλά τά ἔτη σου, δέσποτα ! Πάντα εἰς νικητής !»

“Υστερ’ από τή συμφορὰ πού ἔπαθον οί “Αραβες, ή πολιορκία τής Κωνσταντινούπολης λύθηκε. Καί σέ λίγο, οί έχθροί πού φοβέριζαν νά τήν κυριεύσουν, μπήκαν στά πλοία πού τούς ἔμειναν, κι ἔφυγαν ἔλεεινοι καί ντροπιασμένοι. “Ο μεγάλος κίνδυνος εἶχε περάσει. “Η πατρίδα εἶχε σωθῆ. Κι ἕνας από τούς κυριώτερους σωτήρες της, ὕστερ’ από τὸν αὐτοκράτορα Δέοντα, ἦταν ο Μιχαήλ Μελιγούας.

iv' Ὁ Μιχαήλ βαριά πληγωμένος.

Ὅλο τὸν καιρὸ τῆς πολιορκίας, ἡ Ὑπατία ἐργαζόταν στὸ χιλιό-
στολο λεγόμενο ὑπόγειο, δηλαδὴ στὸ ἐργοστάσιο ποὺ κατασκευάζαν τὸ
«ὕγρον πῦρ». Ζύμωνε νίτρο, θειάφι, ρετσίνοι, κάρβουνο κι ἄλλα ὀλικά,
χωρὶς νὰ τῇ μέλην ποὺ χαλοῦσε τὰ ὄμορφα χέρια τῆς.

Ὑστερα ἔγινε νοσοκόμα στὸ θεραπευτήριον ποὺ εἶχε ἰδρῦσει ὁ θεῖος
τῆς ὁ Ἀλύπιος, ὁ μοναχός, στὸ μετόχι τῆς μονῆς τῶν Στρουθίων, ἐκεῖ
κοντὰ στὰ ὄχυράματα τῆς Πόλης.

Τῇ δευτέρῃ μέρᾳ τῆς μεγάλης ναυμαχίας, τὴν κρῖσιμῃ, ἡ Ὑπατία
βρισκόταν πρῶι πρῶι ἀπάνω στὰ τείχη κι ἔβλεπε μὲ ἀγωνία τοὺς κα-
πνοὺς καὶ τίς φλόγες τῶν πλοίων στῇ θάλασσα.

Εἶχε κοντὰ τῆς καὶ τὸν Ἀλύπιον, ποὺ κοίταζε κι αὐτὸς παρακα-
λώντας τὸν Θεὸ νὰ δώσῃ τῇ νίκη στοὺς Ἕλληνες.

Κι ἡ νίκη, καθὼς εἶδαμε, τοὺς δέθηκε. Ἀλλὰ ἡ καημένη ἡ Ὑπατία
τὴν πλήρωσε ἀκριβὰ. Τὴν ἡμέρα ἐκείνη, στὰ τείχη, ἀπὸ τὴν ταραχὴ καὶ
τὴν ἀγωνία τῆς, ἔχασε τὴν ὥραία ἐκείνη Σύνοψή τῆς, τὸ δῶρο τῆς μη-
τέρας τοῦ Μιχαήλ. Τῆς ἔπεσε χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ. Ὅταν τὸ κατά-
λαβε, ἦταν ἀργά. Κάποιος θὰ βρῆκε τὸ πολυτίμο βιβλίον καὶ θὰ τὸ πῆρε.

Ἐφαχνε ἡ Ὑπατία κι ἔκλαιγε ἀπαρηγόρητα, ποὺ δὲν ἔβρισκε
πουθενὰ τῇ Σύνοψη, τὸ κειμήλιό τῆς . . . "Ἀξάφια ἀκούει χαρμόυνες
κραυγὰς καὶ καμπάνες. Ἦταν ἡ πρώτη ἀγγελία τῆς νίκης.

Παρηγορήθηκε τότε, ἀλλὰ κι ἄλλη λαχτάρα, ἀκόμα μεγαλύ-
τερη, τὴν περίμενε.

Ὅταν οὐκ εἰς λίγο κατέθηκε ἀπὸ τὰ τείχη καὶ στάθηκε μὲ τὸ θεῖο
τῆς τὸν Ἀλύπιον σ' ἓνα μέρος τῆς παραλίας, εἶδε τὸν πατέρα τῆς τὸ
Θεόφιλον, ποὺ μαζί μὲ δυὸ ἄλλους ἀξιωματικούς, κρατοῦσε μισοπε-
θαμένο τὸν Μιχαήλ!

Θὰ ἔπεφτε χάμω, ἂν δὲν τὴν ὑποστήριζε ὁ θεῖος τῆς.

Κλαίοντας κι οί δυό, ακολουθοῦν τοὺς ἀξιωματικούς ποὺ μεταφέρουν τὸν πληγωμένο στὸ θεραπευτήριο τοῦ Ἀλύπιου.

ιδ' Οἱ περιποιήσεις τῆς Ὑπατίας σώζουν τὸν Μιχαήλ.

Ὁ Μιχαήλ ἦταν πληγωμένος βαριά. Οὐτ' ἔβλεπε, οὔτε ἄκουε, οὔτε μιλοῦσε. Ἀναστέναζε μονάχα καὶ βογγοῦσε ἀπὸ τοὺς πόνους.

Οἱ γιατροὶ ἦταν ἀπελπισμένοι γιὰ τὴ ζωὴ του. Κι ὅταν ὁ αὐτοκράτορας ὁ ἴδιος πῆγε νὰ τὸν ἐπισκεφθῆ, τοῦ εἶπαν πὼς ὁ γενναῖος μοίραρχος θὰ πέθαινε ἕως τὴν ἴδια μέρα . . . Ὁ Λέων Ἰσαυρος δάκρυσε, ἔσκυψε, φίλησε τὸν πληγωμένο στὸ μέτωπο, κι ἄφησε κάτω ἀπὸ τὸ προσκεφάλι του μιὰ περγαμινὴ μὲ χρυσὴ σφραγιδα.

Ἡ Ὑπατία δὲν ἀπομακρυνόταν στιγμὴ ἀπὸ τὸν ἄρρωστό της. Νύχτα μέρα τὸν περιποιόταν, τοῦ ἄλλαζε τὶς πληγές, τοῦ ἔδινε τὰ φάρμακα. Ἀγωνιζόταν νὰ σώσῃ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Χάρου τὸν Μιχαήλ, κι ἐπιτέλους τὸν ἔσωσε. Μιὰ μέρα ὁ ἄρρωστος ἄρχισε νὰ παίρνῃ τὸ καλύτερο. Σιγὰ σιγὰ ἡ ζωὴ ξαναγύριζε στὸ καταπληγωμένο του σῶμα.

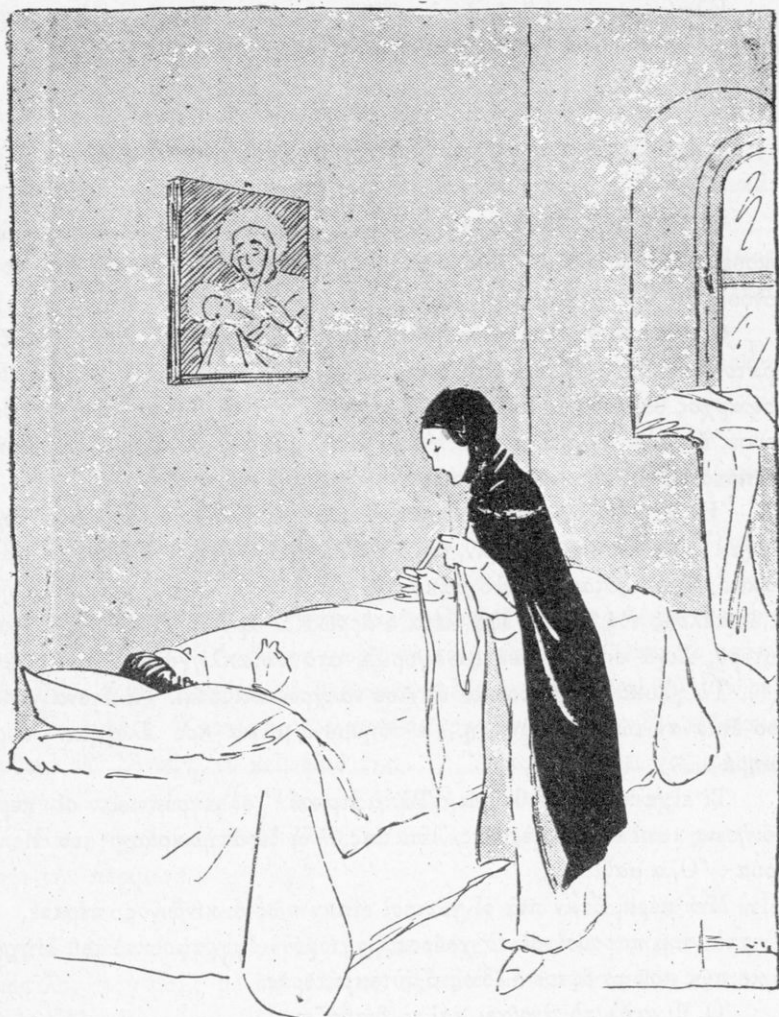
Τὸ γλυκό του πρόσωπο ἄρχισε νὰ χρωματίζεται. Τὰ ἄτονα χέρια του ἔπιαναν τώρα μὲ δύναμη. Τὰ σθησιμένα μάτια του ἔλαμπαν τώρα ζωηρά . . .

Τί εἶχε κάμει τὸ θαῦμα ; Τὰ γιατρικά ; οἱ ἀγρόπνιες, οἱ περιποιήσεις κι οἱ προσευχὲς τῆς Ὑπατίας ; ἢ ἡ δυνατὴ κράση τοῦ Μελιγούα , Ὅλα μαζί.

Μιὰ μέρα, ὅταν πιά οἱ γιατροὶ εἶπαν πὼς ὁ κίνδυνος πέρασε, ἡ Ὑπατία τοῦ παρουσίασε τὸ χρυσοσφραγισμένο ἔγγραφο καὶ τοῦ διηγῆθηκε πὼς τοῦ τὸ ἔφερε ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτορας.

Ὁ Μιχαήλ τὸ ἀνοίγει καὶ τὸ διαβάζει.

Τί χαρά, τί εὐτυχία !

« Η Ύπατία δὲν ἀπομακρυνόταν στιγμή ἀπὸ τὸν ἄρρωστό της... » (σελ.95) .

Ὁ Λέων Ἰσαυρος τὸν διόριζε πρωτοκάραβο, ἀρχιναύαρχο!

Ὡς ἐκεῖ ἔφθασε, καὶ μάλιστα τόσο γρήγορα, ὁ φτωχὸς κένταρχος ποῦ γνωρίσαμε στὴν ἀρχὴ αὐτῆς τῆς ἱστορίας.

ιε. Ἡ ἀνταμοιβή.

Οἱ Ἀραβες οὔτε σκέπτονται πιά νὰ τὰ βάλουν μὲ τὸ Βυζάντιο. Κι ὁ Λέων ὁ Ἰσαυρος, ἡσυχος, καταγίνεται τώρα στὰ ἔργα τῆς εἰρήνης. Φροντίζει γιὰ τὰ γράμματα, τὴ γεωργία, τὴν ἐμπορικὴ ναυτιλία, γιὰ ὅ,τι κάνει ἕνα λαὸ εὐτυχημένο καὶ μιὰ χώρα πολιτισμένη.

Ἀπὸ τίς πρώτες φροντίδες τοῦ καλοῦ αὐτοκράτορα ἦταν κι ἡ ἀνταμοιβὴ ἐκείνων ποῦ ἔσωσαν τὴν πατρίδα. Τὸν Μιχαὴλ Μελιγούα τὸν εἶχε κάνει πρωτοκάραβο, ὅπως εἶπαμε. Ἄλλ' αὐτὸ δὲν τοῦ φάνηκε ἀρκετό. Καὶ πρόσταξε νὰ ξαναχτιστῇ ὁ προγονικὸς του πύργος, ὅπως ἦταν, μ' ἔξοδα τοῦ κράτους.

Ὁ ἴδιος ὁ Θεόφιλος, ὁ πιστός, ποῦ ἀπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ πύργου εἶχε κάνει τὸ σπιτάκι ἐκεῖνο, ἄσυλο τοῦ Μιχαὴλ στὸν καιρὸ τῆς φτώχειας καὶ τῆς δυστυχίας, ἐπιφορτίσθηκε τώρα τὴ μεγάλη ἀνοικοδόμησι. Ἑκατοντάδες ἐργάτες, μὲ τὴν ἐπίβλεψή του, δούλευαν νύχτα-μέρα.

Καὶ σὲ λίγον καιρὸ, ὁ καινούργιος πύργος, στὰ ἐρείπια τοῦ παλιοῦ, ὑψώθηκε λαμπρὸς καὶ περήφανος. Τὸ καλλιμάρμαρο χτίριο στολισθηκε μέσα κι ἔξω μὲ σκαλισματα, μὲ ἀγάλματα, μὲ μωσαϊκά, μὲ τοιχογραφίες, μὲ χρωματιστὰ γιαιδιά, μὲ καθρέφτες καὶ μὲ κρυστάλλινα πολύφωτα.

Τὸ ἴδιο λαμπρὰ, πλούσια, βασιλικὰ ἔγιναν καὶ τὰ ἐπιπλα. Καὶ τὰ περιβόλια ἐλόγυρα ξαναφυτεύθηκαν, στολισθηκαν, κι ἡ ἀνθοστόλιστη αὐτὴ πρασινάδα περικύκλωσε πάλι τὸ κάτασπρο χτίριο ποῦ φάνταζε ἀπὸ μακριὰ σὰν κάστρο.

Ὁ Πύργος τοῦ Βοδπόροι. - Ἐκδ. 2α, 1931.

Οἱ γειτόνοι Βουκιλλάριοι παρακολουθοῦν τὴς ἐργασίες μὲ κρυφὸ καμάρι. Νομίζουσι πὼς ὁ πρωτοκάραβος, ποῦ τὸν θέλουσι τώρα καὶ τὸν παραθέλουσι γιὰ γαμπρό, θὰ πάρῃ τὴν κόρη τους, καὶ πὼς γιὰ τὴ Δωροθέα ἐτοιμάζεται ὁ θυμάριος πύργος. Ἐνωεῖται πὼς ἔχουσι ἀρχίσει τὴς περιποιήσεις τοὺς στὸ νέο, ποῦ μιὰ φορὰ τὸν εἶχαν περιφρονήσει. Καὶ περιμένουσι ἀνυπόμονα τὴν ἡμέρα ποῦ θὰ γίνονταν τὰ ἐγκαίνια, μὲ τὴν ἐλπίδα, μὲ τὴ βεβαιότητα σχεδόν, πὼς θὰ ἦταν κι ἡ μέρα ποῦ θὰ γίνονταν οἱ ἀρραβῶνες.

Ἄλλὰ κάθε ἄλλο ἔχει στὸ νοῦ του ὁ Μιχαήλ.

Ἡ ἡμέρα γιὰ τὰ ἐγκαίνια ξημερώνει. Ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτορας, μὲ ὄλο του τὸ ἐπιτελεῖο, πηγαίνει νὰ παρευρεθῇ στὸν ἀγιασμὸ καὶ στὴ δοξολογία. Τὸν ἀκολουθοῦν ὄλοι οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ παλατιοῦ μὲ πομπὴ μεγάλη. Καὶ μαζί μὲ τοὺς ἄλλους καλεσμένους ἀξιωματικούς καὶ τιτλούχους τῆς αὐτοκρατορίας, εἶναι κι οἱ γειτόνοι Βουκιλλάριοι, μὲ τὴ Δωροθέα ποῦ ἔβαλε τὴν καλύτερὴ της φορεσιά.

Εἶναι ὅμως ἐκεῖ κι ἡ Ὑπατία.

Δὲν εἶναι τόσο στολισμένη αὐτὴ, λάμπει ὅμως περισσότερο ἀπὸ ὁμορφιά, ἀπὸ σεμνότητα κι ἀπὸ ἀληθινὴ χαρὰ γιὰ τὴ δόξα τοῦ παιδιοῦ της φίλου.

Μ' ἓνα βλέμμα ὁ Μιχαήλ βλέπει ὅλη τὴ διαφορά. Κι ἐνῶ οἱ Βουκιλλάριοι περιμένουσι νὰ πάρῃ κοντὰ του στὴν τελετὴ τὴ Δωροθέα, ὁ νέος πρωτοκάραβος, τόσο λαμπρὸς μὲ τὴ μεγάλη του στολή, καλεῖ τὴν Ὑπατία.

Ἡ τιμὴ εἶναι τόσο μεγάλη γιὰ τὴ φτωχὴν κόρη τοῦ Θεόφιλου, ὥστε αὐτὴ δὲν θέλει νὰ τὴ δεχθῇ. Καὶ χάνεται, καὶ κρύβεται, γιὰ νὰ μὴ σταθῇ κοντὰ στὸ Μιχαήλ, γιὰ νὰ μὴν πάρῃ τὴ θέσιν τῆς ἀρραβωνιαστικιάς του. Ὁ Μιχαήλ δὲν ἐπιμένει νὰ τὴ βροῦν καὶ νὰ τοῦ τὴ φέρουν. Ἄλλ' ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἐκτιμᾷ ἀκόμα περισσότερο τὴν Ὑπατία, γιὰτὶ βλέπει ὅτι μαζί μὲ τόσες ἄλλες ἀρετές, ἔχει καὶ τὴ μετριοφροσύνη.

Τὰ ἐγκαίνια τελειώνουν. Κι ὅλοι φεύγουν χαρούμενοι, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Βουκιλλάρους, ποὺ εἶδαν πιά καθαρά πὼς δὲν ἔπρεπε νᾶχουν ἐλπίδα.

ις'. Ἡ ἀνέλπιστη εὐτυχία τῆς Ὑπατίας.

Τὸ ἴδιο βράδι, ἓνας ἀξιωματικὸς ζήτησε τὸν πρωτοκάραβο καὶ τοῦ ἔδωσε ἓνα βιβλίο δεμένο μ' ἐλεφαντοκόκκιναλο.

Ἦταν ἡ Σύνοψη τῆς Ὑπατίας. Ὁ ἀξιωματικὸς ἐκεῖνος τὴν εἶχε βρῆ στὰ δαχτυλίδια. Κι ἐπειδὴ εἶδε ἀπέξω τὸ οἰκόσημο τοῦ Μελιγούα, δὲν τόλμησε νὰ τὴν κρατήσει, ἀλλὰ τὴν ἔφερε στὸν Μιχαήλ.

Ἡ Ὑπατία τὸ θεώρησε σὰ θαῦμα. Κι ἔνωσε τόση χαρὰ ποὺ βρέθηκε τὸ κειμήλιό της, ὅση καὶ τὴν ἡμέρα ποὺ εἶδε τὸν μισοπεθαμένο Μιχαήλ νὰ ξαναζῆ.

«Βλέπεις λαιπόν, τῆς εἶπε τότε αὐτός, πὼς σήμερα δὲν ἔπρεπε νὰ φύγης; ἀλλὰ νὰ ἔρθης, ἔταν σὲ φώναξα, καὶ νὰ σταθῆς κοντά μου στὴν τελετή; Τὸ θέλει κι ὁ Θεός, ποὺ ἔκαμε τώρα ν' ἀποχτήσω ἐγὼ τὸ ἱερὸ βιβλίο ποὺ σοῦ χάρισε μιὰ φερὰ ἢ μητέρα μου, καὶ νὰ σοῦ τὸ ξαναχαρίσω».

— «Γιὰ τὸ βιβλίο εἶμαι τρισευχαριστημένη! ἀποκρίθηκε ἡ Ὑπατία. Γιὰ τὸ ἄλλο ὅμως, ποὺ μὲ ζήτησες σήμερα, νόμισα πὼς ἦταν προνόμιο τῆς Δωροθέας, τῆς ἀραβωνιαστικῆς σου».

— «Ἀπατάσαι! φώναξε ὁ Μιχαήλ. Ἐγὼ δὲν ἔχω ἀραβωνιαστικιά. Οἱ ἴδιοι οἱ Βουκιλλάριοι χάλασαν τὸν ἀραβώνα μὲ τὸν τρόπο τους, τότε ποὺ γύρισα ἀπὸ τὴ Μικρασία φτωχὸς κι ὀρφανός. Ἐδαξαν πὼς δὲν μὲ καταδέχονται, κι ἔτσι ἔχω κάθε δικαίωμα νὰ μὴν τοὺς καταδέχουμαι τώρα κι ἐγώ».

— «Ἐ, βέβαια, ψιθύρισε ἡ Ὑπατία, ἐσὺ τώρα εἶσαι πρωτοκάραβος»

ἂν δὲ θέλῃς τὴ Δωροθέα, μπορεῖς νὰ πάρῃς τὴν καλύτερη κόρη στὸ Βυζάντιο».

— «Αὐτὸ λέω κι ἐγώ, ἀποκρίθηκε ὁ Μιχαήλ. Κι ἐπειδὴ ἡ καλύτερη κόρη στὸ Βυζάντιο εἶναι σύ...

— «Ἐγώ;»

— «Ναί! Γιὰ μένα τουλάχιστο δὲ μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλη ἀπὸ κείνη ποὺ μὲ παρηγόρησε στὴ δυστυχία μου, ποὺ μοῦ ἔδειξε τόση ἀφοσίωση, καὶ στὸ τέλος μοῦ ἔσωσε καὶ τὴ ζωὴ. Δέξου λοιπόν, Ἰπατία, νὰ γίνῃς γυναίκα μου, ἀφοῦ τὸ θέλει ὁ Θεός».

Καὶ λέγοντας αὐτά, ὁ Μιχαήλ ἔδειξε τὴ Σύνοψη.

Ἡ Ἰπατία χαμήλωσε τὸ κεφάλι καὶ δὲν ἀποκρίθηκε τίποτα.

Νὰ πῆ ὄχι, δὲν ἤθελε· ἀλλὰ καὶ νὰ πῆ ναί, δὲν τολμοῦσε.

Ἵστερα τὸ εἶπε τοῦ πατέρα της.

«Ὁ Μιχαήλ μὲ ζήτησε σὲ γάμο. Τί λές, πατέρα, πρέπει νὰ δεχθῶ;»

Ὁ Θεόφιλος, ποὺ ἤξερε πρὸ πολλοῦ τὸ σχέδιο τοῦ Μιχαήλ, ἔβαλε τὰ γέλια :

«Ἄ! ἔκαμε ἡ Ἰπατία. Γιατί γελάς;»

— «Γιὰ νὰ μὴν κλάψω... ἀπ' τὴ χαρά μου, παιδί μου», τῆς ἀποκρίθηκε ὁ γέρος.

Μ' ἔλ' αὐτά, δὲν μπόρεσε νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα, ἔταν ἀγκάλιασε τὴν κόρη του καὶ τῆς ἔδωσε τὴν εὐχή του.

ἰζ'. Γάμοι καὶ χαρές.

Μὲ μεγάλη πομπὴ ἔγιναν οἱ γάμοι τοῦ Μιχαήλ μὲ τὴν Ἰπατία.

Στὸ λαμπρὸ πύργο τοῦ Βοσπόρου πῆγαν, μαζὶ μὲ τὸν αὐτοκράτορα, ποὺ βρῆκε πολὺ σωστὴ τὴν ἀπόφασιν τοῦ πρωτοκάραβου, ἔλοι

ἔσαι εἶχαν πάει καὶ στὰ ἰγναίγια. Μόνο οἱ Βουκιλλάρια εἴλειπαν . . .

Ἡ Ὑπατία, ἀκόμα πιδ ὁμορφῆ με τῆ νυφικῆ στολῆ καὶ με τῆ χαρὰ πιδ λάμπει στὰ μάτια τῆς, στέκεται τώρα στὸ πλευρὸ τοῦ εὐτυχημένου Μιχαήλ.

Οἱ ἄνθρωποι τοῦ πύργου ἔχουν πλημμυρίσει τὴν αὐλὴ κρατώντας τοὺς πυροσὸς καὶ ψάλλοντας: «ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, τοὺς νεονύμφους φύλαξον. Χαρὰ στὸ ζεῦγος τὸ χρυσοῦν».

Κι ὁ γερο-Θεόφιλος, ὁ τραχὺς στρατιωτικὸς, κλαίει σὰν παιδί. Τῆ νύχτα ὁ Βόσπορος κάηκε ἀπὸ τὰ πυροτεχνήματα.

Ἦταν οἱ σιφωνάτορες τοῦ «ὕγρου πυρός», πιδ ἔννοοῦσαν νὰ γιορτάσουν με τὸ δικὸ τους τρόπο τῆ χαρὰ τοῦ ναυάρχου των. Ποτὲ ὠραιότερα πυροτεχνήματα δὲν βγῆκαν ἀπὸ τὸ «χιλιόστυλο». Οἱ κρότοι κι οἱ λάμπες ἦταν τέτοιες, πιδ ἂν ὁ Λέων Ἰσαυρος δὲν εἶχε προειδοποιηθῆ, θὰ πετιόταν ἀπὸ τὸ κρεβάτι του καὶ θάρπαζε τὸ σπαθὶ του, νομίζοντας πὼς ξαναγύρισαν οἱ Ἀραβες.

16. Ὁ Βασίλειος καὶ ὁ Σανταβαρηνός.

α'. Ὁ πονηρὸς καλόγερος.

Εἴμαστε στὰ 885.

Αὐτοκράτορας τοῦ μεγάλου ἑλληνικοῦ κράτους ἦταν ὁ Βασίλειος ὁ Μακεδόνας.

Ὁ Βασίλειος εἶχε πολλὰ προτερήματα· ἦταν γενναῖος, ἔξυπνος, δίκαιος. Εἶχε ἔμως καὶ ἓνα μεγάλο ἐλάττωμα· ἦταν εὐκολόπιστος καὶ θύμωνε πολὺ· καὶ ἀπάνω στὸ θυμὸ του μποροῦσε νὰ φανῆ σκληρὸς καὶ ἄδικος.

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια, ζοῦσε στὴν Πόλη ἕνας καλόγερος, ὁ Θεόδωρος Σανταβαρηνός. Ἦταν τόσο ἐπιτήδειος καὶ τόσο πονηρός, ποῦ κατόρθωσε νὰ φθάσῃ ὡς τὸν αὐτοκράτορα.

Λίγο λίγο, μὲ τὴν πονηριά του, ἔγινε ὁ πιὸ ἐμπιστος τοῦ αὐτοκράτορα. Στὸ κάθε τί, αὐτὸς ζητοῦσε τὴ γνώμη του· καὶ σὲ τέτοια ὑπόληψη τὸν εἶχε, ποῦ τὸν πῆρε μέσα στὸ παλάτι του.

Τὸ δόλιο χαρακτήρα τοῦ καλόγερου μονάχα ἕνας τὸν κατάλαβε, ὁ Λέοντας, ὁ γιὸς τοῦ αὐτοκράτορα καὶ διάδοχος τοῦ θρόνου. Καὶ γι' αὐτὸ πολὺ τὸν ἀντιπαθοῦσε.

Ὁ πονηρὸς Σανταβαρηνὸς τὸ κατάλαβε πῶς ὁ διάδοχος τὸν μισεῖ, καὶ φοβήθηκε μὴ χάσῃ τὴ μεγάλη θέση του : «Πρέπει νὰ βρῶ τρόπο νὰ τὸν βγάλω ἀπὸ τὴ μέση», εἶπε μὲ τὸ νοῦ του, καὶ ἄρχισε νὰ ὑποκρίνεται φιλῖα καὶ ἀγάπη στὸ Λέοντα. Τὸν περιποιόταν μὲ τόση τέχνη, τόσο φυσικά, ποῦ σιγὰ σιγὰ κατόρθωσε νὰ λιγοστέψῃ ἡ ἀντιπάθεια τοῦ νέου.

β'. Τὸ μελαγχολικὸ τραπέζι.

Εἶχε περάσει ἀρκετὸς καιρὸς. Ἄξαφνα, μιὰ μέρα, ἄρχισε ὁ κόσμος πολλὰ νὰ λέγῃ γιὰ τὸ παλάτι.

Ἀπὸ στόμα σὲ στόμα ψιθυρίζεσαν πῶς ὁ αὐτοκράτορας φυλάκισε τὸν γιὸ του, γιὰτὶ ἤθελε τάχα νὰ τὸν δολοφονήσῃ στὸ κυνήγι καὶ νὰ γίνῃ αὐτὸς αὐτοκράτορας.

Αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλὰ κυκλοφοροῦσαν ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, μὰ κανεὶς δὲν ἤξερε τίποτα ὀρισμένο.

Τὸ μόνο βέβαιο ἦταν πῶς ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐνὸς κυνηγιοῦ, τὸ παλάτι ἦταν κλειστό, ὁ αὐτοκράτορας πολὺ λυπημένος, καὶ ὁ διάδοχος εἶχε γίνῃ ἀφαντος.

Πέρασαν ἔτσι τρεῖς δλόκληροι μῆνες. Ἦρθαν τὰ Χριστούγεννα. Τῇ μεγάλῃ ἐκείνῃ μέρᾳ ἦταν παλιὰ συνήθεια νὰ προσκαλῆ ὁ αὐτοκράτορας σὲ τραπέζι ἄλους τοὺς ἄρχοντες καὶ μεγιστάνες.

Ὁ Βασίλειος, ἂν καὶ δὲν εἶχε διάθεσιν γιὰ γεύματα καὶ διασκεδάσεις, δὲν θέλησε νὰ παραβῆ αὐτὴ τὴ συνήθεια καὶ πρόσταξε νὰ ἐτοιμάσουν τὸ τραπέζι στὴ μεγαλόπρεπη στοὰ τοῦ παλατιοῦ. Χρυσοκεντημένα παραπετάσματα στόλιζαν τὰ παράθυρα καὶ τὶς πόρτες. Τὸ μαρμαροστρωμένο πάτωμα ἦταν σκεπασμένο μὲ πολυτίμα χαλιά· καὶ οἱ τοῖχοι στολισμένοι μὲ ψηφιδωτὲς ζωγραφιεῖς ἀγίων.

Ὁ αὐτοκράτορας εἶχε δώσει διαταγὴ νὰ μὴν ἀναφέρῃ κανεὶς στὸ τραπέζι τὸ ὄνομα τοῦ γιοῦ του, γιὰτὶ θὰ τιμωρηθῆ αὐστηρά.

Κοντὰ στὸ παράθυρο κρεμόταν ἓνα ἄμορφο κλουβὶ μὲ ὠραίους παπαγάλους, ποὺ τοὺς περιποιόταν ὁ Λέοντας.

Ὁ αὐτοκράτορας κάθησε στὸ μεγάλο τραπέζι μελαγχολικός. Ἡ λύπη ἦταν ζωγραφισμένη στὸ πρόσωπό του.

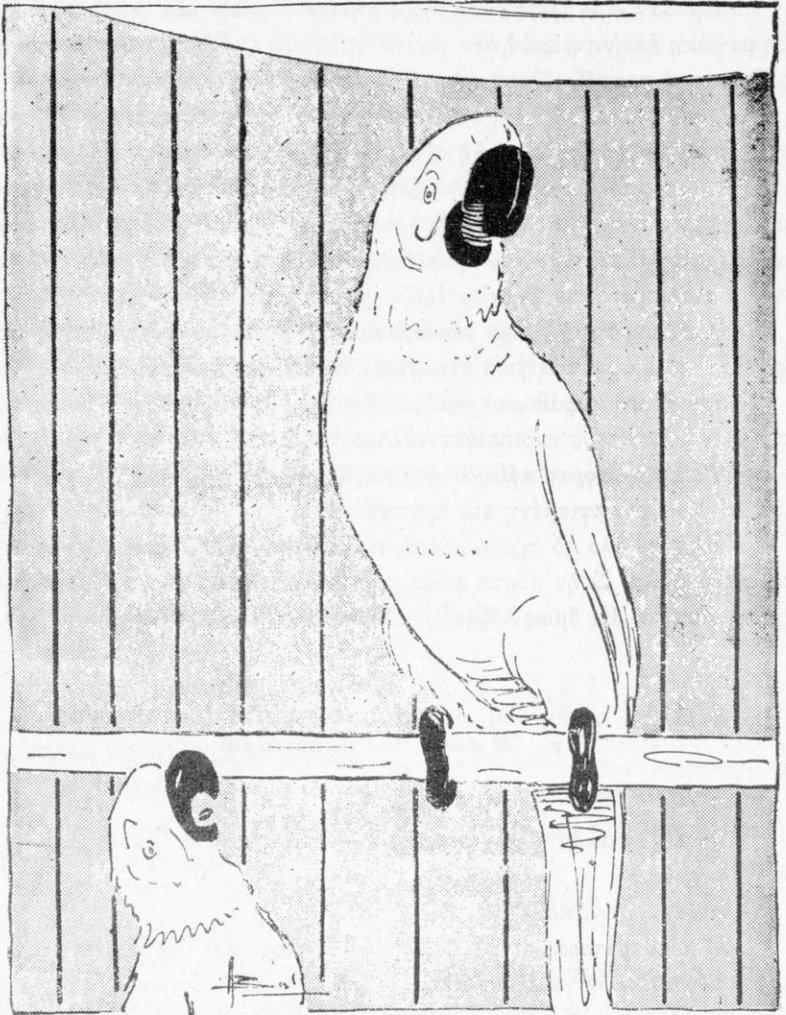
Ἐλαμπε ἔλο τὸ τραπέζι ἀπὸ τὴν πολυτέλεια. Παντοῦ χρυσάφι καὶ κρύσταλλα. Στὴν πόρτα φύλαγαν φρουροὶ μὲ ἀσημένιο θώρακα καὶ χρυσὴ ἀσπίδα. Κι ἔμωε λέξι δὲν ἀκουγόταν. Ἄκρα σιωπὴ.

γ' Ἡ φωνὴ τοῦ παπαγάλου.

Δὲν εἶχαν ἀκόμη ἀρχίσει νὰ τρῶνε, ποὺ ἄξαφνα ἀκούγεται μιὰ δυνατὴ φωνή :

«Λέον, Λέον, καλέ μου Λέον, ποῦ εἶσαι ;»

Ὁ αὐτοκράτορας τινάζεται ἀπάνω ἄγριος καὶ κατακίτρινος. Τὰ μάτια τῶν ἀλικῶν γεμίζουν δάκρυα. Τὸ ἀγαπητὸ ὄνομα, ποὺ δὲν εἶχε ἀκουσθῆ τόσον καιρὸ στὸ πλάτι, τοὺς συγκινεῖ ἄλους. Κι αὐτὸς ὁ αὐ-

Λέον, Λέον, καλέ μου, Λέον, ποῦ εἶσαι !» (σελ. 103).

κράτορας κάθεται πάλι στη θέση του χλωμός και με μάτια βουρ-
κωμένα.

Μέσα σὲ κείνη τὴ σιωπὴ, ἕνας ἀπὸ τοὺς καλεσμένους μεγιστάνες,
ἕνας σεβάσιμος γέρος, φημισμένος γιὰ τὴ γνώση του, σηκώνεται ἀπὸ
τὴ θέση του καὶ μὲ τρεμουλιαστὴ φωνὴ λέει στὸν αὐτοκράτορα :

«Δέσποτα, ἡ φωνὴ αὐτὴ τοῦ παπαγάλου λέει ὅ,τι ἔπρεπε νὰ ποῦμ
μεῖς, ἀλλὰ δὲν τολμούσαμε. Τὸ κακόμοιρο αὐτὸ πουλι ζητεῖ τὸν κύριό
του καὶ στενοχωριέται πὸς δὲν τὸν βλέπει, ἐνῶ ἐμεῖς ἐδῶ καθόμαστε
καὶ διασκεδάζουμε χωρὶς νὰ θυμόμαστε τὸν ἀγαπητὸ Λέοντα, πὸς ἴσως
ἴσως ἄδικα ὑποφέρει μέσα στὴ φυλακὴ».

— «Τί εἶπες ; φωνάζει ὁ αὐτοκράτορας ταραγμένος. "Ἄδικα ὑπο-
φέρει ; »

— «Ναί, πολυχρονεμένε δέσποτα, ἄδικα, ἀποκρίθηκε μὲ θάρρος ὁ
σεβαστὸς γέροντας. Αὐτὴ εἶναι ἡ γνώμη μου, αὐτὴ εἶναι ἡ πεποίθησή
μου, γιὰτὶ γνωρίζω καλὰ τὸν Λέοντα. Πότε ἔγινε ταχτικὴ ἀνάκριση ;
Πὼς ἀποδείχθηκε πὼς εἶναι ἔνοχος ; Μήπως τὸν κάλεσε κανένας σὲ
ἀπολογία ; Ὡς κι οἱ χειρότεροι κακοῦργοι ἔχουν τὸ δικαίωμα ν' ἀπο-
λογηθοῦν. Κι ὅμως ὁ Λέοντας λιώνει στὴ φυλακὴ χωρὶς νὰ ξέρη γιὰτὶ
τὸν κατηγοροῦν ! Κι εἶναι τάχα δύσκολο, δέσποτα, νὰ εἶναι στὸ μέσο
καμιὰ συκοφαντία, καμιὰ ραδιουργία ; »

Τὰ φρόνιμα αὐτὰ λόγια ξυπνοῦν στὴν καρδιὰ τοῦ αὐτοκράτορα
τὴν πατρικὴ ἀγάπη. Γυρίζει τὰ θακρυσμένα μάτια του στὸ σεβαστὸ ἄρ-
χοντα, καὶ μὲ μεγάλη συγκίνηση τοῦ λέει :

— «Σ' εὐχαριστῶ, πιστέ μου φίλε».

"Ἐπειτα προστάζει νὰ φέρουν ἀμέσως τὸν Λέοντα μπροστὰ του.

δ' Ὁ Λέοντας μπροστὰ στὸν πατέρα του.

Στὸ μεταξὺ ὁ πονηρὸς Σανταβαρηγνὸς βρῆκε τρόπο κι ἔφυγε ἀπὸ
τὸ τραπέζι.

Σὲ λίγο, νά, ὁ Λέοντας μπροστά στὸν πατέρα του. Ἀπὸ τὴν ἡσυχία ἔκφραση τοῦ προσώπου του κι ἀπὸ τὴν ἀτάραχη στάση του, ἀμέσως καταλάβαινε κανεὶς πὼς ἦταν ἀθῶος.

Ὁ αὐτοκράτορας, μόλις τὸν εἶδε, ἔγινε κατάχλωμος.

«Λέον, τοῦ λέει μὲ φωνὴ ποῦ ἔτρεμε ἀπὸ τὴ συγκίνηση, πές μου, γιατί ἐκείνη τὴν καταραμένη μέρα εἶχες κρυμμένο ἀπάνου σου τὸ μυτερὸ ἐκεῖνο μαχαίρι ; Πές μου τὴν ἀλήθεια, κι ἔχεις τὸ λόγο μου ὅτι ὅλα θὰ σοῦ τὰ συγχωρέσω, μόνο τὴν ἀλήθεια νὰ μάθω.

— «Δέσποτα, ὀρκίζομαι στὴν τιμὴ μου, πὼς τίποτα δὲν θὰ σοῦ κρύψω. Θυμᾶσαι τὴν καταραμένη ἐκείνη μέρα ποῦ πήγαμε στὸ κυνήγι. Τὴν παραμονὴ ἦρθε στὴν κάμαρά μου ὁ Σανταβαρηνὸς καὶ μοῦ εἶπε μυστικά :

— «Λέον, ἔμαθα αὐτὴ τὴ στιγμή πὼς αὔριο στὸ κυνήγι κάποιος θὰ θελήσῃ νὰ δολοφονήσῃ τὸν αὐτοκράτορα. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἶμαι βέβαιος γι' αὐτό, ἄς μὴ τὴν ἀνησυχήσουμε. Γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ ὅμως, πάρε μαζί σου κρυφὰ ἓνα καλὸ μαχαίρι, καὶ μὴν ἀπομακρύνεσαι ἀπὸ τὸν πατέρα σου, μόνο πρόσεχέ τον ὅσο μπορεῖς».

«Πίστεψα στὰ λόγια τοῦ Σανταβαρηνοῦ καὶ πήρα τὸ μαχαίρι. Ἄξαφνα, ἐκεῖ ποῦ κυνηγούσαμε ἓνα λάφι κι ὁ ἀρχικυνηγὸς σάλπιζε μὲ τὸ βούκινο, πρόσταξες νὰ μὲ συλλάβουν, νὰ μὲ φέρουν μπροστά σου καὶ νὰ μὲ φάξουν. Καὶ μόλις βρέθηκε τὸ μαχαίρι ποῦ εἶχα κρυμμένο στὸ στήθος μου γιὰ νὰ ὑπερασπίσω τὴ ζωὴ σου, θύμωσες φοβερὰ καὶ πρόσταξες νὰ μὲ ρίξουν στὴ φυλακὴ χωρὶς νὰ μὲ ρωτήσης, χωρὶς νὰ μ' ἀκούσης !»

— «Σανταβαρηνέ, φώναξε ὁ αὐτοκράτορας μὲ τρομερὴ φωνή, τι ἀπαντᾷς σ' ὅλα αὐτά ;»

Μὰ ποῦ Σανταβαρηνός ! Εἶχε γίνει ἄφαντος. Ὁ αὐτοκράτορας προστάζει νὰ τὸν συλλάβουν ἀμέσως, ἔπου τὸν βροῦν, καὶ νὰ τὸν φέρουν μπροστά του.

ε' 'Ο Λέοντας στήν ἀγκαλιά τοῦ πατέρα του.

'Ο αὐτοκράτορας δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῆ. Ἐσφιξε τὸ γιό του μέσα στήν ἀγκαλιά του, καὶ μὲ δακρυσμένα μάτια λέει στοὺς καλεσμένους :

« Ἀκοῦστε λοιπὸν τί συνέβη. Ἐκεῖ ποῦ κυνηγοῦσα, ἔρχεται ὁ Σανταβαρηνὸς καὶ μοῦ ψιθυρίζει :

« Δέσποτα, πρόσσεχε. Ὁ γιός σου θὰ σὲ δολοφονήσῃ. Λάβε τὰ μέτρα σου ».

« Τί λές, Σανταβαρηνέ ; » τοῦ λέω μὲ ἔκπληξη.

« Ἄν δὲν πιστεύῃς, πρόσταξε νὰ τὸν ψάξουν καὶ θὰ βρῆς ἀπάνω του τὸ φονικὸ μαχαίρι ».

« Ἀμέσως προστάζω νὰ τὸν ψάξουν· κι ὅταν βρῆκαν ἀπάνω του μαχαίρι, μοῦ φάνηκε πὼς σχιζόταν ἡ καρδιά μου μ' αὐτό.

« Ἄνθρωπος εἶμαι, ἀπατήθηκα· ἔπειτα ἔχω καὶ τὸ κακὸ ἐλάττωμα νὰ παραφέρουμαι. Κι ἔτσι, ἀπάνω στὸ θυμὸ μου, πρόσταξα κι ἔρριξαν στὴ φυλακὴ τὸ παιδί μου. Μὰ ὁ Θεὸς δὲν θέλει τὴν ἀδικία. Τὸ ἀνήξερο αὐτὸ πουλί, ποῦ μιλάει χωρὶς νὰ νιώθῃ, τὸ φώτισε ὁ Θεὸς νὰ δείξῃ πιδὸ πολλὴ γνώση ἀπ' ὄλους μας· μίλησε τὴ στιγμὴ ποῦ ἔπρεπε κι ἔγινε αἰτία νὰ βρεθῆ ἡ ἀλήθεια καὶ νὰ ἔχω αὐτὴ τὴν στιγμὴ τὸν Λέοντα στήν ἀγκαλιά μου.

« Καὶ τὴν ἄς γίνῃ φωταψία στὸ παλάτι, ἄς παίξῃ ἡ μουσικὴ, καὶ τὸ γεῦμα μας ἄς ἀρχίσῃ μὲ χαρά ».

'Ο κακοῦργος ὁ Σανταβαρηνὸς πουθενὰ δὲν βρέθηκε.

Κατόρθωσε νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Πόλη.

Ἐπειτα ἀπὸ χρόνια, ἔμαθαν πὼς ὁ ἄθλιος ἀπατεώνας πέθανε σὲ κάποιον ἀπόμακρο μέρος τῆς Συρίας, ἐλεινὸς καὶ περιφρονημένος. M

17. Οἱ πρῶτοι ἀεροπόροι.

Ὁ Δαίδαλος, ἀφοῦ ἔμεινε πολὺν καιρὸ στὴν Κρήτη, πρὸς τὸν εἶχε προσκαλέσει γιὰ διάφορα ἔργα ὁ Μίνωας, θέλησε νὰ γυρίσει στὴν πατρίδα του, τὴν Ἀθήνα.

Στὴν Ἀθήνα γεννήθηκε ὁ περίφημος αὐτὸς ἀρχιτέχτονας κι ἀγαλλματοποιός, ὁ μεγαλύτερος τεχνίτης τοῦ καιροῦ του· καταγόταν μάλιστα ἀπὸ τὸν Ἐρεχθέα, τὸν ἀρχαιότερο βασιλιὰ τῆς Ἀττικῆς.

Ζήτησε λοιπὸν ἀπὸ τὸ Μίνωα τὴν ἄδεια ν' ἀναχωρήσῃ. Ὁ βασιλιάς ἄνωγος τῆς Κρήτης ἤθελε νὰ τὸν κρατήσῃ ἀκόμα ἐκεῖ. Τὸν χρειαζόταν γιὰ νὰ τοῦ κάμῃ κι ἄλλα ἔργα στὴν πρωτεύουσά του. Καὶ τοῦ εἶπε πῶς θὰ τὸν κρατοῦσε ἀκόμα καὶ μὲ τὴ βία.

Τοῦ κάκου ὁ Δαίδαλος τὸν παρακάλεσε νὰ τὸν ἀφήσῃ τοῦ κάκου τοῦ θύμιζε ὅσα εἶχε κάνει στὴν Κρήτη, — τὸ λαβύρινθο, τὰ ἀνάκτορα, δύο ναοὺς, ἓνα ναύσταθμο καὶ πλῆθος ἀγάλματα, ἀπὸ κεῖνα πρὸς μόνο ὁ τεχνίτης αὐτὸς ἤξερε νὰ κάμῃ· τοῦ κάκου τέλος τοῦ μίλησε γιὰ τὸ γιό του, τὸν Ἴκαρο, πρὸς τὸν εἶχε μαζί του στὴν Κρήτη κι ἔπρεπε νὰ γυρίσῃ πρὸς ὁ νέος στὴν πατρίδα του, ὅπου τόσα εἶχε καθήκοντα.

Ὁ Μίνωας δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ τίποτα. Κι ἐπειδὴ ὁ Δαίδαλος ἔδειχνε διαθέσεις νὰ φύγῃ καὶ χωρὶς τὴν ἄδειά του, ὁ ἐγωιστὴς βασιλιάς ἀπαγόρευε στὰ κρητικὰ πλοῖα νὰ πάρουν τὸν ἀρχιτέκτονα γιὰ ὁποιοδήποτε ταξίδι. Ὁ πλοίαρχος, πρὸς θὰ παράβαινε αὐτὴ τὴ διαταγή, θὰ καταδικαζόταν σὲ θάνατο.

Ἀδύνατο λοιπὸν νὰ βρῆ πλοῖο γιὰ νὰ φύγῃ ὁ Δαίδαλος. Σὲ κανένα λιμάνι τῆς Κρήτης δὲν θὰ τὸν δέχονταν. Μόνο ἴσως κανένα ξένο πλοῖο μποροῦσε νὰ τὸν πάρῃ. Ἀλλὰ περνῶσε ὁ καιρὸς χωρὶς νὰ φαίνεται τίποτα πλοῖο. Κι ὁ δυστυχισμένος ὁ Δαίδαλος, ἀποκλεισμένος στὴν Κρήτη, συλλογιζόταν μὲ τί τρόπο θὰ μποροῦσε νὰ φύγῃ.

Κι ἐπιτέλους τὸ βρῆκε.

Μὰ καὶ πῶς δὲν θὰ τῷ βρισκοῦσε ; Αὐτὸς πρὸς εἶχε ἐπινοήσῃ στὴ ζωή

του τόσα μηχανήματα και τόσα έργαλειά ! Αὐτὸς ποὺ εἶχε κάνει τόσα θαυμαστά ἔργα σὰν τὸ λαβύρινο, τὸ μεγάλο αὐτὸ ὑπόγειο μὲ τοὺς πολύπλοκους δρόμους, ὅπου ἅμα ἔμπαινε κανένας, ἦταν ἀδύνατο νὰ βγῆ ! Αὐτὸς ποὺ και τὰ ἀγάλματα ἀκόμα, ποὺ ὡς τότε τὰ ἔκαναν μὲ κλειστά τὰ μάτια και μὲ τὰ μέλη κολλημένα στὸ σῶμα τους, σκέφτηκε πρῶτος νὰ τὰ κάμη μὲ τὰ μάτια ἀνοιχτὰ και μὲ τὰ μέλη χωρισμένα, ἐλεύθερα ! Τέτοιος σοφός, ἐφευρετικὸς, πολυμήχανος ἄνθρωπος δὲν θάβρισκε τρόπο νὰ φύγη τώρα ἀπὸ τὴν Κρήτη ;

« Ὁ Μίνωας, εἶπε μέσα του, μοῦ ἀπαγορεύει τὴ θάλασσα. Ὑπάρχει ὁμως κι ὁ ἀέρας, ποὺ αὐτὸν δὲν μπορεῖ νὰ μοῦ τὸν ἀπαγορέψῃ. Ἄν ἤμουν πουλί, πῶς θὰ πήγαίνα ἀπὸ δῶ στὴν Ἀθήνα ; Πετώντας. Λοιπὸν θὰ γίνω πουλί, θὰ κάμω φτερά και θὰ πετάξω ! ».

Αὐτὸ ἦταν τὸ σχέδιο τοῦ Δαίδαλου.

Κλείστηκε σὲ μιὰ κρυφὴ σπηλιὰ και κατασκεύασε δυὸ ζευγάρια μεγάλες φτερούγες, τὸ ἓνα γι' αὐτόν, και τὸ ἄλλο γιὰ τὸν Ἴκαρο. Τὰ φτερά τους τὰ κόλλησε μὲ κερί και τίς φτερούγες τίς ἔδεσε στὸ σῶμα του μὲ λουριά, σὲ τρόπο ποὺ νὰ μπορῆ νὰ τίς κινή μὲ τὰ χέρια του.

Ἔκαμε δοκιμὲς κι εἶδε πῶς πετοῦσε μ' αὐτὲς ἀληθινὰ σὰν πουλί. Ἐπειτα γύμνασε και τὸν Ἴκαρο. Κι ὅταν ἤρθε ἡ μέρα νὰ φύγουν, τοῦ ἔδωσε τίς τελευταῖες του ὁδηγίες.

« Πρόσεξε, παιδί μου, τοῦ εἶπε, νὰ μὲ ἀκολουθῆς ὅσο μπορεῖς ἀπὸ κοντά, κι ὅπως κάνω νὰ κάνης. Τὸ ταξίδι μας εἶναι ἐπικίνδυνο. Νὰ μὴν πετᾶς οὔτε πολὺ ψηλά, γιατί ὁ ἥλιος μπορεῖ νὰ λυώσῃ τὸ κερί και νὰ πέσουν οἱ φτερούγες σου· οὔτε πολὺ χαμηλά στὴ θάλασσα, γιατί μπορεῖ νὰ βραχοῦν τὰ φτερά και νὰ βαρύνουν οἱ φτερούγες. Πρόσεξε !

Τὸν ἀγκάλιασε, τὸν φίλησε και ξεκίνησαν.

Πρῶτος ὁ Δαίδαλος σηκώθηκε στὸν ἀέρα. Πίσω του ὁ Ἴκαρος τὸν ἀκολούθησε πετώντας.

Γρήγορα ἔσχιζαν κι οἱ δυὸ τὸν ἀέρα. Ἄφησαν πίσω τους τὰ ψηλὰ βουνὰ τῆς Κρήτης και στὴν ἀρχή, ἀπὸ κάτω τους, ἀπλωνόταν ἡ ἀπέ-

ραντη θάλασσα. Ἄνεμος δυτικός τοὺς ἔσπρωχνε ὀλοένα ἀνατολικώτερα, καὶ σὲ λίγο ἄρχισαν νὰ φαίνονται οἱ Κυκλάδες.

Οἱ ἄνθρωποι τοὺς κοίταζαν περίεργοι ἀπὸ τὰ πλοῖα τους καὶ ἀπὸ τὰ βουνὰ καὶ τίς ἀκρογιαλιὰς τῶν νησιῶν ποὺ περνοῦσαν. Οἱ ναῦτες, οἱ ψαράδες, οἱ γεωργοί, οἱ βοσκοί, ὅλοι ἄφιναν τὴν ἐργασία τους καὶ κοίταζαν ψηλὰ τοὺς δυὸ ἐκείνους ἀθρώπους ποὺ πετοῦσαν σὰ δυὸ μεγάλα πουλιά. Στὴν ἀρχὴ μάλιστα γι' ἀληθινὰ πουλιά τοὺς ἔπαιρναν. Ἄμα ἔμως οἱ ἀερόπτεροι πλησίαζαν καὶ φαίνονταν καθαρὰ τί ἦταν, οἱ ἄνθρωποι ἔλεγαν μὲ θαυμασμό :

«Τί θαῦμα εἶναι τοῦτο ! Τί ἄλλο ἀκέρμη ἔχουν νὰ ἰδοῦν τὰ μάτια μας ! . . Ποιοὶ νὰ εἶναι αὐτοὶ οἱ τολμηροὶ ποὺ ἔβαλαν φτερὰ καὶ ταξιδεῦουν στὴν ἀέρα ; Οἱ θεοὶ ἄς τοὺς βογηθῆσουν».

Ὁ Ἴκαρος ἀκολουθοῦσε προσεχτικὰ τὸν πατέρα του.

Σὲ λίγο ἔμως πῆρε θάρρος καὶ σκέφθηκε πῶς μπορούσε νὰ πετάξῃ καὶ ψηλότερα.

«Τί θὰ πάθω ; » εἶπε μέσα του. «Ὁ ἄνεμος λιγοστεύει τὴ ζέστη τοῦ ἥλιου καὶ δὲν πιστεύω νὰ πάθουν τίποτα τὰ φτερά μου. Ἀπὸ πῶς ψηλὰ καὶ τὸ θέαμα θὰ εἶναι πῶς ὠραῖο ! . . »

Μ' αὐτὴ τὴ σκέψη, ἔμεινε πίσω ἀπ' τὸν πατέρα του καὶ ἔπειτα ἄρχισε ν' ἀνεβαίνει. Ἀλλὰ τιμωρήθηκε πολὺ σκληρὰ γιὰ τὴν παρακοή του. Ὁ ἥλιος, πολὺ πῶς θερμὸς ἐκεῖ πάνω, ἔλυσε τὸ κερί καὶ τὰ φτερὰ ξεκόλλησαν ἀπὸ τίς φτερούγες καὶ σκορπίστηκαν στὴν ἀέρα, ἐνῶ ὁ δυστυχισμένος ἀερόπτερος ἄρχισε νὰ πέφτῃ βαρὺς σὰ μολύβι στὴ θάλασσα.

— «Πατέρα ! πατέρα ! » φώναξε τότε μὲ φωνὴ σπαραχτικὴ.

Ἄλλὰ πρὶν τὸν ἀκούσῃ ὁ πατέρας του, ἡ θάλασσα τοῦ ἔκλεισε τὸ στόμα γιὰ πάντα, τὸν κατάπιε.

Μιὰ στιγμή ὁ Δαίδαλος γύρισε νὰ ἰδῇ ποῦ βρίσκεται ὁ γιός του. Καὶ μὴ βλέποντας αὐτὸν πουθενά, ἄρχισε νὰ φωνάζῃ μὲ τρόμο :

— «Ἴκαρε ! Ἴκαρε ! . . Ποῦ εἶσαι ; »

Κανένας δὲν τοῦ ἀποκρίθηκε. Κοιτάζοντας τότε παντοῦ μὲ ἀγωνία.

εἶδε στή θάλασσα φτερά, πού τὰ κύματα τὰ πήγαιναν ἐδῶ κι ἐκεῖ. Ἄπ' αὐτό κατάλαθε πῶς ὁ γιός του εἶχε πνιγεῖ.

Συντριμμένος ἀπὸ τὴν πολλὴ λύπη, κατέβηκε στὸ πλησιέστερο νησί, μὲ τὴν ἐλπίδα πῶς ἡ θάλασσα θὰ ξέβραζε τὸ κορμὶ τοῦ Ἰκαροῦ, τουλάχιστο γιὰ νὰ τὸ θάψῃ. Μέρες δρόκκληρες ἔφαχνε σ' ὄλα τ' ἀκρογιάλια. Ἐπιτέλους, σὲ μιὰν ἀμμουδιά, βρῆκε μιὰ μέρα πεταμένο τὸ κορμὶ τοῦ νέου. Κλαίγοντας ἀπαρηγόρητα, ὁ Δαίδαλος ἔθαψε ἐκεῖ τὸν ἀγαπημένο του γιό, καὶ μὲ πλοῖο γύρισε στὴν Ἀθήνα.

Ποτὲ πιά δὲν ξαναπέταξε στὴ ζωὴ του ὁ ἴδιος, οὔτε ξανάφτιασε γι' ἄλλον φτερούγες. Παράτησε τὴν ἐφεύρεση, πού τοῦ εἶχε στοιχίσει τόσο ἀκριβά, καὶ πῆρε τὸ μυστικὸ τῆς στὸν τάφο του. Ἔτσι χρειάσθηκε νὰ περάσουν αἰῶνες κι' αἰῶνες γιὰ νὰ φανοῦν νέοι Δαίδαλοι στὸν κόσμον καὶ νὰ πετοῦν στὸν ἀέρα σὰν πουλιά . . .

Ἀπὸ τότε πού πνίγηκε ὁ Ἰκαρος, τὸ πρῶτο αὐτὸ θῆμα τῆς ἀεροπορίας, ἡ θάλασσα ἐκεῖνη ὀνομάσθηκε Ἰκάριο πέλαγος· καὶ τὸ νησί, ὅπου τὸν ἔθαψε ὁ πατέρας του, Ἰκαρία. M

18. Τὸ ναυάγιο τοῦ καπετὰν Νικόλα.

Εἶναι τοῦ ἀγίου Νικολάου, κι ὁ καπεταν-Νικόλας ἔχει τὴ γιορτὴ του· γι' αὐτὸ κάλεσε σὲ τραπέζι ὅλους τοὺς γιούς του, τίς κόρες του, τοὺς γαμπρούς, τίς νύφες καὶ τὰ ἐγγόνια του· καὶ μὲ τὰ χοντρά του δάχτυλα στρίβει μ' εὐχαρίστηση τ' ἄσπρα του μουστάκια, βλέποντας δλόγυρά του τόσους ἀγαπημένους, ἀπὸ τὸ μεγαλύτερό του γιό, πού εἶναι πενηντάρης, ὡς τὸ μικρότερό του ἐγγονάκι, πού τὸ χουν φασικιωμένο καὶ βυζαίνει. Ἄ ! τί ὠραία νὰ εἶναι κανεῖς παππούς, καὶ νὰ τὸν τριγυρίζουν τὰ παιδιὰ του καὶ τὰ ἐγγόνια του, νὰ βλέπῃ τὸ πρόσωπό του σὲ εἴκοσι πρόσωπα, νὰ νιώθῃ τὸ αἷμα του σὲ πλῆθος κορμιά, ὅπως ὁ κορμὸς τοῦ δέντρου τὸ χυμὸ του στὰ πολλὰ κλαδιὰ του !

Ὁ καπεταν-Νικόλας τσούγκρισε τὸ ποτήρι του μὲ τὰ ποτήρια τῶν παιδιῶν του. «Ὅλοι τοῦ εὐχονται χρόνια πολλὰ· ὅλοι εἶναι γελαστοὶ καὶ χαρούμενοι. Οἱ μεγάλοι θὰ πιοῦν ἓνα ποτήρι παραπάνω ἀπόψε, τὰ μικρὰ θὰ φᾶνε ἓνα γλύκισμα περισσότερο.

Ὁ καπεταν-Νικόλας, κοιτάζοντας τὸ μεγαλύτερό του γιό, καπετάνιο κι αὐτὸν μὲ μεγάλο κόκκινο διπλωμένο φέσι καὶ γαλάζια φουόντα, τοῦ λέει :

« Ἄρχισαν ν' ἀσπρίζουν τὰ μαλλιά σου, καημένε Σωτήρη ! »

— « Ἄμ' ἔφτασα τὰ πενήντα, πῆρα τὸν κατήφορο πιά κι ἐγώ ! »

— « Πῶς περνοῦν τὰ χρόνια ! » εἶπε μ' ἀναστεναγμὸ ὁ καπεταν-Νικόλας· « θαρρῶ πῶς εἶναι χτὲς ἀκόμη ποὺ γεννήθηκες· ἔχεις δίκιο. στὰ σαράντα ἔπεσα ἔξω καὶ στὰ σαράντα τρία γεννήθηκες σύ . . . Γι' αὐτὸ σ' ἔβγαλα καὶ Σωτήρη, γιατί σώθηκα. »

— « Ποῦ ἔπεσες ἔξω, παππού ; » ρώτησε ἓνα ἐγγονάκι.

— « Στὴ Μαύρη Θάλασσα, παιδί μου. »

— « Καὶ κόντεψες νὰ πνιγῆς : »

— « Ναί, παιδί μου, ἔπεσε ἔξω τὸ καράβι μου· πνίγηκαν δέκα ναῦτες· κι ἐγὼ μόλις γλύτωσα μ' ἄλλους πέντε. »

— « Παππού, πές μας, πές μας, πῶς ἔπεσε ἔξω τὸ καράβι σου ; » εἶπε τὸ ἐγγονάκι.

Ὁ καπεταν-Νικόλας, ὅπως ὅλοι οἱ γέροι, εὐχαριστιόταν πολὺ νὰ διηγῆται τί πέρασε στὰ νιάτα του. Κι ἀφοῦ ἀναψὲ τὸ τσιμπούκι του καὶ ρούφηξε δυνατὰ μιὰ φορά, ἄρχισε τὴ διήγησή του :

* * *

« Ἦμουν ἀρραβωνιασμένος ἀκόμη μὲ τὴ μάννα σας καὶ τὴ γιαιγιά σας », εἶπε κοιτάζοντας ὀλόγυρα τοὺς γιούς, τίς κόρες καὶ τὰ ἐγγονάκια του· « τὸ θυμάσαι, Κοντούλω μου ; » πρόσθεσε γυρνώντας στὴ γριὰ καπετάνισσα μὲ τὸ ὑδραλικὸ τσεμπέρι, ποὺ καθόταν στὸ πλάι του.

Κι αφού αὐτὴ ἔκαμε νόημα μὲ τὴ ματιά της καὶ μὲ τὸ κεφάλι της πῶς τὸ θυμᾶται, ὁ γέρος ἐξακολούθησε :

«Θὰ ἦμουν ὡς εἴκοσι πέντε χρονῶν· ἦμουν πολὺ νέος γιὰ καπετάνιος, μὰ ἀπὸ ἔννια χρονῶν παιδί μεγάλησα μέσ' στὴ θάλασσα καὶ μποροῦσα νὰ πάω ὡς τὴ Μαρσίλλια δίχως πιλότο· καὶ τὸ καράβι ἦταν πατρικό μου, σὰ νὰ ποῦμε δικό μου, γιατί ἦμουν μοναχογιός.

«Ὁ ναῦλος μου ἦταν γιὰ τὴν Ὀδησσό· νὰ φορτώσουμε σιτάρι κάποιου μεγάλου σταρέμπορα, νὰ τὸ φέρουμε στὴ Σύρα. Ὅλοι ἤμαστε παιδιὰ μὲ καρδιά κι εἴχαμε φάει τὴ θάλασσα μὲ τὸ κουτάλι, ποὺ λέει ὁ λόγος.

«Στὸ γυρισμὸ τοῦ ταξιδιοῦ εἴχαμε πῆ νὰ στεφανωθοῦμε· μὰ τὸ ταξίδι δὲν ἦταν εὐκόλο· ἔπρεπε νὰ διπλοπεράσουμε τὴ Μαύρη Θάλασσα, χειμῶνα καιρό· κι οἱ ναυτικοὶ ξέρουν τί ἀνατριχίλα τοὺς φέρνει μονάχα τὸνομα Μαύρη Θάλασσα ! Γι' αὐτὸ ὅταν τὰ μεσάνυχτα, πρὶν φύγουμε, πῆγα ν' ἀποχαιρετήσω τὰ πεθερικά μου, εἶδα τὴν ἀρραβωνιαστικιά μου χλωμὴ καὶ δακρυσμένη. Κι ἐγὼ ἔνιωθα μιὰ λύπη ἀλλοιώτικη μέσ' στὴν ψυχὴ μου, μὰ δὲν ἔδειξα τίποτα· καὶ φεύγοντας, γιὰ νὰ τῆς δώσω καρδιά, τῆς παράγγειλα ἄλλη μιὰ φορὰ, στὸ γυρισμὸ νὰ εἶναι ὄλα ἔτοιμα γιὰ τὸ στεφάνωμα.

* * *

«Πρὶν χαράξη, σαρπάραμε· ἢ «Βαγγελίστρα», τὸ καράβι μου, ὀχτὼ χιλιάδων κοιλῶν μάρκο, ἦταν πολὺ καλοθάλασσο· γρήγορο σὰ θαλασσοπούλι, καὶ νερὰ διόλου· καὶ οἱ ναῦτες ἕνας κι ἕνας, ὄλοι Ὑδραιωτάκια.

«Ὅταν ἕνα καράβι ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ γλυκὸ λιμάνι τῆς πατρίδας,
Ὁ Πύργος τοῦ Βοδύρου Ἔκδ. 2α. 1931.

ποῦ μοιάζει σὰν ἀγκαλιά, ὄλο τὸ τσοῦρμo, ἀπὸ καπετάνιο ὡς μοῦτσο, εἶναι σὰ μουδιασμένοι· τὰ χέρια εἶναι στὸ σαρπάρισμα, μὰ ὁ νοῦς εἶναι ἄλλου. Τὰ μάτια καθρεφτίζου ἀκόμα τ' ἀγαπημένα πρόσωπα. Στὰ χεῖλη μσοχοβολοῦν ἀκόμα τὰ φιλήματα τοῦ ἀποχωρισμοῦ, τὰ πικρό-γλυκα. Μὰ ὁ ἀληθινὸς ναύτης, σὰν ἀνοιχτὴ στὸ πέλαγο, νοιώθει μονομιᾶς τὴν ψυχὴ του γεμάτη ἀπὸ τὶς χαρὲς καὶ τὶς ἔννοιες τῆς θάλασσης. Φεύγου ἀπὸ τὸ βλέμμα του τᾶσπρα μαντήλια ποῦ τὰ κουνούσαν μὲ τόσον καημὸ στὴν ἀκρογιαλιά· κι ὅσο ξεμακραίνει τὸ καράβι, ποῦ ὀλοένα φεύγει, ὁ ἀέρας τοῦ πελάγου σκορπάει τὶς θύμηρες τῆς στεριᾶς.

«Οἱ ναῦτες τραγουδοῦν τὰ τραγούδια τους, ὅταν ματίζουν τὰ σχοινιά μὲ τὴν καθίλια, καὶ τὴν Κυριακὴ ἕνας ἀπ' αὐτοῦς, ποῦ παίζει μπουζούκι, τοὺς βαρεῖ τσάμικο, κι οἱ ἄλλοι χορεύουν στὴν κουβέρτα. Ἔτσι κατάπρυμα, σχεδὸν δίχως βόλτες, βγήκαμε ἀπὸ τὴν Ἄσπρη Θάλασσα καὶ μπήκαμε στὸ στενὸ τῆς Καλλιπόλης.

«Μέσ' ἀπὸ τὰ Δαρδανέλλια ἀνοίγει ἡ θάλασσα τοῦ Μαρμαῶ, ἡμερὴ θάλασσα, σὰ λίμνη, κι οἱ δύο τῆς ἀκρογιαλιές, καὶ τῆς Ἄνατολῆς καὶ τῆς Ροῦμελῆς, καταπράσινες ἀπὸ κήπους, χωράφια καὶ ἀμπέλια. Νὰ μὴν τὰ πολυλογοῦμε, φθάσαμε στὴν Πόλη, ἀλλὰ δὲ μείναμε· περάσαμε τὸ φημιζμένο στενὸ τοῦ Βοσπόρου.

* * *

«Τί νὰ σᾶς πῶ, παιδιὰ, πῶς νὰ σᾶς παραστήσω αὐτὸ τὸ μαγικὸ στενὸ ! Δεξιὰ, ἀριστερά, βλέπεις παλάτια σουλτάνων καὶ κίβρια πασάδων, καὶ σφιχτοκλεισμένα κονάκια χαρεμιῶν μὲ ἔρημα καφάσια· πύργους ἀνάμεσα σὲ πλατάνια καὶ σὲ βελανιδιές· χρυσοθόλωτα τζαμιά ποῦ ὑψώνουν ψηλὰ στὸν οὐρανὸ τοὺς μυτερὸς μιναρέδες τους, ἀνάμεσα

σὲ κυπαρίσσια· κήπους ποὺ σκαρφαλώνουν στὶς πλαγιὲς σὰν ἀνθισμένα σκαλοπάτια· χαριτωμένα περιβολάκια ποὺ ξαπλώνονται ὡς τὴν ἀκρογιαλιὰ καὶ τὰ χαιδεύει ἡ θάλασσα· μεγάλες μαρμάρινες βρύσες μὲ διάφορα στολίδια· χωριουδάκια ποὺ χαμογελοῦν περιτριγυρισμένα ἀπὸ πρασινάδα· μπαλκόνια κρεμασμένα στὸν ἀέρα ἀνάμεσα στὴ στεριά καὶ στὴ θάλασσα· ἐξοχικὰ παλατάκια, ἀλαφρά, μὲ χίλια πλουμίδια, ποὺ ρίχνουν τὸν ἴσκιό τους στὰ δλογάλαζα νερά . . .

«Τὸ καράβι περνᾷ ἀνάμεσα ἀπὸ τίς δυὸ ἀκρογιαλιές, κι ἐκεῖ ποὺ μιὰ στιγμή θαρρεῖς πὼς κλείστηκε ὁ δρόμος ἐμπρὸς καὶ πίσω, καὶ φυλακίστηκες ἀνάμεσα σ' Εὐρώπη καὶ σ' Ἀνατολή, ἄξαφνα ἀνοίγει καινούργια θάλασσα καὶ καινούργιο πανόραμα· κι ἐνῶ περνᾷς μὲ τὸ καράβι, ἀκούς, σὰ σὲ παραμύθι, ἦχο μουσικῆς καὶ τραγούδια.

«Μὰ ἐμεῖς πουθενὰ δὲν ἀράξαμε· μόνο στὸ Φαναράκι, ἐκεῖ ποὺ ἀνοίγει τὸ στενὸ κι ἀρχίζει ν' ἀγριεύη ἡ θάλασσα, σταθήκαμε γιὰ νὰ πάρουμε κουμπάνια, φωμί, νερό, ἄλειμμα γιὰ τὸ καράβι· κάναμε τὸ σταυρὸ μας καὶ μπήκαμε στὴ Μαύρη Θάλασσα.

* * *

«Ἡ Μαύρη Θάλασσα! Πόσες καρδιές δὲ μαύρισε ὡς τώρα, πόσα σπίτια δὲ ρήμαξε γιὰ νὰ γεμίση αὐτὴ μὲ πνιγμένους!

«Κανένας δὲ μπορεῖ νὰ φανταστῆ, ἂν δὲν τὴν πέρασε, τί ἄγρια καὶ φοβερὰ εἶναι τὰ κύματά της! μαῦρα, μαῦρα, καὶ ὅταν φυσᾷ ὁ ἀέρας, τὰ βαθουλώνει σὰ νὰ σκάθῃ τάφους· κι ὅταν ἀγριεύουν, ὅταν χύνονται ἀφρισμένα πάνω στὸ καράβι, δὲ μπορεῖς νὰ πιστέψῃς πὼς δὲν εἶναι ζωντανά, πὼς δὲν εἶναι ἄγρια θεριὰ λυσσασμένα, ποὺ μουγκρίζουν καὶ θέλουν νὰ σὲ καταπιοῦν.

«Πόσοι, παραζαλισμένοι ἀπ' αὐτὰ τὰ κύματα, οὔτε προφταίνουν νὰ ἰδοῦν σὰν ἀστραπὴ μὲ τὸ νοῦ τους τὴ γυναῖκα τους καὶ τὰ παιδιὰ

τους, και τοὺς σκεπάζει γιὰ πάντα ἡ Μαύρη Θάλασσα ! . . . Πόσα κορμιὰ και σχισμένα πανιά και σπασμένα κατάρτια ξερνᾶ στις ἀκρογιαλιές!

«Ὅποιοι βγή ἔξω στὰ χωριὰ τῆς Μαύρης Θάλασσας και ἰδῆ ἐκεῖνα τὰ ὀμορφα χρωματιστὰ στολίδια, ποὺ εἶχαν στὴν πρύμη τους μεγάλα και περήφανα καράβια μὲ τὸ χρυσομένο τους ὄνομα, καρφωμένα πάνω ἀπὸ τίς καπνισμένες πόρτες τῶν καφετειῶν, τοῦ ἔρχονται δάκρυα, σὰ συλλογιστὴ πῶς κατάντησαν ἐκεῖ ! . . .

«Ἐμεῖς ὅμως εἴχαμε τύχη· ἡ θάλασσα τότε ἦταν ἡσυχῆ. Ὁ καιρὸς ἦταν ὄστρια κι ἡ «Βαγγελίστρα» μου ἀρμένιζε πρῶμα μὲ γεμάτα πανιά.

«Ὅλοι μας εἴχαμε τὰ μάτια μας τέσσερα, μὴ βάλῃ ἄξαφνα φουρτούνα. Κανεὶς πιά δὲν τραγουδοῦσε. Νὰ μὴν τὰ πολυλογοῦμε, περάσαμε τὸ Καραμπουρνό, τὴ Σωζόπολη, τὴν Ἀγχίαλο, τὸν Πύργο, τὴ Βάρνα, τὴν Καληάκρα, ἔπειτα μπήκαμε στὰ βλάχικα νερά, και τέλος φτάσαμε στὴν Ὀδησσό.

«Φορτώσαμε μὲ τὸ καλό, και κάμαμε πανιά γιὰ τὴ Σύρα. Ἡ «Βαγγελίστρα» δὲν εἶχε πιά τὴ σβελτοσύνη ποὺ εἶχε ὅταν ἦταν ἄδεια, και δὲ γλιστροῦσε πιά πάνω στὰ κύματα ὅπως στὸ ἀνάβασμα. Ὁ καιρὸς ὅμως ἦταν καλός, κι ἔτσι χωρὶς βόλτες και ποδίσματα, κατεβήκαμε ὡς τὴν Ἀγαθούπολη.

«Ἐκεῖ μᾶς ἔπιασε δυνατὸς σιρόκος και μόλις προφτάσαμε και χωθήκαμε στὴ Νιάδα. Δυὸ μέρες μείναμε ἐκεῖ ἀραγμένοι· στις τρεῖς ὁ καιρὸς μαλάκωσε και σηκώσαμε πανιά. Τὸ θυμᾶμαι σὰ νὰ εἶναι τώρα. Καθόμουν ὁ ἴδιος στὸ τιμόνι. Ὁ μπαρμπα-Σταμάτης, ὁ μόνος γέρος ἀπὸ τὸ τσοῦρμο, ἀληθινὸς γερολύκος τῆς θάλασσας, ἔρχεται και μοῦ λέει :

«Δὲ μ' ἀρέσει κείνη ἡ μαυρίλα, καπετάν-Νικόλα».

«Γύρσια κι εἶδα κι ἀνατρίχια· ἐκεῖνη ἡ μαυρίλα ἦταν γεμάτη μπόρα. Νὰ ποδίσουμε πίσω στὴ Νιάδα οὔτε ἀπὸ τὸ νοῦ μας περνοῦσε, γιὰτὶ ἄρχισε δυνατὴ τραμουντάνα κι εἶχε θαλασσώσει.

«'Εμπρός, βρέ παιδιά, και στ' ἄνομα τοῦ Θεοῦ· ἂν προφτάσουμε νὰ χωθοῦμε στὸ λιμανάκι τῆς Μήδειας . . .»

«Δὲν τέλειωσα καλὰ καλὰ τὸ λόγο μου, και μπρρρ ! ξέσπασε ἡ μπόρα . . . Και τί μπόρα ! Τὰ παιδιὰ ὅλα στὰ κατάρτια και στὰ ξάρτια. Μάινα παπαφίγκο ! μάινα φλόκκο ! μάινα γάμπιες ! μάινα μαϊστρα ! μάινα τρίγκο ! Τρέχαμε ξυλάρμενα, μὰ τοῦ κάκου. Ἡ θάλασσα ἦταν πολὺ ἀγριεμένη. Τὰ κύματά της πότε ἀνοίγαν σὰ νὰ ρουφοῦσαν τὴ «Βαγγελίστρα», και βλέπαμε τότε ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ δυὸ τοίχους ἀπὸ νερὸ ψηλοὺς ἴσαμε τὸ κατάρτι, τρέμαμε μὴ σπάσουν και μᾶς παραχώσουν γιὰ πάντα· πότε μᾶς σήκωναν ψηλὰ και μᾶς τίναζαν σὰν καρυδέφλουδα. Ὁ ἀέρας γύρισε γραῖγος και τὰ κύματα μᾶς ἔσπρωχναν τώρα στὴ στεριά, και βλέπαμε τὴν ἄγρια ἀκρογιαλιὰ μὲ τοὺς βράχους της, ποὺ τὴν ἔκαναν ἀκόμα ἀγριώτερη οἱ μεγάλοι σωροὶ ἀπὸ κάρβουνα, σωροὶ ψηλοὶ σὰ βουνά, ποὺ τὰ εἶχαν σωριασμένα στὰ χαμηλὰ μέρη γιὰ νὰ πᾶνε τὰ καράβια νὰ φορτώσουν. Μὰ τὸ κακὸ ἦταν ποὺ βράδιαζε. Ὅσο εἶναι μέρα, κάτι πάει κι' ἔρχεται, παλαίθεις ὅσο μπορεῖς· μὰ τὴ νύχτα ἡ Μαύρη Θάλασσα εἶναι δέκα φορές φοβερώτερη· και σὰ νὰ μὴν ἔφτανε αὐτό, ἔπιασε και χιονιάς.

«Δὲ βλέπαμε ποῦ πηγαίναμε. Ἡ «Βαγγελίστρα» ἔτριζε, βογγοῦσε. Ἄξαφνα τὰ κύματα ἀρπάζουν ἀπ' τὴν κουβέρτα τὴ βάρκα. Ὁ μπαρμπα-Σταμάτης τότε ἔρχεται και μοῦ λέει :

«'Αν πᾶμε ἔτσι, σὲ μισὴ ὥρα θὰ πᾶμε φοῦντο. Πρέπει νὰ ρίξουμε μέρες ἀπὸ τὸ φορτίο στὴ θάλασσα, ν' ἀλαφρώσουμε τὸ καράβι».

— «Νὰ ρίξω στὴ θάλασσα τὸ ξένο ἐμπόρευμα», εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου, «ποῦ ἦταν χρέος μου νὰ τὸ διαφεντέψω ; Μὰ πάλι, ἂν βούλιαζε τὸ καράβι, δὲ θὰ χανόταν και τὸ σιτάρι και τὸ καράβι κι ἐμεῖς, τόσες φυχές ; ἐνῶ ἂν κάναμε χύση, ἴσως γλυτώναμε κι ἓνα μέρος ἀπὸ τὸ σιτάρι.»

Πῆρα λοιπὸν τὴν ἀπόφαση.

«'Εμπρός, παιδιά ! φωνάζω· κάμετε χύση !» Κι οἱ ναῦτες ἔσπα-

σαν τὶς μπουκαπόρτες, ἀνοιξαν τ' ἀμπάρι, ποὺ ἦταν τὸ σιτάρι, κι ἔχυναν κι ἔχυναν μὲ τοὺς κουβάδες στὴ θάλασσα. Ἡ «Βαγγελίστρα» ἀλαφρώθηκε λιγάκι· τὸ καλὸ ἦταν ποὺ δὲν ἔκανε νερά, κι ἡ σεντίνα ἦταν ἄδεια· ἀλλὰ σκαμπανέβαινε· τί σκαμπανέβασμα ἦταν ἐκεῖνο, Χριστέ μου! Ἡ θάλασσα ἔγινε πὺ ἀγρια καὶ τὰ κύματα πὺ ψηλὰ καὶ μᾶς ἔσπρωχναν ὅλο στὴ στεριά.

— «Παιδιά, δὲν πάμε διόλου καλά», εἶπε ὁ μπαρμπα-Σταμάτης μὲ ἀναστεναγμὸ.

«Ἡ ἀγριεμένη θάλασσα μὲ τέτοια λύσσα ἔσπαζε στὴν πρύμη, ποὺ κάθε φορὰ τὸν τιμονιέρη τὸν ἐδέναμε στὸ τιμόνι γιὰ νὰ μὴν τὸν ἀρπάξουν τὰ κύματα. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ναῦτες πήγαιναν μὲ δυσκολία ὡς κάτω στὸ εἰκονοστάσι κι ἀνάβαν τὸ καντήλι τοῦ ἁγίου Νικόλα, καὶ τοῦταζαν λαμπάδες ἴσα μὲ τὸ μπόι τους γιὰ νὰ τοὺς γλιτώση.

«Ἄχ! σὲ τί δουλεῖα θὰ βρισκόταν ἐκεῖνη τὴ βραδιὰ ὁ ἁγιος Νικόλας! Μὰ ποιὸν νὰ πρωτακούση ὁ μεγαλόχαρος, ποὺ νὰ πρωτοπροφτάση;

— «Παιδιά, παιδιά, στ' ἀνοιχτὰ ὅσο μπορεῖτε! στ' ἀνοιχτὰ, γιατί χαθήκαμε!» φώναξε σὲ λίγο μὲ φωνὴ γεμάτη ἀπελπισία ὁ μπαρμπα-Σταμάτης.

«Στ' ἀνοιχτὰ! . . . ἓνας λόγος εἶναι, μ' ἄκουε πιὰ τιμόνι ἢ «Βαγγελίστρα»; ἦταν σὸν τὸ ἄτι ποὺ δὲν ἀκούει χαλινάρι καὶ τρέχει, τρέχει στὸ γκρεμὸ. Ἡ «Βαγγελίστρα» ἔτρεχε κατὰ πάνω στοὺς βράχους.

«Ἄξαφνα βλέπουμε ἓνα μαῦρο, ὀλόμαυρον ἴσκιο μπροστά μας, καὶ πρὶν νιώσωμε τί ἦταν . . . κρᾶκ!

«Ἄ! μιὰ τρομερὴ, μιὰ ἀπελπισμένη φωνὴ μπήξαμε ὅλοι, καὶ βρεθήκαμε μέσ' στάφρισμα κύματα ποὺ μᾶς κουκούλωσαν . . .»

— «Ἄ! ἔκαμαν μὲ τρόμο καὶ τὰ δυὸ ἀγγόνια τοῦ καπεταν Νικόλα μὲ πιασμένη ἀναπνοή.

Μιά ανατριχίλα πέρασε τὸ κορμὶ τοῦ καπεταν-Νικόλα στὴ θύμηση τῆς φοβερῆς ἐκείνης νύχτας· ἔπαψε γιὰ μιὰ στιγμή, γέμισε σιωπηλὰ τὸ λουλά τοῦ τοιμπουκιοῦ του, φύσηξε τὸν καπνὸ καί, ἀναστενάζοντας, ἐξακολούθησε :

*
*
*

«Πρὶν προφτάσω νὰ κουνήσω τὰ χέρια μου, ἓνα θεόρατο κύμα μὲ κουδουριάζει, μὲ σηκώνει ψηλὰ καὶ μὲ πετᾷ ὄξω στοὺς βράχους. Θὰ γινόμεον κομμάτια. Μὰ ὅταν εἶναι γραφτό του κανενὸς νὰ ζήσει, θὰ ζήσει καὶ θὰ γεράσει.

«Ἐκεῖ, ἀνάμεσα στοὺς βράχους, ἦταν τὸ στόμα ἑνὸς ποταμοῦ. Τὸ κύμα μὲ πέταξε μὲ δύναμη μέσα στὸ ποτάμι. Μὰ ὄχι μόνο ἐμένα· κατόπι μου καὶ τέσσερις ναῦτες καὶ τὸ μούτσο, ἀφοῦ τοὺς στριφογύρισε καὶ κείνους.

«Πέσαμε σὲ μαλακιά ψιλλὴ ἄμμο κι ὄχι πάνω στοὺς κοφτεροὺς βράχους. Κάμποση ὦρα ἔμεινα παραζαλισμένος.

«Σὰν ἦρθα στὸν ἑαυτό μου καὶ τοὺς εἶδα, καὶ μὲ εἶδαν, ἀγκαλιαστήκαμε μὲ κλάματα. Τότε ἀρχίσαμε νὰ φωνάζουμε μὲ τὰ ὀνόματά τους καὶ τοὺς ἄλλους συντρόφους μας.

«— Γιάννη! Δημήτρη!»

«— Κωσταντῆ! Μιχάλη!»

«— Στρατῆ!»

«— Μπαρμπα-Σταμάτη!»

Καὶ τοὺς ἄλλους· μὰ τίποτα· καμιὰ ἀπόκριση.

«Φωνάζουμε πάλι, ξαναφωνάζουμε· τοῦ κάκου! Ὁ μούτσος ἀρχισε νὰ κλαίῃ πικρὰ καὶ νὰ φωνάζῃ τὸν πατέρα του, τὸν μπαρμπα-Σταμάτη.

«Ἄχ! αὐτὰ τὰ πράγματα δὲ λέγονται μὲ λόγια· βάλτε μὲ τὸ νοῦ

σας ἔξη ἀνθρώπους πάνω σ' ἓνα βράχο τῆς Μαύρης Θάλασσας, Δεκέμβρη-μῆνα, νύχτα χιονισμένη, νὰ γυρεύουν τοὺς συντρόφους τους χωρὶς νὰ παίρνουν ἀπόκριση, νὰ μὴν ξέρουν : ζοῦν ; πνίγηκαν ; νὰ κἀνῆ ἓνα κρῦο ποῦ νὰ παγῶνῃ τὴν ἀναπνοή στο στόμα καὶ νὰ τουρτουρίζουν καταμουσκεμένοι. Ἄφησε πιά ἐμένα, ποῦ συλλογιζόμενον μέσα στο σκοτάδι τῆ «Βαγγελίστρα» μου, σὰν ἴσκιο, νὰ παραδέρνῃ στὰ λυσσασμένα κύματα, πλαγιασμένη στὸν ἐλόμαυρο ἐκεῖνο ὄγκο, τὸν ἄγριο βράχο.

« Ἀλλὰ πάλι δέξασα τὸ Θεὸ ποῦ γλίτωσα. Εἶναι γλυκειά, παιδιά, ἡ ζωή, καὶ μονάχα αὐτὴ δὲν ξαναγίνεται.

«Κι ἀφοῦ στριμωχτήκαμε κι εἰ ἔξη σὲ μιὰ γούθα τοῦ βράχου καὶ σφιγγόμαστε γιὰ νὰ ζεσταθοῦμε, ἐγώ, γιὰ νὰ παρηγορήσω τὸν ἑαυτὸ μου, ἔλεγα μὲ τὸ νοῦ μου :

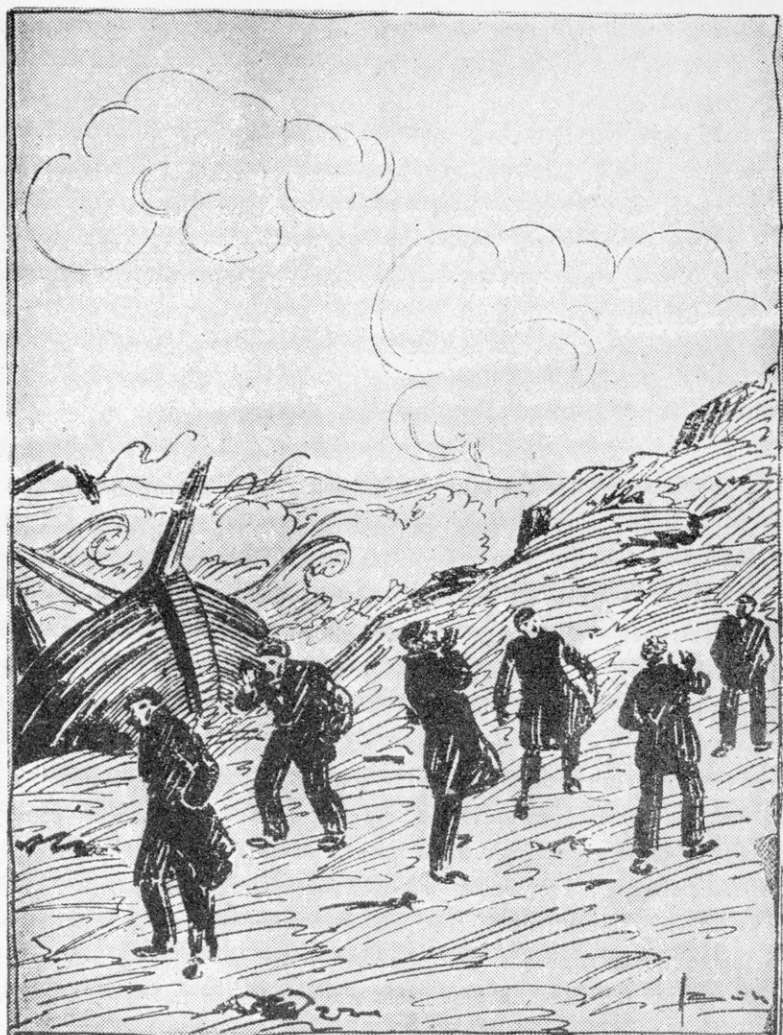
« Δέξα σοι ὁ Θεός, καπεταν-Νικόλα ! Φτάνει ποῦ ἔζησες· μὲ τῆ βοήθεια τοῦ Θεοῦ ξανακάνεις ἄλλο καράβι. Μὰ αὐτοὺς ποῦ πνίγηκαν ἀπόψε, ποῖος θὰ τοὺς ξανακάμῃ ; »

« Ὁ μεῦσις ἔκανε ἓνα θρήνο ποῦ σοῦ ράγιζε τὴν καρδιά· ἤθελε νὰ πάῃ νὰ βρῆ τὸν πατέρα του· μὰ στο σκοτάδι ἐκεῖνο θὰ γκρεμιζόταν ἀπὸ τὸ βράχο καὶ θὰ τσακιζόταν, καὶ δὲν τὸν ἄφηκα. Τρεῖς ὥρες, τρεῖς ἀτέλειωτους αἰῶνες, μείναμε κεῖ στριμωγμένοι ἔσο νὰ φέξῃ.

« Σὰ φώτισε, τότε πιά ἦταν σπαραγμὸς ψυχῆς. Σκαρφαλώσαμε στὸ βράχο, κατεβήκαμε πρὸς τὸ μέρος τῆς θάλασσας, καὶ τί εἶδαμε ; Δέκα κορμιὰ σκορπισμένα στὶς σχισμάδες τῶν βράχων. Ἄλλοι ἦταν πνιγμένοι κι ἄλλοι σκοτωμένοι, γιὰ τὶ τὰ κύματα τοὺς εἶχαν χτυπήσει ἀπάνω στοὺς βράχους· κι ὁ μπαρμπα Σταμάτης, ὁ δύστηχος, ἦταν πεταμένος ἀνάσκελα πάνω σὲ μιὰ πέτρα, μὲ τὰ μάτια δλάνοιχτα.

« Μόλις τὸν εἶδε ὁ μεῦσις ἔβαλε πάλι τοὺς θρήνους . . .

« Ἄχ ! δὲ σηκώνονται εἰ πεθαμένοι ! ὅπως δὲ σηκώθηκε ποτὲ πιά κι ἡ «Βαγγελίστρα» μου, ποῦ τὴν εἶχαν κάμει θρύψαλα ὡς τὸ πρῶτ

«Τότε άρχίσαμε νά φωνάζουμε, με τὰ δνόματά [τους και τούς
άλλους . . .] (σελ. 119).

τὰ κύματα στὸ βράχο καὶ τὰ πανιά της, τὰ σχοινιά της, τὰ κατάρτια της, ἢ καρίνα της, ἔλα σχισμένα, σπασμένα, λιανοκομμένα, σκόρπια στὴν ἀκροθαλασσιά ! . . .

«Εἶχαμε πιαστῆ ἀπὸ τὸ κρῖο· τὰ ρούχα μας εἶχαν κοκκαλιάσει ἀπάνω μας· τραύηξαμε ὅπως μπορέσαμε τοὺς νεκροὺς γιὰ νὰ μὴ μᾶς τοὺς πάρουν τὰ κύματα, κι ἔπειτα εἶπα στοὺς συντρόφους μου :

«Πᾶμε στὴ Μήδεια, παιδιά, νὰ βροῦμε τίποτα φορέματα ν' ἀλλάξουμε, καὶ νὰ στείλουμε ἀμάξι νὰ πάρῃ τοὺς πεθαμμένους μας, γιὰ νὰ τοὺς θάψουμε».

*
* *

«Εἶδαμε καὶ πάθαμε ὅσο νὰ φτάσουμε στὴ Μήδεια. Ὅπου κι ἂν περνούσαμε, βᾶτοι κι ἀγκάθια· φοβερὸς ἀγριότοπος· κι ἡ στεργιὰ σὺν τῇ θάλασσᾳ ! . . .

«Ἦταν ἀνήμερα τοῦ ἀγίου Νικολάου καὶ τὰ χάνια ἦταν κλειστά, γιὰτὶ ἦταν ὄλοι στὴν ἐκκλησιά. Τί νὰ κάνουμε ; Πῶς νὰ περιμένουμε, ἔτσι μουσκεμένοι ; Θὰ πουντιάζαμε Ὁ Θεὸς τῶφere καὶ μᾶς εἶδε ἕνας ναύτης· τοῦ εἶπαμε τί εἴμαστε, ἔτρεξε καὶ φώναξε ἕναν ποῦ εἶχε χάνι. Ἐτρεξε κι ἐκεῖνος κι ἀνοιξε, καὶ γρήγορα γρήγορα ἀναψε ἕνα μεγάλο μαγκάλι. Στὴ στιγμὴ τῶμαθαν πῶς ἦρθαν καραβοτσακισμένοι στὴ Μήδεια, κι ὄλοι ἔτρεξαν νὰ μᾶς ἰδοῦν· μᾶς ἔφεραν σαγιακένια ρούχα, σαλβάρια, γοῦνες, φανέλλες. Οἱ Μηδειαίτες εἶναι ναυτικοί, κι ὄλοι εἰ ναυτικοὶ λυποῦνται τοὺς ναυτικούς, γιὰτὶ ξέρουν τί θὰ πῆ θάλασσα· «ἀπὸ δικό μου πόνεμα πονῶ τὸν πονεμένο» λέει ὁ λόγος . . .

«Καθίσουμε τριγύρω στὸ μεγάλο μαγκάλι καὶ ζεσταινόμεστε. Στὸ μεταξὺ ἔρχονται καραβοκύρηδες, ναῦτες, μοῦτσοι, καὶ τὰ παιδιά τοῦ σχολείου ἀκόμα, καὶ μᾶς ἔβλεπαν μὲ περιέργεια.

«Ἐκεῖ καθισμένοι, συλλογιζόμενοι τοὺς ἀτυχούς ἐκείνους ποῦ ἦταν

ξαπλωμένοι πάνω στο χιονισμένο βράχο, και που δὲν θὰ ζεσταίνονταν ποτέ τους πιά . . . Κι ἀπ' αὐτοὺς πήγαινε ὁ νοῦς μου στὶς ἄμοιρες τὶς οἰκογένειές τους . . .

«Μᾶς ἔψησαν φασκομήλο, πόντσι μὲ ρούμι, μᾶς ζέσταναν καλὰ· μὴ ὅταν ἔμαθα πὼς ἄνοιξαν κατάλογο στὸ καφενεῖο τοῦ καπεταν-Θα-νάση κι' ἔγραψε ὁ καθένας ὅ,τι ἤθελε γιὰ συνδρομὴ μας, μὲ πῆρε τὸ παράπονο· ὡς αὐτοῦ κατάντησα ; . . . δὲν τὸ δέχτηκα. Πῆγα καὶ βρῆκα ἕναν ἀπὸ τοὺς τσομπατζῆδες τῆς Μήδειας, τὸν Καραγεώργη, καὶ τοῦ λέω :

— «Εἶμαι καταβοτσακισμένος, μὰ ἐλεημοσύνη δὲ θέλω· δάνεισέ με διακόσια γρόσια γιὰ νὰ ντυθῶ, νὰ φάω μὲ τοὺς ζωντανοὺς ναῦτες μου καὶ νὰ θάψω τοὺς πνιγμένους μου· θὰ σοῦ τὰ στείλω ἅμα φτάσω στὴν Πόλη».

«Μοῦδωκε ὁ ἄνθρωπος, ὡς εἶναι καλὰ· ἔπειτα μάζεψα κι' ἄλλα λεφτὰ ἀπὸ τὰ ξύλα καὶ τὰ πανιά τῆς «Βαγγελίστρας». Γιὰ διακόσια γρόσια τὴν πούλησα τὴν «Βαγγελίστρα» μου!

«Μὰ πὼς νὰ κουβαλήσουμε τοὺς πεθαμένους μας; Βάρκα δὲμποροῦσε νὰ πάη μὲ τέτοιον ἄγριο καιρὸ ὡς τὸ βράχο. Πήγαμε μὲ δυὸ βοδάμαξα, ἀπὸ κείνα ποὺ κουβαλοῦν τὸ κάρβουνο. Τοὺς μαζέψαμε καὶ τοὺς σωριάσαμε πάνω σὲ δυὸ ψάθες, πέντε πέντε· ἔμεϊς ἀκολουθοῦσαμε ἀπὸ πίσω μὲ τὰ πόδια . . .

«Δὲ μπορῶ, παιδιά, νὰ σᾶς περιγράψω τί κηδεῖα ἦταν ἐκείνη! Ὅλη ἡ Μήδεια ἦταν στοὺς δρόμους, στὰ παράθυρα· ὄλοι ἔκλαιγαν τὰ δικοχαμένα νιάτα τῶν παλικαριῶν. Μὰ τὸ πιὸ σπαραχτικὸ ἦταν ποὺ δὲν εἶχαν δέκα νεκροκρέβατα νὰ βάλουν τὸν καθένα χωριστά, καὶ τοὺς ἄπλωσαν χάμου στὴν ἐκκλησιά, στὶς δυὸ ψάθες, καὶ τοὺς διάβασαν τὰ νεκρώσιμα. Ὅλοι, νέοι, γέροι, παιδιά, ἔκλαιγαν σὰ μωρά· ἔσκαψαν δυὸ μεγάλους τάφους καὶ τοὺς ἔθαψαν.

«Ὅστερα ἀπὸ μιὰ βοδάμαξα, ἡ φουρτούνα ἔπεσε. Μπήκαμε σ' ἕνα καράβι φορτωμένο κάρβουνα καὶ τραβήξαμε στὴν Πόλη. Ἀπὸ κεί,

ἔπειτα ἀπὸ μέρες, φύγαμε μ' ἓνα ὕδραϊκό καράβι κι ἤρθαμε στὴν Ὑδρα κατὰ τὸ Γενάρη.

«Μὰ ὅσο νᾶρθουμε, τί θρήνος και τί κλάματα στὴν Ὑδρα! Τη-λέγραφος δὲν ἦτανε τότε νὰ τηλεγραφήσω πὼς γλίτωσα. Εἶχε φτάσει ἢ εἶδηση στὸ νησί, πὼς τὸ καράβι τοῦ καπεταν-Νικόλα χάθηκε σύψυχο, και πὼς ἔλοι πνιγῆκαμε. Μὰ αὐτὰ ἄς σᾶς τὰ πῆ καλύτερα ἢ για-για σᾶς».

*
* *

Ἡ γριὰ καπετάνισσα, σὰ νὰ εἶχε ἀνάγκη ν' ἀνείξη δρόμο στὴ συγκίνηση ποὺ μάζεψαν στὴν καρδιά της οἱ παλιῆς ἐκεῖνες ἀναμνήσεις, ἄρχισε ἀμέσως :

«Ἦταν Τρίτη, εἶπε, τὸ θυμοῦμαι ἀκόμα· καθόμουν και κεντοῦσα στὸ τελάρο τὸ νυφιάτικο τσεμπέρι μου, και συλλογιζόμουν τὸν καπεταν-Νικόλα· ἄξαφνα, ἢ κυρὰ Μπίλιω τοῦ μπαρμα-Σταμάτη ἀνεβαίνει τρε-χάτη τὴ σκάλα και βάζει τίς φωνές :

— «Τᾶμαθες ; ἄχ! κακὸ ποῦ μᾶς βρῆκε ! ἔπεσε ὄξω τὸ καράβι τοῦ καπεταν-Νικόλα στὴ Μαύρη Θάλασσα, και πνίγηκαν ἔλοι, ἔλοι... Ἄχ! γραφτὸ ποῦ τόχα! πάει ὁ ἄντρας μου, πάει και τὸ παιδί μου ! τί θάπο-γίνω τώρα χήρα ἔρημη μὲ τέσσερα ὄρφανά ; »

Και χτυποῦσε τὸ κεφάλι της μὲ τὰ χέρια της.

«Ἐμένα μου εἶχε παγώσει τὸ αἷμα στὴν καρδιά μου.

— «Ποιὸς σοῦ τὸ εἶπε ; » τῆς φωνάζω, και τινάχθηκα κατακίτρινη.

— «Τὸ καράβι τοῦ καπεταν-Βώκου μᾶς ἔφερε τὸ κακὸ τὸ μήνυμα!»

«Ἐγὼ πῆγα νὰ τρελλαθῶ· γύρισα κι εἶδα τὸ κέντημά μου· τ' ἄρπαξα και τὸ πέταξα χάμου.

— «Φωτιά νὰ κάψῃ και τὰ κεντήματα και τὰ προικιά!» εἶπα, κι ἄρχισα κι ἐγὼ τὰ κλάματα. Ἐκλείσα τὰ παράθυρα· γύρισα τοὺς κα-

θρέφτες· έντυσα τὸ σπίτι στὰ μαῦρα. Μὲ τὴ βία μουδιναν νὰ φάω. Πνίγηκε ὁ καπεταν-Νικόλας μου, κι ἐγὼ τί τὴν ἤθελα τὴ ζωή; Ἐβαλα ἀπόφαση νὰ πάω στὸ μοναστήρι τοῦ Δοκοῦ νὰ γίνω καλόγρια Ὅλη ἡ Ἰῶρα εἶχε γίνει ἄνω κάτω· ἄλλη εἶχε χάσει τὸν ἄντρα της, ἄλλη τὸ γιό της, ἄλλη τὸν ἀρραβωνιαστικό της. Καὶ μάννες, γυναῖκες, παιδιὰ, ἔτρεχαν ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι καὶ ρωτοῦσαν ὅσες εἶχαν δικούς τους μεσ' στὸ καράβι :

— «Τὸ μάθατε καὶ σεῖς ποὺ ἔπεσε ὄξω τὸ καράβι; ἀλήθεια πνίγηκαν;

«Καὶ στὴν ἐρώτησή τους ἀπαντοῦσαν θρηῖνοι.

«Τὴν Κυριακὴ τοὺς κάναμε τὸ παραστάσιμο! Ἄχ, παιδιὰ μου, τί ἄγριο πρᾶμα ποῦναι τὸ παραστάσιμο! Εἶναι κηδεῖα πεθαμμένων ποὺ λείπουν τὰ κορμιά τους· θάψιμο μὲ τὸ νοῦ νεκρῶν ποὺ κοίτονται στὰ βάρη τῆς θάλασσας ἢ σὲ μακρινὸς βράχους.

«Δίσκους μὲ κόλλυθα εἶχαμε γιὰ τοὺς πολυχαπημένους μας· γέμισε ἡ ἐκκλησιὰ ἀπὸ δίσκους στὴν ἀράδα· πάνω σ' αὐτοὺς ἔφελναν οἱ παπάδες τὰ νεκρώσιμα. Θεέ μου, πὼς βαστᾷ ὁ ἄνθρωπος ὕπερα ἀπὸ τέτοιες λύπες!

«Τοὺς κάναμε τὰ ἐννιάμερα κι ἐτοιμαζόμαστε νὰ τοὺς κάνουμε καὶ τὰ σαράντα, ὅταν ἤρθε τὸ καράβι τοῦ καπεταν-Μπρούσκου. Καθόμουν σὲ μιὰν ἄκρη βουτηγμένη στὰ μαῦρα. Ἄξαφνα ἀνεβαίνει ὁ Μπάθας, μὲ πιασμένη ἀναπνοὴ ἀπὸ τὴν τρεχάλα :

— «Κοντύλω!... Κοντύλω!... ὁ καπεταν-Νικόλας δὲν πνίγηκε!... ἤρθε μὲ τὸ καράβι τοῦ καπεταν Μπρούσκου!»

«Ὅλο τὸ αἷμα μαζεύτηκε στὸ κεφάλι μου ἔπεσα λιγοθυμισμένη· καὶ δὲν ξέρω κι ἐγὼ πόση ὥρα ἔμεινα ἔτσι· μὰ ὅταν ἤρθα στὸν ἑαυτό μου κι ἀνοιξα τὰ μάτια μου, εἶδα τὸν καπεταν-Νικόλα στὸ πλάϊ μου τὸν ἔσφιξα τὸν ἔσφιξα καὶ ξαναλιγοθύμησα...»

Ἡ γριουλά σώπασε· δὲν τὴν ἄφηνε ἡ μεγάλη της συγκίνηση νὰ πῆ περισσότερα. Θὰ νόμιζε κανεὶς πὼς ἡ συγκίνησή της αὐτὴ ἦταν

ή ἴδια ή παλιά, σά νά εἶχε μείνει πενήντα χρόνια κρυμμένη στή βάρη τῆς καρδιάς της, καί τή στιγμή ἐκείνη μονομιᾶς ἀνέβηκε καί σκορπίστηκε στό πρόσωπό της μόνο πού ἀπάντησε τώρα ζαρωματιές, ἀντιδρασάτα καί τριανταφυλλένια μάγουλα ὅπως τότε.

«Πολύ λυπητέρως, ἐξακολούθησε ὁ καπεταν-Νικόλας, ἦταν κι ἐ ἐρχομός μας. Σά μᾶς ἐβγαζε ὄξω ή βάρκα, μᾶς γνώρισε κάποιος κι ἔτρεξε καί τόπε, καί μαζεύτηκε κόσμος πολὺς κάτω στήν ἀκρογιαλιά, στό τελωνεῖο. Ἡ μητέρα μου, ὁ πατέρας μου, τ' ἀδέρφια μου, τὰ ξαδέρφια μου, εἰ φίλοι μου. μ' ἀγκάλιαζαν, κρεμιόνταν ἐπάνω μου, μ' ἐφιλοῦσαν, καί στά πρόσωπά μας ἀνακατεύονταν τὰ δάκρυά μας. Τὸ ἴδιο καί τοῦ, ναῦτες οἱ δικοί τους· ὁ μοῦτσος ἔπεσε μ' ἀναφιλητά στήν ἀγκυλιά τῆς μάννας του, τῆς κυρα-Μπήλιως. Ἐέσχιζαν τήν καρδιά σὶ θρήνοι ἐκείνων πού δὲν εἶδαν καί τοὺς δικούς τους στή βάρκα.

«Ἄρχισαν νά τοὺς κλαῖνε μὲ καινούργια λύπη ἐνόμιζαν πὼς τοὺς ἔχασαν ἄλλη μιὰ φορά...

«Ἐγὼ ἄρχισα πάλι ἀπὸ τὴν ἀρχή. Δανείστηκα, ἀγόρασα ἕνα καράβι, μοῦ ἔτυχαν καλοὶ ναῦλοι, καί σὲ δυὸ χρόνια ἀπόβγαλα τὸ μισὸ χρέος, καί τὸν ἴδιο χρόνο στεφανωθήκαμε. Δούλεψα, κέρδισα, ἔκαμα καί ἄλλα καράβια, καί τώρα βλέπω τριγύρω μου εὐτυχισμένη τὴ γενιά μου. Δοξασμένοι ὁ Θεός, πού μ' ἄφησε νά ζήσω καί νά κάμω τὸ χρέος μου στὸν κόσμο!»

— «Τόκκα τώρα!...» φώναξε ὁ Σωτήρης, κι ὄλοι τσοῦγκρισαν τὰ ποτήρια κι' εὐχγήθηκαν τὸν παππὸ καί τὴν κυρούλα...

19. Ὁ Ζῶης Καπλάνης.

Μιάμιση ὥρα μακριὰ ἀπ' τὰ Γιάννινα, δυτικά, ἀπλώνεται μιὰ χαριτωμένη σειρὰ ἀπὸ ψηλῶματα, γεμάτη σκόρπια κάτασπρα χωριουδάκια. Πιὸ βορινά, σ' ἕνα πολὺ ἄμορφο ψηλὸ πλάτωμα, βρίσκονται τὰ

Γραμμενοχώρια, ελόασπρα κι' αὐτά, ὄχι γιατί εἶναι ἀσβεστομένα, ἀλλὰ γιατί τᾶχουν χτισμένα μὲ πέτρες ἄσπρες, κι οἱ σκεπές τους εἶναι τὸ ἴδιο μὲ πλάκες ἄσπρες σκεπασμένες.

Τὸ χῶμα εἶναι κοκκινωπὸ· μονάχα τὴν ἀνοιξή πρασινίζει καὶ τὸ θέρος χρυσοκιτρινίζει.

Πάνω σὲ μιὰ πανόμορφη βουνοπλαγιά βρίσκεται τὸ Γραμμένο· γραμμένο λέει ὁ λαὸς τὸ πολὺ ὁμορφο, ποὺ εἶναι σὰ ζωγραφιστό, καὶ τέτοιο εἶναι στἀλήθεια τὸ Γραμμένο, ποὺ ἀπὸ τὸ φήλωμά του, μὲ τὸν ἀνοιχτὸν εὐλόγυρα ὀρίζοντα, φαίνεται σὰν ἀφέντης ὄλων τῶν ἄλλων χωριῶν ποὺ τὸ προσκυνοῦν.

Στὸ Γραμμένο γεννήθηκε ὁ πατέρας, καὶ στὴ Τζιουντίλα, ἓνα ἄλλο χωριουδάκι, γεννήθηκε ἡ μητέρα ἑνὸς παιδιοῦ, ποὺ ἦρθε στὸν κόσμον πολὺ δυστυχισμένο. Κι' ὅμως σὰ μεγάλωσε, δὲ σκέφτηκε παρὰ πῶς νὰ κάνῃ καλὸ στοὺς ἄλλους.

Αὐτὸ τὸ πολὺ φτωχὸ παιδί, ποὺ ἔγινε εὐεργέτης τῆς πατρίδας του, εἶναι ὁ Ζῶης Καπλάνης.

Γεννήθηκε στὰ 1736. Ἦταν μωρὸ στὴν κούνια σὰν ὀρφάνεψε ἀπὸ μητέρα. Ὁ πατέρας του ξαναπαντρεύτηκε· κι ὕστερ' ἀπὸ λίγα χρόνια πέθανε κι αὐτός, κι ἔτσι ὁ Ζῶης ἔμεινε πεντάρφανος. Ἡ μητριὰ του ἦταν ἀπὸ τίς ἄπονες κι ἄσπλαχνες γυναῖκες ποὺ βασανίζουν τὰ ὀρφανά καὶ τὰ βρίζουν «ξένη γέenna».

Μάννας φιλὶ καὶ μάννας χἀδι δὲν ἔνοιωσε ὁ κακόμοιρος ὁ Ζῶης. Εἶχαν καὶ μεγάλη φτώχεια, κι ὁ Ζῶης ἀναγκάστηκε ἀπὸ μικρὸ ἀγοράκι νὰ δουλεύῃ γιὰ νὰ τρέφῃ τὴ μητριὰ του. Ἐνας γείτονας εἶχε ἓνα γαιδούρι, τὸ ἔπαιρνε ὁ μικρὸς Ζῶης, πήγαινε στὸ δάσος, ποὺ τὸ λένε Μεγαλόγγο, ἔκοβε ξύλα, ξενοχτοῦσε στὸ δάσος, καὶ τὴν ἄλλη μέρα πήγαινε στὰ Γιάννινα καὶ τὰ πουλοῦσε. Ἡ κουραστικὴ δουλειὰ τοῦ παιδιοῦ λογαριάζονταν ἴσα μὲ τοῦ γαιδάρου, γιατί τὸ κέρδος τὸ μοίραζαν σὲ δύο, καὶ τὸ ἓνα τὸ ἔπαιρνε τ' ἀφεντικὸ τοῦ γαιδάρου καὶ τ' ἄλλο ὁ Ζῶης.

Μὰ δὲν ἦταν προκοπὴ ἀπὸ τέτοια δουλειά· ἡ μητριὰ δὲ χόρταινε φωμί καὶ ξεθύμαινε μὲ τὸ Ζῶη. Τὸν ἔδερνε συχνά· κι ἓνα σαββατό-εραδο, παραμονὴ τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας, — αὐτὴ τὴν ἡμέρα δὲν τὴν ξέχασε στὴ ζωὴ του ὁ Ζῶης — ἀφοῦ τὸν ἔδειρε ἀκόμα πιὸ σκληρά, τὸν ἔδιωξε ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ τοῦ εἶπε νὰ μὴν ξαναπατήση.

Ποῦ νὰ πάη τὸ κατατρεγμένο καὶ διωγμένο ὄρφανό, τὸ ριγμένο ἀπὸ τὴ φωλιά του ἀπροστάτευτο πουλάκι;

Τράβηξε κατὰ τὰ Γιάννινα.

Ἦταν σούρουπο κι ἄρχισαν ν' ἀνάβουν τὰ φῶτα. Τὸ παιδί μπῆκε σ' ἓνα χάνι.

«Τί θέλεις ἐδῶ παλιόπαιδο;» τὸν ρωτᾷ ἄγρια ὁ ἄνθρωπος τοῦ χανιοῦ.

— «Νὰ περάσω τὴ νύχτα σὲ μιὰ κώχη, στὸ στάβλο μὲ τὰ ζῶα· εἶμαι ὄρφανό, ἔρημο.»

— «Ὁξω!» τοῦ φωνάζει μὲ θυμὸ ὁ ἄπονος ξενοδόχος· κι ἦταν ἔτοιμος νὰ τὸ κλωτσήση.

Τὸ παιδί, δεύτερη φορὰ διωγμένο, φεύγει ἀμίλητο.

Εἶχε πιὰ νυχτώσει. Στους δρόμους ἦταν ἡσυχία. Τὸ παιδί εἶδε μπροστά του ἓνα ἀρχοντόσπιτο, ποῦ τὴ μεγάλη πόρτα του τὴ σκέπαζε μιὰ μικρὴ σκεπή. Ἐκεῖ πῆγε καὶ στριμώχτηκε νὰ περάση τὴ νύχτα. Μὲ τὴν ἀθῶα πληγωμένη ψυχὴ του, ἔκαμε τὴν προσευχὴ του στὸ Θεὸ κι ἀποφάσισε ν' ἀποκοιμηθῆ. Μὰ ποῦ ὕπνος! Ἀπὸ τὸ πρῶν δὲν εἶχε βάλει τίποτα στὸ στόμα του καὶ πεινοῦσε πολὺ. Ἦταν καὶ κρύο καὶ φουσοῦσε. Δὲ μπόρεσε νὰ κλείσῃ μάτι. Κάπου κάπου συλλογιζόταν τὴ μοῖρα του, ἔβλεπε τὸν ἑαυτό του χωρὶς κανένα βοηθὸ στὸν κόσμον, χωρὶς ἐλπίδα, τὸ ἔπιανε τὸ παράπονον κι ἔκλαιγε σιωπηλά. Ἔτσι πέρασε ὅλη τὴ νύχτα, καὶ μονάχα κατὰ τὰ χαράματα, ἀποκαμωμένο, βυθίστηκε σὲ ὕπνον βαθύ.

Τὸ πρῶν τῆς Κυριακῆς, ὁ πλούσιος νοικοκύρης ἐκεῖνου τοῦ σπι-

τιού κατέβηκε νά πάη στήν ἐκκλησιά. Σκουντώντας τήν πόρτα γιά ν' ἀνοίξῃ, νιώθει ἕνα ἐμπόδιο· σκύβει τὸ κεφάλι του καὶ βλέπει κάτι σὰ δέμα μπροστά στήν πόρτα· τὸ ἐμπόδιο ἐκεῖνο ἦταν ἕνα ἀνθρώπινο κουρέλλι, ἦταν ὁ Ζώης...

Τὸ παιδί τινάχτηκε ἀπάνω τρομαγμένο· λίγα λεπτά τὸ ἀφεντικό καὶ ὁ Ζώης κοιτάχτηκαν ἄφωνοι ἀπὸ ἐκπληξη. Στὸ τέλος τοῦ λέει τ' ἀφεντικό :

«Πῶς βρέθηκες ἐδῶ, παιδί μου ;»

Ἐὸ τόνος τῆς φωνῆς ἐδῶ δὲν ἦταν σκληρὸς σὰν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ χανοῦ. Ἦταν πονετικός· τὸ παιδί τὸ νιώθει καὶ λέει τὸν πόνο του.

Ἐὸ πλούσιος συγκινήθηκε· βλέποντάς το τόσο χλωμό, βασανισμένο καὶ τόσο κακοντυμένο, νὰ τρέμῃ, φώναξε τοὺς ὑπηρέτες, διάταξε νὰ περμαζέψουν τὸ ἔρημο, νὰ τοῦ δώσουν νὰ φάῃ, νὰ τὸ ντύσουν, καὶ ὕστερα κίνησε σὰν ἀληθινὸς χριστιανὸς γιὰ τήν ἐκκλησιά.

Ἐὸταν γύρισε, φώναξε τὸ παιδί, καὶ μὲ τρόπο γλυκὸ τοῦ ἔκαμε καὶ ἄλλες ἐρωτήσεις. Ἐὸ Ζώης ἀπαντοῦσε μὲ θάρρος. Φαινόταν ἐξυπνο παιδί.

«Ἀφοῦ σ' ἔστειλε ὁ Θεὸς στὸ σπίτι μου, τοῦ λέει τὸ ἀφεντικό στὸ τέλος, θὰ μείνῃς ἐδῶ. Ἐ δουλειά σου θάναι νὰ βοηθᾷς τὸ μάγερα· μὰ ἂν σὲ στέλνουν καὶ γιὰ κανένα θέλημα στήν ἀγορά, θὰ πηγαίνῃς».

Ἐὸ πονόφυχος αὐτὸς Γιαννιώτης ἀρχοντας λεγόταν Παναγιώτης Χατζη-Νίκου.

Μὲ τί εὐγνωμοσύνη πῆρε τὸ ἔρημο παιδί τὸ χέρι τοῦ εὐεργέτη του καὶ τὸ φίλησε, καὶ μὲ τί προθυμία ἔκανε ὅλες τίς δουλειές !

Μὰ εἶχε ἕνα μεγάλο κρυφὸ καημό· ἤθελε νὰ μάθῃ γράμματα. Τὰ βράδια, μετὰ τὸ δεῖπνο, δὲν εἶχε πιά δουλειά, καὶ δταν ἀποτραβιόταν στήν καμαρούλα του, ποῦ ἦταν κοντὰ στὸ μαγειριό, ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του :

«Νὰ ὦρα γιὰ διάβασμα καὶ γράψιμο».

Ἐὸ Πύργος τοῦ Βοσπόρου. Ἐκδ. 2α. 1931.

Ὁ κηρ-Παναγιώτης Χατζη-Νίκου ἦταν ἔμπορος γουναρικῶν. Ὅταν οἱ ἀγοραστῆς ἀγόραζαν γούνες ἀπὸ τὸ μεγάλο κατάστημα, κάποτε ἔδιναν τὸ δέμα τοῦ Ζῶη νὰ τὸ πάη στὰ σπίτια τους, κι ἔδιναν καὶ κάποιον δῶρο στὸ μικρὸ ὑπηρέτη.

Ἄμα εἶδε στὰ χέρια του λίγα λεφτά, ὁ Ζῶης ἀμέσως σκέφτηκε τὰ γράμματα. Ἀγόρασε μιὰ φυλλάδα, ποὺ εἶχε μέσα τὸ Χριστὸ καὶ τὴν Παναγία, καὶ στὴν ἀρχὴ ἔγραφε: «Σταυρέ, βοήθει με»· ἀγόρασε καὶ χαρτί καὶ πέννα· καὶ τὴ νύχτα, στὴ μοναξιά, ἐνῶ ὅλο τὸ σπῆτι ἦταν βυθισμένο στὴ σιωπῆ καὶ στὸν ὕπνο, ὁ Ζῶης, σκυμμένος πάνω στὴ φυλλάδα ἢ στὸ χαρτί, διάβαζε ἢ ἔγραφε, καὶ κοπίαζε καὶ παιδεύεταν νὰ μάθῃ—ἄχ! μὲ πόση δυσκολία καὶ μὲ τί λαχτάρα—γράμματα μόνος του.

Μιὰ νύχτα ποὺ ὁ Χατζη-Νίκου εἶχε ἀϋπνία, προχώρησε πρὸς τὸ μαγειριό· κι εἶδε φῶς στὴν καμαρούλα. «Τί τρέχει;» σκέφτηκε ἀνήσυχος· καὶ χτύπησε τὴ πόρτα νὰ μπῆ. Τὸ φῶς ἔσβησε μονομιᾶς ἡσυχία. Φωνάζει τὸ ἀφεντικό· κχιμιά ἀπάντηση· τότε, θυμωμένος, διατάζει ν' ἀνοίξῃ ἢ πόρτα· ὁ μικρὸς ἀνοίγει, καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια πέφτει στὰ πόδια τοῦ ἀφεντικοῦ του καὶ τοῦ ἑομολογίεται πῶς αὐτὸς εἶχε τὸ καντήλι ἀναμμένο, γιὰ νὰ διαβάσῃ, νὰ μάθῃ γράμματα...

«Καλά, τοῦ εἶπε τ' ἀφεντικό, δὲν πειράζει· μόνο ἔπρεπε νὰ τὸ ξέρω». Ἐκαμε πῶς θύμωσε, μὰ δὲ θύμωσε· τὸ φέρισμο τοῦ παιδιοῦ τὸν συγκίνησε, καὶ τὴν ἄλλη μέρα, τὸ πρωί, φωνάζει τὸ Ζῶη στὸ γραφεῖο του καὶ τοῦ λέει:

«Ζῶη, ἀπὸ σήμερα δὲν εἶναι ἀνάγκη πιά νὰ κάνῃς τίς χοντροδουλειῆς τοῦ μαγειριοῦ. Ἀπὸ σήμερα δουλειά σου εἶναι νὰ φροντίξῃς γιὰ τὰ φῶνια τοῦ σπιτιοῦ. Τίς ἄλλες ὥρες θὰ εἶσαι στὸ κατάστημα· θὰ κάνῃς ἐκεῖ ὑπηρεσία καὶ θάχῃς καιρὸ νὰ διαβάσῃς καὶ νὰ γράφῃς».

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια, τὸ ἐμπόριο τῶν γουναρικῶν ἔδινε μεγάλα κέρδη· πλοῦσιοι καὶ φτωχοί, ἄντρες καὶ γυναῖκες, φοροῦσαν τότε γοῦνες, ἄλλοι φτηνές, ἄλλοι ἀκριβές καὶ πολύτιμες Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ράφτες ποὺ εἶχε στὸ κατάστημα, ὁ γούναρης ἔδινε δουλειὰ καὶ στὰ σπίτια, σὲ νοικοκυρές. Αὐτὴ τὴν ὑπηρεσία τὴν ἔδωκε τώρα στὸ Ζῶη.

Ὁ Ζῶης φρόντιζε νὰ μοιράζῃ κάθε Δευτέρα πρωὶ στὶς γυναῖκες ποὺ δούλευαν στὰ σπίτια τους, τὶς γοῦνες ποὺ ἦταν γιὰ ράψιμο, καὶ κάθε Σάββατο βράδι νὰ τὶς παραλαβαίνει ραμμένες, πληρώνοντας τὴν ἀξία τῆς δουλειᾶς καὶ κρατώντας ταχτικούς λογαριασμοὺς γιὰ ἔλα.

Τὴ δουλειὰ αὐτὴ τὴν ἔκανε μὲ τέτοια προθυμία, μὲ τέτοια ὄρεξη, μὲ τέτοια τάξη, ποὺ ὁ Χατζη-Νίκου τὸ εἶχε κρυφὴ χαρὰ πὼς εἶχε τέτιον ξεχωριστὸ ὑπάλληλο στὴν ὑπηρεσία του.

Ὁ Ζῶης, βλέποντας ἐμπρός του κάθε μέρα νὰ ράβουν γοῦνες, ἐξετάζοντας καὶ προσέχοντας ὀλοένα τὸ ράψιμο, θέλησε νὰ δοκιμάσῃ, ἂν κι αὐτὸςμποροῦσε νὰ ράψῃ. Ἐρραφε μιά, τὴν πέρασε μαζί μὲ τὶς ἄλλες, κανένας δὲν ἔνιωσε τὴ διαφορά. Μπορεῖ καὶ νὰ μὴν εἶχε διαφορά καὶ νὰ ἦταν κι ἐκεῖνη ἢ γούνα καλορραμμένη σὰν τὶς ἄλλες.

Ἦταν ὅμως δικό του τὸ ἀντίτιμο τῆς ἐργασίας· τὸ εἶχε κερδίσει μὲ τὸν κόπο του.

Ἀγόρασε τότε ἓνα «χτιώηχι» (ὀκτώηχο), τὸ βιβλίο ποὺ ἐρχόταν μετὰ τὴ φυλλάδα ποὺ τὴν εἶχε τελειώσει· ἀγόρασε καὶ μιὰν ἀριθμητικὴ ἀγόρασε ὅμως καὶ κάτι ἄλλο : κεριά, σπερματοσέτα.

— «Νὰ διαβάζω καὶ νὰ γράφω καὶ κάποτε νὰ ράβω εἶναι δική μου δουλειὰ· δὲν εἶναι δίκιο ὅμως γι' αὐτὰ νὰ ξοδεύω τὸ λάδι τοῦ ἀφεντικοῦ μου», εἶπε μὲ τὸ νοῦ του.

Κι ἐνῶ ὄλοι στὸ ἀρχοντικὸ τοῦ Χατζη-Νίκου κοιμόνταν, ὁ Ζῶης, μονάχος, ἔγραφε, διάβαζε, ἔκανε λογαριασμούς, μὰ ἔρραβε καὶ καμ-

μιὰ γούνα, γιὰ νὰ βγάλῃ ὅ,τι τοῦ χρειάζεταν γιὰ βιβλία, πέννες, χαρτιά καὶ κεριά.

Μιὰ νύχτα, κάνοντας τὸ γύρο τοῦ σπιτιοῦ, ὁ Χατζη-Νίκου εἶδε πάλι φῶς στὴ κάμαρα τοῦ Ζώη καὶ χτύπησε νὰ τοῦ ἀνοίξῃ. Τώρα ὁμοῦ δὲν ἔσθησε τὸ φῶς ἐκ τῆς Ζώης· ἀνοίξε τὴν πόρτα ἀμέσως καὶ τοῦ εἶπε μὲ θάρρος :

« Ἀφεντικό, δουλεύω μὲ δικό μου φῶς », καὶ τοῦ ἔδειξε τὰ κεριά ποῦ εἶχε ἀγοράσει. Ὁ γούναρης συγκινήθηκε πολὺ· καὶ τοῦ λέει μισοθυμωμένα τάχα :

— « Καλὰ καλὰ· ἀπὸ αὔριο δὲν ἔχεις νὰ κάνῃς πιὰ καμμιά δουλειὰ τοῦ σπιτιοῦ· θ' ἀφοσιωθῆς στὸ μαγαζί· θὰ δουλεύῃς ἐλεύθερα, ὅπως θέλεις· ἀπὸ αὔριο θὰ ἔχῃς καὶ μισθὸ ἀνάλογο μὲ τὴν ἀξία σου, μὲ τὸ ζῆλο σου καὶ μὲ τὴν προκοπή σου ».

Μόνο στίς ἐγωιστικὲς καρδιὲς δὲν φυτρώνει ἡ εὐγνωμοσύνη. Οἱ εὐγενικὲς ποτὲ δὲν ξεχνοῦν τὴ χάρη ποῦ τοὺς ἔκαμαν. Ὁ Ζώης ἦταν εὐγενικιὰ ψυχὴ. Μὲ πιὸ πολλὴ προσπάθεια λοιπὸν ἀφοσιώθηκε στὴν ἐργασία τοῦ εὐεργέτη του. Ἐξυπνος καὶ ἐργατικὸς ὅπως ἦταν, ἔμαθε στὴν ἐντέλεια τὸ ἐμπόριο τῆς γουναρικῆς· μελετοῦσε, μάθαινε πάντα κάτι ποῦ τοῦ χρειάζεταν γιὰ τὸ ἐμπόριο.

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια γινόταν μιὰ ἐμποροπανήγυρη στὴν Καστοριά τῆς Μακεδονίας. Ὡς τότε ὁ Χατζη-Νίκου ἔστειλε ἀντιπρόσωπό του ἕνα γέρο ὑπάλληλο, ποῦ τὸν εἶχε ἀπὸ καιρὸ στὴ δουλειά του. Τώρα ἔστειλε καὶ τὸ Ζώη Καπλάνη. Τί διαφορὰ ἀπὸ τίς ἄλλες χρονιές ! Ἦρθαν νέοι πελάτες· ἔγιναν καινούργιες ἀγοραπωλησίαι. Μεγάλαι ἦταν τὰ κέρδη τοῦ Χατζη-Νίκου, καὶ ἐπειδὴ ἤξερε νὰ ἐκτιμᾷ τὴν ἀφοσίωση, ἔδωκε, μόνος του, ἕνα μέρος ἀπὸ τὰ κέρδη στὸν πιστό του Ζώη.

Οἱ δουλειὲς τοῦ Χατζη-Νίκου προόδευαν ὁλοένα. Καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Ζώης ἔνοιωθαν πὼς τὰ Γιάννινα ἦταν πιὰ στενὸ μέρος γιὰ ἐμπόριο.

Ἔτσι ἀποφάσισαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν Ἥπειρο, ὅπως τὸ συνηθίζουν οἱ Ἥπειρώτες, καὶ νὰ πάνε στὴ Βλαχία, στὸ Βουκουρέστι.

«Ζῶη, τοῦ λέει ὁ Χατζη-Νίκου, ὅταν ἔφτασαν ἐκεῖ, τώρα ἔχεις κάμποσα κεφάλαια, κερδισμένα μὲ τὴν τιμὴ σου καὶ τὴ δούλεψή σου· ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερο κεφάλαιό σου εἶναι ἡ δραστηριότητά σου καὶ ἡ μεγάλη τιμιότητά σου. Ἀπὸ σήμερα θὰ εἶσαι σύντροφος στὰ κέρδη».

Ὁ Ζῶης πῆρε τὸ χέρι τοῦ προστάτη του νὰ τὸ φιλήσῃ, ἀλλ' αὐτὸς δὲν τὸν ἄφησε· τοῦ ἔσφιξε μόνο τὸ δικό του χέρι, σὰ νὰ ἤθελε νὰ πῆ πὼς ἀπὸ δῶ καὶ πέρα ἦταν ἴσοι, στὰ κέρδη καὶ σὲ ὅλα.

Ὁ Χατζη-Νίκου ἐγκαταστάθηκε στὸ Βουκουρέστι. Ὁ Ζῶης ἄρχισε ἐμπορικὰ ταξίδια· ἀγόραζε, πουλοῦσε, πάντα μὲ ὠφέλεια· πῆγε στὴ Ρωσία, στὴ Λιψία τῆς Γερμανίας, ποῦ γίνεται μεγάλο ἐμπόριο γουναρικῶν, στὴ Βιέννη· ὕστερα γύρισε πίσω στὴ Ρωσία· ἔκανε περιοδείες· ὕστερα ἐγκαταστάθηκε στὴ Μόσχα. Στὸ τέλος ξαναγύρισε στὸ Βουκουρέστι καὶ παράδωσε στὸ Χατζη Νίκου καταλεπτῶς τοὺς λογαριασμούς. Σὲ κάθε ἐπιχείρηση φαινόταν ἡ ἐμπορικὴ ἐξυπνάδα καὶ ἡ τιμιότητα τοῦ Ζῶη. Μεγάλα κέρδη ἔφερε στὴν ἑταιρεία ὁ Ζῶης, καὶ ὅταν ὁ Χατζη-Νίκου θέλησε νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ γιατί μὲ τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν ἀφοσίωσή του τριπλασίασε τὴν περιουαία του, ὁ Ζῶης, ὁ ἄντρας Ζῶης, ὁ ἔμπορος, πῆρε τὸ χέρι τοῦ ἄλλοτε ἀφεντικοῦ του καὶ τοῦ εἶπε μὲ δάκρυα :

«Θυμᾶσαι τὸ ἀνθρώπινο κουρέλλι ποῦ βρῆκες, χρόνια τώρα, μὰ Κυριακὴ πρωί, μπροστὰ στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ σου ; Ἦταν πεινασμένο καὶ ἔτρεμε ἀπὸ τὸ κρῶσ' ἦταν διωγμένο καὶ ἦταν ἔρημο στὸν κόσμο. Ἐσὺ ἄπλωσες τὸ χέρι σου καὶ γλύτωσες τὸ δυστυχιζόμενο ποῦ χάνονταν. Καὶ βρῆκα ψωμί κοντά σου, καὶ τὸ καλύτερο, βρῆκα ἄσυλο. Σὺ στάθηκες ὁ προστάτης μου καὶ ὁ δάσκαλός μου· ἡ καλωσύνη σου καὶ τὸ καλό σου παράδειγμα μ' ἔκαμαν ὅ,τι εἶμαι. Ὅ,τι εἶμαι τὸ χρωστῶ σὲ

σένα. Ὅτι ἔχω ἀπὸ σένα τὸ ἀπόχτησα. Σοῦ φάνηκα πιστός, σοῦ ἔδειξα ἀγάπη κι ἀφοσίωση ; Ὡς κι ὁ σκύλος νοιώθει τὴν καλωσύνη πὸ τοῦ κύνου, τὴ θυμάται καὶ δείχνει τὴν εὐγνωμοσύνη του. Πᾶς μπορούσα ἐγὼ νὰ φανῶ χειρότερος ἀπὸ σκύλο ; »

Τὰ λόγια αὐτὰ συγκίνησαν βαθιὰ τὸν Χατζη-Νίκου. Σηκώθηκε κι ἀγκάλιασε τὸ Ζώη, κλαίγοντας καὶ ψιθυρίζοντας :

— « Παιδί μου, παιδί μου, παιδί μου, νᾶχης τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ ».

Τὴν ἄλλη μέρα, ἀφοῦ σηκώθηκαν ἀπὸ τὸ τραπέζι, λέει ὁ γουναρέμπορος στὸ Ζώη :

« Ζώη, ἦρθε ἡ ὥρα νὰ μιλήσουμε σοβαρὰ γιὰ τίς δουλειές μας ».

— « Οἱ δουλειές μας πᾶνε λαμπρὰ », εἶπε ὁ Ζώης.

— « Ναί, μὰ ὄχι κι ἐγὼ. Στοχάσου, Ζώη, ὅταν πρωτομπήκες στὸ σπίτι μου, σὺ ἦσουν παιδάκι κι ἐγὼ ἤμουν ἄντρας· μὰ ἐγὼ γέρασα, παιδί μου· τὰ μαλλιά μου εἶναι καιρὸς πὸ ἀσπρισαν τὰ πόδια δὲ βαστοῦν· τὰ χέρια μισοτρέμουν· τὰ μάτια κουράστηκαν· κοντεύω τὰ ὀγδόντα, δὲ μπορῶ πιά νὰ δουλεύω, Ζώη μου, καί. . . »

Ὁ Χατζη-Νίκου στάθηκε, κοιτάζοντας τὸ Ζώη.

— « Καί ; . . . » ρώτησε ἀνυπόμονα ὁ Ζώη.

— « Εἶναι ἀνάγκη νὰ διαλύσουμε τὴ συντροφιά μας. Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴ δουλειά μου καὶ μὲ τὴ δουλειά σου, ἔχω τὸ δικό μου· μπορῶ νὰ ζήσω ξένοιαστος ὅσα χρόνια μοῦ μένουν· δὲν εἶμαι πιά γιὰ δουλειά· ἔχω μεγάλη ἀνάγκη νὰ ξεκουραστῶ ».

Ὁ Ζώης στὴν ἀρχὴ δὲν τὸ δέχτηκε.

— « Δουλεύω ἐγὼ καὶ γιὰ τοὺς δυὸ μας », εἶπε· « θὰ βάλω διπλὸ κόπο, τέλειωσε ! »

— « Σὺ πάντα μιλάς γνωστικά· σκέψου καλὰ· μπορεῖς νὰ γίνης δυὸ κομμάτια, νᾶσαι ὁ μισὸς στὸ Βουκουρέστι κι ὁ ἄλλος μισὸς στὴ

Μόσχα ; Τὸ κατάστημα ἐδῶ θέλει τὸν ἄνθρωπό του, καὶ μένα τὸ κορμὶ καὶ τὸ μυαλό μου μοῦ φωνάζουν «φτάνει πιά!»

Μὲ τὰ πολλὰ ὁ Ζῶης πείστηκε καὶ διάλυσεν τὴ συντροφιά.

Δὲν εἶχε πιά δουλειὰ στὸ Βουκουρέστι, γι' αὐτὸ ἀποχαιρέτησε τὸν ἀσπρομάλλη προστάτη του σὰ γιὸς τὸν πατέρα του, ἔφυγε κι ἀποκατεστάθηκε ὀριστικὰ στὴ Μόσχα. Ἦταν ἐκεῖ ἓνα μετόχι ἐλληνικοῦ μοναστηριοῦ, τοῦ ἁγ. Νικόλα. Νοίκιασε μιὰ κατοικία κι ἐξακολούθησε τὸ ἐμπόριό του γιὰ δικό του λογαριασμό.

Ὁ Ζῶης, μὲ τὴ μεγάλη τάξη ποὺ εἶχε στὶς ἐσσοληφίες του, μὲ τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴν τιμιότητά του, ἀπόχτησε μεγάλη ὑπόληψη στὴν ἀγορὰ τῆς Μόσχας καὶ σὲ ἄλλες ἐμπορικὲς πόλεις. Ἔκανε λαμπρὲς δουλειές· κι ἡ κάσσα του ὀλοένα γέμιζε.

Εἶχε κάμει περιουσία· ἦταν πλούσιος. Μὰ περνοῦσαν καὶ τὰ χρόνια· δὲν ἦταν πιά νέος.

Μιὰ μέρα, ἐκεῖ ποὺ ἔκανε περίπατο μονάχος σ' ἓνα ἐξοχικὸ μέρος τῆς Μόσχας, μιλώνοντας μὲ τὸν ἑαυτό του, ὅπως συνήθιζε, εἶπε :

«Ζῶη; χρόνια καὶ χρόνια ἐσύ, τὸ ἄστεγο παιδί, παιδεύτηκες καὶ βασανίστηκες νὰ κερδίσης λεφτὰ· καὶ κέρδισες ἀρκετὰ. Δὲ μοῦ λές, σκέφτηκες τί θὰ τὰ κάμης αὐτὰ τὰ λεφτὰ; Γιατί τὰ μαζέψες; Οἰκογένεια δὲν ἔχεις.

«Ποῦ θὰ τ' ἀφήσης; Δὲ θὰ τὰ θάψουν βέβαια μαζί σου στὸ μνήμα σου!...»

Κι ἔμεινε συλλογισμένος. Ἦταν ἓνα πρόβλημα μπροστά του ποὺ δὲ μποροῦσε νὰ βρῆ ἀμέσως τὴ λύση του.

Δένε γιὰ τὸν Κίμωνα, τὸ γιὸ τοῦ Μιλτιάδη, πὼς σὰν ἔκαμε μεγάλη πλούτη ἀπὸ τὰ λάφυρα τῶν Περσῶν, θυμῆθηκε τὴ φτώχεια ποὺ πέρασε μικρὸς. Θυμῆθηκε ποὺ κάποτε τοῦλειψε καὶ τὸ φτωμὶ ὅταν ὁ δοξασμένος πατέρας του ἦταν κλεισμένος στὴ φυλακή. Κι ἅμα ἔγινε πλούσιος, φόρτωνε τοὺς δούλους του φορέματα καὶ τὰ μοίραζε στοὺς

φτωχούς που άπαντούσε στους δρόμους, κι άνοιγε τους κήπους του να μπαίνουν ελεύθερα οι πολίτες, και προπάντων τα παιδιά, να τρώνε όπωρικά.

Η ψυχή του Ζώη είχε κάποια όμοιότητα με την ψυχή του Κίμωνα. Τό διωγμένο παιδί του Γραμμένου που έγινε έμπορος γουναρικών στη Μόσχα, χωρίς να τό φαντάζεται, σκέφτηκε όπως ό δοξασμένος νικητής της Μυκάλης.

Θυμήθηκε τα βασανισμένα χρόνια που πέρασε παιδί, θυμήθηκε τη λαχτάρα που είχε για τα γράμματα, και πως έμαθε μόνος του κρυφοδιαβάζοντας την άλφα-βήτα· κι έδωσε τη λύση στο πρόβλημα :

«Τά λεφτά, είπε, που μάζεψα, θα τα δώσω για την όρφάνια, για την πείνα, για τη γύμνια και για τα γράμματα· θα κάμω σχολεία στον τόπο μου, να μαθαίνουν τα παιδιά που διψούν να μάθουν και δέν έχουν τον τρόπο, όπως τότε έγώ . . .

Άπό τη στιγμή εκείνη ήταν πια ήσυχος· ήξερε τι ήθελε· έκαμε τό σχέδιό του και άποφάσισε να τό εφαρμόση πέρα ως πέρα.

Μά που να τον αφήσουν ήσυχο οι άλλοι ! Μυρίστηκαν πως εκεί ήταν «παράς», και πρόβαλαν ξαδέρφια και ξαδέρφες μ' άνοιγμένο χέρι, ζητώντας ύποστήριξη και βοήθεια. Αυτούς τους ανθρώπους ούτε τους ήξερε ό Ζώης, ούτε τους είδε ποτέ του, ούτε τον θυμήθηκαν ποτέ τους· και τώρα ήθελαν ν' άνοιξη την κάσσα του, να τους μισράση τό βιό του !

Ό Ζώης ήταν πολύ γνωστικός και δέ μπορούσε να τό κάμη. "Έλεγε με τό νοΰ του : «Δικά μου είναι τά λεφτά μου ;

"Όχι, είναι της όρφάνιας, της πείνας, της γύμνιας, της άγραμματοσύνης· έχω σπαταλήσω ασυλλόγιστα εδώ κι εκεί, τά κλέβω από τους δυστυχιμένους. Αυτό δέν πρέπει να τό κάμω».

"Έτσι δεχόταν σοβαρά τά ξαδέρφια, τους έδινε τό ναΰλο τους και

λίγα λεφτά και τους έστειλαν πίσω. "Όσοις όμως ήταν για δουλειά, τους υποστήριξε· όσοι γύρευαν να περάσουν χωρίς εργασία τη ζωή τους, με τὰ λεφτά του Ζώη, έφευγαν με χέρια άδειανά.

Αυτοί φυσικά δέν ήταν διόλου ευχαριστημένοι, ούτε τόν έπαινούσαν.

Μά αυτός ο σφιχτός, ο «τοιγγούνης», καθώς τόν έλεγαν, έστειλε χιλιάδες και χτίστηκε στα Γιάννινα ένα μεγάλο κι ευρύχωρο σχολειό με ώραϊες σάλες, με κατοικίες τών δασκάλων, με πολλά κελλιά για τους φτωχούς μαθητές. Παρακάλεσε τó μεγάλο δάσκαλο του Γένους, τó σοφό 'Αδαμάντιο Κοραή, να φροντίση να αγοράση από τή Βιέννη κι από τó Παρίσι όργανα φυσικής και χημείας και τὰ καλύτερα βιβλία.

Χιλιάδες ξόδεψε γι' αυτά, καθώς και για τó άμφιθέατρο που έχτισε για βιβλιοθήκη και για πειράματα. Χιλιάδες έβαλε και στην Τράπεζα, για να διατηρηται τó σχολειό από τους τόκους.

Διευθυντή στο μεγάλο αυτό εκπαιδευτήριο διόρισε ένα όνομαστό σοφό τής εποχής εκείνης, σπουδασμένο στην Ευρώπη, τόν 'Αθανάσιο Ψαλίδα.

Γρήγορα άπόκτησε φήμη τó καινούργιο σχολειό με τή νέα μέθοδο.

"Όταν έκανε τὰ πειράματα ο Ψαλίδας, που ήταν άγνωστα τήν εποχή εκείνη, εκτός από τους μαθητές, έτρεχαν και μεγάλοι Γιαννιώτες με μεγάλη περιέργεια να μάθουν, να φωτιστούν. Πολλές φορές πήγαιναν και κάθονταν κοντά στους χριστιανούς και Τούρκοι, ακόμα κι οι γιοι του 'Αλή Πασά, ο Βελή πασάς κι ο Μουχτάρ πασάς. Λένε μάλιστα πως κάποτε δέν βάσταξε και πήγε κι ο ίδιος ο Τεπελενλής.

Χιλιάδες ρούβλια πέρασαν ακόμα από τὰ χέρια του Ζώη, και τὰ έστειλε για κείνους που υποφέρουν, κλαίουν και πεινούν : Στο νοσοκομείο, για τήν περιποίηση τών φτωχών άρρώστων· τακτικό βοήθημα κάθε χρόνο στα περίφημα σχολειά του "Αγιου "Όρους και τής Πάτ-

μου. Δέκα χιλιάδες ρούβλια ἄφησε γιὰ τοὺς φυλακισμένους. Ἄλλα τόσα νὰ παντρεύονται φτωχὰ κορίτσια ἀπὸ τὸ πατρικὸ του χωριό, τὸ Γραμμένο. Χιλιάδες ἄφησε καὶ γιὰ τὰ ὄρφανά, τὰ φτωχὰ καὶ ἀπροστά- τευτα παιδιά.

Ὁ Ζώης ἦταν πιά ἑβδομήντα χρόνων ἦταν πολὺ κουρασμένος ἀπὸ τὸν ἀδιάκοπο ἀγῶνα τῆς ζωῆς, ἀρρώστησε, καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγες μέρες, στὶς 20 τοῦ Δεκέμβρη 1806, στὴ Μόσχα, ἔκλεισε γλυκὰ τὰ μάτια του, «ἐκοιμήθη τὸν αἰώνιον ὕπνον ὡς τὰ νήπια πρῶως», εἶπε ὁ ἱεροκῆρυκας ποὺ ἔβγαλε τὸν ἐπικήδειο λόγο. Τὸν ἔθαψαν στὸ μοναστήρι τοῦ Δονσκόη.

Τὸ Πατριαρχεῖο ἔβγαλε γιὰ τὸν Ζώη Καπλάνη ἓνα ἐπίσημο σιγ- γίλιο ὑπογραμμένο ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη καὶ τοὺς Πατριάρ- χες Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων καὶ ἔλη τὴν Σύνοδο. Σ' αὐτὸ ἐξιστο- ρεῖ τί ἔκαμε σὰν ἄνθρωπος, σὰ χριστιανός, σὰν Ἕλληνας, διατάζει νὰ γίνουν πιστὰ ἔσα ὀρίζει στὴ διαθήκη του ὁ εὐεργέτης Καπλάνης, καὶ δίνει παραγγελία στὸ Μητρόπολίτη τῶν Ἰωαννίνων νὰ κάνη μνημόσυνο γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ Ζώη κάθε χρόνο, τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἡ ἀλγισμότητὴ αὐτῆ ἡμέρα θυμίζει τὴ μακρινὴ ἐκείνη Κυριακὴ, ποὺ τὸ πρῶι, ἀνοίγοντας τὴν πόρτα τοῦ ὁ Χατζη-Νίκου, βρῆκε μπροστὰ του σὰν ἀνθρώπινο κουρέλλι τὸ διωγμένο παιδάκι.

Πάνω στὴν πλάκα τοῦ τάφου του, μέσα στὸ κοιμητήρι τοῦ ρούσ- σικου μοναστηριοῦ τῆς Μόσχας, ἓνας Ἕλληνας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης χάραξε ἓνα ἐπιτύμβιο μὲ στίχους

Οἱ στίχοι αὐτοὶ εἶναι κακοφτιασμένοι καὶ ἡ γλῶσσα, ὅπως ἦταν στὰ χρόνια ἐκεῖνα, ἀκατάστατη. Ἐνα δίστιχο ὅμως ἀπ' αὐτὸ τὸ ἐπιτύμ- βιο, ὅσο ἄτεχνο καὶ ἂν εἶναι, δίνει μιὰ σωστὴ ἰδέα γιὰ τὸ Ζώη Καπλάνη.

«Ὅλην του τὴν κατάστασιν ἔθυσσε μ' εὐκαρδίαν

γιὰ φωτισμὸ πατρίδος του καὶ γιὰ φιλοπτωχίαν»

Ἄλλὰ πολὺ καλύτερα ἀπὸ κάθε ἐπίγραμμα, μπορούσαν νὰ γρα-

φτοῦν πάνω στὸν τάφο του τὰ λίγα ἐκεῖνα λόγια ποὺ χαραχτήκαν
στὴν πλάκα ἐνὸς ἄλλου μεγάλου φιλάνθρωπου. σὰν τὸ Ζώη Καπλάνη:
«Ὅλα γιὰ τοὺς ἄλλους· τίποτα γιὰ τὸν ἑαυτὸ του!»

20. Ἔνα ταξίδι στὴν ἔρημο.

α' Πῶς ἕνας Ἀράπης πέρασε τὴ νύχτα του στὴν ἔρημο.

Ἔνας Ἀράπης ταξίδευε μέρες στὴν ἔρημο μὲ τὴν καμήλα του.
Στὸ μεταξὺ ὅμως σηκώθηκε ἕνας πολὺ ζεστός καὶ πολὺ δυνατὸς ἀνε-
μος, ποὺ φουᾶ στὴν ἔρημο καὶ τὸν λένε Σιμούν. Ἀνέδαξε στὸν ἀέρα
σύνεφεκ ἀπὸ ψιλὴν ἄμμο.

Ἡ καμήλα, τρομαγμένη, ἤθελε νὰ φύγη κι ὁ Ἀράπης δὲν ἔβλεπε
πιὰ ποῦ πῆγαινε. Ἔχασε τὸ δρόμο του.

Ἐπειτα ἀπὸ πολλὰ βάσανα, φτάνει ἐπιτέλους, μισοπεθαμμένος
ἀπὸ τὴν κούραση κι ἀπὸ τὴ δίψα, σ' ἕνα βαθούλωμα, ποὺ ἡ ἄμμος φαι-
νόταν σὰ βρεμένη

Ἐκεῖ κατεβαίνει ἀπὸ τὴν καμήλα του κι ἀρχίζει μὲ τὰ χέρια του
νὰ σκάβη ἕνα λάκκο ὅσο μποροῦσε πιὸ βαθιά.

Ὅσο ἔσκαβε, τόσο ἔθρισκε τὴν ἄμμο πιὸ νωπὴ. Καὶ σὰν κουρά-
στηκε, ἔδγαλε ἀπὸ τὸ δισάκκι του λίγους χουρμάδες γιὰ νὰ δειπνήσῃ.
Ἐδῶσε λίγους ἀπ' αὐτοὺς καὶ στὴν καμήλα του τὴν πεινασμένη.
Ἐπειτα τυλίχτηκε στὸ μπορνούζι του, ξαπλώθηκε στὴν ἄμμο κι ἀπο-
κοιμήθηκε. Κοντὰ του, ἀκουμπισμένη στὰ γόνατα του, ξαπλώθηκε κι
ἀποκοιμήθηκε κι ἡ καμήλα.

Μόλις γλυκοχάραξε, ξύπνησε, καὶ μὲ χαρὰ βλέπει πῶς ὁ κόπος
του δὲν πῆγε στὰ χαμένα. Μέσα στὸ λάκκο εἶχε μαζευτεῖ κάμπουσο

νερό· ήταν θολό, χλιαρό και κάπως άρμυρό, μα τί νά γίνη! «Δοξασμένος ό Άλλάχ», είπε, και μ' αυτό έσβησε τή δίψα και τή δική του και τοῦ ζώου του.

Έπειτα άπλωσε ένα μικρό χαλί, έβγαλε τά παπούτσια, γονάτισε άπάνω στο χαλί κι έκαμε τήν πρωινή προσευχή του· ύστερα έφαγε λίγους χουρμάδες, έδωσε και στήν καμήλα του κι έξακολούθησε τόν δρόμο του. Κόντευε πιά νά βασιλέψη ό ήλιος σάν έφτασε στήν καλύβα πού κατοικοῦσε ή οίκογένειά του.

β' Τί έγινε από ένα κουκούτσι χουρμαδιάς.

Ένα από τά κουκούτσια τών χουρμάδων, πού είχε φάει ό Άράπης, έπεσε στο λάκκο. Η ύγρασία τόν δρόμιζε κι ό ήλιος τόν ζέστανε.

Έπειτα από λίγες μέρες, από τόν κουκούτσι αυτό φύτρωσε μια ριζούλα· βυθίστηκε στήν άμμο κι από τόν άπάνω μέρος της πετάχτηκε ένα μικρό φυτό, πού στήν άρχή είχε μονάχα ένα φύλλο, κατόπι όμως περισσότερα. Σιγά σιγά έγινε μικρός κορμός.

Σε λίγα χρόνια, τόν μικρό εκείνο φυτό μεγάλωσε, έγινε μια ψηλή χουρμαδιά, με φύλλα μακριά, ψηλά στήν κορυφή. Τά φύλλα ήταν σχισμένα δεξιά κι άριστερά και σχημάτιζαν μια όμορφη φουντωτή φυλλωσιά.

Πέρασαν ακόμα αρκετά χρόνια. Η χαρμουδιά έγινε δέντρο τρανό. Όλόγυρα από τόν κορμό του φαίνονταν τόν σημάδι τών ξερών φύλλων πού είχαν πέσει· παραπάνω, στήν κορυφή, άπλωνόταν σά μεγάλη όμπρέλλα ή καταπράσινη φυλλωσιά, πού ό άέρας τή χάιδευε ήσυχα ήσυχα.

Άνάμεσα στα φύλλα είχαν ξεπροβάλει, ίσια πρὸς τά πάνω, κάτασπρες θήκες, πού ήταν γεμάτες από άσπρα μικρά λουλούδια, και

στή γυμνή και κατάξερη έρημιά σκόρπιζαν τή γλυκιά μυρουδιά τους.

Πολλά έντομα άφηναν τότε τίς άλλες χουρμαδιές που ήταν άλλου, κι έρχονταν από μακρινά μέρη σ' αυτή. Τα τραβούσε ή μοσχοβολία. Αυτά τα έντομα ήταν όλα σκοτισμένα με μιá σκόνη κίτρινη από τα λουλούδια των χουρμαδιών.

Έτσι δλόγυρα από τή χουρμαδιά, ανάμεσα στα φύλλα και στα λουλούδια, βούιζαν άδιάκοπα μύγες και σκαθάρια, κι έβοζαν τ' αυγά τους άποκάτω από τα μαραμένα φύλλα, που είχαν πέσει καταγής, ή από κάτω από τα μικρά χαλίκια.

Τά ταξιδιάρικα πουλιά έβλεπαν από μακριά τή χουρμαδιά και πετούσαν δλόισια καταπάνω της. Έκει ψηλά, στήν καταπράσινη κορφή της, ξεκουράζονταν κι έβρισκαν άφθονη τροφή τους γλυκούς καρπούς της, που στο μεταξύ είχαν ώριμάσει και κρέμονταν σε μεγάλα πυκνά δέματα χρυσοκίτρινα ή κοκκινωπά.

Κάθε καρπός ήταν χοντρός σαν κορόμηλο, δλόγλυκος, και μέσα είχε ένα μακρουλό κουκούτσι πολύ σκληρό.

Άλλα πουλιά μεγαλύτερα, που είχαν καταπιεί σε άλλους τόπους λογής λογής καρπούς με σκληρά κουκούτσια, πετούσαν στή χουρμαδιά. Ξενύχιζαν εκεί, τά κουκούτσια έπεφταν κάτω στή γή μαζί με τήν κοπριά τους, κι έπειτα από καιρό ξεφύτρωσαν στήν άμμο, στον έσκιο τής χουρμαδιάς, κι άλλα δένδρα διάφορα.

Έτσι γύρω γύρω από τή χουρμαδιά γέμισε τó μέρος από χορτάρι, από θάμνους κι από δέντρα.

Μά κι από τά κουκούτσια των χουρμάδων ξεφύτρωσαν εκεί άλλες χουρμαδιές. Έγινε ένα μικρό δάσος· και σιγά σιγά άρχισαν νά συχνάζουν λάφια κι αντιλόπες, για νά βροκήσουν χορτάρι

Διάφορα πουλιά τής έρήμου, και μάλιστα στρουθοκάμηλοι, πήγαιναν εκεί νά δοκιμάσουν τους τρυφερούς θάμνους. Άλεπούδες πονηρές τής έρήμου έβρισκαν εκεί τροφή για τόν έχυτό τους και για τά

παιδιά τους. Τὰ πουλιά ἔκαναν στοὺς θάμνους καὶ στὰ δέντρα τὶς φωλιές τους καὶ γέμιζαν τὸ δάσος μὲ γλυκὰ κελαδῆματα.

γ' Ἀνέλπιστη εὐτυχία.

Πέρασαν πολλὰ χρόνια. Ὁ Ἀράπης ἐκεῖνος γέρασε. Ἐγίνε παππούς. Ὀλόγυρά του ἔβλεπε γιούς καὶ θυγατέρες, ἐγγόνια καὶ δισέγγονα. Ὅλοι δούλευαν μὲ προθυμία καὶ τὸ χωριὸ ἦταν εὐτυχισμένο.

Μὰ ἔξαφνα, μιὰ χρονιά ἔπεσε μεγάλη καὶ φοβερὴ δυστυχία στὸ χωριὸ τοῦ εὐτυχισμένου Ἀράπη.

Τὰ γενήματα κι ὅλα τὰ φυτὰ ξεράθηκαν. Κι ὄχι μονάχα αὐτό, ἀλλὰ καὶ κακοὶ γείτονες τοὺς ἐνοχλοῦσαν ἀδιάκοπα· τοὺς ἄρπαζαν τὰ ζῶα, τοὺς ἔκλεβαν ὅ,τι εἶχαν στὶς ἀποθήκες τους.

Ὁ γέρος ἦταν πολὺ στενοχωρημένος. Δὲ μπορούσε πιά νὰ ὑποφέρη. Ἀποφάσισε νὰ φύγη ἀπὸ κεῖ, νὰ ζητήσῃ ἄλλου κατοικία καὶ βοσκή. Καὶ κεῖ πού πήγαινε μὲ τοὺς δικούς του καὶ τὰ ζῶα του, νὰ βρῆ ἄλλον τόπο, θυμήθηκε τὸ μέρος τῆς ἐρήμου πού εἶχε βρεῖ ἐδῶ καὶ τόσα χρόνια λίγο νερό. Ἀπὸ κεῖ ἔπρεπε νὰ περάσῃ, καὶ τὸ βράδι ἦταν ἀνάγκη νὰ ξενοχτίσῃ ἐκεῖ.

Μὰ σὰν πλησίασε, ἔμεινε μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτὸ ἀπὸ τὸ θαυμασμὸ καὶ τὴ χαρὰ του. Τὸ ἔρημο καὶ ἀμμοσκεπασμένο ἐκεῖνο μέρος, πού μιὰ φορὰ πέρασε τὴ νύχτα του, ἦταν τώρα ἕνας δροσερὸς τόπος, ἕνας μεγάλος κήπος καταπράσινος.

Κι ἡ ὁμορφὴ αὐτὴ ὄαση μέσα στὴν ἐρήμο, εἶχε γίνε ἀπὸ τὸ μικρὸ κουκούτσι πού εἶχε ρίξει στὸ λάκκο!

«Δοξασμένο τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ!» φώναξε μέσ' ἀπὸ τὴν καρδιά

του ὁ γερο-Ἀράπης, καὶ δάκρυα εὐγνωμοσύνης πρόβαλαν στὰ μάτια του. Ὁ Πλάστης ἔκαμε τὴ χουρμουδιά γιὰ τὴ σωτηρία μας!

«Ἡ χουρμουδιά εἶναι ἀδερφή τοῦ ἀνθρώπου. Τὴν ἔκαμε ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸ ἴδιο χῶμα ποὺ ἔπλασε τὸν ἄνθρωπο.

«Μὲ τοὺς καρπούς της δίνει ψωμί καὶ μέλι καὶ φαγητὸ καὶ σ' ἐμᾶς καὶ στὰ ζῶα μας. Μὲ τὰ νήματά της φτιάνουμε φάβες, σχοινιά, καὶ πλέκουμε ὑφάσματα· μὲ τὰ φύλλα της ψήνουμε τὰ φαγητά μας.

«Μὲ τὸ ὑγρὸ ποὺ βγάζει ἀπὸ τὸν κορμὸ της, κάνουμε ἓνα πιετὸ ποὺ εὐφραίνει τὴν καρδιά μας, ὅπως τὸ κρασί ποὺ γίνεται σ' ἄλλους τόπους. Ἡ χουρμουδιά εἶναι εὐλογημένη!

«Ὅταν, παιδιά μου, κλείσω γιὰ πάντα τὰ μάτια μου καὶ μὲ θάψετε ἐδῶ, κοντὰ στὴν ἄμμο τῆς ἐρήμου, νὰ μὴ φυτέψετε ἀπάνω στὸν τάφο μου λουλουδία ποὺ μαραίνονται γρήγορα.

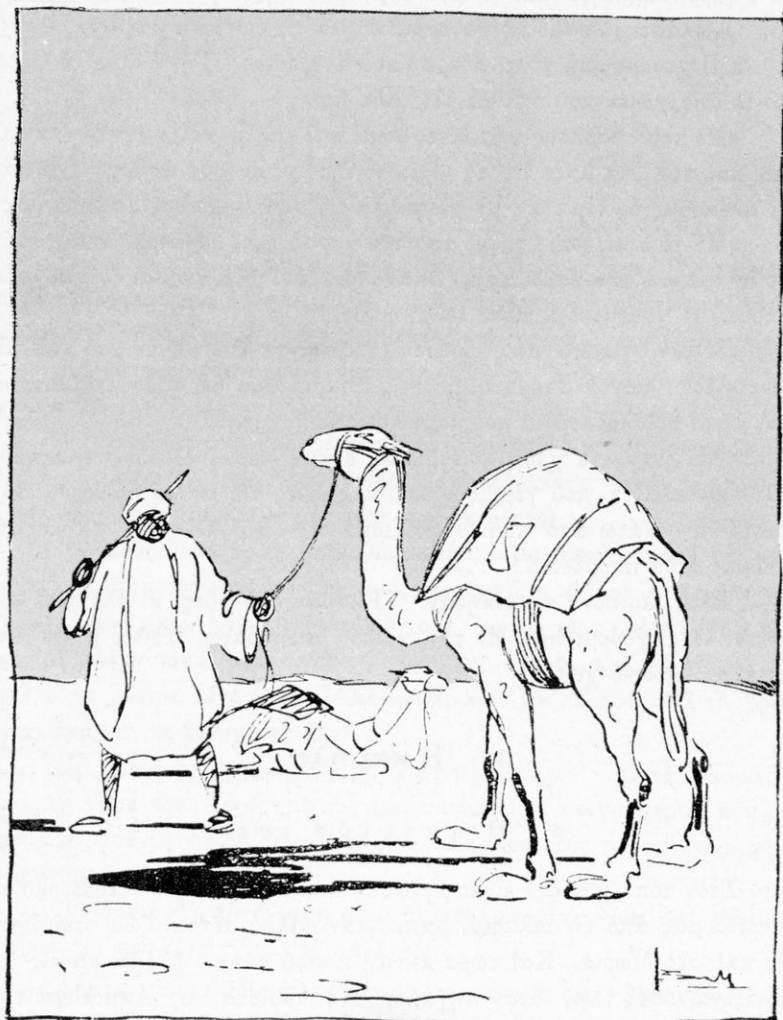
«Νὰ φυτέψετε χουρμαδιές, ποὺ ἔχουν κορμούς ποὺ λυγάνε εὐκολα καὶ κλαδιὰ ποὺ γεμίζουν ἀπὸ καρπούς. Θέλω νὰ κοιμηθῶ τὸν αἰώνιο ὕπνο κάτω ἀπὸ τὸ μουρμούρισμα τῶν φύλλων τους σὰ νὰ βρίσκουμαι στὸν παράδεισο! . . .»

Ἐκεῖ λοιπὸν κατοίκησαν. Ἐκαμαν καλύβες κι ὀλόγουρα φυτέψαν νέες χουρμαδιές. Μὲ τὸν καιρὸ, στὴν ἔαση ἐκείνη ἔγινε ἓνα μεγάλο ἀραβικὸ χωριό.

21. Ἡ καμήλα.

α' Ἡ πατρίδα της.

Στὸν τόπο μας δὲν εἶναι ἄγνωστη ἡ καμήλα. Πρὶν ἐλευθερωθῆ ἡ πατρίδα μας ἀπὸ τὴ σκλαβιά, βρίσκονταν πολλὰ τέτοια ζῶα στὴ Στερεὰ καὶ στὸ Μωριά. Καὶ τώρα ἀκόμη κάπου κάπου βλέπει κανεὶς τὸ παράξενο αὐτὸ ζῶο, ὅταν πηγαίη στὴ Λάρισα, τὴ Λαμία καὶ τὴν Ἄμφισσα.

Ἡ καμήλα.

Δυὸ λογιῶν καμῆλες εἶναι στὸν κόσμον· καμῆλες μὲ δυὸ καμποῦρες, ποὺ ἔχουν πατρίδα τὴν κεντρικὴ Ἀσίαν· καμῆλες μὲ μιὰ καμποῦρα, ποὺ τὶς λένε δρομάδες, γιατί εἶναι πολὺ γρήγορες στὸ δρόμο.

Τὴ δρομάδα καμῆλα ποὺ ζῆ στὴ Μικρασίᾳ, τὴν Παλαιστίνῃ, τὴν Αἴγυπτο καὶ σ' ἄλλα παραθαλάσσια μέρη τῆς βορινῆς Ἀφρικῆς, τὴ γνωρίζουμε ἀπὸ τὴν ἱστορία τοῦ Ἐλιέξερ καὶ τῆς Ρεβέκκας.

Στὴν Ἀραβία καὶ στὰ βορινὰ μέρη τῆς Ἀφρικῆς, τὸ κλίμα εἶναι πολὺ ζεστὸ καὶ πολὺ ξερό. Βρέχει πολὺ σπάνια καὶ πολὺ λίγο. Νερὸ μονάχα στὶς κοιλάδες βρίσκεται καὶ στοὺς πολὺ χαμηλοὺς τόπους. Σ' ὅλα τὰ ἄλλα μέρη εἶναι τέτοια ξηρασία, ποὺ τίποτα δὲν φυτρώνει, οὔτε χαμόδεντρα, οὔτε σιτηρὰ, οὔτε χορτάρια.

Σὲ ἀπέραντες ἐκτάσεις τὸ ἔδαφος εἶναι γυμνὸ καὶ κατάξερο. Σπάνια βλέπει κανένας καμιά τούφα χορτάρια ἢ κανένα μοναχικὸ θάμνο. Καὶ τὰ λίγα φυτὰ ποὺ φυτρώνουν ἐκεῖ, ἔχουν φύλλα χοντρά, σκληρὰ σὰν πετρίαι καὶ ἀγκαθωτὰ ὅπως καὶ τὰ κλαδιά τους· γι' αὐτὸ κανένα ζῶο κοπαδιοῦ οὔτε νὰ τὰ φάῃ μπορεῖ, οὔτε κὰν νὰ τὰ πλησιάσῃ.

Στὰ βαθουλώματα ὅμως καὶ στὶς κοιλάδες, ποὺ εἶναι πλάι σὲ ποτάμια, καὶ κεῖ ὅπου δὲν λείπει τὸ νερό, βρίσκονται λιβάδια, χωράφια καὶ δέντρα, καὶ κατοικοῦν συχνὰ καὶ ἄνθρωποι.

Ὅταν οἱ κάτοικοι μιᾶς τέτοιας κοιλάδας θέλουν νὰ πᾶνε σὲ ἄλλῃ, ποὺ ἔχει καὶ αὐτὴ λιβάδια, χωράφια καὶ δέντρα καὶ ἄνθρωπους, εἶναι ἀναγκασιόμηνον νὰ περάσουν ἀπὸ μιὰ ἔκτασιν μεγάλη, γεμάτη ἄμμο ἢ χαλίικια, κατάξερη, χωρὶς πρασινάδα, μ' ἓνα λόγον ἀπὸ τὴν ἔρημον.

β' Τὸ πλοῖο τῆς ἐρήμου.

Στὴν ἔρημον οὔτε σιδηρόδρομοι βρίσκονται, οὔτε δρόμοι γι' ἀμάξια. Πῶς ν' ἀνοίξουν δρόμους σὲ τέτοιον ξηρότοπον, σὲ ἀπέ-

Ὁ Πύργος τοῦ Βοσπόρου. Ἐκδ. 2α, 1931.

ραντη ἔκταση χωρὶς νερό, χωρὶς τροφή γιὰ τοὺς ἐργάτες ; Στὸ ἔδαφος της, ποὺ εἶναι πολὺ ἀνώμαλο, τὰ φορτωμένα ἀμάξια θά-σπαζαν ἀπὸ τὸ δυνατὸ τράνταγμα· κι ἐπειδὴ τὸ ταξίδι θά βα-στούσε ἐβδομάδες, ἔπρεπε τ' ἀμάξια νὰ μὴν ἔχουν ἄλλο φόρτωμα παρὰ νερὸ γι' ἀνθρώπους καὶ ζῶα.

Τὸ ἄλλογο δὲν εἶναι κατάλληλο γι' αὐτοὺς τοὺς τόπους, γιατί θέλει πότισμα πολλὰς φορὰς τὴν ἡμέρα, καὶ στὴν ἔρημο περνοῦν ἡμέρες ἐλόκληρες χωρὶς νὰ βρεθῆ στὸ δρόμο καὶ ἡ παραμικρό-τερη πηγὴ.

Οἱ πράσινες δάσεις ποὺ προβάλλουν μέσ' στὸν ἀτέλειωτο ὠκε-ανὸ τῆς ἄμμου, σὰν τὰ νησιά μέσα στὸ πέλαγο, θάταν γιὰ πάντα χωρισμένες χωρὶς τὴ δρομάδα καμήλα. Χωρὶς αὐτὴ εἰ ἄνθρωποι δὲν θά μπερνοῦσαν νὰ πᾶνε ἀπὸ τὴ μιὰ ἄσση στὴν ἄλλη. Χωρὶς τὴ δρομάδα κανένα ἐμπόρευμα δὲν θά μπερνοῦσε νὰ μεταφερθῆ μέσα στὴν ἔρημο καὶ νὰ πάη ἀπὸ ἓναν τόπο σ' ἄλλο. Αὐτὴ φέρνει—ὅπως τὸ πλοῖο ἀπὸ λιμάνι σὲ λιμάνι—σὲ μακρινούς τόπους ἀνθρώπους καὶ πράγματα.

Γι' αὐτὸ τὴ λένε πλοῖο τῆς ἐρήμου.

γ' Καμωμένη γιὰ τὴν ἔρημο.

Ἡ δρομάδα καμήλα τρώει λίγο· κάποτε καὶ μιὰ φορὰ σὲ εἴ-κοσι τέσσερις ὥρες. Τ' ἀγκαθωτὰ φυτὰ τῆς ἐρήμου δὲν πληγώνουν τὰ χεῖλια της, οὔτε μέσα τὸ στόμα της, οὔτε τὴ γλώσσα της, γιατί εἶναι ὅλα σκεπασμένα μὲ δέρμα χοντρὸ καὶ σκληρὸ.

Ἡ καμήλα, περνώοντας τὴν ἔρημο, τεντώνει τὸ μακρὸ λαιμὸ της καὶ πιάνει ὅ,τι φυτὸ βρῆ μπροστά της. Γι' αὐτὸ εἰ ταξιδιωτὲς δὲν κουβαλοῦν πολλὴ τροφή μαζί τους γιὰ τὸ ζῶο τους. Λίγες χοῦφτες κριθάρι καὶ λίγαι χουρμάδες φτάνουν τῆς καμήλας γιὰ νὰ περάση τὴν ἡμέρα της.

Κι ὅταν τύχη νὰ μὴν ἔχη τίποτα νὰ φάη, δὲν στενοχωριέ-

ται, γιατί τρώει από την αποθήκη που έχει μέσα στο σώμα της. Και να πώς :

Η καμήλα παχαίνει πολύ γρήγορα, σαν βόσκη σε χλωρό γρασίδι λιβαδιού. Το πάχος όμως αυτό δεν σκορπιέται μέσα στο φαχινό κρέας, όπως στα βόδια, παρά μαζεύεται σε μια ξεχωριστή αποθήκη, στην καμπούρα της. Εκεί έχει φυλαγμένη τροφή για τις ημέρες της πείνας.

Όπως το καντήλι ανάβει με το λάδι του φυτιλιού, έτσι κι η καμήλα ζει με το πάχος της καμπούρας της. Λεπτές φλεβίτσες το φέρνουν στο αίμα. Όταν το ζώο μείνει νηστικό πολλές ημέρες, η καμπούρα του κατεβαίνει, και το δέρμα της πέφτει χαλαρό σαν άδειο άσκι. Αμα όμως ξαναερη τροφή άφθονη, καινούργιο πάχος μαζεύεται στη ράχη της καμήλας, κι η καμπούρα σηκώνεται ψηλά, και το χαλαρωμένο δέρμα της ξανατεντώνεται.

Η καμήλα άντέχει πολύ και στη δίψα. Το στομάχι της έχει ιδιαίτερο μέρος που φυλάγεται το νερό που πίνει το ζώο. Όταν η καμήλα διψά, ανεβάσει μερικές γουλιές στο στόμα της και δροσίζεται. Έτσι περνά κάμποσες ημέρες. Σαν λειψή όμως πολλές ημέρες το νερό, βατανίζεται κι αυτή σαν τους ανθρώπους, και πολλές καμήλες βρίσκουν σκληρό θάνατο από τη δίψα στην έρημο.

δ' Η γρηγοράδα της.

Με όλα αυτά, πάλι η καμήλα δεν θα ήταν κατάλληλη για τις μεγάλες αποστάσεις της έρημου, αν δεν είχε το χάρισμα να τρέχει πολύ γρήγορα και να μην κουράζεται εύκολα. Μια γερή καμήλα τρέχει σε μια μέρα ως 150 χιλιόμετρα. Στη γρηγοράδα τη βοηθούν τα μακριά της πόδια.

Στο περπάτημα, τα μπροστινά πόδια δεν εμποδίζουν τα πσιονά, γιατί τα πόδια της κάθε πλευράς σηκώνονται μαζί και τα δύο. Έτσι η καμήλα, περπατώντας ή τρέχοντας, μοιάζει πλοίο σε τρικυμισμένη θά-

λάσσα πού γέρνει πότε δεξιά και πότε ἀριστερά. Γι' αὐτὸ εἶναι δύσκολη ἢ καθάλλα μὲ καμήλα· χρειάζεται μεγάλη ἄσκηση.

Ἡ ἔρμημος εἶναι σκεπασμένη ἀπὸ φιλὴν ἄμμο ἢ χαλίκια πολὺ μυτερά. Τὸ ἄλογο, πού ἔχει ἓνα δάχτυλο στὸ κάθε πόδι, θὰ βούλιαζε στὴν ἄμμο και θὰ μάτωνε τὶς ὀπλές του στὰ χαλίκια. Ἡ καμήλα ὅμως ἔχει δυὸ δάχτυλα, κι ἀνάμεσα σ' αὐτὰ δέρμα πού μαζεύει και τεντώνεται· και κάθε φορά πού ἡ πατούσα τῆς ἀπαντᾷ χαλίκια, δὲν ξεσκίζεται στὴ μυτερὴ τους κόψη, μόνο ἀπλώνεται σ' ὄλο τὸ χαλίκι κι ἔτσι δὲν παθαίνει τίποτα.

ε' Τὸ σῶμα τῆς.

Ἡ καμήλα μᾶς φαίνεται πολὺ ἄσχημο ζῶο. Ἄσχημο προπάντων εἶναι τὸ στόμα τῆς. Τὸ ἀπάνω χεῖλι, παχὺ και χοντρό, χωρίζεται σὲ δυὸ σὰν τοῦ λαγοῦ και κρέμεται κάτω. Τὸ ἴδιο κρέμεται και τὸ κάτω χεῖλι· κι ἔτσι τὸ στόμα δὲν κλείνει καλὰ και φαίνονται τὰ μακριὰ τῆς δόντια.

Τ' αὐτιά τῆς εἶναι μικρά· τὰ ρουθούνια τῆς, πολὺ πάνω ἀπὸ τὸ στόμα και λοξά, κουνιόνται ἀκατάπαυτα. Οἱ τρίχες τῆς, πού πέφτουν κάθε χρόνο, ἔχουν χρῶμα βαθθὸ κίτρινο. Οἱ κινήσεις τῆς εἶναι χωρὶς χάρη, κι ἡ καμπούρα τῆς πολὺ τὴν ἀσχημίζει.

Οἱ ταξιδιωτὲς ὅμως τῆς ἔρῆμου δὲν τὴν βρίσκουν καθόλου ἀντιπαθητικὴ. Ὅταν τὸ δειλινὸ βόσκη, κι ὁ ἥλιος, βασιλεύοντας στὸν ὀρίζοντα, χρωματίζει μὲ γλυκὸ μενεξεδένιο χρῶμα τὴν ἀτέλειωτη ἔκταση, τότε τὸ ἀσυνήθιστο σχῆμα τῆς καμήλας, τὸ βαθθὸ κίτρινο χρῶμα τῆς, τὸ συλλογισμένο περπάτημά τῆς, ὁ μακρὸς λαιμὸς τῆς πού τεντώνεται και μαζεύεται διαδοχικά, τὸ ἀπαλὸ τῆς βλέμμα, ὅλα φέρνουν τὸ νοῦ σὲ περασμένα χρόνια, στὸν καιρὸ τοῦ Ἀβραὰμ και τοῦ Ἰακώβ.

ζ' *Καραβάνια.*

Γιὰ νὰ καταλάβῃ κανένας τί εἶναι ἡ καμήλα, πρέπει νὰ τὴν ἰδῇ στὴ ζωῆ καὶ στὴν κίνηση τῆς ἐρήμου, νὰ τὴν ἰδῇ στὶς νομαδικὲς φυλὰς τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς, ἐκεῖ στὴ σιωπηλὴ μοναξιά τῆς ἀτέλειωτης ἀμμοθάλασσας, ποὺ ταξιδεύουν τὰ ζωντανὰ πλοῖα φορτωμένα μὲ ἀσκιὰ γεμάτα νερό, μὲ λογιῶν λογιῶν ἐμπορεύματα, μὲ σκηνές καὶ σκεπάσματα.

Οἱ ταξιδιωτὲς στὴν ἐρημο δὲν ταξιδεύουν ἕνας ἕνας· πάνε πολλοὶ μαζί. Μιὰ συντροφιά λέγεται καραβάνι.

Ἐκατό, διακόσιες ἢ καὶ περισσότερες καμήλες, ἢ μιὰ πίσω στὴν ἄλλη, προχωροῦν σὲ ἴσια γραμμῆ. Ἄμα γεῖρη ὁ ἥλιος, γίνεται σταθμός. Οἱ ταξιδιωτὲς κατεβαίνουν ἀπὸ τὶς καμήλες καὶ στήνουν τὶς σκηνές τους. Οἱ καμήλες γονατίζουν. Τὰ μεσάνυχτα ξυπνοῦν οἱ καμηλιέρηδες καὶ τὶς ἀρμέγουν. Μόνο τὴν αὐγὴ ποὺ σηκώνονται, οἱ καμήλες βυζαίνουν τὰ παιδιὰ τους.

Γιὰ νὰ φορτώσουν τὴν καμήλα, οἱ καμηλιέρηδες τὴν προστάζουν νὰ χαμηλώσῃ· κι αὐτὴ γονατίζει, ἀκουμπώντας χάμω τὸ στήθος τῆς καὶ τὰ πόδια τῆς. Μὰ γιὰ νὰ μὴν πληγώνεται ἀπὸ τὰ κοφτερὰ χαλίκια, ἔχει στὸ στήθος καὶ σὲ κάθε κλείδωση τῶν ποδιῶν κι ἀπὸ ἕνα μεγάλο ρόζο. Οἱ ρόζοι αὐτοὶ τὴν κάνουν πιὸ ἀσχημη, μὰ καὶ χωρὶς αὐτοὺς δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ζήσει στὴν ἐρημο, γιατί θὰ ἦταν πάντα πληγωμένη στὸ στήθος καὶ στὰ πόδια.

ζ' *Βάσανα καὶ κίνδυνοι στὴν ἐρημο.*

Οἱ ὁδηγοὶ τῶν καραβανιῶν ξέρουν κάθε πηγὴ ποὺ θ' ἀπαντήσουν στὸ δρόμο τους. Μὰ ὄχι σπάνια τὴ βρίσκουν ξερή, γιατί τὴν ξεραίνει ἡ φεβερὴ ζέστη ποὺ ἐξατμίζει κάθε σταλαγματιὰ νεροῦ.

Οἱ ταξιδιωτὲς τότε λύνουν τ' ἀσκιὰ καὶ πίνουν νερό.

Μὰ δὲν περισσεύει καὶ γιὰ τὶς καμήλες. Αὐτὲς βασανίζονται ἀπὸ τῆ δίψα. Βαστοῦν δυὸ τρεῖς ἡμέρες κι ὕστερα πιὰ δὲν ἀντέχουν.

Τὸ παραβάνι σέρνεται μὲ κόπο. Κάπου κάπου μιὰ καμήλα γονατίζει κι ἀργοπεθαίνει ἀπὸ τὸ μαρτύριο τῆς δίψας.

Κάποτε ὅμως, ἐνῶ κάθε ἐλπίδα ἔχει σβῆσει, οἱ καμήλες ἀνασηκώνουν μονομιᾶς τὸ κεφάλι τους, ἀνοίγουν τὰ ρουθούνια τους καὶ ρουφοῦν ἀχόρταγα τὸν ἀέρα. Τινάζονται ἄξαφνα πάνω καὶ τρέχουν ἀκράτητες, ὅλες σὲ μιὰ διεύθυνση. Οἱ ταξιδιωτὲς δὲν τὶς ἐμποδίζουν, γιὰτὶ ξέρουν πὼς σὲ λίγο θὰ τελειώσουν τὰ βάζανά τους.

Μὲ τὴ δυνατὴ ὄσφρησή τους, οἱ καμήλες ἀνακάλυψαν νερό. Ἄνθρωποι καὶ ζῶα δροσίζονται στὴν πηγῆ, ξεκουράζονται καὶ τραβοῦν δυναμωμένοι τὸ δρόμο τους.

Μὰ πιὸ πολὺ ἀκόμη ἀπὸ τὴ δίψα βασανίζει τὶς καμήλες καὶ τοὺς ταξιδιωτὲς τῆς ἐρήμου ἓνας ἄνεμος, ποὺ νομίζει κανεὶς πὼς βγαίνει ἀπὸ ἀναμμένο καμίνι. Εἶναι ὁ φοβερὸς Σιμοὺν ἢ Χαμφίν. Λίγες ὥρες βαστᾶ, σπάνια μιὰ μέρα ἢ δυό, μὰ εἶναι ἀληθινὴ ὄργη Κυρίου.

Ὁ ἀέρας καίει σὰ φωτιά. Μέρα μεσημέρι γίνεται βαθὺ σκοτάδι. Στὸ τρομαχτικὸ φύσημα τοῦ Σιμοὺν οἱ χουρμαδιὲς λυγοῦν καὶ σπάζουν, οἱ καμήλες, τρομαγμένες, τρέχουν σὰν τρελλές· ὅποια ἀποκάμη, γονατίζει στὴ φλογισμένη ἄμμο καὶ παραδίνεται στὸ θάνατο. Ὅλοι, ἀλαλιασμένοι, φεύγουν νὰ σωθοῦν. Ἄνθρωποι καὶ ζῶα ἀνασαινοῦν βαριά, πνίγονται. Ἀπὸ τὸ στόμα, τὴ μύτη, τὰ μάτια, τ' αὐτιά, τρέχει αἷμα.

Πολλὲς φορὲς παραβάνια ὀλόκληρα θάβονται κάτω ἀπὸ τὰ πυκνά, τὰ πυρωμένα ἄμμοσύνεφα τοῦ Σιμοὺν.

η' Ἡ καμήλα κι ὁ κάτοικος τῆς ἐρήμου.

Οἱ κάτοικοι τῆς ἐρήμου δὲν ἔχουν τὰ καλὰ ποὺ ἔχουν ὅσοι κατοικοῦν κοντὰ σὲ θάλασσα ἢ σὲ δεντροφυτεμένους τόπους γε-

γεμάτους πρασινάδα και καρπούς. Για τους Άράπηδες, ή χουρμα-
διά αναπληρώνει όλα τὰ δέντρα κι ή καμήλα όλα τὰ ζώα.

Στήν καμήλα βρίσκουν τὰ χαρίσματα του άλλογου, του προ-
βάτου και της άγελάδας. Το ώραιό άλογο είναι βέβαια τὸ καμάρι
του Άράπη, μὰ στήν ανάγκη μπορεί νὰ τὸ στερηθῆ· με τὴν καμήλα
μόνο είναι δεμένη ή ζωή του κι ή ὕπαρξή του. Του χαρίζει τὸ
γάλα της σὰν τὴν άγελάδα, και μ' αὐτὸ κάνει τὸ βούτυρο και τὸ
τυρί του· του χαρίζει τὸ μαλλί της σὰν τὸ μακρόμαλλο πρόβατο,
και μ' αὐτὸ κάνει φορέματα και σκηνές· τὸν τρέφει με τὸ κρέας
της (και μάλιστα λένε πὼς τὸ κρέας του καμηλόπουλου είναι τρυ-
φερὸ και νόστιμο)· του κουβαλᾷ τὰ πράματά του και τὴν καθαλλι-
κεύει σὰν τὸ γοργόποδο άλογο· ὡς κι αὐτὴ ή κοπριά της χρησι-
μεύει για πολύτιμη καύσιμη ὕλη στήν ἔρημο, ὅπου δὲν βρίσκονται
ξύλα και κάρβουνα.

Οἱ Άράπηδες, ἀπὸ τὰ παλιὰ χρόνια, θεωροῦν τὴν καμήλα ἱερὸ
ζῶο και τὴν ἐκτιμοῦν πολὺ. Τὴν περιουσία τους τὴ λογαριάζουν με
τις καμήλες τους, ὅπως ἄλλοι με τὰ κεφάλια τῶν βοδιῶν, τῶν άλλογων
και τῶν προβάτων.

Στις διμιλίες τους μιλοῦν συχνὰ για τὰ χαρίσματα πὸ ἔχουν οἱ
καμήλες τους.

Ἐνα τραγούδι τους λέει για τὴν καμήλα :

«Σὰ σκλάβο δουλεύει, κι ὁμως δουλεύει ἐλεύθερη και δὲν ἔχει
ανάγκη νὰ τὴ ζέσουν στὸ ζυγό. Ὅταν είναι πολὺ κουρασμένη, οὔτε
με βρισιές οὔτε με χτυπήματα πάει μπροστά. Παίρνω τὴ λύρα μου,
παίζω και τραγουδῶ, ἢ παίζω τὴ φλογέρα μου, κι ή καμήλα μου,
ἀκούοντας τὸν ἦχο της μουσικῆς, σηκώνει τὸ κεφάλι της, ζωντανεύει
και τραβᾷ μπροστά».

22. Ἡ στρουθοκάμηλος.

Ἡ στρουθοκάμηλος (καμηλοπούλι), εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἀπ' ὅλα τὰ πουλιὰ ποὺ ὑπάρχουν σήμερα στὴ γῆ. Εἶναι ψηλὸ δύόμιση μέτρα καὶ τὸ βάρος του περισσότερο ἀπὸ εἴκοσι ὀκάδες. Εἶναι πουλί, μὰ δὲν μπορεῖ νὰ πετάξῃ, γιὰτὶ οἱ φτεροῦγες του εἶναι μικρὲς μὲ μαλακὰ φτερὰ καὶ τὸ σῶμα του πολὺ βαρὺ γιὰ τέτοιες φτεροῦγες.

Ἡ στρουθοκάμηλος εἶναι πουλί τῆς ἐρήμου. Δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ ζῆσῃ καὶ σ' ἐρημο τόπο ποὺ δὲν ἔχει πρασινάδα καὶ νερό. Γι' αὐτὸ κατοικεῖ κοντὰ στὶς ὄασεις, ὅπου καὶ νερὸ ὑπάρχει καὶ φυτὰ καὶ ζώφια διάφορα, σαῦρες, σαλιάγκοι, ἀκρίδες. Δὲν εἶναι ἔμωσ καὶ πολὺ δύσκολη στὴν τροφή της· ἂν δὲν βρῆ ἀπ' αὐτὰ ποὺ εἶπαμε, τρώει καὶ σκληρὰ κλωνιὰ ἀπὸ ἀγκαθωτοὺς θάμνους καὶ τὰ χωνεύει μὲ μεγάλη εὐκολία.

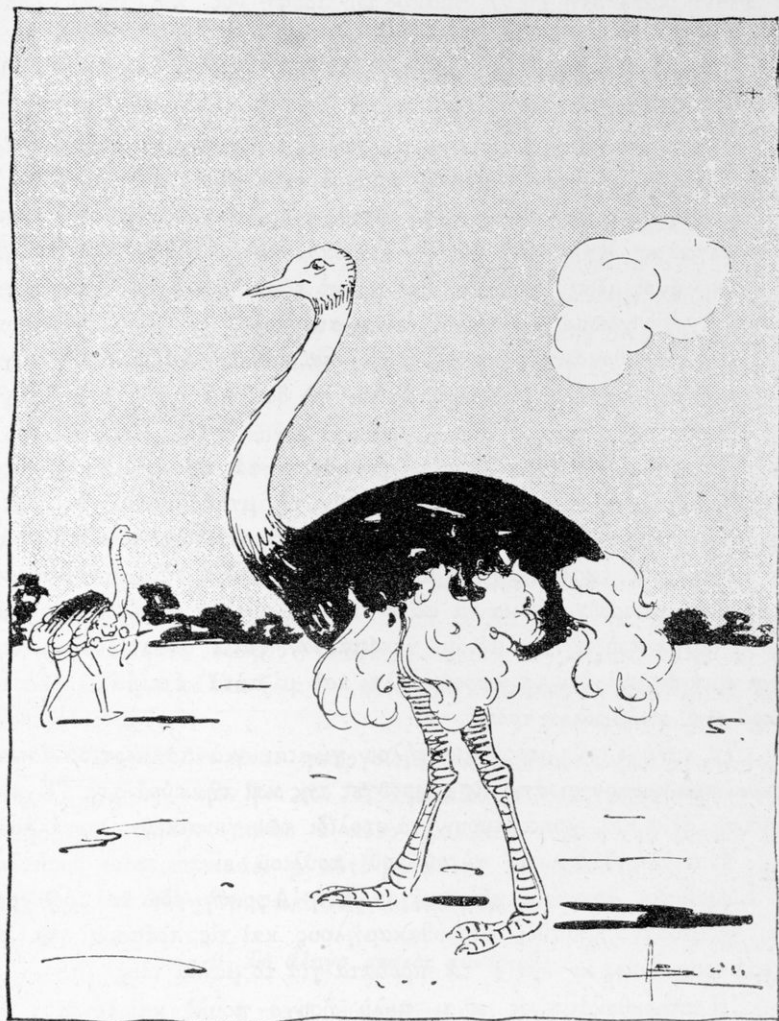
Καταπίνει καὶ μικρὰ λιθάρια, ὅπως οἱ κόττες κι οἱ χῆνες καταπίνουν κάποτε μικρὲς πέτρες κι ἄμμο. Ὅταν οἱ μικρὲς λίμνες καὶ τὰ ποτάμια ξεραθοῦν, ἡ στρουθοκάμηλος φεύγει σ' ἄλλους τόπους μακρινούς, ὅπου βρίσκει τροφή καὶ νερό.

Ἡ στρουθοκάμηλος ἔχει πόδια πολὺ ψηλά, γυμνὰ καὶ προφυλαγμένα μὲ σκληρὰ λέπια· καὶ γι' αὐτὸ μπορεῖ καὶ τρέχει πολὺ γρήγορα, καὶ περνᾷ μεγάλους ἐρημους τόπους γιὰ νὰ βρῆ μέρη μὲ νερὸ καὶ τροφή, χωρὶς νὰ τὴν πληγώνουν τὰ φοβερὰ ἀγκάθια τῆς ἐρήμου καὶ νὰ τὴν βλάβῃ ἡ μεγάλη ζέστη τῆς ἄμμου.

Τὰ πόδια τῆς στρουθοκαμήλου δὲν βουλιάζουν στὴν ἄμμο, καὶ δὲν γλιστροῦν, γιὰτὶ ἔχουν δυὸ δάχτυλα μεγάλα καὶ πλατιά, μὲ πατούσα πολὺ χοντρὴ σὰ ρόζο, κι ἀπὸ πάνω δυὸ νύχια δυνατά, ὅπως εἶναι τὰ πόδια τῆς καμήλας.

Κι ἐπειδὴ ἔχει ψηλὰ πόδια, ἔχει καὶ μακρὸ λαιμὸ γιὰ

Ἡ στρουθοκάμηλος.

νά φτάνη κάτω στή γῆ νά πιάνη τήν τροφή της, και για νά βλέπη μακριά ποῦ ὑπάρχει ἡ καλύτερη τροφή και νερό.

Ἡ φωλιά της μοιάζει μέ μικρὸ λάκκο, ποῦ τὸ πουλι τὴν κάνει στήν ἄμμο μέ τὰ νύχια του.

Οἱ στρουθοκάμηλοι κάνουν τίς φωλιές τους τῆ μιὰ κοντὰ στήν ἄλλη, για νά βοηθοῦνται μεταξύ τους σὲ καθε κίνδυνο.

Οἱ θηλυκὲς γεννοῦν μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς λάκκους 20—25 αὐγά πολὺ μεγάλα. Κάθε αὐγὸ ζυγίζει μιὰ ὀκτὰ και 100 δράμια ἀπάνω κάτω, και ἔχει μέσα ἄσπράδι και κροκὸ τόσο, ὅσο ἔχουν 24 αὐγά κοττίσια. Τὸ χρῶμα τῶν αὐγῶν εἶναι σταχτερό.

Ἡ στρουθοκάμηλος μόνο τῆ νύχια κάθεται ἀπάνω στ' αὐγά της και τὰ κλωσσά τὴν ἡμέρα ἀφίνει τῆ δουλειὰ αὐτῆ στή ζέστη τοῦ ἡλίου.

Ἐπειτα ἀπὸ πενήντα μέρες, γεννιόνται τὰ ὄμορφα αὐτὰ παιδιὰ τῆς ἐρήμου και ἀμέσως ἀκολουθοῦν τῆ μητέρα τους, ὅπως τὰ πουλάκια τὴν κόττα. Εἶναι μεγάλα, ὅταν βγοῦν ἀπ' τ' αὐγά, σὰν τίς κόττες μας, και τρέχουν μέ μεγάλη εὐκολία. Σκληρῆ τροφή ὅμως δὲν μποροῦν ἀκόμα νά φανε· και γι' αὐτὸ ἡ μητέρα τους σπάζει τ' αὐγά ποῦ πάντα μένουν ἀσκέπαστα, γιατί οἱ φτεροῦγες της εἶναι μικρὲς και δὲν τὰ χωροῦν ὅλα, και μ' αὐτὰ εἰσιμάζει για τὰ μικρά της πολὺ καλὴ τροφή.

Τὸ κυνήγι τῆς στρουθακαμήλου γίνεται για τὰ ὠραία ἄσπρα φτερά, ποῦ κρέμονται ἀπὸ τίς φτεροῦγες της και τὴν οὐρά της. Ἐχουν μεγάλη ἀξία και χρησιμεῖουν για στολίδι τῶν γυναικείων καπέλλων.

Ἐπειδὴ τὸ κυνήγι αὐτοῦ τοῦ πουλιοῦ εἶναι πολὺ δύσκολο, οἱ Ἑβρωπαῖοι ἄποικοι, ποῦ πῆγαν στή Ἀφρικὴ ἐδῶ και 50 χρόνια, ἡμέρωσαν χιλιάδες στρουθακαμήλους και τίς τρέφουν για τὰ φτερά τους ὅπως και ἔμεῖς τὰ πρόβατα για τὸ μαλλί τους.

Ἡ στρουθοκάμηλος εἶναι πολὺ ἥσυχο πουλι και δέχεται νά σέρνη μικρά ἀμάξια και νά τὴν καθαλλικεῖουν και μικρά παιδιὰ.

23. Τὸ ἀραβικὸ ἄλογο.

α' Πῶς εἶναι τὸ ἀραβικὸ ἄλογο.

Ἰπάρχουν ἄλογα πολλῶν εἰδῶν, μὰ ἀπ' ὄλα ξεχωρίζει γιὰ τὴν ὁμορφιά του τὸ ἀραβικόν.

Τὸ ἀραβικὸ ἄλογο εἶναι τέλειο σ' ὄλες τις ἀναλογίες τοῦ κορμιοῦ του. Ἐχει πρόσωπο λεπτό, τὰ αὐτιά μικρὰ κι εὐκολοκίνητα, τὰ μάτια κητάμυρα. Ζωηρὰ κκι ὤρηκι, ρουθούνια πλατιά, λαμπρὸ κκι μακρὸ, στήθος κκι μέτωπο πλατιά, πόδια μακριά, νύχια μαῦρα, χαιτή λεπτή. Ἡ οὐρά του εἶναι στολίδι ἀληθινό. Στὴ ρίζα εἶναι φουντωτή, μὰ οἱ γυαλιστερὰς κκι μαῦρες τρίχες δὲν φτάνουν ὡς τὴν ἄκρη.

Τὰ μάτια κκι τ' αὐτιά του στιγμὴ δὲν μένουν ἤσυχα. Τὸ ἴδιο κκι ὁ λαιμός του κουνιέται πότε δεξιὰ κκι πότε ἀριστερὰ μὲ πολλὴ χάρη.

Τὸ ἀραβικὸ ἄλογο πίνει νερὸ δροσερὸ κκι καθαρὸ· μὰ πρὶν ἀρχίσῃ νὰ πιῇ, τὸ ἀνακατεύει μὲ τὸ πόδι του. Θαρρεῖ κανεὶς πῶς τὸ χαιδεύει.

Οἱ Ἀραβες θεωροῦν τὸ ἄλογο ὡς τὸ πιὸ εὐγενικὸ κκι τὸ πιὸ ὁμορφὸ ἀπ' ὄλα τᾶλλα ζῶα· γι' αὐτὸ κκι τὸ περιποιοῦνται κκι τὸ ἀγαποῦν τόσο πολὺ.

Οἱ Ἀραβες δὲν εἶναι γεωργοί. Δουλειά τους εἶναι ἡ κτηνοτροφία. Τὸ ἄλογο λοιπὸν γιὰ τὸν Ἀραβὰ εἶναι τὸ πιὸ χρήσιμο ζῶο. Μὰ τὸ ἄλογο ταξιδεύει πάνω σ' αὐτὸ καθιστὸς φυλάει τὸ κοπάδι του· πάνω σ' αὐτὸ πολεμάει· μ' αὐτὸ μεταφέρει τὰ πράματά του· μ' αὐτὸ πηγαίνει στὰ πανηγύρια κκι στὶς διασκεδάσεις.

β' Τὸ ἄλογο πιστὸς σύντροφος.

Τὸ ἄλογο εἶναι ὁ πιστὸς σύντροφος τοῦ πολεμιστῆ, ὁ ἀφοσιωμένος ὑπηρέτης τοῦ ἀφεντικοῦ, τὸ χαιδεμένο παιδί τῆς οἰκογένειας.

Οἱ Ἄραβες περιποιοῦνται πολὺ τ' ἄλογά τους. Στὰ τραγούδια τους καὶ στὰ παραμύθια ποὺ λένε τὴ νύχτα στὶς σκηνές τους ἢ στὰ ταξίδια τους, ὁ λόγος εἶναι πάντα γιὰ τὸ ἄλογο.

Ὅταν ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ πλάσῃ τὸ ἄλογο, λένε οἱ Ἄραβες, εἶπε στὸν ἄνεμο : «Θὰ κάμω ἓνα πλάσμα γρήγορο σὰν κι ἐσένα. Ὅλοι θὰ τὸ ἀγαποῦν γιὰ τὰ πολλὰ του χαρίσματα». Κι ἀμέσως ἔπλασε τὸ ἄλογο καὶ τοῦ εἶπε :

«Ὅλα τοῦ κόσμου τὰ καλὰ εἶναι μπροστά σου. Θὰ ρίχνῃς τοὺς ἐχθροὺς κάτω στὰ πέδια σου· καὶ θὰ μεταφέρῃς τοὺς φίλους πάνω στὴ ράχη σου. Θὰ πετᾷς χωρὶς φτερὰ καὶ θὰ νικᾷς χωρὶς σπαθί».

Αὐτὰ πιστεύουν οἱ Ἄραβες καὶ γι' αὐτὸ νομίζουν πὼς τὸ εὐγενικὸ αὐτὸ ζῶο μόνο μαζί τους μπορεῖ νὰ εἶναι εὐτυχισμένο.

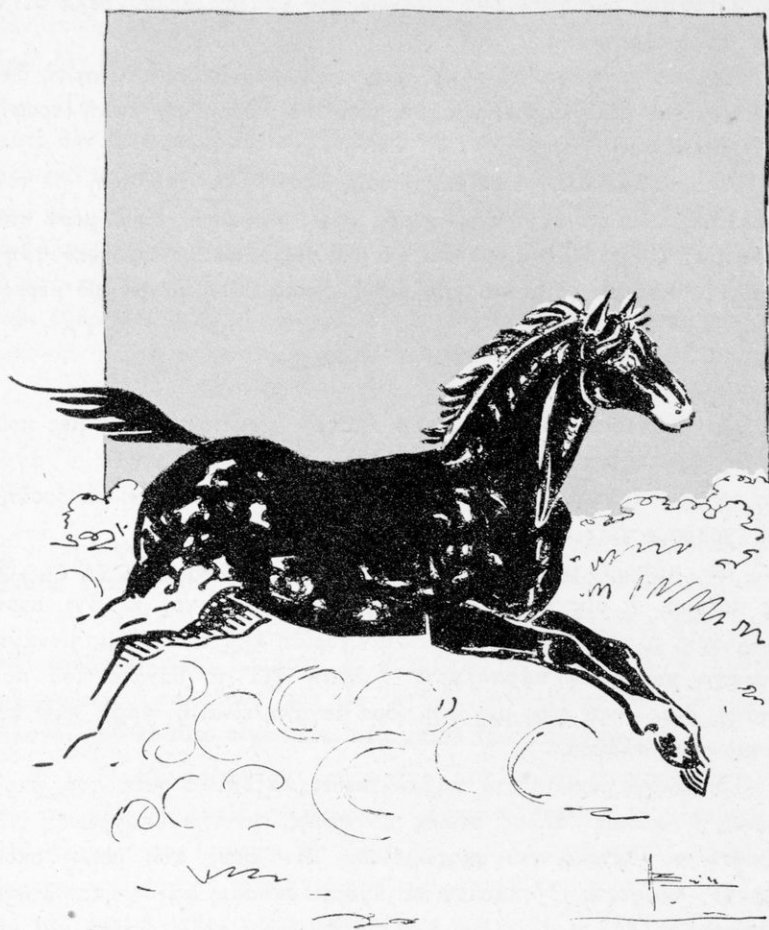
γ' Πῶς ἀνατρέφουν οἱ Ἄραβες τ' ἄλογά τους.

Οἱ Ἄραβες ἀνατρέφουν τὰ πουλάρια τους μὲ μεγάλη ἐπιμέλεια καὶ ἰδιαίτερη φροντίδα. Τ' ἀνατρέφουν σὰ νὰ εἶναι μέλη τῆς οἰκογένειάς τους. Γι' αὐτὸ τὰ ἀραβικὰ ἄλογα ἔγιναν ζῶα σπιτικά καὶ πολὺ ἤμερα. Κανεὶς δὲν ἀνησυχεῖ, διὰ τὰ βλέπη μέσα στὴ σκηνή του ἢ στὸ ἰδιαίτερο διαμέρισμα ποὺ μένουν τὰ παιδιὰ του.

Πολὺ συχνὰ οἱ ἀραβικὲς φοράδες παίζουν μὲ τὰ μικρὰ παιδιὰ τοῦ ἀφεντικοῦ, ποὺ ἀκόμα δὲν μποροῦν νὰ σηκωθοῦν στὰ πόδια τους. Τὰ μικρὰ διασκεδάζουν μὲ τὸ χαριτωμένο ζῶο, παίζουν μαζί του διάφορα παιχνίδια.

Ὅταν τὸ ἄλογο γίνεῖ δεκοχτῶ μηνῶν, ἀρχίζουν σιγὰ σιγὰ νὰ τὸ καθαλλικεύουν. Στὴν ἀρχὴ ἀνεβάζουν στὴ ράχη του ἓνα παιδί μικρό. Αὐτὸ τὸ ὀδηγεῖ στὴ βοσκή, αὐτὸ τὸ ποτίζει, τὸ καθαρίζει καὶ φροντίζει γιὰ ὄλα.

Κι ἔτσι σιγὰ σιγὰ συνηθίζουν καὶ οἱ δύο : τὸ παιδί νὰ καθαλ-

Τὸ ἀραβικὸ ἄλεγο,

λικεύη και τὸ ἄλογο νὰ δέχεται στὴ ράχη του τὸν καβαλλάρη.

Ὅταν τὸ ζῶο γίνη δυὸ χρονῶν, τοῦ βάζουν σέλα, σέλα στὴν ἀρχὴ πολὺ ἐλαφριά.

Τὸν τρίτο χρόνο τὸ συνηθίζουν νὰ μεταχειρίζεται ἔλη τὴ δύναμή του, μὰ φροντίζουν και νὰ μὴν τοῦ λείπη ἡ καλὴ τροφή κι ἡ περιποίηση.

Τὸ ἀραβικὸ ἄλογο, σὰ μεγαλώσῃ, μπορεῖ νὰ ταξιδέψῃ μὲ τὸν καβαλλάρη του πέντε ἢ ἕξ μέρες χωρὶς διακοπὴ. Κάθε μέρα κάνει δρόμο 70—100 χιλιόμετρα. Τὸ ἴδιο ταξίδι και μὲ τὴν ἴδια γρηγοράδα μπορεῖ νὰ τὸ ξανακάμῃ, ἀφοῦ ξεκουραστῇ μόνο δυὸ μέρες.

δ' Πόσο τ' ἀγαποῦν.

Τὰ πουλάρια τῶν ἀραβικῶν ἀλόγων πουλιῶνται σὲ τιμὲς ποὺ δὲν τὶς φαντάζεται κανεὶς. Φοράδα ὅμως δὲν βρῖσκει κανεὶς ν' ἀγοράσῃ, γιατί κανένας Ἄραβας δὲν δέχεται ν' ἀνταλλάξῃ μὲ ἄσποδη ποτε χρυσάφι τέτοιον ἀνεκτίμητο θησαυρό.

Σὲ κάποια μέρη τῆς Ἀραβίας, ἔταν ὁ πολεμιστὴς φεύγῃ γιὰ τὸν πόλεμο, ἢ οἰκογένειά του εὐχεται στὸ ἄλογο, κι ὄχι στὸν καβαλλάρη, τὸ καλὸ κατευόδιο. Κι ἔταν γυρίσῃ ἀπὸ τὸν πόλεμο μονάχο τὸ ἄλογο χωρὶς τὸν καβαλλάρη, ἢ λύπη γιὰ τὸ θάνατο τοῦ πολεμιστῆ δὲν εἶναι τόσο μεγάλη, ὅσο μεγάλη εἶναι ἡ χαρὰ γιὰ τὸ γυρισμὸ τοῦ ἀλόγου.

Τὸ ἄλογο ἐκεῖνο τὸ καβαλλικεύει κατόπι ὁ γιδὸς τοῦ σκοτωμένου ἢ κανεὶς ἄλλος στενὸς συγγενής, μὲ τὴν ὑποχρέωση νὰ ἐκδικήσῃ τὸ θάνατο τοῦ σκοτωμένου. Ἄν ὅμως στὴ μάχῃ σκοτωθῇ τὸ ἄλογο, ἢ τὸ πιάσουν οἱ ἐχθροὶ σκλάβο και γυρίσῃ ὁ καβαλλάρης πεζός, οἱ δικοὶ του τὸν ὑποδέχονται πολὺ ψυχρὰ και μὲ μεγάλη περιφρόνηση. Οἱ θρῆνοι τότε γιὰ τὸ ἄλογο εἶναι ἀτέλειωτοι και τὸ πένθος κρατᾷ ἐλόκληρο μῆνα.

Κι ἀλήθεια τοῦ ἀξίζει τόση ἀγάπη! Τὸ ἔχουν ἀναθρέψη μὲ πόνον, μὲ λαχτάρα. Ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ γεννηθῆ τὸ ἀγαπημένο ζῶο, δὲν ἀκούει λόγο κακό, οὔτε τὸ παραμικρὸ φοβέρισμα. Σ' ὄλη του τὴ ζωὴ δὲν ξέρει τί θὰ πῆ ξύλο.

Τὸ ἀνατρέφουν μὲ ὑπομονή, μὲ τρυφερότητα, μὲ χάρδια. Μὰ κι αὐτὸ δὲν δίνει ἀφορμὴ στὸν ἀφέντη του· καταλαβαίνει τίς ἐπιθυμίες του καὶ κάνει ὅ,τι ἐκεῖνος θέλει. Ἄνθρωπος καὶ ζῶο συναδελφώνονται καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ζήση ὁ ἓνας χωρὶς τὸν ἄλλο. Ὅταν ὁ ἓνας λείπη, ὁ ἄλλος κάθεται λυπημένος καὶ σκεπτικὸς. Ὅταν τύχη καὶ σκοτωθῆ ὁ ἀφέντης του στὴ μάχη, τὸ ἄλογο δὲν τὸν ἀφήνει στὴν περιφρόνηση τῶν ἐχθρῶν του, ἀλλὰ τὸν τραβᾷ μὲ τὰ δόντια του ἀπὸ τὰ φορέματα καὶ τὸν φέρνει μακριὰ στὴ σκηνή του.

ε' Πῶς ἓνα ἄλογο ἐλευθέρωσε τὸν ἀφέντη του.

Μιά φορά, στὰ μέρη τῆς Δαμάσκου, μιὰ γενναία ἀραβικὴ φυλὴ ἔκαμε ἐπανάσταση γιὰ νὰ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Οἱ Ἄραβες πολέμησαν παλικάρσια, μὰ οἱ Τούρκοι ἦταν πολλοὶ καὶ τοὺς νίκησαν. Ἐπίασαν κι ἀρκετοὺς σκλάβους. Ἐνας ἀπὸ τοὺς πληγωμένους σκλάβους, ποὺ τὸν λέγανε Χασάν, εἶχε ἓνα πολὺ ὄμορφο ἄλογο, ποὺ κι αὐτὸ εἶχε πέσει στὰ χέρια τῶν Τούρκων.

Ὁ Χασάν κοίτονταν ἀπέξω ἀπὸ μιὰ σκηνή, σφιχτοδεμένος χέρια καὶ πόδια μὲ πέτσινα λουριά. Ἄξαφνα ἄκουσε τὸ χλιμίντρισμα τοῦ ἀλόγου του. Γινώρισε τὴ φωνή του καί, λαχταρώντας νὰ ξαναδῆ γιὰ τελευταία φορὰ τὸν ἀγαπημένο σύντροφό του, οὐρῆθηκε σιγὰ σιγὰ μὲ τὰ γόνατα ὥσπου ἔφτασε στὸ μέρος ποὺ ἦταν τὸ ἄλογο. Μὰ καὶ τοῦ ζώου τὰ πόδια ἦταν δεμένα σφιχτὰ καὶ δὲν μπορούσε τὸ ἄμοιρο νὰ κουνηθῆ. Ὁ Χασάν μὲ τὰ δόντια του, σιγὰ σιγὰ, μὲ μεγάλη ὑπομονὴ ἔκοψε

τά σχοιναῖα κι ἐλευθέρωσε τὰ πόδια τοῦ ἀλόγου. Τὸ εὐγενικὸ ζῶο σκύβει τότε τὸ κεφάλι του, πιάνει μὲ τὰ δόντια του τὴν πέτοινη ζώνη ποὺ εἶχε ὁ ἀφέντης του στὴ μέση του, καὶ κρατώντας τη στερεὰ στὸ στόμα του, φεύγει σὰν ἀστραπή.

Ἔφρες ὀλόκληρες ἔτρεχε ἔτσι, περνώντας κάμπους καὶ βουνά, ὥσπου ἔφτασε λαχανιασμένο στὴν ἔρημο, στὴ σκηνὴ τοῦ ἀφέντη του. Τὸν ἀπίθωσε ἀπαλὰ κοντὰ στὴ γυναίκα του καὶ τὰ παιδιὰ του, κι ἔπειτα ξαπλώθηκε κι αὐτὸ χάμω, γύρισε τὰ μάτια του, τοὺς κοίταξε ὄλους μὲ ἀγάπη, καὶ ξεψύχησε ἀπὸ τὴν κούραση.

σὶ Πῶς τραγουδοῦν οἱ Ἄραβες τ' ἄλογά τους.

Ἐπειτα ἀπὸ τόσα προτερήματα ποὺ ἔχει τὸ εὐλογημένο αὐτὸ ζῶο, δὲν εἶναι παράξενο ποὺ τ' ἀγαποῦν τόσο πολὺ καὶ τὸ ὑμνοῦν οἱ Ἄραβες καὶ στὰ ποιήματά τους. Νά, τί λέει ἓνας ποιητῆς γιὰ τὸ χαριτωμένο αὐτὸ ζῶο :

«Πάψε νὰ μοῦ λὲς πῶς τὸ ζῶο αὐτὸ εἶναι τ' ἄλογό μου· νὰ λὲς καλύτερα πῶς εἶναι τὸ παιδί μου. Τρέχει πιδ γρήγορα ἀπὸ τὸν ἄνεμο κι ἀπὸ τὴν ἀστραπή. Εἶναι καθαρώτερο ἀπὸ τὸ μάλαμα. Τὰ μάτια του πετοῦν σπίθες καὶ μέσ' στῆς νύχτας τὸ βαθὺ σκοτάδι διακρίνουν καὶ τὴν τρίχα. Στὸ τρέξιμο περνᾶ καὶ τὰ ζαρκάδια· καὶ στὸν ἀετὸ λέει μὲ περηφάνεια : «Πετῶ σὰν ἐσένα».

«Στὸ σφύριγμα τῆς σφαίρας, ἡ καρδιά του χτυπᾶ ἀπὸ πολεμικὸ ἐνθουσιασμό. Στὴ φωνὴ τοῦ μικροῦ παιδιοῦ, χλιμιντρίζει ἀπὸ χαρὰ κι εὐχαρίστηση. Κλωτσᾷ τὸν ἐχθρὸ κατὰστηθα· μὰ ἀπὸ τὰ χέρια τῶν γυναικῶν ζητᾶ μ' εὐγενικὸ τρόπο τὴν τροφή του.

«Ὅταν ἐτοιμάζεται νὰ τρέξῃ, τὰ μάτια του δακρῦζουν ἀπὸ χαρὰ. Τί καιρὸς εἶναι, ποτέ του δὲν ἐξετάζει. Τοῦ εἶναι ἀδιάφορο ἂν εἶναι καλὸς ἢ κακός, ἢ ἂν σὲ λίγο θὰ ξεπάσῃ

μπόρα. "Άλλο πλάσμα στὸν κόσμο δὲν βρίσκεται σὰν αὐτό.

«Πετὰ σὰν χελιδόνι. "Όλα τὰ καταλαθαίνει, ἔλα τὰ αἰσθάνε-
ται, καὶ μονάχα ἡ φωνή τοῦ λείπει».

24. Κυνήγι ἀγρίων ἀλόγων.

Στις ἐρημιές τῆς Μικρασίας, ἔγ' ἡ μιὰ φυλὴ ἀλόγων ποὺ δὲν ἐγνώρισε ποτὲ χαλινάρι καὶ σέλλα. Ἐλεύθερα, τὰ ἄμορφα ζῶα βό-
σκουν ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ τὸ ἄροσερὸ χορτάρι ποὺ σκεπάζει
τ' ἀπέραντα ἐκεῖνα ὄροπέδια, σβήνουν τῆ δίψα τους στὰ κρυσταλ-
λένια καὶ κατάψυχρα νερὰ ποὺ βρίσκουν παντοῦ, τρέχουν μὲ τίς
χαίτες ὄρθιες, κυλιότανι κατὰ γῆς μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση, κι
ελεύθερα ὅπως ἔζησαν πεθαίνουν, ἐκτὸς ἀπὸ κείνα ποὺ ἔχουν τὸ
ἀτύχημα νὰ πιαστοῦν. Γιατὶ οἱ Τούρκοι ἐκεῖνων τῶν μερῶν πολλὰ
ἔχουν πιάσει ἀπὸ τ' ἄγρια αὐτὰ ζῶα καὶ τὰ ἔχουν ἡμερώσει.
Ἐπάρχουν ὅμως ἀκόμα ἀρκετὰ στὸ καταπράσινο ὄροπέδιο ποὺ
ἀπλώνεται πέρα ἀπὸ τὸ Ἄφιον Καρα-Χισάρ.

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1921 διάβαινε ἀπὸ καὶ μιὰ ἐλληνικὴ μεραρ-
χία. Οἱ καθαλάρηδες, ποὺ συνόδευαν τὸ στρατηγεῖο τῆς, εἶδαν
ἀπὸ μακριὰ εἴκοσι ὡς εἰκοσιπέντε ἄγρια ἄλογα, χωμένα μέσ' στὸ
χορτάρι ὡς τὰ γόνατα, ποὺ κοίταζαν ἀνίσυχα τοὺς σκλαβωμένους
δομοφύλους τους.

Ὁ ἐπίταρχος σταμάτησε κι αὐτὸς μόλις τὰ εἶδε. Ἡ μεραρχία
εἶχε μεγάλη ἀνάγκη ἀπὸ ἄλογα. Ἡ εὐκαιρία ἦταν μοναδική. Κά-
λεσε τριγύρω του τοὺς καλύτερους καθαλάρηδες καὶ τοὺς δόγησε
τί νὰ κάμουν.

Δώδεκα ψηλόσωμα ἄλογα μὲ φαλιτισμένη κανονικὰ τῆ χαίτη
καὶ τὴν οὐρά, ξεκίνησαν μὲ τοὺς καθαλάρηδες τους, ἀργά, σὲ δυὸ

ἀραιές σειρές δεξιά και ἀριστερά, πρὸς τὸ μέρος ποῦ ἦταν μαζεμένα τὰ ἐλεύθερα ἄγρια ζῶα.

Τὸ σχέδιο ἦταν νὰ σχηματισθῆ ἓνας κύκλος μεγάλος ὀλόγυρα στὸ σπάνιο κυνήγι· κι ὁ κύκλος αὐτὸς σιγὰ σιγὰ νὰ γίνεταί πιὸ μικρὸς, ὥσπου νὰ στριμώξῃ τ' ἄγρια ζῶα σὲ μιὰ μεγάλη μάντρα ἐνὸς ἔρημου χωριοῦ, ποῦ δὲν ἀπείχε πολὺ ἀπὸ ἐκεῖ.

Οἱ καθαλάρηδες προχωροῦσαν ὁ ἓνας πίσω ἀπὸ τὸν ἄλλο μὲ μέτριο τρέξιμο. Κρατοῦσαν στὰ χέρια τους σχαινιά, ποῦ θὰ τοὺς χρησίμευαν γιὰ νὰ δέσουν τὴ νύχτα τ' ἄλογα στὰ παλούκια ποῦ θὰ κάρφωναν στὸ χῶμα. Εἶχαν ἐτοιμάσει και θηλιές γιὰ νὰ πιᾶσουν μ' αὐτὲς ὅσα ἄλογα μπορούσαν.

Ἐκεῖνες οἱ δυὸ σειρές τῶν κυνηγῶν ἔγιναν σιγὰ σιγὰ καμπύλες, ὥσπου σχημάτισαν ἡμικύκλιο, ποῦ οἱ δυὸ ἄκρες του προχωροῦσαν κατὰ τὴς δυὸ ἄκρες τὴς μακρινῆς ἀκόμα μάντρας.

Τὰ ἄγρια ἄλογα στήν ἀρχή, δὲν εἶχαν καταλάβει τὸν κίνδυνο. Ἄξαφνα ὅμως σκίρτησαν και, μὲ χρεμετισμοὺς ἀνήσυχους, ἄρχισαν νὰ τρέχουν ἀκράτητα, φοβισμένα ἀπὸ τὴς ἄγριες φωνὲς τῶν κυνηγῶν. Προσπαθοῦσαν τὰ δύστυχα νὰ λοξέψουν γιὰ νὰ σπάσουν σὲ κανένα σημεῖο τὸν κύκλο και νὰ φύγουν, μὰ δὲν μπορούσαν.

Οἱ κυνηγοὶ ἄρχισαν τὸν καλπασμό. Τὸ ἴδιο ἔκαμαν και τ' ἄγρια ζῶα, ὀρμώντας ὅλα μαζί κατὰ τὴ μάντρα. Μερικὰ μάλιστα κλωτσοῦσαν μὲ μανία τὸν ἀέρα καθὼς ἔτρεχαν, γιὰ νὰ φοβίσουν τὰ ἡμερα ἄλογα και τοὺς κυνηγούς.

Μὲ τὰ πρόσωπα ξαναμιμένα ἀπὸ τὸν πυρετὸ τοῦ κυνηγιοῦ, μὲ φωνὲς ζωηρὲς κι ἀδιάκοπες, μὲ τὰ χαλινάρια χαλαρωμένα, παρατημένα σχεδὸν στὸν τράχηλο τῶν ἀλόγων, μὲ τὰ γόνατα σφιγμένα στὰ πλευρὰ τῆς σέλλας και τὸ σῶμα γερισμένο μπροστά, οἱ καθαλάρηδες κάλπαζαν μὲ ἀφάνταστη γρηγοράδα.

(Ὁ τοῖχος τῆς μάντρας δὲν ἀπείχε τώρα πολὺ. Τὰ ἄγρια ἄλο-

Κυνήγι άγρίων άλόγων.

γα κατάλαβαν πώς σὲ λίγο θάχαναν τὴν ἐλευθερίαν τους, κι ὁ κίνδυνος αὐτὸς διπλασίασε τὴ δύναμιν καὶ τὸ θάρρος τους. Ὁρμησαν πρὸς τὰ πίσω ἀποφασιστικά, μὲ ἀφρισμένα τὰ στόματα, μὲ σηκωμένες τὶς μακρῆς οὐρὲς τους, μὲ ἀνεμισμένες τὶς ὀμορφῆς χαίτες τους, ὑπέροχα στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐλευθερίαν. Πέντε ὡς ἕξ ῥίχτηκαν ἀκράτητα στὸ δεξιὸ ἄκρο τοῦ ἡμικύκλιου, κατόρθωσαν νὰ φοβίσουν τρία ἄλογα τῶν κυνηγῶν, νὰ τὰ κάμουν νὰ λαξέψουν κι ἔτσι νὰ βροῦν μέρος νὰ φύγουν.

* * *

Μιὰ κατάσπρη κι ὀμορφὴ φοράδα δὲν μπόρεσε νὰ ξεφύγῃ. Μιὰ θηλιὰ σφεντονίστηκε καὶ σφίχτηκε στὸ μακρὸ λαϊμὸ τῆς. Τὸ ἄγριο ζῶο γιὰ λίγα δευτερόλεπτα ἔσερνα τὸ ἡμέρο ἄλογο καὶ τὸν καθαλάρη του. Ἐπειτα σταμάτησε ἀπότομα. Κι ἓνας ἄλλος καθαλάρης τὴν πλησίασε καὶ τῆς πέρασε ἄλλο σχοινί, πῶς λεπτό, γύρω στὸ στόμα τῆς.

Τὰ ἄλλα ἄλογα χύθηκαν ἀπάνω στὰ ἡμέρα καὶ τὰ δάγκαναν, πολλὰ δάγκαναν καὶ τοὺς κυνηγούς. Ὁ ἀγῶνας ἦταν φοβερός. Φωνὲς δυνατές, καρμτσικιὲς ἀδιάκοπες, θηλιὲς διαστραυρώνονταν πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τους, χρεμετισμοὶ πόνου ἔσχιζαν τὸν βραδινὸ ἀέρα.

Ἐπιτέλους τὰ περισσότερα κατόρθωσαν νὰ φύγουν καὶ μονάχα τέσσερα πιάστηκαν. Μὰ κι αὐτὰ ἐξακολουθοῦσαν ἀκόμη νὰ παλαίβουν μὲ λύσσα. Στριφογύριζαν ἴδιο στὸ μέρος, κλωτσοῦσαν, χλιμιντροῦσαν, καὶ ἀφρὸς ματωμένους ἔσταζε ἀπ' τὸ στόμα τους.

Ἡ κατάσπρη φοράδα, τὸ περήφανο καὶ εὐγενικὸ ἐκεῖνο ζῶο, δὲν μπόρεσε οὔτε λίγες στιγμὲς νὰ ζήσει σκληρωμένο. Μόλις ὁ καθαλάρης ἄρχισε νὰ μαζεύῃ τὸ σχοινί τῆς θηλιᾶς καὶ νὰ τὴν πλησιάζῃ, γύρισε καὶ τὸν κοίταξε μὲ μάτια φλογερά, ἔπειτα κλονίστηκε ὀλόκληρη μὲ φοβερὸ σπασμό, κι ἔπεσε κάτω στὰ χόρτα σὰ νὰ τὴν εἶχε χτυπήσει κεραυνός.

25. Τὸ λεοντάρι.

Κανένα ἀπὸ τὰ σαρκοφάγα δὲν ἔχει τὴ μεγαλοπρέπεια τοῦ λεονταριοῦ. Ἐχει θάρρος, περήφανη, περπατησιὰ, δύναμη φοβερή, γενναιοσύνη ἀφάνταστη· ὅλα αὐτὰ τὰ χαρίσματα κάναυν τὸ λεοντάρι ἀνώτερο ἀπ' ὅλα τὰ ζῶα· γι' αὐτὸ τὸ λένε καὶ βασιλέα τῶν ζώων.

Τὸ ἀρσενικὸ λεοντάρι ἔχει καὶ ἓνα ἰδιαίτερο στόλισμα στὸ κεφάλι του, στὸ λαιμὸ, στὸ στήθος καὶ στοὺς ὄμους: μακριὰ καὶ πυκνὴ χαίτη. Τὸ θηλυκὸ δὲν ἔχει χαίτη· κι ὅταν γεννήσῃ, εἶναι πιὸ ἄγριο ἀπὸ τὸ ἀρσενικὸ.

Τὸ δυνατὸ μάτι του βλέπει πολὺ μακριά· τ' αὐτιά του ἀκοῦνε ἀπὸ μεγάλη ἀπόσταση καὶ τὸν πιὸ ἐλαφρὸ θόρυβο· ἡ δυνατὴ ὄσφρησὴ του τὸ κάνει νὰ μυρίζεται τὴν τροφὴν του ὅπου κι ἂν εἶναι. Τὰ μεγάλα μυτερὰ δόντια του καὶ τὰ γυριστὰ νύχια του εἶναι σκληρὰ ὡς τὸ ἀτσάλι.

Τὸ λεοντάρι κρύβεται μέσα σὲ πυκνοὺς θάμνους, σὲ καλάμιω-νες, σὲ σπηλιές. Τὴν ἡμέρα κοιμάται, καὶ ξυπνᾷ ὅταν ἀρχίζει νὰ σουρουπώνῃ.

Μόλις ξυπνήσῃ, πετιέται ἀπάνω, τινάζει τὴ χαίτη του καὶ βγάζει ἓναν τέτοιο βρυχηθμὸ, ποὺ κάνει ὅλα τὰ ζῶα νὰ τρέμουν καὶ τὸ Βεδουῖνο νὰ μένῃ ἀκίνητος στὴ σκιανὴν του, βουδὸς ἀπὸ τὸ φόβο του.

Κανενὸς ζῶου ἡ φωνὴ δὲν μοιάζει μὲ τὸ βρυχηθμὸ τοῦ λεονταριοῦ.

Ὁ βρυχηθμὸς του γίνεται ἀκόμη φοβερώτερος, ὅταν τὸ θηρίο εἶναι θυμωμένο· χτυπᾷ τότε τὶς πλευρὰς του μὲ τὴν οὐρὰ, χτυπᾷ τὴ γῆ μὲ τὰ χοντρὰ πόδια του, σηκώνει ἐλόρθῃ τὴ μακριὰ χαίτη του καὶ δείχνει τὰ φοβερὰ δόντια του. Ἡ φωνὴ του τότε εἶναι

τρομαχτική. Μοιάζει σὰ βροντή. "Όλα τὰ ζῶα κρύβονται ἀπὸ φόβο στὶς φωλιές τους ἢ φεύγουν μακριὰ τρέχοντας, γιατί ξέρουν πὼς τὸ λεοντάρι, ἂν δὲν βρῆ τροφή κοντὰ στὴ φωλιά του, πηγαίνει πολὺ μακριὰ ὡς νὰ βρῆ . . .

Ἐκτὸς στιγμῆ σὲ στιγμῆ ὁ βρυχηθὺς τοῦ λεονταριοῦ ἀκούγεται κοντότερα. Μ' ἓνα πήδημα περνᾷ τὸν ψηλὸ ἀγκαθωτὸ φράχτη τῆς μάντρας, ἀρπάζει μὲ τὰ δόντια πρόβατο, κατσίκι, ἀρπάζει ἀκόμη μικρὸ ἄλογο, μουλάρι ἢ βόδι, ξαναπηδᾷ τὸ φράχτη κρατώντας στὸ στόμα του τὸ ζῶο, καὶ φεύγει σὺν ἀστραπῇ πρὶν οἱ φύλακες προφτάσουν νὰ βγοῦν ἀπὸ τὴ σκηνή τους.

Ἐτσι τὸ λεοντάρι ἀρπάζει τὴν τροφή του σὺν εἶναι πολὺ πεινασμένο καὶ δὲν μπορεῖ νὰ πλησιάσῃ σὲ κοπάδια ἀπὸ ἡμέρα ζῶα. Μὰ πὺ εὐκόλα ἀκίμα τὴ βρίσκει κυνηγώντας ἄγρια : λάφια, ἀγριόγριδα καὶ ἄλλα. Κρύβεται μέσα σὲ καλάμιωνες καὶ παραμονεύει, ἢ σὲ πυκνοὺς θάμνους κοντὰ στὸ ποτάμι ἢ στὴ λίμνη, ὅπου τὰ ζῶα αὐτὰ συνηθίζουν νὰ πηγαίνουν νὰ πιοῦν νερό. Ἐκεῖ κἀθεταὶ καὶ παραμονεύει ὥρες.

Όταν τὰ δυστυχησμένα πλησιάσουν χωρὶς ὑποψία, τὸ λεοντάρι μ' ἓνα φοβερὸ πήδημα τ' ἀρπάζει ἀπὸ τὸ λαιμό, καὶ μ' ἓνα δυνατό δάγκωμα τὰ θανατώνει.

Τὸ λεοντάρι, σὰ χορτάσι καλά, σκεπάζει μὲ φύλλα ἢ μὲ χῶμα ὅ,τι τοῦ περισσεύει γιὰ νὰ τὸ φάῃ τὴν ἄλλη μέρα.

Μὰ τίς περισσότερες φορές δὲν βρίσκει τίποτα. Γιατὶ συχνὰ τὸ παρακολουθοῦν ἀπὸ μακριὰ τὸ τσακάλι, ἢ ὕαινα, ἢ ἀρπαχτικὰ πουλιὰ ποὺ τρῶνε ψοφίμια, καὶ χορταίνουν μὲ τὰ περισσεύματα ποὺ ἀφήνει ὁ βασιλέας τῶν ζῶων.

Δὲν εἶναι ἀλήθεια πὼς τὸ λεοντάρι δὲν πειράζει ποτὲ τὸν ἄνθρωπο. Κανένας Ἄραβας δὲν βγαίνει μονάχος κι' ἄοπλος τὴ νύχτα ἔξω ἀπὸ τὴ σκηνή του.

Οἱ ἄνθρωποι κυνηγοῦν τὸ φοβερὸ θηρὸ γιὰ τίς μεγάλες

Τὸ λειοντάρι.

ζημιές που κάνει στα κοπάδια τους, και πολλές φορές και σ' αυτούς τους Ίδιους.

Οι Άραβες βρίσκουν τη φωλιά του λεονταριού από τις πατησιές του. Πολλές φορές ξεκινά για κυνήγι λεονταριού δλέκληρη φυλή Βεδουίνων. Πηγαίνουν με μεγάλη προσοχή και με το δάχτυλο στην σκανδάλη του όπλου φοβούνται μήθρεθούν άξαφνα κοντά του, γιατί το τρίχωμα του θηριού έχει χρώμα που μοιάζει με το χόμα και δέν διακρίνεται από μακριά. Και τότε αλίμονο σ' αυτούς !

Όταν φτάσουν κοντά στη σπηλιά που κοιμάται το θηρίο. κάνουν δυνατά θόρυβο και ρίχνουν πέτρες να το ξυπνήσουν. Το λεοντάρι, μόλις νιώση πως το παραφυλάγουν, πετιέται άμέσως όλόρθο, τινάζει τη χαιτή του κι άπαντά με τρομερό βρυχηθμό στις προκλητικές φωνές των Βεδουίνων.

Οι Άραβες πυροβολούν κατά τη σπηλιά. Άξαφνα φανερώνεται το λεοντάρι με όλόρθη τη χαιτή του και με μάτια που θγάζουν φλόγες, και παρατηρεί τους έχθρούς του διαλέγοντας εκείνον που θέλει να ξεσχίση. Έτοιμάζεται να όρμήση και χαμηλώνει τόσο πολύ το σώμα του προς τη γη, που μονάχα το κεφάλι του φαίνεται πάνω από την πυκνή χαιτή.

Η στιγμή αυτή είναι ή κρίσιμη. Σ' ένα γνέψιμο του άρχηγού των Άράβων, τριάντα σφαίρες το λιγώτερο πέφτουν άπάνω στο τρομερό θηρίο.

Άν καμιά από τις σφαίρες το πετύχη στην καρδιά ή στο κεφάλι, το λεοντάρι ξεφυγάει χωρίς βογγητό, χωρίς τον παραμικρό αναστέναγμό.

Πολλές φορές όμως το θηρίο πληγώνεται ελαφρά. Και τότε χυμáει με λύσσα καταπάνω στους κυνηγούς του. Άλλου θγάζει το μάτι, άλλου κόβει το χέρι, άλλου μ' ένα δάγκωμα κόβει το κεφάλι, κι άλλον τόν ρίχνει καταγής άνάσκελα.

Ἡ στιγμή, αὐτὴ εἶναι ἢ πιὸ φοβερή, ἀπ' ὅλας. Τὸ λεοντάρι, σπηρρίζοντας τὸ δεξιὸν τοῦ πόδι, στὸ στήθος τοῦ ἄτυχου κυνηγροῦ, μὲ τὴν οὐρὰ ψηλά καὶ τὴ χαίτη πού κυματίζει, στέκεται καρμάρωνοντας τὸ θράμβρό του.

Στὸ μεταξὺ πλησιάζουν οἱ ἄλλοι: "Αραβες μὲ τὰ ὅπλα τους ἀπάνω στὸ θηριό, ἔτοιμοι νὰ ρίξουν· μὰ γιὰ νὰ μὴν κάνουν λάθος καὶ σκοτώσουν μαζί μὲ τὸ λεοντάρι καὶ τὸ σύντροφό τους, ἔρχονται ὅσο μπορούν πιὸ κοντά.

Τὸ θηριό, ἂν ἔχη ἀκόμη ἀρκετὴ δύναμη, ξεσχίζει τὸν κυνηγρὸ πού κρατεῖ κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του καὶ χύνεται· σὰ λυσσασμένο ἀπάνω σ' αὐτοὺς πού ἦρθαν νὰ τὸν βοηθήσουν.

"Ἄν ἔμωξ νοιώθῃ, τὴ δύναμή του νὰ φεύγῃ καὶ καταλαβαίνει πὸς κοντεύει ἢ ὅρα νὰ πεθάνῃ, κόβει μὲ μιὰ δαγκωματιὰ τὸ κεφάλι τοῦ νικημένου ἐχθροῦ κι ἔπειτα, κλείνοντας τὰ μάτια, περιμένει ἀτάραχο τὸ θάνατο.

26. Ὁ καρχάριος.

Ὁ καρχάριος εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἀγριόψαρα πού ὁ Ὀδυσσεὺς φοβόταν μὴν τὸν φάνῃ, ὅταν πάλαθε μὲ τὰ φοβερὰ κύματα γιὰ νὰ βγῇ στὴ χώρα τῶν Φαιάκων.

Ὁ καρχάριος γίνεται μεγάλος ὡς δέκα μέτρα. Ζῆ στὶς ἀνοιχτὲς θάλασσες, κάποτε ἔμωξ περνᾷ τὸ Γιβραλτάρ, μπαίνει στὴ Μεσόγειο θάλασσα κι ἐπισκέπτεται καὶ τὶς δικές μας ἀκρογιαλίες.

Εἶναι πολὺ λαίμαργος καὶ αἰμοβόρος. Ἡ χαρὰ του εἶναι νὰ ξεσχίξῃ σάρκες, νὰ χύνη αἷμα σὰν τὴν τίγρη· καὶ γι' αὐτὸ τὸν λένε τίγρη τῆς θάλασσας.

Ἀκολουθεῖ τὰ καράβια καὶ τρώει λαίμαργα ὅ,τι πράγμα πε-

τάξουν οι ναύτες στη θάλασσα : κόκκαλα, κρέατα, ξύλα, κιβώτια, σχοινιά και ό,τι άλλο.

Τò συνηθισμένο φαΐ του είναι ψάρια· μὰ εκείνο πού νοστιμύεται περισσότερο άπ' όλα, είναι τò ανθρώπινο κρέας. Άλλίμονο στο ναύτη πού θά πέσει στη θάλασσα τή στιγμή πού είναι κοντά τò φοβερό θεριό. Χύνεται κατά πάνω του με άνοιχτό τò πελώριο στόμα του, όπλισμένο με έξη σειρές τριγωνικά δόντια, δυνατά σαν άτσάλενα καρφιά, και τόν κατασπαράζει.

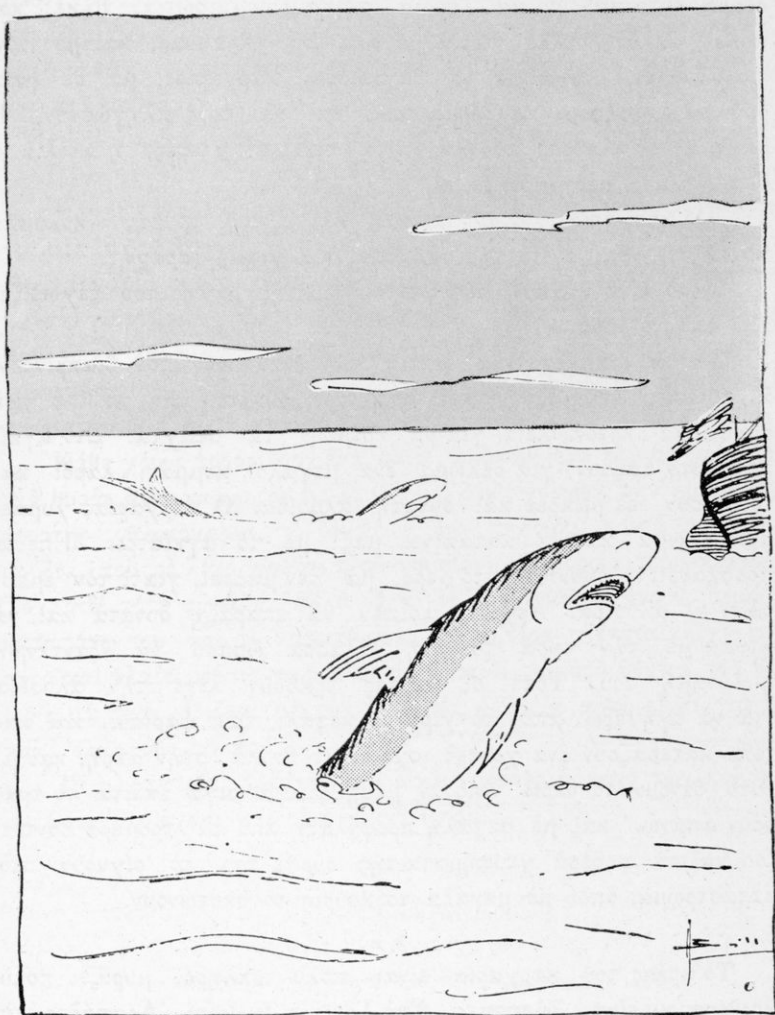
Τόσο πολύ τού άρέσει τò ανθρώπινο κρέας, πού με κίνδυνο τής ζωής του κολυμπά κοντά στις παραλίες για να τò πετύχει. Πολλές φορές πηδά μέσα σε φαρόβαρκες για να άρπάξει όποιον βρή. Ένας καπετάνιος καραβιού διηγείται πώς μια φορά, εκεί πού ταξίδευε, πέθανε στο καράβι του ένας Άράπης. Άξαφνα βλέπει ένα φοβερό καρχαρία να παρακολουθή τò πλοίο του. Προστάζει άμέσως να κρεμάσουν τò πτώμα τού Άράπη στην άκρη μιας άντένας, πέντε μέτρα ψηλά άπό τή θάλασσα. Ό καρχαρίας, μόλις τò είδε, άρχισε να πηδάη, για να τò φτάσει. Έπιτέλους, έπειτα άπό πολλή ώρα, τò κατόρθωσε, τò έκανε κομμάτια και τὰ κατάπιε.

*
*

Τò κεφάλι τού καρχαρία είναι πλατύ κι ή μύτη του μακρούλη και μυτερή, για να σχίξει εύκολα τὰ μεγάλα κύματα τού όκεανού και να προφτάνη τὰ ψάρια πού κυνηγάει. Τò σώμα του είναι μακρό και στρογγυλό, κι ή ουρά του μεγάλη με πλατύ δυνατό φτερούγι. Και τὰ φτερούγια τού στήθους είναι μεγάλα σαν κουπιά και δυνατά. Ό σκελετός του είναι καμωμένος άπό χόνδρους για να λυγάνη και να κινηται εύκολα.

Τò δέρμα του είναι χοντρό, άπό μέσα σκεπασμένο με λίπος και άπ' έξω τραχύ κι ανώμαλο. Και τόσο πολύ, πού μι' αυτό τρίβουν και κάνουν γυαλιστερά διάφορα πράγματα. Με τò

Ὁ καρχάριας

δέρμα αυτό κάνουν και λουριά, σκεπάζουν κιβώτια, θήκες και πολλά άλλα. Άλλα θεριά μεγάλα της θάλασσας, και με δόντια δυνατά, τυχαίνει να δαγκώσουν καρχαρίες, μα δε μπορούν να τρυπήσουν το δέρμα τους και να τους πληγώσουν. Η ράχη κι οι πλευρές του καρχαρία είναι σταχτερές, ή κοιλιὰ κι όλα τὰ κάτω μέρη ασπριδερά.

Ο καρχαρίας, όταν πεινάη και ζητή τροφή, κολυμπά κοντά στην επιφάνεια της θάλασσας και χωρίς παραχή.

Μόνο λίγο ή άκρη του φτερουγιού της ράχης του ξεχωρίζει έξω από το νερό.

Μα τὰ διαπεραστικά μάτια των ναυτικών των διακρίνουν, κι άμέσως ετοιμάζουν ένα άγκίστρι δυνατό σαν εκείνα που έχουν στα κρεποπωλεία για να κρεμοῦν τὰ σφαχτά. Στο άγκίστρι αυτό βάζουν για δέλωμα ένα μεγάλο κομμάτι λαρδί και τὸ δένουν σὲ μακριὰ και δυνατὴ αλυσίδα. Ο καρχαρίας χυμάει στο δέλωμα και τὸ καταπίνει μαζί με τὸ άγκίστρι. Ἐπειτα προσπαθεὶ νὰ βυθισθῆ στο νερό, μα δὲν μπορεί, γιατί τὸν ἐμποδίζει ἡ αλυσίδα. Ἀρχίζει λοιπὸν νὰ σπαράξῃ δυνατὰ και νὰ χτυπᾷ με τὴν οὐρά του τὴ θάλασσα ὥσπου νὰ ἐξαντληθῆ ἡ δυνάμη του. Τότε οἱ ναῦτες τραβοῦν λίγο τὴν αλυσίδα για νὰ βγῆ έξω από τὸ νερό τὸ κεφάλι του φαριού, και κατόπι: κατεβάζουν ένα χοντρὸ σχοινὶ με θηλιὰ στὴν άκρη, και μ' αὐτὸ δένουν τὸ θεριὸ από τὴ μέση. Σιγὰ σιγὰ ἔπειτα τὸ τραβοῦν άπάνω, και με μεγάλη προφύλαξη από τὰ τρομερὰ δόντια του και τὰ φοβερὰ χτυπήματα της οὐράς του, τὸ ρίχνουν στο κατάστρωμα, ἔπου με μεγάλα τσεκούρια τὸ σκοτώνουν.

* * *

Τὸ κρέας του καρχαρία εἶναι πολὺ σκληρό, μυρίζει πολὺ άσχημα και εἶναι δύσπεπτο. Στὴ Γουϊνέα ὅμως οἱ Ἀραπάδες τὸ

τρώνε, αφού τὸ ἀφήσουν ἀρκετὸν καιρὸν νὰ σιτέψῃ. Καὶ πολλοὶ φαράδες τρῶνε τὸ κάτω μέρος τῆς κοιλιᾶς τοῦ μικροῦ καρχαρία, αφού πρώτα τὸ καθαρίσουν καλὰ καὶ τοῦ ἀφαιρέσουν τὴν ἄσχημην μυρωδιὰ ποῦ ἔχει.

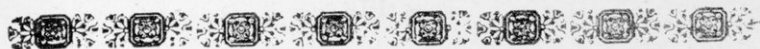
Οἱ Ἴσλανδοὶ μεταχειρίζονται πολὺ τὸ πάχος τοῦ καρχαρία. Ἀπὸ ἓνα μεγάλο καρχαρία ἐγάζουν περισσότερα ἀπὸ δυὸ τόνους πάχος. Μὰ τὸ πῶς παράδοξο εἶναι ποῦ σὲ κάποιες ἀκρογιαλιᾶς τῆς Ἀφρικῆς, ποῦ κατοικοῦν ἀγριάνθρωποι, σέβονται τὸν καρχαρία καὶ τὸν τιμοῦν σὰ θεό! Τρεῖς φορές τὸ χρόνο τοῦ κάνουν γιορτὴ μὲ τὰ μονόξυλά τους, γεμάτα κόττες καὶ ἄλλα πουλερικά καὶ διάφορα ζῶα, πηγαίνουν στὸ μέρος ποῦ συγάζουν καρχαρίες καὶ τοὺς τὰ μοιράζου. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι τίποτα μπροστὰ σ' αὐτὸ ποῦ θὰ μάθουμε τήρα :

Κάθε χρόνο προσερίζουν ἓνα παιδί, ἀπὸ τὴν ὥρα ποῦ θὰ γεννηθῇ γιὰ θυσία στὸν καρχαρία. Κι ὅταν γίνῃ δέκα χρονῶν, τὴν ἡμέρα τῆς γιορτῆς τοῦ καρχαρία, τὸ δένουν σ' ἓνα παλούκι, κοντὰ στὴν ἀμμουδιά, ποῦ σὲ λίγο γίνεταί ἡ συνηθισμένη παλίρροια τοῦ ὠκεανοῦ. Τὸ παιδί τότε φωνάζει, ἀλλὰ νὰ κι οἱ καρχαρίες φτάνουν, ὄρμουῦν καταπάνω του καὶ τὸ καταπίνου. Ἡ μητέρα στέκεται λίγο πῶς πέρα καὶ κλαίει βέβαια ποῦ βλέπει τὸ παιδί τῆς στὰ δόντια τοῦ θεριοῦ, μὰ παρηγοριέταί μὲ τὴν ἰδέα πῶς ἡ θυσία αὐτὴ εἶναι γιὰ τὸ καλὸ ἔλγῃ τῆς φυλῆς!

Ἡ φιλοπατρία, βλέπετε, δὲν εἶναι προνόμιο μόνο τῶν πολιτισμένων. Τὴν ἔχουν καὶ οἱ ἀγριάνθρωποι.

Ποιήματα

---

1. Ψωμί.

Καλόδεχτο τὸ φόρτωμα, ποὺ θάρθη ἀπὸ τὸ μύλο,
πρωτόσταλο, πρωτάλεστο, πρώτη χαρὰ τῆς σκάφης.

Ζυμώνουν τ' ἀνασκουμπωτὰ τῆς πρωτονύφης χέρια
καὶ πλάθουν τὰ πρωτόπλαστα ψωμιὰ μὲ τὶς παλάμες
μεσ' τὴν καλοπελεκητὴ πινακωτὴ—προικίό της.
Τὸ φοῦρνο καίει, τεχνίτισσα στὸ φοῦρνο, ἢ γιὰ κυρούλα
ξανανιωμένη, ἀφήνοντας τὴ συντροφιὰ τῆς ρόκας.

᾽Ω βραδινὸ συμμάζεμα, στὸ σπιτικὸ κατώφλι.
καρτέρεμα ἀνυλόμονο τοῦ πυρωμένου φούρνου!
Κι ὦ μέθυσμα ἀπ' τὴ μυρωδιὰ πρώτου ψωμιοῦ, ποὺ
κομμένο ἀπὸ τὸ γέροντα παλποῦ χωρὶς μαχαίρι
καὶ μοιρασμένο στὰ παιδιά, σὶς νύφες καὶ στ' ἀγγόνια!

Καὶ σύ, θυσία τῶν ταπεινῶν στή θεία τὴν καλοσύνη,
σημαδῆμένο ἀνάμεσα μὲ τοῦ σταυροῦ τὴ βούλλα,
καλοπλασμένο πρόσφορο, τῆς ἐκκλησιᾶς μεράδι,
πὺ θὰ κοπῆς τὴν Κυριακὴ μεσ' στ' ἀργυρὸ ἀρτοφόρι
καὶ στ' ἅγιο δυσκολότηρο μὲ τὸ κρασί θὰ σμίξης.

2. Οἱ τρεῖς φίλοι.

Μέσ' σὲ λαγκάδι σκιερὸ κι' ἤσυχο, μιὰν ἡμέρα,
Ρυάκι κρυσταλλένιο

Τὸ πράσινο ἐχάιδεψε χορτάρι πέρα πέρα
Κι ἄγρια κρίνα μὲ νερὸ ἐδρόσιζε ἀσημένιο.
Ἦταν ἡμέρα ὄμορφη κι αὐγὴ πολὺ ἀκόμη
Ὅταν ἐφάνηκαν ἐκεῖ μαζὶ τρεῖς πεζοδρόμοι.

Συνομιλοῦσαν κι' ἔρχονταν σὰ φίλοι ἀγαπημένοι·
Σὲ ρίζα δέντρου κάθισαν ἀπάνω κουρασμένοι.
Ὁ ἕνας ἄντρας ἦτανε θρασύς, μὲ φτερωμένα
Τὰ πόδια, μ' ἄταχτα μαλλιά καὶ γένια μερδεμένα.
Τὸν λέγαν ἄνεμο Βοριά. Οἱ σύντροφοί του πάλι
Γυναῖκες ἦτανε. ἢ μιὰ σὰ γίγαντας μεγάλη,
Κάθε πνοή της ἔκαιγε· σπινθήριζε ἢ ματιὰ της,
Καὶ σὰ δυὸ φλόγες μοιάζανε τὰ δύο μάγουλά της.
Ὁ κόσμος τὴν ἐτρόμαζε καὶ τὴν ἐπιθυμοῦσε.
Καὶ τὸνομά της τὸλεγαν Φωτιὰ ὅπου περνοῦσε.
Ἡ ἄλλη ἦταν δροσερή, γλυκειά, γαλανομάτα,
Καὶ ὁ Βοριάς καὶ ἡ Φωτιὰ μὲ σέβας τῆς μιλοῦσαν.
Τὰ μάτια της τὰ ντροπαλά, σεμνότητα γεμάτα,
Κάτω στή γῆ κοιτάζανε. Τιμὴ τὴν ἐκαλοῦσαν.

Ἄφρῳ ξεκουραστήκανε, εἶπε ὁ Βοριάς : «Φοβοῦμαι,
Μήπως ἐκεῖ πού τρέχουμε καμμιὰ φορὰ χαθοῦμε.
Γιὰ πέστε πού μπορεῖ κανεὶς νὰ βρῆ τὸν ἄλλο πάλι,
Ἄν χωριστοῦμε τρέχοντας σὲ μιὰ μεριά καὶ σ' ἄλλη ;»
«Εὐκόλα, εἶπε ἡ Φωτιά, νὰ μ' εὔρετε μπορεῖτε :
Ὅπου κοιτάξετε καπνὸ, ἐκεῖ θενὰ μὲ ἰδῆτε».
Κι εἶπε ὁ Βοριάς : «Σὲ κύματα ἐπάνω φουσκωμένα
Κι ὅπου τὰ φύλλα σείονται, θὰ μ' εὔρετε καὶ μένα.

— Ὅμως ἐσένα, ποῦ, Τιμῆ, ἂν κάποτε χαθοῦμε,
Μποροῦμε νὰ σὲ βροῦμε ;»
Κι ἐκείνη ἀναστέναξε : Ἄνισως μ' ἀγαπᾶτε,
Τοῦς ἀποκρίθηκε, ποτὲ νὰ μὴ μὲ πικρατᾶτε.
Ἄν φύγω, μήτε ἄνεμος, μήτε φωτιά μὲ φτάνει·
Κεῖνος πού χάσει τὴν τιμῆ, γιὰ πάντα τήνε χάνει».

3. Θαλασσινὸ τραγούδι.

Γλυκὰ φουσᾷ ὁ μπάτης,
ἢ θάλασσα δροσίζεται·
στὰ γαλανὰ νερά της
ὁ ἥλιος καθρεφτίζεται.
Καὶ λὲς πὼς παίζουν χαρωπὰ
πετώντας δίχως ἔννοια
Ψαράκια χρυσοφτερωτὰ
σὲ κύματ' ἀσημένια.

Στοῦ καραβιοῦ τὸ πλάι
ἕνα τρελλὸ δελφίνι

γοργόφτερο πετάει
καὶ πίσω μᾶς ἀφήνει.
Καὶ σὰ νὰ καμαρώνεται,
τῆς θάλασσης τὸ ἄτι
μὲ τοὺς ἀφρούς του ζώνεται
καὶ μᾶς γυρνᾷ τὴν πλάτη,
Χιονοπλασμένοι γλάροι

πῶχουν φτετούγια ἀτίμητα
καὶ γιὰ κανένα ψάρι
τὰ μάτια τους ἀκοίμητα,
στὰ ξάρτια τριγυρίζοντας
ἀκούραστα πετοῦνε,
ἢ μὲ χαρὰ σφυρίζοντας
στὰ πέλαγα βουτοῦνε.

Καὶ γύρω καραβάκια
στὴ θάλασσ' ἀρμενίζουν,
σὰν ἄσπρα προβατάκια,
ποὺ βόσκοντας γυρίζουν
μὲ χαρωπὰ πηδήματα
στοὺς κάμπους ὅλη μέρα
κι ἔχουν βοσκὴ τὰ κύματα,
βοσκό τους τὸν ἄέρα.

4. Τὸ τραγούδι τοῦ γερο ναύτη.

Νά, βροχή καὶ πάλι ἄρχισε νὰ πέφτη,
ἄγριος στὰ ξάρτια ὁ βοριὸς σφυρίζει,
καὶ τὸ πέλαγό μας, ποῦμοιαζε καθρέφτη,
κοίτα πῶς φουσκώνει, κοίτα πῶς ἀφρίζει!
Μὰ ὁ γερο ναύτης κῦμα δὲν φοβᾶται,
τί θὰ πῆ δὲν ξέρει βαρυχειμωνιά . . .
Αἱ! ναυτόπουλά μου, γύρω μου πετᾶτε
κι' ὄλοι στὰ πανιά, ὄλοι στὰ πανιά! . .

Κοίτα, τὸ καράβι φεύγει γιὰ τὰ ξένα
καὶ μὲ τὰ πανιά του φτερωμένο τρέχει.
Βλέπε πῶς τὸ σπρώχνουν κύματ' ἀφρισμένα
καὶ μὲ τὸν ἀφρό τους ὁ βοριὰς τὸ βρέχει . . .
Φύσηξ' ὅσο θέλεις, τῆς στεριᾶς ἀγέρι,
καὶ σύ, ἄγριο κῦμα, σπρῶξε μας μακριά . . .
Ἄπ' τὰ σκλαβωμένα μᾶς προσμένουν μέρη,
φύσηξε, βοριά, φύσηξε, βοριά.

Τί χαρὰ θὰ νοιώσουν τόσοι πάλι σκλάβοι,
πὺν ψυχὴ ἀνθρώπου δὲν τὴν ξεστομίζει,
τὸ ἀγαπημένο σὰν ἰδοῦν καράβι
καὶ τὴ γαλανή μας, πὺν θὰ κυματίζει . . .
Φύσηξε, βοριά μου, ἀπὸ τ' ἀκρογιαλὶ
καὶ σὲ σκλαβωμένη φέρε με ἀγκαλιά,
εἰς τοὺς ἀδελφούς μου νὰ χαρίσω πάλι
δυὸ γλυκὰ φιλιὰ, δυὸ γλυκὰ φιλιὰ . . .

Φύσηξε, βοριά μου, και θὰ ἔρθῃ μέρα,
Ἡ Ἑλλὰς νὰ ψάλλῃ τὴν ἀνάστασή της,
καὶ νὰ πνεύσωμ' ὄλοι λευτεριάς ἀγέρα
ὅπου σκλαβωμένο βρίσκεται παιδί της . . .
Φύσηξε, βοριά μου καὶ μὲ τ' ἀγριοκαίρι,
τὰ παλιὰ τοῦ Μάρτη ξύπνησε θεριά,
στὴ σκλαβιά νὰ δώσῃ ἀντρειωμένο χέρι
ἢ ἐλευτεριά, ἢ ἐλευτεριά !

5. Ἡ γοργόνα.

(Δαϊκὴ παράδοση.)

Μέσ' στὸ πλατὺ τὸ πέλαγο καρὰβι ταξιδεύει.
Τριγύρω νύχτ' ἀπλώνεται
Καὶ μὲ τ' ἀγέρι, πὺρ ἐλαφρὰ τὰ κύματα χαϊδεύει,
τὸ πλοῖο τ' ἀσπροφόρετο κουνιέται, ἀργοσαλεύει,
σὰ νύφη πὺρ ὄλο καὶ λυγὰ καὶ γλυκοκαμαρώνεται.

Μὰ ξάφνου, σὰ νὰ κάρφωσῃ σ' ἀμμουδιαστὸ ἀκρογιαλὶ
τὶς δυὸ του ἄγκυρες μαζί,
τὸ πλοῖο στέκει καὶ μπροστὰ στὴν πλώρη του προβάλλει
γοργόνα θαλασσόβρεχτη μ' ἀγριοπὸ κεφάλι :
« Ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος ἀπέθανε γιὰ ζῆ ; »

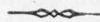
Βροντολογάει τὸ στόμα της, καὶ τὰ νερὰ ἀναδεύει
μὲ τὴν ψαρίσια της οὐρά,
καὶ τὸ γυναίκιο της αὐτὶ ἀπόκριση γυρεύει.

«Ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος σὶν κόσμῳ βασιλεύει»,
ὁ ναύτης ἀποκρίνεται, «ζωὴ νᾶχης, κυρά!»

Ἄλιμονο ἂν τῆς ἔλεγε πὼς εἶναι πεθαμένος
ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ πολιά!
Εὐθύς τὴν ἴδια τῆ στιγμῇ ὁ ναύτης ὁ καημένος
μαζὶ μὲ τὸ καρᾶβι του θὰ βούλιαζε πνιγμένος,
καὶ ἡ γοργόνα θᾶρχιζε νὰ κλαίῃ τὸ βασιλιά.

Μὰ τώρα πού ἔμαθε πὼς ζῆ, τὴν ὄψη τῆς ἀλλάζει
καὶ μ' ὁμορφιᾶς στολίζεται,
γίνεται κόρη λυγερή, στὰ κύματα πλαγιάζει,
μὲ δυὸ ματάκια ὀλόγλυκα τριγύρω τῆς κοιτάζει
κι ἀπ' τὰ ξανθά τῆς τὰ μαλλιά τὸ πέλαγο φωτίζεται.

Τὸ πλοῖο πόλι ξεκινᾷ καὶ σιγαλὰ ἀρμενίζει
στὴ θάλασσα τὴ γαλανή,
καὶ ἡ γοργόνα σὶν ἀφρὸ σὰ γλᾶρος φτερουγίζει·
λύρα κρατᾷει ὀλόχρυση καὶ παίζοντας ἀρχίζει
νὰ τραγουδάῃ σὶν πέλαγο μὲ οὐράνια φωνή.

6. Τὸ μελτέμι

Ἦρθες νὰ δροσίσης
τὴ φρυγμένη γῆ,
καὶ ζωὴ νὰ χύσης
στὴ νεκρὴ σιγῇ
ποῦ ὄλα τὰ βαραίνει,
ὄλα τὰ μαραίνει.

Ἄρωμα βουνίσιο
πνέεις ἀλαφρό,
φύκιο πελαγίσιο
στάζοντας ἀφρό,
στὴ μορφὴ σου τρέμει,
γαλανὸ μελτέμι.

Πνέεις, λούξεις, ραίνεις
τὰ χρυσὰ νησιὰ
κι ὄλα τ' ἀνασταίνεις
μέσα στὴ δροσιά.
Σὺ τὴ φλόγα παίρνεις,
τὴ χαρὰ σὺ φέρνεις! . . .

Πῶς ἀνατριχιάζει
τὸ γλαυκὸ νερὸ
καὶ γλυκὰ παφλάζει
στὸ βαρὺ πλευρὸ

πλοίου πὸ ἀρολόγια
στοῦ πελάου τὴ φλόγα !

Τὸ μυρμούρισμά σου
μέσ' στὴ σιγαλιὰ
καὶ τὸ φλίφλισμά σου
στὴν ἀχρογιαλιὰ
εἶναι ὄλο ὑγεία,
δρόσο καὶ εὐλογία.

Μελτεμάκι, τρέχε
πέλαγα, νησιά,
τὸ φτερό σου βρέχε
μέσα στὴ δροσιό,
χύνε φύκιου ἀρμύρα
καὶ βουνίσια μύρα.

Τὸ μουρμούρισμά σου
μέσ' στὴ σιγαλιὰ
καὶ τὸ φλίφλισμά σου
στὴν ἀχρογιαλιὰ
εἶναι ὄλο ὑγεία,
δρόσο καὶ εὐλογία.

7. Τὸ προσκύνημα τοῦ Βεϋλγαροκτόνου.

Βαριά, ἀπ' τῆ σαραντάχρονη καβάλλα σκουριασμένα,
τῶν Προπυλαίων τὰ μάρμαρα πατώντας ἀντρειωμένα,
τοῦ βασιλιὰ προσκυνητῆ βροντοῦν τὰ φτερνιστήρια,
στὴν Παναγιὰ Ἀθηνιώτισσα φέρνει τὰ νικητήρια·
τὸ περιστέρι τὸ χρυσό, πού τὰ φτερὰ ζυγίζει
κι ἀνασαλεύει κρεμαστὸ χωρὶς νὰ φτερουγίξει,
καὶ τὸ χρυσό, μονόφωτο, θαυματουργὸ καντήλι,
πῶχει τὸ λάδι ἄσωστο κι ἄκαγο τὸ φυτίλι.

.....

Πέρασαν χρόνια καὶ καιροὶ κι ἔγινε σκλάβα ἡ Πίστη·
τὸ περιστέρι ἐπέτοξε καὶ τὸ καντήλι ἐοβήστη,
τῆς ἐκκλησιᾶς τὸ χάλασμα χορταριασμένο μένει
κι ἡ Παναγιὰ Ἀθηνιώτισσα γιὰ πάντα ἀποδιωγμένη.

.....

Πέρασαν χρόνια καὶ καιροὶ καὶ κάποια νύχτα πάλι
φάντασμα στήθηκε ἡ ἐκκλησιὰ μὲ τὰ παλιά της κάλλη,
μὸσκος καπνὸς εὐώδιασε ἀπ' τὰ λιβανιστήρια.
στὰ μάρμαρ' ἀντιλάλησαν βαριά τὰ φτερνιστήρια,
μεσουρανώντας κύλισε διπλόφωτο ἐν' ἀστέρι
καὶ τὸ καντήλι ἀνάφθηκε κι ἤρθε τὸ περιστέρι.

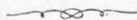
δ. Ὁ Βουλγαροκτόνος στὴν Ἀκρόπολη.

Βλέπω εἶναι πάτημα στρατοῦ· βλέπω εἶναι λάμψη ἀρμάτων
Σταυροὶ κι ἀητοὶ καὶ λάβαρα καὶ λόγγες καὶ σκουτάρια . . .
Χίλωνε δρόμων ἴδρωτας σταλάζει ἀπ' τὰ κορμιά τους,
Μέσ' στὶς ματιές τους οἱ φωτιές χίλιων πολέμων καίνε,
Δυσκολομέτρητος λαὸς κι ἀπόκοτος, καὶ δείχνει,
Πὼς δὲν ὀρμᾷ πρὸς τὰ γραφτὰ ξολοθρεμῶν κι αἱμάτων.
Μὰ φτάνει ἐδῶ χαρούμενα καὶ πομπικὰ πρὸς κάποιον
Θρησκευτικὸ προσκύνημα καὶ μέγα πανηγύρι.
Καὶ τρέμει καὶ βουλιάζει ἡ γῆ, καθὼς πατᾶ. Καὶ βλέπω . . .
Ὁδηγητὴς του ἀλύγιστος γίγαντας κοβαλλάρης,
Καὶ ξεχωρίζει ἀνάμεσα σὲ ὄλους, καὶ ἀξίζει
Ἐνας γι' ὄλους. Πέστε μου, γύρω οὐρανοὶ καὶ κόσμοι
Ποιοὺς εἶν' ὁ μέγας κι ἀπὸ ποῦ ; Βασιλικιὰ ἢ στολή του.
Κι ἄλλοι στὸ πλάι του σὰν αὐτὸς βασιλικὰ ντυμένοι,
Μὰ τὴ μεγαλωσύνη του δὲν τὴ φορεῖ κανένας.
Γύρω πολλοὶ βασιλικοί, μὰ ὁ βασιλιάς εἶν' ἕνας.
Ἀρχοντικὰ εἶν' ἡ ὄψη του καὶ τῆς ψυχῆς του εἰκόνα . . .
...Κι εἶναι φεγγαροπρόσωπος, κι ὁ καλοστυλωμένος
Λαϊμὸς του ὁμορφοκάθετοι στοὺς ὤμους· κι εἶναι πύργος
Χορταριασμένος καὶ δασιὰ στὸ πρόσωπό του ἢ τρίχα.
Κύκλος τὰ γένια του πυκνὸς, ἀσημοχρυσωμένος,
Καὶ κάθε πού θυμοῦ σεισμὸς τὴ σκέψη του ταράζει,
Τὸ χέρι ὑψώνεται σ' αὐτὰ μὲ βία καὶ τὰ φουχτώνει,
Σὰν νὰ ζητᾶ παλεύοντας νὰ κρατηθῆ ἀπὸ κάπου.
Καὶ τὸ κορμὶ ;... Δὲν ἔγινε γιὰ πεζοδρόμου στρατῆς !
Τέτοιο κορμὶ γιὰ τὸ ρυθμὸ καὶ τὴν ὀρμὴ τοῦ ἀλόγου.
Τὰ κατηφόρια ὀλόισος καὶ στ' ἀνηφόρια ὀλόρθος.
Ὁ ἴδιος πάντα, γιὰ ὑψωθῆ γιὰ κατεβῆ μὲ τ' ἄτι,

Κι ἀργοπατώντας, τρέχοντας, ὀρμώντας, ἴδιος πάντα.
Κι ὄλο σὰ ν' ἀγωνίζεται μὲ κείνο νὰ πετάξῃ . . .
Κι ἂν οὐρανοὶ καὶ κόσμοι ἔσεῖς δὲ μοῦ μιλάτε, ἀφήστε,
Ἄφήστε Ὀλύμπιο νὰ τὸν πῶ, νὰ κραῖξω : Ἐσύ σαι ὁ Ἄρης
Νὰ κραῖξω : Ὁ Ἄρης εἶς' ἐσύ, κι ἄς ἔρχεσαι ἀπὸ τόπους
Ἄγριους καὶ ξένους, βάρβαρος κι ἄς δείχνεσαι δὲν εἶσαι.
Χίλιωνε δρόμων ἴδρωτας σταλάζει ἀπ' τὸ κορμί σου,
Χίλιων πολέμων οἱ φωτιὲς μέσ' στὶς ματιές σου καίνε.
Κι ἄς ἀλλάξες, κι ἄς ἔρχεσαι μ' ἄλλο ὄνομα, κι ἄς πῆρες
Γλῶσσα ἄλλη, πολεμόχαρε. Σὲ μάντεψα· ἤρθες ὁ Ἄρης.
Ὁ Ἄρης εἶσαι κι ἔρχεσαι καὶ κλείς μέσ' στὴν καρδιά σου,
Μὲ μιὰ καινούργια δύναμη τὴν ἴδια, τὴν Ἑλλάδα !

9. Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ἁΓΙΑ ΣΟΦΙΑΣ

Ἄργα ἄργα τῆς ἁγία Σοφίας ἀκούγετ' ἡ καμπάνα
Καὶ τὰ παιδιά της προσκαλεῖ ἡ πικραμένη μάννα.
Κάθε φορὰ π' ἀκούγεται ἡ θλιβερὴ φωνή της,
Θαρρεῖς πὼς εἶναι ἡ ὕστερη καὶ βγῆκε πιά ἡ ψυχὴ της.
Τὴν ὕστερὴ της λειτουργιὰ ἡ ἐκκλησία δίνει
Καὶ εἶναι Δεῖπνος Μυστικὸς ἡ λειτουργιὰ ἐκείνη.
Πότε, Θεέ μου, θ' ἀκουστῆ ἡ Ἀνάστασις ἐκεῖ πέρα ;
Εἶναι μακριά, πολὺ μακριὰ ἀκόμη ἐκεῖν' ἡ μέρα ;

10. Τὸ ἀτρόμητο καράβι.

Τρεῖς καλογέροι Κρητικοί, κι οἱ τρεῖς ἀπ' τ' ἅγιον Ὅρος
καράβι ἔσκαρώσανε σ' ἓνα βαθὺ λιμένα

Βάνουν κατάρτια προύντζινα, κι ἀντένες σιδερένιες·

βάνουν σκοινιά ἀλυσιδωτά, πανιά ζωγραφισμένα·

βάνουν στήν πλώρη τὸ Σταυρό, στήν πρύμη τὸ Βαγγέλιο,

καὶ τὴν κυρὰ τὴ Δέσποινα σιὸ μεσιανὸ κατάρτι.

Σὰ νύφη χρυσοστόλιστη στὰ πέλαγα γυρνάει

νὰ βροῖ καράβια τούρκικα, νὰ βροῖ τοὺς Μπαρμπαρέζους.

Μιὰ Κυριακή, μιὰ ταχινή, ἀπ' ὄξω ἀπὸ τὴν Κρήτη,

τρία καράβια τούρκικα τὸ βάλανε στὴ μέση.

«Μάινα, καράβι, τὰ πανιά, μάινα καὶ ρίξ' τα κάτω».

— «Λὲν τὰ μαϊνάρω τὰ πανιά καὶ δὲν τὰ ρίχνω κάτω.

Εἶμαι καράβι ξακουστό, καράβι ξακουσμένο,

στὴν Πόλη καὶ στὴ Βενετιά μ' ἔχουν ζωγραφισμένο.

Ἐλάτε δέκα ἀπὸ μπροστὰ καὶ δώδεκ' ἀπὸ πίσω

καὶ δεκοχτὼ ἀπ' τὴ μιὰ μεριά καὶ δεκοχτὼ ἀπ' τὴν ἄλλη,

νὰ ἰδῆτε τὰ κανόνια μου, νὰ ἰδῆτε τὰ ἄρματα μου».

Μιὰ μπαταριά τοὺς βρόντησε, μιὰ μπαταριά τοὺς ρίχνει,

γιομίζει ἡ θάλασσα πανιά, κι ἀντένες καὶ κατάρτια.

11. Οἱ ψαράδες.

Δυὸ γέροι ψαροκυνηγοί, κι' δυὸ τους πλαγιασμέγοι
πάνω στὰ βοῦρλα τὰ στεγνά, μέσ' στὴν πλεχτὴ καλύβα,
τῆς ψαρικῆς τὰ σύνεργα εἶχαν ἐκεῖ κοντά τους,
τὰ κοφινάκια τὰ ρηγά, τὰ μακρὰ καλάμια,
τὰ γκίστρια, τὰ δολώματα, τὶς πετονιές, τὰ δίχτια,
τὰ βρόγια τους καὶ τὰ κουπιὰ καὶ τὴ γριὰ τους βάρκα,
καὶ κάτω ἅπ' τὰ κεφάλια τους, ἀντὶ γιὰ προσκεφάλι,
ἓνα στενὸ κοντόψαθο καὶ ροῦχο καὶ στρωσίδι.

Αὐτὰ ν' ὄλα τὰ σύνεργα καὶ πλούτη τῶν ψαράδων
δὲν ἔχουν θύρα μὲ κλειδί καὶ φύλακά τους σκύλο,
μηδὲ φοβοῦνται ἀπὸ κλειψιά· ἢ φτώχια τοὺς φυλάει·
ἔπειτα δὰ καὶ γείτονα δὲν ἔχουνε κανένα,
καὶ γύρο βρέχ' ἢ θάλασσα τὴ χαμηλὴ καλύβα.

Δὲν ἦτανε μεσουρανὶς ἀκόμα τὸ φεγγάρι,
κι οἱ δυὸ ψαράδες ξύπνησαν ἅπ' τῆς δουλειᾶς τὴν ἔννοια,
ἐδιώξανε τὸν ὕπνο τους κι ἀρχίσαν νὰ μιλοῦνε.

— Ψέματα λένε, σύντροφε, πὼς τᾶχατες οἱ νύχτες,
τὸ καλοκαίρι, εἶν' πῶ μικρὲς ποὺ μεγάλων' ἢ μέρα;
ἐγὼ εἶδα τόσα ὄνειρα κι ἀκόμα ποῦ νὰ φέξῃ!

Μὴν τύχη καὶ γελάστηκα ἢ μάκρυναν οἱ ὄρες;

— Ἄδικα βρίζεις, γέρο μου, τῶμορφο καλοκαίρι.

Δὲν παραστράτησ' ὁ καιρὸς ἀπὸ τὸν ἴσιο δρόμο
μόνον οἱ ἔννοιες σὲ ξυπνοῦν καὶ τὶς νυχτιὲς μακραίνουν.

Μὴν ξέρεις ἅπ' ὄνειρατα; γιὰτ' εἶδα ἀπόψε κάτι,
κάτι καλὸ στὸν ὕπνο μου καὶ θέλω νὰ τὸ μάθῃς·
πρέλει, καθὼς μοιράζουμε οἱ δυὸ τὴν ψαρικὴ μας,
τὸ ἴδιο νὰ μοιράζουμε καὶ τὰ ὄνειράτά μας.

Θὰ τὸ ξηγήσης μὲ τὸ νοῦ καὶ δὲ θεὰ λαθῆψῃς.

γιατ' ὁπῶς ἔχει δίσκαλο τὸ νοῦ σὲ κάθε κρίση,
ἐκεῖνος εἶναι πάντα του καλὸς ὄνειροκρίτης·
ἔπειτα δὰ χωρὶς δουλειὰ καὶ τί κανεῖς νὰ κάνη,
πάνω στὰ φύκια ξαπλωτὸς κοντὰ στὸ περιγιάλι ;...

— Ἔλα, γιὰ λέγε τῶναιρο, κι ἀφοῦ τὸ λὲς σ' ἐμένα,
στὸ σύντροφό σου τὸν παλιό, καλὰ νὰ τὸ ἱστορήσης.

— Τὸ βράδι σὰν πλαγιάσαμε, ἀπ' τὶς δουλειὲς κομμένοι,

— θυμᾶσαι πῶς δειπνήσαμε καὶ χιτὲς καθῶς καὶ πάντα,
καὶ δὲν παραφορτώσαμε καθόλου τὸ στομάχι, —

εἶδα πὼς τάχα καθιστὸς ἀπάνω σ' ἓνα βράχο

τὰ ψάρια παραμόνευα μ' ἓνα μακρὸν καλάμι —

ἐτάραξα τὸ δόλωμα καὶ κάποιον τρυφεροῦδι

γλυκάθηκε καὶ τσίμπησε καὶ πιάστηκε στ' ἀγκίστρι.

Ὅποιος πεινᾷ, στὸν ὕπνο του πάντα καρβέλια βλέπει,

κι ἐγὼ ὅλο βλέπω ψαρικὲς καὶ στ' ὄνειρό μου ἀκόμα.

Λοιπὸν τὸ ψάρι ἐπιάστηκε καὶ μάτωσε τ' ἀγκίστρι,

κι ἐγὼ σφιχτὰ στὰ χέρια μου κρατοῦσα τὸ καλάμι,

γιατὶ τὸ ψάρι ἐσπάραζε καὶ τὸ καλάμι ἐλύγα.

Μὰ ὅταν ἔσκυψα μπροστά, ἐσάστισεν ὁ νοῦς μου

πὼς μ' ἓνα ἀγκίστρι τόσο δὰ νὰ σύρω τέτοιο ψάρι !

Ἐπειτα ὅμως τίναξα κι' ἀπόλυσα τ' ἀγκίστρι,

γιὰ νὰ τὴ νιώσῃ τὴ πληγὴ στὰ σπάρραχνά του μέσα,

καὶ σὰ δὲν ἐσπαρτάριζε, ἀπάνω τ' ἀνασέρνω,

ψάρι μεγάλο ὀλόχρυσο καὶ χρυσοπλουμισμένο.

Μ' ἀληθινὰ φοβήθηκα γιατί εἶπα μήπως εἶναι

κανένα ψάρι ξωτικὸ ἢ ψάρι μαγεμένο. .

Προσεχτικὰ ξεκάρφωσα τ' ἀγκίστρι ἀπὸ τὰ χεῖλη,

μήπως τυχὸν τὸ σίδερο τοῦ ξύση τὸ χρυσάφι·

τόρριξα πάνω στὴ στεριά κι ὀρκίστηκα καὶ εἶπα

πὼς δὲν θενὰ πατήσω πιά στὸ πέλαγο τὸ πόδι,

παρὰ θὰ ζήσω στή στεριά μὲ τὸ χρυσάφι πῶχω.
Τὰ εἶδα αὐτὰ καὶ ξύπνησα. Καὶ τώρα, σύντροφέ μου,
πές μου καὶ σὺ τὴ γνώμη σου, γιατί πολὺ φοβᾶμαι,
μ' αὐτὸν τὸν ὄρκο πῶκαμα, μὴν πέσω σ' ἁμαρτία.
—Κι ἐγὼ σοῦ λέγω, φίλε μου, καθόλου μὴ φοβᾶσαι,
γιατί μηδ' ὄρκον ἔκανες καὶ μηδὲ ψάρι βρῆκες·
ἦτανε ψεύτικ' ὄνειρο κι ἂν θές νὰ βγῆ στάλήθεια,
ψάρευε ψάρια ἀληθινὰ μὲ κόκκαλα καὶ κρέας,
γιατί μ' ὄνειράτα χρυσὰ τῆς πείνας θ' ἀποθάνης.

12. Ὁ καλογιάννος.

Χειμώνιασε καὶ φεύγουν τὰ πουλιά,
Γοργὸς ὁ γερανὸς τὰ πελαγώνει,
Ἡ φλύαρη χελιδνοφωλιά
Χορτάριασε παντέρημη καὶ μόνη.

Τοῦ σπίνου χάθηκ' ἡ γλυκιὰ λαλιά,
Φοβήθηκε ὁ μελισσοουργὸς τὸ χιόνι
Κ' ἡ σουσουράδα στὴν ἀκρογιαλιά
Δὲν τρέχει, δὲν πηδᾷ, δὲν καμαρώνει.

Στῆς λυγαριᾶς τ' ὀλόξερο κλαδί,
Τοῦ φθινοπώρου φτωχικὸ παιδί,
Ὁ καλογιάννος πρόσχαρος προβάλλει.
Μὲ λόγια σιγαλὰ καὶ ταπεινά,
Μικρὸς προφήτης φτερωτός, μηνᾶ
Τῆν ἄνοιξη ποὺ θὰ γυρίση πάλι.

13. Ἡ ἐλιά

Εὐλογημένο νᾶναι, ἐλιά, τὸ χῶμα ποὺ σὲ τρέφει,
κι εὐλογημένο τὸ νερό, ποὺ πίνεις ἀπ' τὰ νέφη,
κι εὐλογημένος τρεῖς φορές Αὐτὸς ποὺ σ' ἔχει στείλει
γιὰ τὸ λυχνάρι τοῦ φτωχοῦ, γιὰ τ' ἁγίου τὸ καντήλι!
Δὲν εἶσαι σὺ περήφανη, σὰν τᾶλλα καρποφόρα,
ποὺ βιαστικά, ἀνυπόμονα, δὲ βλέπουνε τὴν ὥρα,
πότε μὲ τ' ἀνθολούλουδα τοὺς κλώνους νὰ σκεπάσουν
καὶ μὲ μιὰ πρόσκαιρη ὁμορφιᾶ τὰ μάτια νὰ ξιπιάσουν.
Ἐσὺ ὅσαι πάντα ταπεινή, πάντα δουλεύτρα σκύβεις,
μ' ὄλα τὰ πλούτη ποὺ κρατεῖς, μ' ὄλο τὸ βιὸς ποὺ κρύβεις.
Γι' αὐτὸ ἀπ' τὰ πρῶτα νιάτα σου, ποὺ τὰ φιλοῦν οἱ ἀνέμοι,
ὡς τὰ βαθιὰ γεράματα, ποὺ τὸ κορμί σου τρέμει
καὶ γέρνει κάθε σου κλαδί κάθε σου παρακλάδι
μέσα στὸν κούφιο σου κορμό, δὲ σοῦλειψε τὸ λάδι.

---

14. Ἡ κατάρα τοῦ πεύκου.

1.

«Γιάννη, γιατί ἔκοψες τὸν πεῦκο ;
γιατί ; γιατί ;»
— » Ἀγέρας θᾶναι», λέει ὁ Γιάννης
καὶ περπατεῖ.

Ἄναβει ἡ πέτρα, τὸ λιβάδι
βγάνει φωτιά·
νᾶβρισκε ὁ Γιάννης μιὰ βρυσούλα,
μιὰ ρεματιά !

Μέσ' στὸ λιοπύρι, μέσ' στὸν κάμπο
νὰ ἔνα δεντρί...
Ξαπλώθη ὁ Γιάννης ἀποκάτου
δροσιά νὰ βρῆ.

Τὸ δέντρο παίρνει τὰ κλαδιά του
καὶ περπατεῖ !
«Δὲ θ' ἀνασάνω», λέει ὁ Γιάννης·
«γιατί ; γιατί ;»

2.

— «Γιάννη, ποῦ κίνησες νὰ φτάσης ;»
— «Στὰ Λυὸ χωριά».
— «Κι ἀκόμα βρῖσκεσαι δῶ κάτου ;
Πολὺ μακριά !»

— «'Εγὼ πηγαίνω, ὄλο πηγαίνω·
Τί ἔφταιξα ἐγώ ;
Σκιάζεται ὁ λόγγος καὶ μὲ φεύγει,
γι' αὐτὸ εἶμαι δῶ.

«Πότε ξεκίνησα ; Εἶναι μέρες. . .
γιὰ δύο, γιὰ τρεῖς. . .
'Ο νοῦς μου σήμερα δὲν ξέρω
τ' εἶναι βαρὺς.

—Νὰ μιὰ βρυσούλα, πιὲ νεράκι
νὰ δροσιστῆς».
Σκύβει νὰ πιῇ νερὸ στὴ βρύση,
στερεῦει εὐτύς.

3.

Οἱ μέρες πέρασαν κι' οἱ μῆνες,
φεύγει ὁ καιρὸς·
στὸν ἴδιο τόπο εἶν' ὁ Γιάννης
κι' ἄς τρέχη ἐμπρός. . .

Νὰ τὸ χινόπωρο, νὰ οἱ μπόρες !
μὰ ποῦ κλαροί ;
Χτυπιέται ὀρθὸς μὲ τὸ χαλάζι,
μὲ τὴ βροχή.

«Γιάννη, γιατί ἔσφαξες τὸ δέντρο
τὸ σπλαχνικό,
ποῦριγεν ἴσκιο στὸ κοπάδι
καὶ στὸ βοσκό ; »

Ὁ πεῦκος μίλαε στὸν ἀέρα
—τ' ἀκοῦς; τ' ἀκοῦς;—
καὶ τραγουδοῦσε σὰ φλογέρα
στοὺς μπιστικούς:

«Φρύγανο καὶ κλαρὶ τοῦ πῆρες
καὶ τὶς δροσιές
καὶ τὸ ρετσίνι του ποτάμι
ἀπ' τὶς πληγές.

«Σακάτης ἦτανε κι ὀλόρθος
ὡς τὴ χρονιά
ποὺ τὸν ἐγκρέμισες γιὰ ξύλα,
Γιάννη φονιά!»

4.

—«Γὴ χάρι σου, ἐρημοκλησάκι,
τὴν προσκυνῶ·
βοήθα νὰ φτάσω κάποιαν ὥρα
καὶ νὰ σταθῶ...

Ἡ μάννα μου θὰ περιμένη
κι ἔχω βοσκή,
κι εἶχα καὶ τρύγο . . . Τί ὥρα νά ναι
καὶ τι ἐλοχὴ;

«Ξεκίνησα τὸ καλοκαίρι
—νὰ στοχαστῆς,
κι ἦρθε καὶ μ' ἤθε οὗ χειμῶνας
μεσοστρατὶς.

«Πάλι Ἄλωνάρης καὶ λιοπύρι!
πότε ἦρθες; πῶς;
Ἄγιε, σταμάτισε τὸ λόγγο
ποὺ τρέχει ἐμπρός.

«Ἄγιε, τὸ δρόμο δὲν τὸν βγάνω,
— μὲ τὴ καρδιά; —
Θέλω νὰ πέσω νὰ πεθάνω,
ἐδῶ κοντά».

5.

Πέφτει σὰ δέντρο ἀπ' τὸ πελέκι . . .
Βογγάει βαριά.
Μακριὰ του στάθηκε τὸ δάσος
πολὺ μακριά.

Ἐκεῖ τριγύρω οὔτε χορτάρι,
φωνὴ καμιά.
Στ' ἀγκάθια πέθανε, στὸν κάμπο,
στὴν ἐρημιά.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Έργασία, όκηνηρία, φιλαργυρία, άσωτία.

1. Σωκράτης και Άρίσταρχος.....	σελ.	5
2. Πώς γιαιτρεύεται ένας άρρωστος	»	7
3. Ό φιλάργυρος κι ό άσωτος (διασκευή από τó δμώνυμο Λ. Μελᾶ)	»	10
4. Άλωνάρης (διασκευή από τó δμώνυμο Α Μωραϊτίδη)	»	19

Τιμιότης, κλοπή, φιλαλήθεια.

5. Αυτό δέν μου τó είπε κανείς (διασκευή από τó δμώνυμό Α. Καρκαβίτσα)	»	23
6. Δεκαοχτώ λίρες.....	»	29

Οίκογενειακή άγάπη.

7. Πώς φέρεται ή αυτοκρατόρισα Εϋδοκία στους άδερ- φούς της	»	39
8. Οί σφουγγαράδες.....	»	42

Εϋγνωμοσύνη και δικαιοσύνη.

9. Η διαθήκη του Πλατίν.....	»	46
0. Μία δίκαιη τιμωρία.....	»	52
1. Πώς ό Δίας έτιμώρησε ένα άχάριστο πλάσμα του	»	55

	Σελ.
12. Ὁ Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος στὴν Ἑλλάδα.....	» 57
13. Παππούς καὶ ἔγγονι	» 61

Αὐτοθυσία σὲ καιρὸ πολέμου γιὰ τὴν πατρίδα.

14. Ὁ πύργος τοῦ Βοσπόρου (διασκευὴ ἀπὸ τὸ δμώνυμο Κ. Ράδου).	
α' Ὁ Μιχαὴλ Μελιγούας	» 70
β' Πῶς ἔφυγεν ὁ Μιχαὴλ ἀπὸ τὴν πατρίδα του	» 72
γ' Ἡ Ὑπατία καὶ ὁ πατέρας της.....	» 74
δ' Μιὰ καλὴ νοικοκυροῦλα	» 76
ε' Μήνυμα τοῦ αὐτοκράτορα.....	» 77
ς' Πολεμικὲς προετοιμασίαι τῶν Ἀράβων.....	» 79
ζ' Μιὰ φοβερὴ μονομαχία.....	» 83
η' Ὁ Λέων ὁ Ἰσαυρος προετοιμάζει τὴν ἀντίσταση.....	» 88
θ' Ὁ αὐτοκράτορας μὲ τὴν πολεμικὴ στολὴ του.....	» 89
ι' Πολιορκία τῆς Πόλης ἀπὸ τοὺς Ἀραβες.....	» 90
ια' Ἡ μεγάλη ναυμαχία	» 91
ιβ' Ἡ Πόλη πανηγυρίζει τὴ μεγάλη νίκη	» 92
ιγ' Ὁ Μιχαὴλ βαριά πληγωμένος.....	» 94
ιδ' Οἱ περιποιήσεις τῆς Ὑπατίας σώζουν τὸν Μιχαὴλ	» 95
ιε' Ἡ ἀνταμοιβή	» 97
ισ' Ἡ ἀνέλπιστη εὐτυχία τῆς Ὑπατίας.....	» 99
ις' Γάμοι καὶ χαρὲς	» 100

Διὰ φερα

16. Ὁ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν καὶ ὁ Σανταβαρηνός.....	» 101
17. Οἱ πρῶτοι ἀεροπόροι.....	» 108
18. Τὸ ναυάγιο τοῦ καπετὰν Νικόλα.....	» 111

Αὐτοθυσία σὲ καιρὸ εἰρήνης γιὰ τὴν Πατρίδα.

19. Ὁ Ζώης Καπλάνης	Σελ 126
-------------------------------	---------

Φύση καὶ ζωή.

20. Ἕνα ταξίδι_στὴν ἔρημο	» 139
21. Ἡ καμήλα	» 143
22. Ἡ στρουθοκάμηλος	» 152
23. Τὸ ἀραβικὸ ἄλογο	» 155
24. Κυνήγι ἀγρίων ἀλόγων	» 161
25. Τὸ λεοντάρι	» 165
26. Ὁ καρχαρίας	» 169
1—14. Ποιήματα	» 175

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Πρὸς

τοὺς κ.κ. Γρ. Ξερόπουλον, Α. Κουρτίδην, Γ. Κονιδάρην

Συγγραφεῖς διδακτικοῦ βιβλίου Δημ. σχολείων.

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι δι' ἡμετέρας ταῦταριθμοῦ ἀποφάσεως, ἐκδοθείσης τῇ 17ῃ Σεπτεμβρίου 1927 καὶ αὐθημερόν καταχωρισθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 99 τεύχῳ Β' φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως, ἐνεκρίθη τὸ ὑφ' ὑμῶν συγγραφέν βιβλίον «Ὁ Πύργος τοῦ Βοσπόρου», Ἀναγνωστικὸ τῆς Ε' τάξεως εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου 3438 διὰ μίαν τριετίαν, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1929-1930, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν ἐκτελεσθῶσιν αἱ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ὑποδειχθεῖσαι τροποποιήσεις, αἱ διατυλωθεῖσαι ἐν τῇ σχετικῇ αἰτιολογικῇ ἐκθέσει αὐτῆς τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 88 τῆς 31ης Ἰουλίου 1929 (Τεύχῳ Β') φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ Ὑπουργὸς
Κ. ΓΟΝΤΙΚΑΣ

Ὁ Τμηματάρχης
Κ. ΚΑΜΠΕΡΗΣ

Τιμὴ Δελ. 12.30 (Δεδεμένον 3 δραχ. ἐπὶ πλέον).

Ἀριθ. ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως 44451

Ἀριθ. ἀδείας κυκλοφορίας 59392

10.10.931

ΑΡΘΡΟΝ 9 τοῦ ἀπὸ 26ης Ἰουλίου 1929 Προεδρικοῦ Διατάγματος.

Τὰ διδακτικὰ βιβλία τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεώς των ἐπιτρέπεται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ 20 % τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονισθείσης ἄνευ βιβλιοσήμου τιμῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς, τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως ἐπὶ τῆς τελευταίας σελίδος τοῦ ἐξωφύλλου ἐκτυποῦται τὸ παρὸν ἄρθρον.